

LILIEN'S DICTIONARY

Part I:
ENGLISH — POLISH
in 40 Fascicles

PRICE: \$1.00 PER FASCICLE

JULY 1st, 1950
Next Issue Jan. 1st, 1951

Due in 10 days in currency
or by money order or check
to the order of

FASCICLE XVIII
gametogonium —
grand aunt

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

Ernesta Liliena SŁOWNIK

Część I:
ANGIELSKO — POLSKI
w 40-u Zeszytach

CENA ZESZYTU: \$1.00

1-go LIPCA 1950
Następny Zeszyt
1-go Stycznia 1951

Płatna w ciągu 10 dni gotówką albo
przekazem pocztowym lub czekiem
na zlecenie

ZESZYT XVIII
gametogonium —
grand aunt

WYDAWNICTWA SŁOWNIKA LILIENA
BOX 149, STEVENS POINT, WIS.

br. 31823

gametogonium, s. (-go'njom) biol. = **gametocyte**.

gametoid, s. (ge'mitojd) bot. wielojądrzysta gameta.

gametophore, s. (gami'tofo) bot. pęd gametowy, na którym znajdują się narządy płciowe czyli gametangia niektórych wątrobowców.

gametophyll, s. (-fil) bot. oddzielny liść, na którym znajdują się narządy płciowe, por. **sporophyll**.

gametophyte, s. (-fajt) bot. gametofit, przedrośle, pokolenie rośliny w którym rozwijają się narządy płciowe; odr. **sporophyte**; u niższych roślin, np. u glonów dobrze widoczna część rośliny; u paprotników wcześniej zanika; u nasiennej zazwyczaj mikroskopowa lub szczątkowa.

gamic, adj. (ge'mik) biol. 1) płciowy; 2) rozwijający się po zapłodnieniu.

-gamic, przyr. -gamiczny, -płciowy, np. **cryptogamic** kryptogamiczny, skrytopłciowy.

gamin, s. (game'j; fr.) ulicznik, chłopak żyjący dzień cały na ulicy.

gaminess, s. (ge'mines) sportowość, dzielność, odwaga, nieustrasżoność.

gaming = **gambling**.

gamma, s. (ga'ma) gamma, trzecia litera alfabetu greckiego, γ, = g. jako cyfra: 3; astron. γ trzecia z rzędu największa gwiazda gwiazdozbioru, np. **Alhena γ Geminorum** Alhena, gamma Bliźniąt (ob. mapa str. 490 między 90° a 100°); jako symbol wielkie Γ u pierwszych chrześcijan kamień węgielny, Chrystus.

gammacism, s. (gama'sizm) med. trudność w wymawianiu krtanicznych dźwięków g i k.

gamma moth, (g. mo'č) zool. nocny motyl eur. z rodziny sówek czyli nocnicokształtne **noctuid moths** **NOCTUIDA** ze srebrnym znakiem Y na przednich skrzydłach, **AUTOGRAPHA GAMMA**; larwa żyje na kapuście i pokrewnych jarzynach.

gamma rays, γ rays, promienie gamma radioaktywne, używane w lecznictwie przeciw chorobie raka przy wyłączeniu promieni alfa i beta.

gammurus, s. (ge'mares) zool. a) rodzaj rączek z licznej rodziny **GAMARIDÆ** (gema'ridi) żyjącej w wodach słodkich i słonych; długość 1½ cm.; w Polsce pospolity kielż zdrojowy **GAMMARUS PULEX**, spokrewniony blisko z goplaną polską **SYNURELLA AMBULANS**.

gammelost, s. (ga'melost) game-
lost, norweski ser z kwaśnego mleka.

gammer, s. (ge'mör) babka, babu-
la.

(I) **gammon**, s. (ge'myn; od jam-
bon (ža~bą) fr. szynka) kuch. szynka lub płat słoniny suszony lub wędzony; także dolny koniec pojęcia słoniny.

(II) **gammon**, s. wygrana w grze **backgammon** zanim przeciwnik zabierze jedną figurę.

gamo-, przedr. (ga'mo-; od ga'mos gr. małżeństwo) 1) biol. dotyczący zespolecia płciowego; 2) bot. dotyczący zjednoczenia lub zlania się części.

gamobium, s. (gamo'biom) zool. pokolenie reprodukujące płciowo gdzie pokolenia płciowe i bezpłciowe następują po sobie wzajem.

gamodesmic, adj. (-dez'mik) bot. mający zespolone wiązki sitowo-naczyniowe w walcu osiowym (steli); **gamodesmy**, s. (-dez'mi) układ tego rodzaju.

gamopetalous, adj. (-pe'talös) bot. zrosłopłatkowy, mający płatki okwiatu zrosnięte; należący do zrosłopłatkowych **GAMOPETALÆ** = **METACHLAMYDEÆ**.

gamophagia, -phagy, s. (-fej'dzia, -ma'fedzi) s. bot. zniszczenie gamety przez gametę podczas zapłodnienia.

gamophobia, s. (-fo'bia) med. strach przed małżeństwem.

gamosepalous, adj. (-se'palös) bot. mający płatki kielicha zrosnięte.

gamostele, s. (-sti'l) bot. walec osiowy (stela) utworzony ze schizostel, jak u widłaków, **LYCOPODIUM**.

-gamous, przyr. bot. i biol. ob. -gamy.

gamut, s. (ge'myt) 1) muz. gama, skala tonów Gwidona d'Arezzo (ok. 990—1050), **Guido's scale**; 2) szereg przedmiotów, wrażeń itd., łączących się w logiczny związek.

gamy, adj. (gej'mi) 1) obfitujący w zwierzyńce; 2) sportowy, dzielny, odważny, nieustrasżony; ob. **gaminess**; 3) mający zapach dziczyzny (cuch, nadgniły przysmrodek); 4) podobny do dziczyzny (o pewnych rodzajach drobiu domowego).

-gamy, przyr. bot. i biol. końcówka rzeczownika dotyczącego małżeństwa, zespolecia, rozmnożenia; **bi-gamy** dwużenstwo, **polygamy** poligamia, wielożenstwo, por. przyr. przymiotnika -gamous.

ganancial property, pr. hisz. małżeńska wspólność, własność majątku nabytego podczas trwania małżeństwa; po hisz. **gananciales** (ganancia'lejs) s. pl.; **ganancias**, s. pl. (ganancia'las; hisz.) nabytki do wspólnego majątku małżeńskiego.

ganch, s. (gancz) hist. 1) wbiecie na pal; 2) rana zadana kłem.

gander, s. (gan'der) zool. gęsiar, dorosły samiec gęsi, ob. **goose**; pot. głupiec.

ganderess, s. f. Ang. gaska, głupia dziewczyna.

Gandhara, **Gandharan**, adj. (genda'ra, -n) hist. dotyczący starożytnego kraju i ludu na płn. zach. Indyj Wsch., ich języka i pisma (ob. **Kharoshti**) i sztuki grecko-buddyjskiej.

Gandharva, s. (gandörwa; ss.) mit. hind. śpiewak lub muzyk bogów żyjących w niebie lub w atmosferze; także muzyk, członek kasty muzyków.

Gandharva rite, pr. hind. rodzaj małżeństwa zawartego własnowolnie i bez zezwolenia rodziców, a za wezwaniem zwróconym do Gandharwy.

gandurah, s. (gandu'ra) rodzaj koszuli bez rękawów noszony na Bliższym Wschodzie.

Ganesa, -sza, s. (ganej'sa, '-sza, ss.) mit. hind. bóg mądrości i prze-

zorności, usuwający wszelkie trudności.

gang, s. (geng) 1) grupa osób lub zwierząt, stado; 2) zespół działających razem; 3) zespół niesumiennych polityków, bandytów itp.; 4) kombinacja podobnych narzędzi zestawionych dla zaoszczędzenia czasu; 5) kombinacja płyt zestawionych do drukowania równoczesnego; także odbitka w ten sposób otrzymana.

(I) **ganga**, s. (gon'ga; ss. szybko-nogi, ciągle idący, zengli litew. cho-dzić) hind. święta rzeka Ganges.

(II) **ganga**, s. (gan'ga; hisz.) zool. pld.-eur. cietrzew sand grouse **PTE-ROCLÆ CAUDACUTUS** i pokrewne gatunki.

Gangadevi, s. (gon'gadewi; ss.) mit. hind. bogini Gangesu.

Gangamopteris, s. (gengamap'te-
ris) paleont. rodzaj paprotników ze systemu permskiego i spodniego triasowego.

gangava, s. (genge'wa) 1) sieć do łowienia gąbek z dna morskiego; 2) ubranie nurka.

Gangavatarana, s. (gen'gawatara'-
na, ss.) mit. hind. zstąpienie Gangesu, pierwotnie rzeki w niebie, na ziemię; spadając z nieba utknął we włosach Siwy (w górach himalajskich?) i po długim czasie odnalazł się na ziemi.

Gangetic, adj. (gendže'tik) Gangesowy, dotyczący rzeki wsch.-ind. Gangesu.

ganggang, s. (ge'ge') zool. kakadu australijski zwany na miejscu gęgę, **CALLOCEPHALUS FIBRIATUS**.

gank hook, (geng'huk) ryboł. kombinacja dwóch lub trzech haczków u wędk.

gangeland, s. (geng'lend) okolica opasowana przez zbrodniczy półświat.

gangli-, **gangliac**, **ganglial**, **gangliar**, anat. zwojowy.

ganglia, s. pl., ob. sing. **ganglion**.

gangliated cords, (geng'lietyd kordz) anat. dwa główne nerwy systemu współczulnego przylegające do kręgosłupa.

gangliform, adj. kształtu zwoju nerwowego.

ganglioblast, s. (-blest) embr. komórka która rozwinie się w komórkę nerwu zwojowego.

gangliocyte, s. (-sajt) embr. komórka nerwu zwojowego poza centralnym systemem nerwowym.

ganglioform = **gangliform**.

ganglioid, adj. (geng'lioid) anat. podobny do zwoju nerwowego.

ganglioma, s. (-o'ma) med. wrzód zwoju nerwowego.

ganglion, s. (geng'lion) 1) anat. i zool. zwoj nerwowych tkanek posiadających komórki nerwowe, ośrodki nerwowy; 2) przen. ośrodek energii, siły itp.; 3) med. twardy wrzódzik (najczęściej na przegubie lub na kostce) połączony z osłonką stawu lub ścięgna; zwany także **weeping sinew**; 4) przest. gruczoł chłonny.

ganglionitis, s. (-aj'tis) med. zapalenie zwojów nerwowych.

gangmaster, s. (geng'master) Ang. = St.Zj. foreman.

gangrene, s. (gen'grin) med. gangrena, zgorzel, zamieranie części ciała wskutek braku zasilania tej części (krążenia krwi i soków); zgorzel mokra = SPHACELUS; zgorzel sucha = GANGRAENA SICCA czyli MUMIFICATIO.

gangrene, vi. ulegać gangrenie; vt. wywołać gangrenę.

gangrenescent, adj. ('-sent) med. dążący do gangreny.

gangrenous, adj. (geng'rinōs) zgangrenowany.

World Wide Photo

gangster, s. (geng'ster) St.Zj. członek szajki złodziei, rabusiów, włamywaczy, rzeźmieszków, fałszerzy, szantażystów itp.; -ism, s. podziemny półświatek składający się z takich zawodowców, mających w niektórych miastach St.Zj. kontakt ze sferami urzędowymi.

Powyższa fotografia drukowana w swoim czasie w wielu pismach St.Zj. przedstawia jednego z najkrwawszych rozbójników pierwszej połowy XX w., Dillinger, — ujętego po długich poszukiwaniach — w towarzystwie prokuratora i szeryfki. Obrazek ten świadczy o nastroju władz sprawiedliwości wobec półświatka zbrodnicy; o moralnym zaś poczuciu ludu amerykańskiego świadczy fakt, że fotografia ta w następnym roku zakończyła polityczną karierę prokuratora, gdy mu wyborcy odmówili ponownego wyboru.

gangtide, gang days, gang week, ob. Rogation days.

Ganguela, s. (gangejla; port. członek szczepu Bantu w port. Afr. Zach.

gang war, (geng' uor') wojna między współzawodniczącymi szajkami półświatka (ob. gangster), często przy udziale rewolwerów, bomb i karabinów maszynowych, prowadzona w celu wywalczenia wyłączności działania na pewnym terenie.

gangway, s. (geng'uej') 1) wolne przejście, korytarz; 2) mar. schodnia z okrętu; 3) parl. ścieżka środkiem Izby Lordów i Izby Gminu dzieląca obie partie polityczne, po prawej (od Przewodniczącego) zasiadają posłowie ze stronnictwa rządowego, po lewej — posłowie stanowiący „Jego Królewskiej Mości wierną opozycję”.

gangway! int. z drogi! ustąpić się!

gangwayman, s. (-men) mar. marynarz stojący u wejścia do schodni okrętu.

ganister, s. (ge'nistör) petr. a)

krzemienisty piaskowiec z niektórych kopaliń w Anglii używany do wyściełania palowisk pieców, do brukowania dróg itp.; b) mieszanina mielonego kwarcu i gliny ogniotrwałej używana do wyściełania pieców metalurgicznych.

ganja, s. (gan'dża) Ind. Wsch. konopie używane do palenia zamiast tytoniu.

gannet, s. (ge'nyt) pl. -t lub -ts, zool. 1) ptak morski rzędu PELICANIFORMES, rodziny SULIDÆ, składającej się z rodzajów MORIS i SULA; common g. gęś morska MORIS BASSANA o rozpiętości skrzydeł w locie 6', żyje na skałach na północy (Bass Rock w Szkocji, w zatoce św. Wawrzyńca), a pokrewne rodzaje na półkuli pd.; 2) we Florydzie nazwa g. określają leśnego ibisa.

Ganocephala, s. pl. (ge'nose'fala) paleont. w niektórych klasyfikacjach podział LABYRINTODONTIA, ob., mający głowy uzbrojone kościanymi płytami.

Ganodonta, s. pl. (-dan'ta) paleont. grupa ssaków z oceanu uważana za przodków szczerbaków, EDENTATA.

Ganodus, s. (geno'des) paleont. rodzaj jurajskich ryb straszaków, ob. chimaera, s.

Ganoidel, s. pl. (gano-i'li-aj) zool. kostołuskie, rząd (nadrzęd lub podrodzina) ryb, obejmujący wiele rodzajów wymarłych i niektóre istniejące, np. jesiotr sturgeon na Wiśle, bieluga, ob. beluga w Czarnym i Kaspijskim Morzu, wioślacz POLYODON SPATHULA na Mississipp i cała rodzina wioślarzy paddlefishes POLYODONTIDÆ, niszczyka gar LEPIDOSTEI i LEPISOSTEI, cykloganoid bowfin AMIA w dolinie Mississipp i we Wielkich Jeziorach St.Zj.; w paleozoiku i wczesnym mezozoiku mnóstwo gatunków i rodzajów; niektóre miały podwójne łuski, ganoid scales, złożone z wewnętrznej warstwy kostnej i zewnętrznej warstwy emaliowanej, zwanej ganoin (ge'noin).

ganomalite, s. (gena'malajt) min. ganomalit, krzemian zawierający ołów; sylikoid grupy oliwinu.

ganophyllite, s. (ge'nofy'lit) min. mikokształtny sylikoid grupy nontronitu.

ganosis, s. (gano'zis) szt. p. przyćmienie naturalnego blasku marmuru rzeźb starożytnych, zwłaszcza częściej przedstawiających nagie ciała.

gantang, s. (gant'an') miara i waga rozmaitej wartości w rozmaitych miejscowościach; a) miara na ptn. Borneo = 5.09 l., w Singapurze 4.55 l.; b) waga na Madagaskarze 5.66 kg.; w Batawii 17 kg.

(I) **gantlet**, s. (gant'let) ob. gauntlet.

(II) **gantlet**, s. (gont'let) 1) hist. dawniej praktykowana w wojsku kara, mocą której skazaniec — nagi po pas — biegł między dwoma rzęдами żołnierzy bijących go kijami, powrozami, maczugami itd.; 2) podobna kara u dawnych Indian amer.; 3) przen. to run the g. o osobie narażonej na surowe napaści w druku lub mowie; 4) kol. podwójne

szyny tak skombinowane by wyslizgnięcie było (np. w tunelu) niemożliwe.

gantry, gauntry, s. (gen'tri, gon'tri) 1) rusztowanie z belek pod duże beczki w piwnicy; jeżeli pochyło ustawione służy do toczenia beczek na wyższy poziom; 2) kol. most nad torrem kolejowym oparty na wysokich wieżach stalowych z ustawionymi na wierzchu sygnałami dla kilku torów.

Ganymede, s. (ge'nimid) 1) mit. kl. Ganimedes, syn króla Trosa albo Laomedona i nimfy Kalliroe; piękność chłopca zwróciła nań uwagę Zeusa, który w postaci orła uniósł go do Olimpu i nadał mu wieczną młodość, by jego piękność nie minęła; zarazem oddał mu obowiązki podczaszego bogów w miejsce Heby; 2) poet. ganimed, podczasz; 3) astr. G. księżyc Jowisza odkryty przez Galileusza w r. 1610, ob. Jupiter, astron.

gaol, s. (dzejł) więzienie; w St.Zj. przest., w Ang. jeszcze w użyciu, przeważnie urzędownie; taksamo **gaoler**, s. (dzej'ler) dozorca więzienny, ob. jail, jailer.

gap, s. (gep) otwór, luka, szpara, szczerba; 2) przesmyk w górach, wyrwa, wąwóz, wądół; 3) przerwa, wyłom, pauza; 4) bot. ślad (ob. track) pozostały po przejściu przez wałec osiowy gałązki lub liścia, branch g. i leaf g.

gap, vt. przedziurawić, zrobić wyłom, przerwać.

gape, s. (gejp) 1) ziewnięcie, ziewanie; 2) zdumienie, zdziwienie wyrażone mimowolnie przez rozdziawienie ust i oczu; 3) przerwa, rozdarcie, szczerba; 4) zool. a) szerokość otwartego dzioba ptaka, ryby; b) linia po której zamykają się szczęki ptasie; c) szpara między brzegami muszli małża gdzie nie zwierają się ściśle; the gapes, med. atak ziewania, ziewaczka, OSCEDO; wet. choroba piskląt znamienna zbyt częstym poziewaniem, ob. gapeworm.

gape, vi. (gejp) 1) rozdziawić usta, np. young birds g. (w oczekiwaniu pokarmu), albo starsi ludzie przed zaśnięciem; ze zdziwienia itp.; 2) pozostać półotwartym, np. drzwi; vt. rozdziawić, rozzerwać, szeroko otworzyć (np. usta, oczy).

gaper, s. (gej'per) 1) kto lub co z rozdziawioną gębą patrzy; 2) zool. małże i skorupiaki mające skorupy nie zamknięte szczelnie.

gapeseed, s. ('-si'd) 1) cokolwiek powoduje gapienie się; 2) osoba gapiąca się; pot. gawron.

gapeworm, s. ('-uörm) zool. pasorczytny nicieniec SYNGAMUS TRACHEALIS napadający tchawicę i oskrzele ptasze.

gapingstock, s. (gej'-, ga'pin'stok) przedmiot zdumienia; coś na co ludzie gapią się.

gapo, s. (gapo'; tupi) las stojący przez część roku zalany na parę stóp.

gappy, adj. (gej'pi) szczerbaty, poszarpany, poprzerzynany.

gap-toothed, adj. ('-tu'čd) mający poprzerzynany rząd zębów, mający szczerbate uzębienie.

gar, s. (gar; st.-sas. oszczep) zool.

a) niszczuka, kostołuska ryba z rodziny LEPISOSTEIDÆ, we wsch. i śród. St.Zj. długonosa n. long-nosed g. LEPISOSTEUS OSSEUS, i krótkonosa n. short-nosed g. LEPISOSTEUS PLATYSTOMUS; b) kostołuski szczupak długonosy gar pike lub garfish, także billfish i needlefish z rodziny BELONIDÆ; w Eur. BOLONE VULGARIS; oba gatunki mają ciało wydłużone i długi spiczasty pysk.

garad, s. (ge'red) bot. = babul, drzewo i strąki.

garage, s. (St.Zj. geraż', Ang. ge'rydz) garaż, a) kryte miejsce na samochód; b) przedsiębiorstwo przechowywania i naprawy samochodów; c) = hangar.

garageman, (-men) mechanik zajęty w garażu b).

garance, s. (ge'rens; fr.) bot. pospolita marzanka eur. madder RUBIA.

garapata, s. (garapa'ta; hisz.) zool. kleszcz, ob. carapato.

garb, s. (garb) ubranie, odzież, strój, w szcz. odpowiedni stanowisku, np. uniform, habit.

garb, vt. przywdziać strój (stosowny do stanu).

garbage, s. (gar'bydz) odpadki, śmiecie; g. barrel śmietnik, żelazna beczka stojąca na podwórzu, do której wrzuca się pozostałości kuchenne, popioł, śmiecie; zawartość beczki zawiera miejskim wozem g. collector w regularnych odstępach czasu.

garble, vt. (garbl) koloryzować, nadawać fałszywe znaczenie przez niedokładne cytowanie słów, np. przez opuszczenie kilku znamienych wyrazów; przez przedstawienie porządku wypadków; przebiegać towar wyjmując wartościowsze części itp.

garbling, s. a) fałszywe przedstawienie stanu rzeczy bez dodania kłamliwych faktów, a sposobami wymienionymi powyżej (garble, vt.) b) bezwartościowe lub mało wartościowe wybiórki z przebranego towaru.

garboard, s. ('bord) mar. pas przystępkowy; także g. strake; g. plate (g. plejt) mar. arkusz przystępkowy.

garbure, s. (garbūr'; fr. kuch. kapuśniak ze szynką, jarzynami, serem i chlebem.

garb willow, ob. weeping willow.

garce, s. (gars) sing. i pl., wsch.-ind. miara pojemności i waga o różnej wartości w rozmaitych okolicach; w Madras = 52.44 hl.

Garcinia, s. (garsin'ia; od Wawrzyńca Garcin'a (garce), bot. fr.) bot. rodzaj zwrótn.-azj. drzew z rodziny CLUSIACEÆ (od fr. bot. Karola de Lécuse Clusius), rzędu HYPERICALES; cenne drewno, żywność i owoc, ob. mangosteens.

garçon, s. (garsa'; fr.) 1) chłopiec; 2) kawaler, nie żonaty; 3) kelner; garçon d'honneur (garsa'donór) best man, drużba (na uroczystości ślubnej).

garden, adj. (gar'den) ogrodowy.

garden, s. 1) ogród, ogród warzywny, ogród kwiatowy, sad; 2) obszar kraju utrzymywany w wysokiej

kulturze rolniczej i ogrodowej; 3) ogrodzony obszar ziemi przeznaczony na okazy zwierząt lub roślin, np. menażeria, ogród botaniczny; 4) the Garden, ogród w Atenach, w którym Epikur (ok. 342—270) wykladał swą filozofię.

garden, vi. uprawiać ogród.

Garden City, (si'ti) przydomek miasta Chicago; g. c. przedsi (biro-stwo parcelacyjne zapowiadające budowę przedmieścia łączącego wygody miejskie z zaletami wsi.

Garden Colony, (ko'loni) przydomek Związku Afryki Płd.

garden egg, ob. egg plant.

gardener, s. (gard'ner) ogrodnik; g. bird ptaszek nowogwinejski AMBLYORNIS INORNATUS, który otacza gniazdo ogródkiem mchu z kwiatami.

garden ginger, pieprz turecki.

g. glass, 1) szklana półkula do pokrywania roślin; 2) szklana kula do ozdoby ogrodu.

Gardenia, s. (gardi'ni-a; po amer. bot. Aleksandra Gardenie, 1730—1791) bot. przepysznie cape jessamine G. JASMINODES, Ellis., liczny rodzaj drzew i krzewów zwrotnikowej Azji.

gardening, s. (gard'nin~) ogrodnictwo.

Garden of Eden, raj biblijny; G. of England powiat Kent lub powiat Worcestershire (uus'terszajr) w Ang.; G. of Europe Włochy; G. of Italy Lombardia lub Sycylia; G. of the West St.Zj. przydomek stanu Kansas.

g. party, zabawa towarzyska urządzona w ogrodzie.

G. State, przydomek stanu New Jersey.

gardez la reine (garde' larejn'; fr.) szachy. szach królowej (zapowiedź nieobowiązkowa).

gardyloo, int. (gardilu'; z fr. gare l'eau (garlo') hist. baczność, woda! ostrzeżenie w starym Edynburgu przed zamierzonym wylaniem wody przez okna na ulicę.

gardefowl, s. (gar'faul) zool. wielki alk, ob. auk.

Gareth, s. (geret) mit. nord. Gareť, rycerz Okrągłego Stołu króla Artura.

garetta, s. (gare'ta; wł.) woj. czatownia.

garewaite, s. (garej'u-ajt; od rzeki Garie'waja w Uralu) petr. gare-wait, porfirytowy perdytoty zawierający fenokrysty piroksenu w podłożu piroksenu, oliwinu, magnetytu i chromitu.

garfish, s., pl. garfish i garfishes, zool. ob. gar.

Gargamelle, s. (gargamel') matka Gargantui, ob. Gargantua.

garganey, s. (gar'gani; wł. garganello) zool. cyranka QUERQUEDULA CIRCIA, rodzaj kaczki spokrewnionej z amer. cyranką błękitnoskrzydłą; ok. 30 cm. długości.

Gargantua, s. (gargan'tua) król Gargantua, olbrzym, główna postać słynnej satyry (1535) „Gargantua et Pantagruel” fr. pisarza Franciszka

Rabelais (rablej', ok. 1490—1553); ob. Pantagruel.

garget, s. (gar'dzyt) 1) przest. krtań; 2) wet. a) choroba trzody chlewnej zmienna zapaleniem gardła; b) choroba krów zmienna powierzchownym zapaleniem wymienia, wywołana zapaleniem gruczołów mlecznych.

gargle, s. (gargle) 1) płukanka, płyn apteczny do płukania ust i gardła; 2) płukanie.

gargle, vi. używać płukanki; vt. 1) płukać, w szcz. usta i gardło; 2) wymawiać jakgdyby płukając gardło (Shaw), to g. words.

gargoyle, s. (gar'gojl) bud. ozdobne zakończenie i wypust rynny dachowej, w szcz. chimery itp., ob. ilustr. chimera.

gariba, s. (gari'ba) starożytna miara pojemności (Arabia, Chaldea, Persja) = 260 l.

garibaldi, s. (garibal'di) 1) rodzaj koszuli noszonej przez Włoszki na wzór czerwonej koszuli Józefa Garibaldiego; 2) zool. czerwona ryba kalifornijska HYPSPYPOPS RUBICUNDUS z rodziny POMACENTRIDÆ.

Garibaldian, adj. dotyczący włoskiego rewolucjonisty Józefa Garibaldiego (1807—1882) i jego idei; s. zwolennik Garibaldiego w walkach o zjednoczenie Włoch (1870).

garish, adj. (gar'risz) 1) jaskrawy; 2) nad wyraz radosny, roześmiany; -ly, (-i), adv. nad wyraz radośnie; -ness, s. (-nes) rozpięta wesołość.

garland, s. (gar'land) 1) girlanda, plecionka gałęzi, zieleni i kwiatów; 2) zieleń literacki, antologia, zbiór wybranych poezji; 3) premia zwycięzcy; 4) hist. kl. opaska na głowę noszona przez starożytnych kapłanów jako oznaka wyświęcenia; 5) her. wieniec laurowy lub dębowy.

garland, vt. ubrać girlandą w kształcie zwisającego półkola.

Garland Sunday, zwany w Irlandii jeszcze Crom Dubh's (krom dufsz) Sunday; Crom Dubh = Crom Cruaich (ob.) albo = jeden z dwunastu bożków lub apostołów, których figury zburzył św. Patryk w Dolinie Adoracji.

garlick, s. (gar'lik) bot. czosnek ALLIUM SATIVUM, ob. Allium.

garlicky, adj. (-i) czosnkowy, czosnkowaty.

Garlic Sunday, gminne przekreślenie nazwy Garland Sunday.

garlic tree, grusza CRATAEVA GYNANDRA; Jamaika.

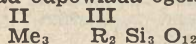
garlopa, s. (garlo'pa; hisz.-meks.) zool. jadalna ryba ciepłych mórz MYCTEROPERCA VENADORUM; ob. grouper.

Garm, s. (garm) Garmr, s. (gar'mör) mit. nord. potworny pies Garm, stróż Heli (ob. Hel); w Ragnarök (zmierzchu bogów) zabija Tyrę i sam z jego ręki ginie; ob. Ragnarök.

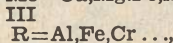
garment, s. (gar'ment) ubiór, ubranie, odzież (f), odzienie, strój, suknia, poet. szata.

garner, vi. (gar'ner) zbierać; vt. zbierać na przechowanie, np. w stodołę, magazynie, składnicy itp.

garnet, s. (gar'net) 1) min. granat, grupa w klasie sylikoidów w rzedzie krzemianów bezwodnych, skład odpowiadający ogólnemu wzorowi:

gdzie $\text{Me} = \text{Ca, Mg, Fe, Mu} \dots$

t. 6.5 — 7.5, c.w. 3.15 — 4.3; najważniejsze odmiany: **grossularite** groszular $\text{Ca}_3\text{Al}_2\text{Si}_3\text{O}_{12}$ czyli $\text{Ca}_3\text{Al}_2(\text{Si O}_3)_3$ czyli 3 $\text{CaO} \cdot \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 3 \text{Si O}_2$; **pyrope** pirop $\text{Mg}_3\text{Al}_2(\text{SiO}_3)_3$ t. 7.5, c.w. 3.7 — 3.78; **almandite** almandyn $\text{Fe}_3\text{Al}_2\text{Si}_3\text{O}_{12}$ (granat szlachetny) t. 7 — 7.5, c.w. 4.1 — 4.3; **andradite** andradyt $\text{Ca}_3\text{Fe}_3\text{Si}_3\text{O}_{12}$, t. 7, c.w. 3.8 — 4.1; i i.; 2) kolor granatowy, także **Spanish wine**, **pigeon blood**; 3) mar. wielokształt hiszpański, talia hiszpańska, także **Spanish burton**, do wciągania i wydawania bagażu.

garnetberry, s. (-beri) bot. porzeczka, ob. **currant**.

garnett, vt. (gar'net) oczyszczać wełnę, bawełnę itp. z nieczystości i śmiecia za pomocą przyrządu posiadającego grzebienie **Garnett teeth**; **garnetter**, s. (-er) kto kieruje takim przyrządem.

garni, adj. (garni'; fr.) umeblowany.

garnierite, s. (gar'njerajt; od nazwiska fr. mineraloga Juliusza Garniera) min. garnieryt, numeit, sylikoid grupy nontronitu niedawno poznany w Numeli, na Nowej Kaledonii i w Oregonie, zawiera 46% NiO; daje czysty nikiel, jakiego nie można w takim stanie otrzymać z pirytów.

garnish, s. (gar'nisz) 1) ozdoba, ubranie, upiękosenie; 2) kuch. ubranie półmiska lub potrawy, np. piestruszką itp.; 3) wkup wymagany przez starszych więźniów od nowego przybysza.

garnish, vt. 1) ubrać, ozdobić, udekorować, np. półmisek, nakrycie stołu; 2) pr. zająć gotówkę lub posiadłość dla pokrycia długu.

garnishee, s. (garniszi') pr. osoba której zajęto egzekucyjnie przedmioty własności na pokrycie długu.

garnishee order, pr. sądowe zezwolenie na takie zajęcie.

garniture, s. (gar'niczör) ozdoba, upiękosenie; w szcz. w ogniach sztucznych materiały które wykonują deszcz ognisty, gwiazdy, rakiety itp.

garookuh, s. (garu'ku) mała łódź rybacka używana w Zatoce Perskiej.

gar pike, ob. **gar**, b).

garran, s. (ge'ren) 1) konik rasy Galloway, ob.; 2) pogard. szkapina, nędzna szkapia.

garret, s. (ge'ret) strych, poddasze.

Garret, **Garrett**, s. męskie imię własne.

Garrick Club, klub aktorów w Covent Garden w Londynie, założony w r. 1831, a nazwany na cześć Dawida Garricka (1717—1779) aktora, poety i dramaturga, najznakomitsze-

go przedstawiciela ról szekspirowskich, pochowanego w Westminsterze.

garrison, s. (ge'rizon) woj. garnizon, wojsko umieszczone w forcie, koszarach, mieście itp.

garrison, vt. garnizonować, zagarnizonować, umieścić wojsko w forcie, koszarach, mieście itp.

garrison flag, woj. St.Zj. sztandar garnizonowy, największa chorągiew powiewająca w dniu uroczyste 38' x 20'.

Garrisonian, adj. (gerizo'njen) hist. St.Zj. dotyczący Williama Lloyda Garrisona (1801—1879) i jego idei oswobodzenia niewolników w St. Zj. za pomocą środków pokojowych, agitacji i perswazji; s. zwolennik idei Garrisona.

Garrisonism, s. hist. St.Zj. działanie w interesie wyzwolenia murzynów za pomocą środków pokojowych; odr. Birneya i Whittiera, propagujących stworzenie partii politycznej, i Jana Browna, orędownika zbrojnej akcji.

garrot, s. (ge'ryt) 1) chir. turnikiet, krepulek; 2) hist. kl. dźwignia do naprężenia łuku; 3) zool. złotooka kaczka fr.

garrotte, s. (gerot') 1) hisz. garoto, hisz. przyrząd do wykonywania kary śmierci przez nałożenie żelaznego kołnierza na szyję i zaciskanie go za pomocą śruby; 2) śruba służąca do tego celu; 3) stosowanie tej tortury przez zbrodniarzy do wymuszania pieniędzy od napadniętej osoby; **garrotter**, kto używa tego przyrządu.

garote, **garrotte**, vt. wymuszać tym sposobem pieniądze; dawniej wykonywać wyrok śmierci za pomocą garoty.

Garrulinae, s. pl. (geruli'ni) zool. podrodzina rodziny kruków **CORVIDAE**, obejmująca sroki.

garrulity, s. (garu'liiti) 1) gadatliwość; 2) szmer (strumyka lub drzew leśnych).

garrulous, adj. (ga'rules) gadatliwy; ily, adv. (-li) gadatliwie; -ness, s. (-nes) gadatliwość.

Garrulus, s. (ge'riules) zool. rodzaj sroki, **G. GLANDARIUS** jay sroka eur.

garter, s. (gar'ter) 1) podwiązka do trzymania pończochy na nodze; 2) wstęga trzymana w cyrku przed jeźdźcem do przeskokowania; 3) G. wysoki order angielski **Order of the Garter**, Order Podwiązki, z napisem fr.: *Honi soit qui mal y pense* (oni' soa' ki mal' pa~s') niech wstydzi się kto źle o tym myśli.

garter, vt. podtrzymać podwiązką.

garter-blue, kolor ciemno-niebieski Orderu Podwiązki.

gartered, adj. (ger'terd) 1) mający podwiązki u pończoch; 2) obdarzony Orderem Podwiązki.

garter snake, a) niejadowity wąż z rodzajów **TAMNOPHIS** = **EUTAE-NIA** w Amer. Płn.; b) jadowity wąż afr. z rodziny **ELAPINAE**.

garth, s. (gar'ç) grobla do łowienia ryb.

Garuda, s. (göru'da) mit. hind. Garuda, pół-człowiek, pół-ptak, o złotym ciele i czerwonych skrzydłach zjawiający się jako posłaniec boga Wisznu.

gas, adj. (gez) gazowy, a) zawierający gaz; b) służący do gazu, np. piec, rura, świecznik itp.

gas, s. (wynaleziony przez flamandzkiego chemika, Jana Chrzyciela van Helmont'a, 1577—1644 i nazwany od wyrazu gr. chaos) 1) lotna ciecz pierwotnie uważana na równi z powietrzem, lecz z czasem nazwę tę stosowano tylko do cieczy nie dających się skropić za pomocą ciśnienia w żadnej osiągalnej temperaturze, jak np. tlen, wodór, itp.; odr. pary; 2) w powszednim użyciu gazem nazywamy wszelkie lotne ciecze z wyjątkiem powietrza atmosferycznego, w szcz. a) gaz do znieczulania, jak np. gaz rozweselający **laughing g. NITROGENIUM OXYDULATUM**, N_2O , lub b) gaz świetlny lub opalowy; 3) gaz trujący w postaci stałej, płynnej lub lotnej, jak np. chlor jako gaz śmiertelny **asphyxiating g.** używany wyjątkowo na wojnie; 4) gaz zżawiający **lachrymatory g.** używany przez policję w rozruchach ulicznych lub w celu zmuszenia ściganego zbrodniarza do opuszczenia obronnego miejsca, podobnie jak gaz żrący **vesicatory g.**; 5) St.Zj. pot. gazolina; 6) gór. gaz kopalniany (ob. **fire damp**) zmieszany z powietrzem atmosferycznym i gotów do wybuchu.

gas, vi. 1) gazować, wydawać z siebie gaz; 2) używać motorowej siły gazowej; vt. 1) gazować, działać gazem na (acc.) np. luźne nitki włókien na tkaninie; 2) dostarczyć gazu; dodać gazu lub gazolinę; truć gazem śmiertelnym; 3) sycić (metal gazem).

gas attack, woj. atak gazowy; **g. bacillus**, bakt. bakteria tworząca gaz w ranach zanieczyszczonych przez nią, np. **CLOSTRIDIUM WELCHII** (= **BACILLUS AEROGENES CAPSULATUS**); **g. bag**, lot. powiók gazowy, pęcherz; **g. buoy** pława z rezerwuarem zgęszczonego gazu świetlnego świecąca dniem i nocą; **g. burner** palnik gazowy; **g. chamber** zbiornik powietrzny; **g. check** uszczelnienie, szczeliwo, uszczelka; **g. coal** węgiel z którego destyluje się gaz; **g. coke** koks; **g. company** St.Zj. gazownia; kompania gazowa.

Gascon, adj. (ges'kon) 1) gaskoński, z Gaskonii (1453—1789) prowincji fr., dziś części pld.-zach. Francji; 2) **g. buńczuczny**, przechwalający się, blagujący; **G. s.** 1) gaskończyk; 2) blagier, fanfaron; 3) g. zool. ryba ciepłych mórz saurel; ob.

gasconade, s. (-ejd) blaga, fanfaronada, vi. blagować; -r, s. blagier, fanfaron.

gas constant, chem. fiz. stała gazu, ogólna stała dla wszystkich gazów równająca się (w idealnym gazie) iloczynowi ciśnienia przez objętość podzielonemu przez absolutną temperaturę; wartość jej wynosi 83,150,000 ergów czyli 0.08206 litro-atmosfer na stopień.

Gascony sauce, (gas'koni so's) kuch. sos gaskoński, biały sos (ob.

velouté) z kaparkami, truflami i żółtkiem.

gas cutting, mech. cięcie podgrzanego metalu za pomocą wytrysku tlenu; **g. detector**, ob. **methanometer**; **g. disease**, wet. choroba ryb spowodowana nadmiarem gazów w wodzie; **g. electrode**, el. elektroda składająca się z gazu absorbowanego przez odpowiednią podstawę; **g. engine**, silnik gazowy, ob. **internal-combustion engine**; **g. explosion**, górn. wybuch gazów kopalnianych, ob. **fire damp**, **gas**, s. 6); **g. fitter** instalator rur gazowych, ob. **g. fitting**, mech. instalacja oświetlenia gazowego, instalowanie o. g.; **g. fixture** urządzenie gazowe; **g. gangrene**, med. gangrena gazowa spowodowana przez bakterie gazowe (ob. **gas bacillus**) najczęściej w ranach; **g. generator** (dźw'nerejtör) mech. generator gazowy; **g. grenade**, (gre-nejd') woj. granat gazowy zawierający płynny gaz który wybucha za pomocą detonatora.

gash, s. (gesz) 1) długie i głębokie cięcie, w szcz. ciała, szrama; 2) meteor. włochata chmura poprzedzająca burzę podzwrotnikową; vt. ciąć, rąbać.

gas helmet, woj. maska gazowa.

gasholder, s. (gez'hoł'der) zbiornik gazu zwany także **gasometer**, s. (gezomi'tör).

gashouse, s. (gez'haus) = **gas-works**.

gasify, vi. (ge'zifaj) przerobić się na gaz; vt. przerobić na gaz, np. za pomocą rozgrzania lub w drodze chemicznej.

gas jet (gez'dżet) 1) palnik gazowy; 2) płomień gazowy.

gasket, s. (ges'kit) 1) mar. lina do związkiwania żagli; 2) mech. troczyzna do uszczelniania (z konopi, kauczuku, azbestu, metalu itp.).

gaskin, s. (ges'kin) zool. część tylnej nogi konia lub innego zwierzęcia czworonożnego między kolanem, stifle, a podkolaniem, hock.

gas lamp, lampa gazowa.

gaslight, s. (gez'lajt) 1) światło gazowe; 2) oświetlenie gazowe; 3) lampa gazowa; 4) palnik gazowy.

gaslit, adj. (gez'lit) oświetlony gazem.

gaslock, s. ('-lok) auto. zamknięcie dopływu gazoliny.

gas main, (mejn) rura gazowa.

gasman, s. ('-men) osoba zajęta instalacją, dozorem i rozdziałem gazu świetlnego; hist. dawniej nadzorca gazu w teatrze; instalator; kontroler gazu kopalnianego w kopalni, ob. **firedamp**; człowiek lub aparat sycący gazem napoje musujące, **carbonator**.

gas mask = **gas helmet**; **g. meter** (mitör) gazomierz, przyrząd do mierzenia gazu; **g. motor** = **g. engine**.

gasoline, -lene, s. (ge'zolin) gazolina, w Eur. benzyna, do pędzenia samochodów. ob. **petroleum**.

gasoline-electric, adj. gazolinowo-elektryczny, pędzony siłą elektryczną, dostarczana przez generator pędzony gazoliną lub olejem.

gasoline engine, ob. **gas engine**.

gasometer, s. (gezomi'ter) 1) aparat do mierzenia ilości gazu; 2) mniej poprawnie: zbiornik na gazolinę.

gasometry, s. (geza'metri) umiejętność mierzenia składu gazu.

gas oven, kuchnia gazowa, piec gazowy.

gas-oxygen, adj. (gez'a'ksyżen) ob. **oxygas**.

gasp, s. (gasp) chwytnie powietrza, oddychanie z trudnością, łapanie tchu.

gasp, vi. chwytać powietrze, oddychać z trudnością, łapać dech; zachłysnąć się; vt. powiedzieć coś resztką tchu, wykrztusić, z away, forth, out.

Gaspar, s. (ges'pör) Kasper, męskie imię własne, święto Trzech Królów 6 stycznia; ob. **Three Kings of Cologne**.

gasparillo, s. (gaspari'lo '-jo; hisz.) 1) nazwa kilku gatunków drzew Ind. Zach. rodzaju **LUCANIA** i ich drewno; 2) na Jamajce drzewo **ESENBECKIA PENTAPHYLLA** ... i jego drewno.

gas phlegmon, (gez fleg'mon) med. złośliwe odcie gazowe, nagromadzenie powietrza w mięszach, **EMPHYSEMA**.

g. pipe, (g. pajp) rura gazowa.

g. plant, (g. plant) 1) bot. (plant = roślina) dyptan jesionolistny **fraxinella** **DICTAMNUS ALBUS**, Linn.; 2) przem. (plant = fabryka) gazownia, zakład gazowy.

g. sand, (g. send) geol. piaskowiec zawierający naturalny gaz świetlny.

Gasserian anglion, anat. zwój Gassera utworzony przez korzonki nerwu trójdzielnego **trigeminal nerve** w jamie czaszkowej.

g. shell, **g. bomb**, (g. szeł, g. bomb) woj. pocisk napełniony gazem zazwyczaj płynnym wybuchający w chwili uderzenia o twardy przedmiot.

gassing, s. (ge'sin~) gazowanie, działanie za pomocą gazu, np. chloru na wapno w wyrobie proszku blizującego, działanie gazu na niepożądane owady, woj. na nieprzyjacielskie wojska, używanego w wojnie światowej 1914—1918.

gas station, St.Zj. stacja gazolinowa, przydrożna sprzedaż gazoliny, oleju itp.

gassy, adj. (ge'si) pełen gazu, napełniony; przen. nieszczerzy, obłudny, obiecujący gwiazdy z nieba.

gastaldite, s. (ges'teldajt) min. gastaldyt, sylikoid w rodzinie amfibolu, gatunek glaukofanu, koło St. Marcel w Piemontcie.

gas tar, s. (gez tar) smoła gazowa, uboczny produkt w fabrykacji gazu świetlnego.

gaster, s. (ges'ter) zool. odwłok mrówki.

-**gaster**, przyr. = żołądek.

gastera-, **gaster-**, przedr. żołądkowo-, brzuszno-.

Gasterolichenes, s. pl. (ges'törolajki'niz) bot. grupa okrytozarniowych, **angiocarpous** ob., porostów

w których grzybnie jest podstawczak z podgromady **EUBASIDII** rzędu **GASTROMYCETES**.

Gasterosteidae, s. pl. (-osti'idi) zool. liczna rodzina rybek, ob. **stickleback**.

Gastornis, s. (gestor'nis; **Gasti** (on **Planté**) i -ornis gr. ptak) paleont. rodzaj dużego ptaka z eocenu, przez niektórych klasyfikowany jako gęś z rodziny **GASTORNITHIDÆ**.

gastral, adj. (ges'tre?) brzuszny; trawienny.

gastralgia, s. ('-džia) med. nerwowy ból brzucha; rwa żołądkowa; -**algic**, s. osoba cierpiąca na takie ataki.

-**gastria**, przyr. s. -brzusze (n), -brzusznosc.

gastric, adj. żołądkowy, brzuszny, dotyczący brzucha, dotyczący trawienia; **g. artery**, anat. 1) żyła brzuchowa a) **VENA GASTRICA**, b) **VENA CÆLIACA**; 2) odgałęzienie żyły śledzionowej w brzuchu; **g. cæca**, **g. cæcum**, ob. **cæcum**; **g. fever**, (fi'wer) med. niezbyt żołądka z gorączką; **g. glands**, anat. gruczoły w ścianie żołądka wydzielające sok żołądkowy, **g. juice**.

gastricism, s. (ges'trisizm) med. gastrycyzm, zaburzenie żołądkowe.

gastric juice, fizj. sok żołądkowy, trawienny płyn wydzielany przez śluzową błonę żołądka; rzadka wodnista ciecz z kwaśną reakcją dzięki zawartości 0.2 do 0.4% wolnego kwasu solnego, **hydrochloric acid** czyli **muratic a.**, zawiera także kilka zaczynów (enzymes) m. i. pepsyne, **pepsin**; **g. mill**, zool. młyn żołądkowy, młący narząd pewnych niekręgowców składający się z ruchomych części wapiennych i chitynowych w krtani lub żołądka; **g. ostium**, zool. otwór wiodący od t.zw. żołądka do jamy chłonnico-trawiennej, **gastric pouch**, niektórych parzydełkowców **CNIDARIA**, **SCYPHOZOA**; **g. ulcer**, med. wrzód trawienny żołądka.

gastrilegous, adj. (ges'trili'dżös) zool. zbierający pył nasienny na szczoteczkę odwłoku jak niektóre pszczoły.

gastriloquist, ob. **ventriloquist**, brzuchomówca.

gastrin, s. (ges'trin) biochem. gastryna, hormon oddzielający sok żołądkowy.

gastritis, s. (-traj'tys) med. zapalenie żołądka, w szcz. jego śluzowej błony.

gastro-, **gastr-**, med. żołądka i—, np. **gastroenteritis**, med. zapalenie żołądka i jelit.

Gastrochæna, s. (gestroki'na) zool. rodzaj małżów rzędu **EULAMELLIBRANCHIA** tworzących koraliki i miękkie skały, rodzina **GASTROCHÆNIDÆ**.

gastrocnemius, s. (ges'trokn'i'mies) anat. mięsień brzuchaty łydki.

gastrocœl(e), s. (-sil) zool. = **archenteron**, oz.

gastrocelic, alj. ob. **omentum**.

gastrocystis, s. (-sis'tis) embr. pęcherzyk żółtkowy ssaka, ob. **blastodermic vesicle**, embr.

gastrodisk, ob. blastodisc, germin-al disk.

gastroduodenal, adj. (-djuodi'ni) anat. dotyczący żołądka i dwunastnicy, np. g. artery.

gastroduodenitis, s. (-dinaj'tis) med. zapalenie żołądka i dwunastnicy.

gastroelytrotomy, s. (-elitra'tomi) chir. operacja porodowa zastępująca cięcie cesarskie a polegająca na przecięciu górnej części pochwy przez brzuch bez otwierania otrzewnej.

gastroenteric, adj. (-ente'rik) anat. żołądkowo-jelitowy.

gastroenteritis, s. (-teraj'tis) med. zapalenie jelit i błony wysięłającej żołądek; -enteritic, adj. med. dotyczący takiego zapalenia.

gastro-entero-, przedr. żołądkowo-jelitowo-, np. gastroenterology, s. (-a'łodzi) anatomia i patologia żołądka i jelit.

gastroepiploic artery (-epiplo'ik) anat. arteria żołądkowo-siatkowa nazwa dwóch arterij tworzących zespolenie wzdłuż wielkiej krzywicy brzucha.

gastroesophageal, adj. (-isofe'dzi-eł) anat. żołądkowo-przełykowy.

gastroesophagostomy, s. (-isofa-gast'omi) chir. utworzenie otworu między żołądkiem a przełykiem.

gastrograph, s. (-gref) med. przyrząd notujący ruchy żołądka.

gastrohysterotomy, s. (-histöra'tomi) pot. cesarskie cięcie.

gastrolator, s. (lej'tör) żarliok.

gastrolith, s. (-lię) 1) zool. kamyki znajdujące się w pewnych okresach w żołądku raków, ryb, prawdopodobnie w celu miążdżenia pożąrtęgo jada; 2) med. kamień żołądkowy, gastric calculus.

gastrology, s. (-'łodzi) gastrologia, nauka o budowie, funkcjach i chorobach żołądka.

gastrolysis, s. (gastro'lysis) chir. odseparowanie żołądka od nienormalnych zrostów, adhesions.

gastromalacia, s. (-mele'jszia) med. zmięknienie (zazwyczaj pośmiertne) opony żołądka.

gastromancy, s. (-men'si) przepowiadanie przyszłości za pomocą brzuchomóstwa albo kuli kryształowej.

gastromelus, s. (gestra'meles) terat. płód z dodatkowymi kończynami wychodzącymi z okolicy brzucha.

gastromyces, s. (-maj'siz) biol. grzybiasta narośl w żołądku.

gastromycosis, s. (-majko'zys) med. grzybica żołądkowa.

gastronome, s. (ges'-tronom), -r, (gestra'nomer) smakosz, znawca sztuki kulinarnej.

gastronomy, s. gastronomia, sztuka kulinarna, wysoki stopień sztuki kucharskiej.

Gastropacha, s. zool. barczatka.

gastropancreatic fold lub ligament (-penkri-ej'tik) anat. żołądkowo-trzustkowe więzadło, fałd otrzewnowy sięgający od odźwiernika, pylorus, do trzustki, pancreas.

gastropexy, s. (-pek'si) chir. operacyjne przytwierdzenie żołądka do ściany brzusznej.

gastrophile, s. (ges'trofajl) czuły służka swego żołądka.

Gastrophilus equi, (gestra'files e'-kui) zool. giez koński G. INTESTINALIS z rodziny gżów CESTRIDÆ; składa jajka na sierści konskiej; gdy larwy wywołują swędzenie, koń zlizuje je językiem i połyka, a larwy przyczepiają się do ścian żołądka i żywią się jego krwią, co powoduje osłabienie konia a nieraz i śmierć.

gastrophrenic, adj. (-fre-nik) anat. żołądkowo-przeponowy.

gastropliation, s. (-plikej'szn) chir. w wypadkach zbytniego rozszerzenia żołądka operacja ściągnięcia go w fałdy.

gastropod, s. (-pad) zool. ślimak.

Gastropoda, s. pl. (gastro'poda) zool. brzuchonogi czyli ślimaki, liczna gromada zwierząt typu mięczaków, często ze skorupą, której ujście zamykają na zimę denkiem wapiennym, zanim zapadną w sen zimowy.

gastropodous, adj. (-tra'podös) zool. ślimaczy; przen. powolny.

gastropore, s. (ges'tropor) zool. pora stłubioplawa zajęta przez gastrozoid.

gastroptosis, s. (-trapto'zys) med. opadnięcie żołądka na dolną część brzucha.

gastroscope, s. (-skop) med. wzornik żołądkowy; -scopy, s. -askopi) med. wzornikowanie żołądka, GASTROSCOPIA.

gastrostege, s. (-stidż; steg'e gr. dach) zool. wielka łuska na brzuchu węzów; -stegal, adj. (-'stigeł) dotyczący wielkich łusek na brzuchu węzów.

gastrostomy, s. (-as'tomi) chir. otwarcie żołądka (na stałe) celem wprowadzania pożywienia, GASTROSTOMIA (gestro'stomia); -stomize, vt. (-o'stomajz) chir. zrobić takie otwarcie.

gastrotheca, s. (-i'ke) zool. opona brzucha poczwarki owada.

Gastrotricha, s. (gestra'trika) zool. nieliczna grupa drobnych wielokomórkowych zwierzątek wodnych podobnych pozornie do gromady wymioczków, INFUSORIA, typu pierwotniaków, PROTOZOA, ze rzęskami po stronie brzusznej, a zaliczana do gromady wrotków ROTATORIA typu czerwiochwatych, COLECIDA lub rzadziej TROCHELMINTES.

gastrovascular, adj. (-wes'kiuler) zool. trawienny i naczyniowy, jak np. niektóre przewody jamochłonów.

gastroxynsis, s. (-aksin'zys; oksü'nejn gr. kisić, zakwasić) med. nerwowa niestrawność towarzysząca nadmiernej kwaśności soku żołądkowego.

gastrozoid, s. (ges'trozo'oid) zool. gastrozoid (gastrozo-o'id) zool. zoid posiadający otwór ustny i narząd trawienny.

gastrula, s. (gestru'la) embr. gastrula, forma zarodka (embrionu) składająca się z kubka lub otwarte-

go woreczka ze ściankami, utworzonymi przez dwie warstwy komórek, zewnętrzną (epiblast) i wewnętrzną (hypoblast), otwór woreczka nazywa się blastopore, wnętrze — archenteron.

gastrulate, vi. (-lejt) utworzyć gastrulę.

gas tube, gassy t., (gez'tiub, ge'si t.) elek. elektronowa opona zawierająca dosyć gazu do wpyływania na działalność elektryczną, lecz nie dosyć by zapobiec użytecznemu zastosowaniu; jeżeli za wiele, natenczas gaseous tube.

g. warfare, (g. uor'fer) woj. wojna chemiczna.

g. well (g. ueł) studnia naturalnego gazu świetlnego.

gasworks, s. pl. (w użyciu jako sing.) gazownia, fabryka gazu świetlnego.

gas zone, (g. zo'n) geol. formacja skał zawierająca gaz świetlny pod ciśnieniem dostatecznym do dostarczania go na powierzchnię przez studnię.

gat, s. (get) naturalny albo sztuczny kanał od wyspy pobrzeżnej do wybrzeża, np. Kattegat.

gata, s. (ga'ta; hisz.) zool. gata, żarłacz GINGLYMOSTOMA CIR-RATUM, w ciepłych okolicach Atlantyku; także nurse shark; do 2 m. długości.

Gata disease, wet. ob. sand disease.

gatch, s. (gacz) bud. biała glina w bud. perskim; g. work budowa perska z ozdobami wykonana z białej gliny.

gate, s. (gejt) 1) otwór (w murze itp.), brama, wrota; 2) bib. przen. sprawiedliwość, sąd; 3) wejście, wyjście, przejście; 4) przest. dwór sułtana tureckiego, Porta; 5) mar. wrota słuzy, lock gates; wrota odpływowe ebb gates; wrota przypływowe flood gates, storm gates; wrota wycinkowe sector gates; w. słupowe gates with vertical girders; w. rozworowe g. with horizontal girders (ribs); w. jednoskrzydłowe single leaf gate; w. dwuskrzydłowe double leaf gates; wrota wsporne check gates.

gate, vt. 1) zaopatrzyć we wrota; 2) Ang. zatrzymać za karę w szkole lub w obrębie gruntów uniwersyteckich

gâteau, s. (gato'; fr.) pl. gâteaux (gato'), tort.

gate bill, Ang. a) wykaz opóźnień studenta w Oxford i Cambridge z powrotem do szkoły; b) rachunek grzywnien za te opóźnienia.

gatehouse, s. (gejt'hauz) a) dom przy tamie z którego kontroluje się tamę; b) komora wrotowa.

gatekeeper, s. (-ki'per) stróż, dozorca tamy; 2) kol. drożnik przejazdowy.

gatemoney, sport. suma pieniędzy wpłacona przy kasie za wstęp na widowisko sportowe.

Gate of Tears, wrota łez, ar. Babel Mandab, cieśnina morska tak nazwana od częstych wypadków rozbicia statków.

Gates of Hercules, mit. kl. Wrota Herkulesa, gdzie kończył się świat starożytny; dzisiaj cieśnina Gibraltarska.

gate tower, średniowieczna wieża przy bramie miasta.

gateway, s. (gejt'uej) 1) wrota; 2) wstęp, przystęp; 3) droga wiodąca przez okolicę zaludnioną i ruchliwą o wielkim ruchu wozowym; droga wiodąca do ośrodka nowej dzielnicy kraju, np. g. of the Midwest, g. of the West.

gather, s. (ge'zer) 1) zebranie w fałd, fałd; 2) to co się zebrało; 3) szkl. kula stopionego szkła zebrana na końcu dmuchawki.

gather, vi. 1) zebrać się, zgromadzić się; 2) dojechać, zebrać się w ośrodek, jak np. wrzód; 3) powiększać się, przybierać, jak np. kula śniegu tocząca się po skarpie; 4) zbierać plon, np. nie sieją, a zbierają; 5) mar. postępować naprzód, zbliżać się; z on, near itp.; 6) to one's people lub to one's fathers umrzeć; 7) the horse zbierać uzdę, dać koniowi znak, że nastąpi rozkaz ruszenia z miejsca, skoczenia lub tp.

gather, vt. 1) zebrać, zgromadzić; 2) zebrać z pola lub z krzewu, z drzewa; 3) zbierać przez odkładanie, przez narastanie itp.; 4) zbierać siły do zamierzonego wysiłku; 5) zyskiwać, np. w wyścigach; 6) zebrać razem, jak np. ogon długiej sukni, szeroka togi itp.; 7) zebrać logicznie we wniosek, wysnuć; 8) introl. ułożyć we właściwym porządku przed oprawieniem; 9) mar. zbierać czyli skracać linę; 10) mur. ściągać w kształt węższy, np. otwór kominika w miarę jak przybudówka zbliża się ku kominowi; 11) szkl. zgromadzić kulę topionego szkła na końcu dmuchawki; g. way, g. headway, g. steerageway, mar. ruszyć z miejsca; zwiększyć chyłość.

gatherer, s. (ge'zörer) 1) zbieracz, a) kolektor podatków; b) skąpiec; c) aparat do zbierania fałdów u maszyny do szycia; 2) introl. osoba lub maszyna zbierająca arkusze do oprawiania; 3) szkl. kto zbiera kulę topionego szkła na koniec dmuchawki; 4) teatr. za czasów królowej Elżbiety funkcjonariusz zbierający od widzów należytość za wstęp; 5) zool. siekacz w uzębieniu konia, INCISOR.

gathering, s. (-in~) 1) zwoływanie, zbieranie; 2) zebranie, zgromadzenie tłum; 3) zbiórka pieniężna, składka, kolekto; 4) fałd; 5) cały zbiór soku klonowego z jednego klonu; 6) med. nabrzmienie, nabrzmiałość, ropień.

g. coal, zarzewie, kupka żarzącego się węgla zostawionego pod popiołem na rozpoczęcie ognia.

g. hoop, obręcz używana przez bednarzy do obciążenia klepek, aby można było założyć obręcz.

Gatling gun, woj. armata wynalazcy amer Ryszarda J. Gatlinga (1818–1903), była w użyciu armii St. Zj. od 1861 przez długie lata; 600 pocisków na minutę.

gattine, s. (gatin') wet. gatyna, śmiertelna epidemia jedwabników.

gaub, gab, s. (gob; nazwa wsch.-

ind.) bot. rodzaj śliwodaktyla DIO-SPYROS PEREGRINA; drzewo i owoc.

gauche, adj. (gosz; fr. lewy) 1) niezgrabny; 2) geom. pokręcony; -ly, adv. (-li) niezgrabnie; -ness, s. (-nes) niezgrabność.

gauche polygon, geom. wielobok składający się z prostych boków, które jednak nie stykają się w tej samej płaszczyźnie.

gaucherie, s. (goszri'; fr.) niezgrabność, nietakt, dziwactwo w rozumieniu zwyczajów towarzyskich.

Gauchos, s. (gau'czo) pl. **Gauchos** (-os) pastuch trzody na pampasach pd.-amer., pochodzenia hisz.-indiańskiego; na wymarcu.

gaud, s. (go'd) 1) ozdoba, tani klejnot; 2) wystawne (a tanie) zdobnictwo, przyjęcie, itp.; 3) hist. paciorek w różańcu oznaczający podział.

gaud, vt. zdobić, zwłaszcza w taniemu guście.

gaudeamus igitur (i.godi-e'mes i'dżiter, na kont. eur. gaudeamus i'gitur) więc radujmy się, początkowe słowa piosenki studenckiej pochodzącej z w. XII, w obecnej formie z 1780.

gaude lake, kolor cytrynowy.

gaudery, s. (go'dri) wystawna bielizna.

Gaudete, G. Sunday, (god'i'ti, na kont. eur. gaudete; i. radujcie się) kość. trzecia niedziela adwentu, od początkowych słów introitu

gaudy, adj. (go'di) 1) wystawny, w szcz. w tanim guście; 2) przerosły, w szcz. o zwierzęciu; **gaudily**, adv. (-li) jaskrawie; -ness, s. (-nes) krzyżująca wystawność.

gaudy, s. Ang. doroczna zabawa na ukończenie roku szkolnego na uniwersytecie.

gaudy night, zabawa taneczna.

gauge, gage, s. (gejdż) 1) miara, urzędowy wzór miary (standard); 2) rozmiar, wymiar, granica; 3) przyrząd do mierzenia, sposób mierzenia, w szcz. przyrząd do mierzenia opadu rain g., wiatru wind g. itp., wody w kotle water g.; ciśnienia pary steam g. itp.; 4) astr. przyrząd do liczenia gwiazd star g.; 5) bud. odkryta część dachówki wystawiona na opady; 6) druk. a) pasek drewniany lub metalowy z karbem do oznaczania rozmiaru czcionki; b) miarka do oznaczania długości stronicy, page g.; 7) filat. miarka przedziurawienia arkusza marek pocztowych; 8) introl. przyrząd do mierzenia odstępów i materiałów oprawy; 9) kol. a) odstęp między kołami lokomotywy i wozów; b) odstęp między szynami, standard gauge tor szerokości 1435 mm. 4' 8 1/2"; szeroko-torowe koleje w Hiszpanii i Indiach Wschodnich 1676 mm., w Irlandii 1601 mm., w ZSRR 1524 mm.; waskotorowe koleje (dojazdowe) 1,000-, 750 i 600 mm.; 10) mech. rozmaite przyrządy miernicze dostosowane do potrzeb najróżniejszych gałęzi produkcji, np. optical g., thread g., wire g. itd.; 11) ruszn. kaliber, stosunek średnicy lufy broni palnej do funta kul ołowianych:

8 gauge	.835"	śr. 14	"	.639"	śr.
10 "	.775"	" 19	"	.662"	"
12 "	.729"	" 20	"	.615"	"

12) stol. przyrząd do oznaczania linii równoległej do potrzebnej linii wpustu itp., ob. mortise gauge; 13) tynk. stosunek gipsu dodanego do wapna w celu szybszego schnięcia

gauge, gage, vt. (gejdż) 1) mierzyć, wymierzyć; 2) introl. równać nierówności kartek; 3) inż. mierzyć piyw rzeki za pomocą wymiaru szerokości i szybkości prądu; 4) szw. przeciągać nitkę przez sukno lub płótno w równych odstępach w celu ściągnięcia w fałdy; 5) zmieszać gips z wapnem w odpowiedniej proporcji w celu szybszego schnięcia.

g. cock, mech. kurek wodowskazu, kurek probny.

g. condenser, mech. próżnomierz, wskaźnik próżni (podciśnienia).

g. door, gór. drzwi służące do przewietrzania.

g. glass, masz. rurka szklana wskazująca poziom wody w kotle, rurka wodowskazowa.

gauging, s. (gejdżin~) mech. znakovanie, sprawdzenie, wzorcowanie.

Gaul, s. (go'l) 1) starożytna Galia; 2) Gal, członek narodu Galów; 3) pot. Francuz.

gauding, Ind. Zach., zool. czapla, ob. egret, heron.

Gaulic, Gaulish, adj. (go'lik. 'lisz) galicki, celtycki; s. język celtycki, ob. Indo-European Languages.

gauloiserie, s. (goluazri') galicyzm. maniera francuska z dowcipem raczej śmiałym.

gault, galt, s. (go'lt) 1) gw. Ang. ciężka glina; 2) geol. G. glina i margiel dolnej serii kredowej w pd. Anglii.

gault, vt, gw. ang. pokryć glebę ciężką gliną wydobyłą z podglebia; **gaulter**, s. kto wydobywa glinę z podglebia.

gaultherase, s. (go'ł'ö'rejz) biochem. golteraza, enzym zawarty w golterynie i zdolny do rozkładania jej na glikozę i olejek gruszyczkowy, oil of wintergreen.

Gaultheria, s. (go'ł'ö'ria; od nazwiska botanika kanadyjskiego M. Gaultheria (go'tje') bot. liczny rodzaj krzewów pospolitych w Andach w Amer. Płd., ob. checkerberry; G. PROCUMBENS checkerberry gruszyczka amer., G. SHALLON salal jagoda salal na wybrzeżu Pacyfiku w Amer. Płn.

g. oil, olejek gruszyczkowy, oil of wintergreen.

gaultherin (e), s. (golteryna) chem. glikozyd C₁₄H₁₂O₆ zawarty w gruszyczce, w korze czarnej brzozy i w innych roślinach; ob. gaultherase.

gaunt, adj. (go'nt, ga'nt) 1) przest. smukły; 2) chudy, wychudły, wycieńczony, mizerny, zmizerowany; 3) smutny, odstraszający, trzymający z dala, odstręczający.

gaunt, s. (gant) zool. ob. grebe.

gaunted, adj. wychudły.

gauntlet, s. (gont'let) 1) rękawica rycerska z materiału chroniącego rękę, w w. XIV obszywana łuskami

metalowymi, czasem tworząca ciąg dalszy rękawa kolczugi; 2) the g., wezwanie, rzucenie rękawicy przez wyzywającego lub podjęcie jej przez wyzwanego; 3) części rękawicy pokrywające przegub, wrist; 4) chir. opatrunek pokrywający dłoń i palec.

gaur, s. (gaur; hind.) zool. Ind. Wsch. gaur, rodzaj dzikiego bydlę BIBOS GAURUS o krótkich, grubych, stożkowatych rogach; ob. gay-al.

Gaura, s. pl. (gau'ra) Ind Wsch. grupa języków prakrytowych w Bengali.

Gauri, s. f. (gau'ri; ss.) przydomek bogini, ob. Devi, „wspaniała”.

gauric, **gaurie**, s. (go'rik, go'ri) ob. goric.

gauss, s. (gaus) elek. gaus, jednostka natężenia pola magnetycznego; **gaussage**, s. (gau'sydz) natężenie pola magnetycznego wyrażone w gausach czyli jednostkach C.G.S., ob.

gaussbergite, s. (gaus'börgajt), petr. skała w Antarktyce zawierająca fenokrysty leucytu, augitu i oliwinu, na podłożu skaleni; wygasły wulkan odkryty przez Eryka Drygalskiego (1865—1949) w latach 1901—1903.

Gaussian, adj. (gaus'jen) Gaussowski, dotyczący dzieł, nauk i odkryć matematyka niem. Karola F. Gaussa (1777—1855) w szcz. logarytmów Gaussa, **Gauss's logarithms**.

Gautama, s. (gota'ma, gauta'ma) hist. rel. imię założyciela religii buddyjskiej, Gautama Siddharta, 563—483, urodzonego pod Kapitawastu ze szczepu Szakia Muni (mędrzec szakijski), w końcu ubóstwiony jako **Gautama Buddha**.

gaze, s. (go'z) 1) gaza, cienki przezroczysty materiał jedwabny, lniany, bawełniany itp.; 2) mgła.

gauzewing, s. ('-uin~) zool. złotook lacewing CHRYSOPA, owad rzędu siatkoskrzydłych czyli sieciarek NEUROPTERA.

gauzy, adj. ('-i) podobny do gazy, lekki i przezroczysty; **gauziness**, s. ('-ines) lekkość, przezroczystość.

(I) **gavel**, s. (gaw) St.Zj. 1) drewniany młotek przewodniczącego; 2) młot mularski.

(II) **gavel**, ilość żętego zboża wystarczająca na snop; stąd w St.Zj. ilość zboża żętego za jednym obrotem żniwiarki.

(III) **gavel**, s. 1) hist. trybut, haracz; 2) przest. czynsz najmu; 3) opłata pańszczyźniana, jak g. bread, g. corn, g. swine, i i.; 4) przest. procent od pożyczki pieniężnej; 5) łączna grupa dzierżawców zazwyczaj spokrewnionych.

gaveler, -il-, s. (ge'wler) 1) hist. osoba płaćca należności pańszczyżniane albo ich pozostałości; 2) urzędnik koronny nadający w Forest of Dean w Gloucestershire (głos'terszyr) prawo osobistego dobywania węgla; 3) przest. lichwiarz.

gavial, s. (gej'wial) zool. gavial, krokodyl wsch.-ind. GAVIALIS GANGETICUS, nieszkodliwy dla ludzi; nogi obłonione; niektóre wymarłe rodzaje do 18 m. długości.

Gaviiformes, s. pl. (gej'wiifor'miz) zool. rząd wielkich ptaków wodnych obejmujący nury.

gavotte, **gavot**, s. (gavot'; fr.) gawot, pierwotnie taniec ludowy, w w. XVI wprowadzony na dwór królewski.

gavotte, vi. tańczyć gawota.

Gavroche, s. (gawrosz') postać z powieści Wiktora Hugo (1802—1885) „Les Misérables” (le mizerabl, „Nędznicy”, 1862) przedstawiająca typ ulicznika paryskiego.

gavyuti, s. (gawiu'ti) starożytna miara długości Ind. Wsch. = 16,000 hastas = 10270 m.

Gawain, Sir. mit. nord. siostrzeniec króla Artusa, rycerz Okrągłego stołu.

gawk, s. (go'k) mańkut, niezgrabia (m), popychadło (n), głuptas.

gay, adj. (gej) 1) wesoły, radosny; 2) jasny, żywy; 3) oddający się zabawom.

gay, adv. wesoło, radośnie.

gayal, s. (ge'jal, ga'jal) zool. wsch. ind. było domowe BIBOS FRONTALIS, prawdopodobnie oswojony gaur. ob.

gayatri, rel. hind. 1) metryczny wiersz wedyczny składający się z 24 zgłosek; 2) G. najśynniejsze uniesienie się (ob. mantra) do Słońca o oświecenie umysłu; zwane także **Savitri** (sawi'tri).

gaybine, s. (gej'bajn) bot. wilec morning glory IPOMOEA, z rodziny powojowatych convolvulus family CONVOLVULACEAE.

gaycat, s. (gej'ket) gw. 1) młodzieńki włóczęga rozpoczynający ten sposób życia; 2) włóczęga pracujący tylko bardzo rzadko i kiedy może otrzymać przesadnie wysokie wynagrodzenie dzięki zbiegowi okoliczności; 3) szpieg na usługach włamywaczy.

gayety, s. = gaiety.

gay-feather, s. (gej-fe'jer) bot. potoczna nazwa szcherbca button snakeroot czyli blazing star LIATRIS SQUARROSA, Willd., i LIATRIS SCARIOZA, Willd., (LIATRIS LACINARIA).

Gay-Lussac, adj. (gej'lúsak') dotyczący odkryć fr. chemika Józefa J. Gay Lussaca (gej'lúsa'ka, 1778—1850) w szcz. alkoholometru i hydrometru oraz prawa objętości zmieszanych gazów i w i.

Gaylussacia, s. (gej'lúsej'szia) bot. gejlusakia, liczna rodzina amer. krzewów borówkowych (żórawinowych) VACCINIACEAE albo rodzaj VACCINIA w rodzinie wrzosewaty ERICACEAE.

gaylussite, s. (gej'lýsajt) min. ge-lusyt, sylikoid rzędu węglanów w grupie węglanów wodnych i zasadowych Ca Na₂CO₃ + 5H₂O czyli Na₂CO₃ + 5H₂O.

gayly, adv. gaily.

gay mallow, (gej'ma'lo) bot. słazówka turyngska LAVATERA THURINGIACA, Linn.

Gry-Pay-Oo (gej, pej, u) Gape-u', skrót G.P.U. (gasudarstwiennoj

politicze'skoje uprawle'nije; ros.) sowiecka państwowa tajna policja.

gay science, s. saj'ens, dosł. radosna wiedza) poezja liryczna.

gaysome, adj. (gej'sem) radosny.

gay-tailed, adj. ('-tejld) mający ogon sterzący w górę (o niektórych zwierzętach).

gay wings, s. ('-uingz) bot. krzyżownica, fringed polygala, flowering wintergreen (z listeczkami podobnymi do listków gruszczyki) POLYGALA PAUCIFOLIA, Willd.

gayyou, s. (gej'ju') wąska płaskodenna łódź annamska (Indochiny) dwumasztowa lub trójmasztowa z ozaglowaniem rejdowym (square sails) albo rejdowym (lug tails).

gaze, s. (gejz) 1) przest. widok, przedmiot oglądany; 2) uważne spojrzenie; at g. w pozycji skupionej uwagi wobec nagłego niebezpieczeństwa, np. zwierzyzny za pierwszym odgłosem sfory psów.

gaze, vi. spojrzeć uważnie, patrzeć ze zdziwieniem lub trwoga.

gazebo, s. (gejz'bo) 1) widok z wieżyczki na dachu willi; 2) oszklony balkon z widokiem na okolice.

gazehound, s. ('-haund) myśl. pies gończy kierujący się raczej wzrokiem niż węchem.

gazel, **ghazel**, (geż; ar. ghazal) 1) rodzaj arabskiej poezji miłosnej, częsty w literaturze perskiej; 2) muz. melodia arabska znamienista częstym powrotem krótkiego tematu lub refrenu.

Gazella, s. (gaze'la) zool. rodzaj antylop obejmujący gazele, ob. gazelle, s. 1).

gazelle, s. (gazel') pl. -s lub sing. 1) gazela, rodzaj antylop, ob. antelope; Afr. Płn., Persja, Ind. Wsch.; 2) kolor jasno-brunatny, g. brown.

g. hound, ob. saluki.

gazer, s. (gej'zer) kto pilnie i uważnie wpatruje się, np. wróżbita w kryształowy pryzmat.

gazette, s. (gazel't) przest. gazeta; dziś jeszcze w użyciu tylko w tytule gazety, np. dziennik montrealski „The Gazette” albo w urzędowych ogłoszeniach; poza tym w użyciu: daily, daily paper, newspaper.

gazette, vi. ogłosić urzędownie, np. sąd o upadłości firmy handlowej; vt. ogłosić urzędownie mianowanie urzędnika.

gazetteer, s. (-i'r) geograficzny spis miejscowości.

gazing ball, kula kryształowa do przepowiadania.

gazingstock, s. (gej'zin~ stock) osoba na którą wielu ludzi patrzy z ciekawością („jak na raroga”) albo z pogardą.

gazogene, s. (ge'zodzin) przyrząd do wytwarzania gazu albo do ładowania gazu do cieczy.

gaspacho, s. (ga'pa'czo; hisz.) kuch. purée z jarzynami i chlebem.

gazzetta, s. (gaze'ta) mon. drobna moneta wenecka z w. XVI i XVII.

G clef, s. (dzi'klew) muz. klucz wiolinowy czyli klucz g (gie).

Ge, adj. (zej) = **Tapuyan**, adj. 1).

Ge, skrót chem. **Ge** (bez kropki) = **Germanium**, german.

Ge, s. (gej) mit. kl. = **Gæa**, **Gea**.

Geadephaga, s. pl. (żi-ade'faga) zool. grupa owadów nadrzędu **ADEPHAGA** obejmująca podziemne rodziny **CICINDELIDÆ** (trzyśczerwotych) i **CARABIDÆ** (szczypawkowatych).

geanticline, s. (dzi-en'tiklajn) geol. wysokie siodło (antyklina) skorupy ziemi.

gear, s. (gür) 1) odzież, odzienie, ubranie; 2) przest. zbroja; 3) narzędzia (pl.); 4) ruchomości, towary; sprzęt domowe, rzeczy; 5) mar. osprzet; 6) mech. a) dodatkowa maszyna do specjalnych celów; b) zębate koło, transmisja; c) zgodne działanie części maszyny in **gear**, przeciwnie **out of gear**; d) średnica urojonego koła, którego obwód równałby się odległości o jaką porusza się naprzdół biecylk za jednym kompletnym obrotem pedału; in **full g.** w pełnym ruchu.

-**gear**. przr. np. **footgear**, s., rozrząd nożny; **handgear**, s. rozrząd ręczny; **sliding gear**, tryby przesuwalne; **speedometergear**, tryb napędowy licznika szybkości.

gear, vi. być w trybach; vt. wprowadzać (maszynę) w ruch.

gearbox, s. (gi'rbaks.) mech. skrzynka biegów, auto. zmiennik szybkości.

gear cutter, mech. wyrzynarka zębów, zębiarka.

geared, adj. w trybach, mający tryby zestawione w pozycji gotowej do ruchu.

gear hobber, ob. **hob**.

gearing, s. ('-in~) 1) zaopatrzenie maszyny w zęby lub zębate koła; 2) zestaw kół, złożenie kół; 3) napęd, przenośnia; **belt g.** napęd pasowy, pędnia pasowa; **inlet g.** rozrząd wpustowy.

gearing chain, mech. łańcuch bez końca do przenoszenia ruchu od jednego koła zębatego do następnego; ob. **chain gear**.

gearksuttite, s. (dzi-ark'sutit) min. gearksutyt, solowiec rzędu fluorków, $\text{Na Ca Al F}_6 \cdot \text{H}_2\text{O}$.

gearless, adj. (gir'les) mech. bez zębatego kół, bez transmisji; **g. traction** poruszanie bez transmisji, np. w pospiesznych elewatorach, pędzonych wprost za pomocą siły elektrycznej.

gearman, s. (ger'men) 1) robotnik w kopalni węgla lub w kamieniołomie, jadący wagonikami, które włącza lub wyłącza; 2) nadzorca kół zębatych.

gear ratio, mech. stosunek pracy, wykonanej przez mechanizm, do siły włożonej.

gearset, s. (ger'set) mech. garnitur zębów koła zębatego.

gearshift, s. ('-szift) mech. sposób włączania i wyłączania transmisji maszynowej.

gearwheel, s. ('-huil) mech. koło zębate.

Geaster, s. (dzi-es'tör) bot. rodzaj grzybów rzędu **Gastromycetes**, do

którego należy purchawka, **LYCOPERDON** (według innej klasyfikacji zaliczana do rzędu **LYCOPERDALES**); ob. **earthstar**.

Geatas, s. pl. (je-a'tas) hist. naród skandynawski w Szwecji pld., podbity przez Szwedów w w. VI; ob. **Beowulf**.

Geb, **Keb**, s. (geb, keb) mit. eg. Geb, bóg ziemi, ojciec Osirisa, boga podziemia; przedstawiany w postaci ludzkiej z gęsą na helmie.

gebang, g. **palm**, s. (ge'ban~) bot. palma malajska **CORYPHA GEBANGA** . . . o szerokich liściach rozszczepionych, używanych do krycia dachów; rdzeń pnia zawiera rodzaj sago.

Gebir, s. (gej'bir) mit. legendarny rycerz ze Wschodu, który podbił Afrykę i od którego wywodzi się nazwa Gibraltaru.

gebur, s. (gebu'r; st.-sas. dziś na Pomorzu **gbur** = właściciel ziemski) hist. dzierżawca ziemski.

Gecarcinidae, s. pl. (dzikarsi'nidi) zool. rodzina krótkoodwłokowców, **BRACHYURA**, skorupiaków rzędu słupkokoch **PODOPHTALMATA**, obejmujących kraby lądowe.

gecko-s. (ge'ko) pl. -os i oes (-oz) zool. geko (nazwa malajska), jaszczurka z rodziny **GECKONIDÆ** (gekoni'li), pożyteczna w niszczeniu owadów.

gedanite, s. (dze'danajt) min. gdańit, kopalna żywica podobna do bursztynu.

Gedanum, s. (geda'nom; ł.) łacińska nazwa miasta Gdańska.

gedrite, s. (dzed'rajt) min. gedryt, sylikoid w rodzinie amfibolu, glinkowa odmiana antofilitu. (Mg, Fe), Si_2O_5 , t. 5.5. c.w. 3.2), lecz posiada więcej żelaza i gliniek.

gee, s. (dzi) litera g.

Gee, int. (dzi) 1) okrzyk zdziwienia, zniecierpliwienia itp., łagodne zakłęcie zamiast „Jesus”, ob. **eledonism**; 2) rozkaz do zaprzęgu: na prawo! heta! hajta! ob. **haw**, wišta.

geebung, s. (dżibung) bot. dżibun, śliwkowy niesmaczny owoc australijskich drzew owękowatych **PROTEACEÆ** (prote-ej'si- czyli protea'ce-e).

Geechee, s. (gi'ci, od rzeki Ogeechee) 1) żargon niewolników afrykańskich (murzyńsko-angielski) w okolicy rzeki Ogeechee w stanie Georgia; 2) osoba mówiąca tym żargonem.

geelbec(k), s. (ge'lbek, hol. żółto-dziób) zool. 1) Afr. kaczką **ANAS UNDULATA**; 2) morska ryba **OTOLITHUS ÆQUIDENS** z rodziny **SCIÆNIDÆ**; wybrzeże Afr. Pld.

geelhout, s. (gil'haut; hol. żółte drewno) bot. drzewo pld.afr. z rodzajów **PODOCARPUS** i **ELÆODENDRON** (zatrzałiniowych i trzmielinowatych).

gee pole, kierowniczy dyszel psiego zaprzęgu do sań.

geepound, Ang. = slug, s. 7).

geest, s. (dżist) geol. utwory pochodzenia aluwialnego znajdujące się na powierzchni ziemi lecz po-

chodzące z odległych czasów, ob. **laterite**, **saprolite**.

gee whizz, int. (dzi'huiz', St.Zj.) okrzyk zdziwienia.

Geez, s. (gi-i's, gi'z) hist. starożytne narzędzie semickie, wprowadzone przez najeźdźców arabskich do Etiopii i pozostałe jako język etiopski.

Gehenna, s. (gehen'na) bib. 1) w Starym Testamencie dolina Hinnon pod Jerozolimą, gdzie żydzi zabijali swe dzieci w ofierze dla Molocha, później uważane za miejsce oddane w pogardę i miejsce zbierania śmiecia z wieczystym ogniem chroniącym od zarazy; w Nowym Testamencie: piekło; 2) więzienie, miejsce tortur i cierpień.

gehlenite, s. (gej'lenajt); od niem. chemika A. F. Gehlena 1775—1815) min. gelenit, sylikoid w grupie wernerytu $\text{Ca}_2\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_{10}$ z przymieszką magnezji i żelaza.

geiger tree, s. (gaj'ger tri) bot. = **Sebesten sebestena**.

Geikia, s. (gi'kia) paleont. wygasły rodzaj niewielkich bezzębnych gadów o dwóch silnych kłach, w czerwonych piaskowcach Szkocji zwanych **New Red Sandstone**, ob. **Dicynodon**.

geikielite, s. (gi'kilit; zarówno jak **Geikia** po Sir Archibaldzie Geikie'm, 1835—1924) min. geikelit, tlenek rzędu rud, równopostaciowy z ilmenitem, bogaty w Mg Ti O_3 , t. 5-6, c.w. spada do 3.97; Cejlon.

gein, s. (dzi'in) chem. **gein**, glikozyd zawarty w korzeniu kuklika pospolitego **common avens GEUM URBANUM**; występuje w związku z zaczynem (enzyme) geazy (gease, dzi'ejs) który hydrolizuje go w wicianozę, **vicianose**, i **eugenol**, **eugenol**, ob.

Geirröth, s. (gej'röt) mit. nord. olbrzym (ob. **Jotunn**), którego zabił Thor.

geisha, s. (gej'sza) sing. i pl., japońska śpiewaczka i tancerka.

geisson, s. (gaj'sn; gr.) pl. **geissa** (-a) gzyms.

geisotherm, s. (dzi-aj'so'örm) = **isogeotherm**.

Geissler bulbs, (gaj'sler bołb; od mechanika niem. Henryka Geisslera (gaj'sle'ra (1814—1879) rodzaj potasowych kul; **G. pump** pompa powietrzna oparta na zasadzie próżni Torricellego (toricze'li); **G. tube** elek. rurka Geisslera do demonstrowania wyładowań elektrycznych w rozrzedzonych gazach i wielu gazach rozrzedzonych.

geitjie, s. (gaj'-, gejt'-ji; hol. cap-pek) zool. mała jaszczurka pld. afr.

geitonogramy, s. (gajtona'gami; gajton gr. sąsiad; gami gr. małżeństwo) bot. zapylenie kwiatu przez inny rosnący na tej samej roślinie.

Gekko, s., **Gecko**, s. (ge'ko) zool. rodzaj jaszczurek znamiennych dla rodziny **GEKKONIDÆ** oraz nadrodziny lub podrzędu **GEKKONES**; ob. **gecko**.

gel, vi. ścinać się w żelatynę.

gelable, adj. (że'lebl) ścinający się w żelatynę.

gelada, s. (dżela'da) zool. małpa etiopska *THEROPITHECUS GELADA* zmienną długością włosów na karku i plecach dorosłego samca.

Gelasian, adj. (dżelej'szan) hist. kość dotykająca papieża Gelazjusza (492—496).

gelastic, adj. (dżelas'tik; gelan' gr. śmiać się) śmiejący się, roześmiany.

gelatigenous, adj. (dżelati'dżenös) fizjol. wytwarzający żelatynę.

gelatin(e), s. (dże'latin) 1) żelatyna zwierzęca, bezbarwna, tężejąca klej kostny otrzymywany przez gotowanie tkanek zwierzęcych; biochem. substancja proteinowa bezbarwna i bezkształtna, tężejąca w temp. niskiej, pęczniejąca w wodzie, rozpuszczająca się w wodzie gorącej; 2) podobny materiał roślinny, np. żelatyna z glonów, agar-agar; 3) kuch. galareta jadalna przyrządzona z żelatyny; 4) woj. żelatyna wybuchowa, ob. **explosive gelatin**.

gelatinate, vi. (-la'tinejt) przerobić się w żelatynę; vt. przerobić na żelatynę.

gelatinity, s. (-ti'niti) posiadanie własności żelatyny.

gelatinize, vi. i vt. = **gelatinate**; **gelatinization**, s. przerobienie na żelatynę; **gelatinizer**, s. (-zer) przyrząd lub składnik służący do tworzenia żelatyny.

gelatinobromide, s. (-bro'majd) fotogr. światłoczuły preparat żelatynowy z bromkiem srebra; **-chloride** — z chlorkiem srebra.

gelatinoid, adj. (dżela'tinojd) podobny do żelatyny; s. substancja podobna do żelatyny.

gelatinotype, s. ('tinotajp') fotogr. fotografia odbita z filmu żelatynowego.

gelatinous, adj. (żela'tinös) 1) żelatynowy, galaretowaty, tłusty; 2) żelatynowy, z żelatyny, zawierający żelatynę.

gelation, s. 1) mrożenie; zestalenie w konsystencję ciała stałego pod wpływem chłodzenia; 2) formacja żelatyny lub zolu, ob. **sol**.

gelatose, s. (dże'latoz) biochem. proteza tworząca się przy trawieniu żelatyny.

geld, adj. (geld) przest. jałowy, bezpłodny.

geld, s. hist. Ang. podatek nakładany przez królów anglosaskich i normanńskich; także terytorium w którym ten podatek płacono.

(I) **geld**, vi. hist. płać taki podatek; vt. pobierać taki podatek.

(II) **geld**, vt. 1) kastrować, czyścić, trzebić (samca); ob. **spay** (samice); 2) pozbawić czegoś koniecznego; 3) przycinać (roślinę); 4) przest. cenzuralnie czyścić (książkę).

geldant, s. (gel'dant) hist. Ang. podatnik opłacający **geld**, s., ob.

gelder, s. kto kastruje bydło.

gelding, s. trzebione zwierzę, w szcz. kastrowany koń; r. kastrat, eunuch.

Gelechia, s. (dżili'kia) zool. rodzaj moli z rodziny *Gelechiidae*, s. pl. (dżeliki'di), nadrodziny *TINEINA*.

gelid, adj. (dże'lid) mrożony

Gelidium, s. (dżilidiom) bot. rodzaj krasnorostów *RHODOPHYCEAE* rzędu *NEMALIONALES*; niektóre rodzaje dają agar-agar.

gelignite, s. (dże'ignajt); żel(atyna) i ign(is) ogień), dynamit żelatynowy, w którym substancją wchłaniającą jest azotan potasu (**potassium nitrate**) albo azotan sodu (**sodium n.**) z trocinami.

gelilah, s. (geli'la, h.) kość okrywająca zwoju tory.

gelinotte, s. (dże'linat) zool. jarażbek **hazel grouse** *TETRASTES BONASTA* z rodziny głuszców *TETRAONIDAE* rzędu kurowatych *GALLIFORMES*.

gelo-, przedr. (dże'lo-; gelos' gr. śmiech) ob. **geloto-**.

gelong, s. (gej'long) kość duchowny buddyjski; 2) żebrak wędrowny, bhikszy; b) lama; c) wysoki dostojnik kościelny.

gelose, s. (dże'loz, dżeloz') chem. żeloz, bezkształtny (amorfny) węglowodan żelatynowy znajdujący się w agarze.

gelosin(e), s. (dże'losin) chem. dżelozyna a) agar-agar z glonów *GELIDIACEAE* (dżilidi-ej'si-i), ob. **Gelidium**; b) klejowy preparat z żelozu (ob. **gelose**), używany jako podkład apteczny pod narkotyki.

geloto-, ob. **gelo-**, przedr. przez śmiech, za pomocą śmiechu, np. **gelotherapy**, **gelototherapy** leczenie za pomocą śmiechu.

gelsemic acid, **gelseminic a.**, ob. **scopoletin**.

gelsemin(e), s. (dżel'simajn, -min) chem. jaśminin, krystaliczny alkaloid $C_{20}H_{22}N_2O_2$ zawarty w korzeniu jaśminu, **GELSEMIUM**.

gelseminin(e), s. (dżel'se'minin) chem. jaśminin, bardzo trujący alkaloid towarzyszący jaśmininowi, ob. **gelsemin(e)**.

Gelsemium, s. (dżelsi'miom) 1) bot. rodzaj roślin z rodziny *Lagonia family* *LOGANIACEAE*; **GELSEMIUM SEMPERVIRENS**, Ait., nazwany z włoska jaśminem (G. po wł. jaśmin) na pld. St. Zj. **yellow jessamine**, aczkolwiek prawdziwy jaśmin **jessamine** *JASMINUM* należy do rodziny oliwnikowatych *olive family* *OLACEAE*.

gem, adj. (dżem) chem. podwojony.

gem, s. (dżem) 1) klejnot, drogi kamień; 2) rzeźba w klejnocie półszlachetnym, cameo; 3) człowiek wysokich zalet; 4) dzieło sztuki niezwykłej wartości; 5) kuch. rodzaj herbatników z mąki **Graham**, **Graham gems**; ob. **agate**, **alexandrite**, **amethyst**, **aquamarine**, **beryl**, **bloodstone** 2), **carmelian**, **cat's eye** 2), **chalcadony**, **chrysolite**, **chrysoprase**, **citrine** 2), **demantoid**, **diamond** 1) **emerald** 1), **garnet** 1), **jade**, **jasper**, **kunzite**, **lapis lazuli**, **moonstone**, **morganite**, **onyx**, **opal**, **pearl**, **peridot**, **ruby**, **ruby spinel**, **sapphire**, **sardonyx**, **topaz**, **tourmaline**, **turquoise**, **zircon**.

gem, vt. 1) ozdobić, ubrać klejnotami; 2) poszukiwać klejnotów (jako prospektor).

Gemara, s. (gema'ra, aram. uzu-

pełnienie) liter. h. komentarz do talmudu.

gematria, kryptograficzne tłumaczenie wyrazu w przekładzie Starego Testamentu.

geminat, adj. (dże'minejt) podwójny, dwoisty, parami, bliźniaczy.

geminat, s. podwójna spółgłoska.

geminat, vi. podwoić się; vt. podwoić.

geminat, s. (-ej'szn) podwojenie, powtórzenie, w szcz. a) astr. sezonowe podwojenie t. zw. kanałów na Marsie, zgłoszone przez kilku obserwatorów; b) dent. połączenie się dwóch miazg zębowych z następującym połączeniem się odpowiednich zębów; c) gram. podwojenie spółgłoski, np. **to run**—**running**; d) ret. dwukrotne użycie tegoż wyrazu.

geminative, adj. (-nej'tyw) znamieniny podwojeniem lub powtórzeniem; s. głoska zdwojona.

Gemini, s. pl. (dże'minaj) gen. **Geminorum** (dżemino'rom) 1) ast. a) Bliźnięta, trzeci gwiazdozbiór zodiaku (zwierzytnia niebieskiego), 106 gwiazd do 7-ej wielkości a **Geminorum** = **Castor**, β **Geminorum** = **Pollux**; b) Bliźnięta, trzeci znak zodiaku, w który Słońce wchodzi około 21 maja; 2) biol. g. chromosomy dwuwartościowe; 3) rodzaj przekleństwa: **Jiminy** oznaka zniecierpliwienia.

Geminid, adj. (dże'minid) astr. dotyczący piątej gwiazdy Bliźniąt zeta **Geminorum**, której światło przepływa przez regularny okres, ob. **Geminid**, s. przy czym trwanie wzrostu i słabnięcia jest takie same.

Geminid, s. astron. każdy z masy meteorów promieniujących z gwiazdozbioru Bliźniąt z początkiem grudnia każdego roku.

geminiflorous, adj. (dże'miniflo'res) bot. kwitnący bliźniaczymi kwiatami.

geminiform, arj. (-form') bliźniaczy, podwójny, parami.

gemma, s. (dże'ma) pl. -mae (-l) 1) G. astr. ob. **Alpeca**; 2) g. biol. ob. **gemma**; 3) bot. a) r. pączek; b) **gemma**, bezpłciowe ciało podobne do pączka, oddzielające się od rośliny w celu rozmnożenia się; jednokomórkowe **gemmy unicellular gemmae** pochodzą z pewnych glonów, mchów i wątrobowców; we mchach są to konidia w stanie spoczynku otoczone grubymi ścianami; wielokomórkowe znajdujemy we mchach, wątrobowcach i niektórych paprotnikach; ob. **bulbil**; 4) szt. p. rzeźnięty klejnot wklęsły (**intaglio**) albo wypukły (**kamea**).

g. cup, (kop) bot. kubeczek wątrobowca.

geminate, vi. piodzić się przez pączkowanie.

gemma, s. (dżemaj'szn) ' biol. pączkowanie. sposób bezpłciowego rozmnażania, gdy nowy ustrój (czyli organizm) rozwija się z wyrostka zwanego pączkiem (**bud**); ten pączek może pozostać w rodzimym ciele, jak np. mszywoły, korale, zachwy, albo też oderwać się, jak np. stulbia; b) tworzenie się nowych jednostek sposobem komórkowym w

ciele rodzimym; 2) bot. a) pączkowanie (sposób i czynność); b) pora lub okres pączkowania; c) rozmieszczenie pączków na osi.

gemmative, adj. (dže'matiw) biol. dotyczący pączkowania.

gemmeous, adj. (dže'mi-ös) dotyczący klejnotów.

gemmer, s. ('mer) poszukiwacz klejnotów.

gemmiferous, adj. (dżemi'ferös) 1) bot. i zool. pączkujący; 2) gór. zawierający klejnoty.

gemmification, s. (-kej'szn) biol. pączkowanie.

gemmiform, adj. (dże'miform) biol. kształtu pączka.

gemmipara, s. pl. (dżemi'para) zool. zwierzęta rozmnażające się za pomocą pączkowania, np. stulbiopławy HYDROZOA.

gemmiparity, s. (-pa'riti) biol. rozmnażanie się za pomocą pączkowania.

gemmiparous, adj. (-mi'parös) biol. rozmnażający się przez pączkowanie.

gemmoid, adj. (dże'mojd) podobny do pączka czyli gemmy.

gemmology, s. (dżemo'łodzi) nauka o klejnotach.

gemmule, s. (dże'miul) 1) hist. biol. według Darwina (1866) przypuszczalne (tak drobnutki, że niewidzialne) ciała wpływające na rozwój następnego pokolenia, ob. **gen**; 2) małe grupki komórek w niektórych gąbkach, np. w rodzaju SPONGILLA amfidyski krzemionkowe połączone pałeczką, wytwarzające po pewnym okresie nową gąbkę.

gemmy, adj. (dże'mi) lśniący jak klejnot; **gemmily**, adv. (-li) jak klejnoty; **gemminess**, s. (-nes) blask, lśnienie.

gemot(e), s. (gemot') hist. st.-sas. zebranie ludowe; rozprawa sądowa.

gemsbock, s. (gems'bok), ob. **oryx** 1).

gemshorn, s. (gems'-horn) muz. rejestr organów 2-, 4-, 8- i 16-stopowy o barwie tonu od smyczkowego do fujarkowego.

Gem State, **Gem of the Mountains**, (dżem'stejt) St.Zj. przydomek stanu Idaho (aj'deho).

-gen, przyr. (-džen) biol. i chem. substancja tworząca się; ob. **-gene**.

gena, s. (dże'na) pl. **genae** ('-ni) zool. policzek lub bok głowy, jak: a) opierzona dolna szczeka ptaka; b) dolna część głównej tarczy trylobitów; c) przednia część boku głowy chrząszcza.

genarch(a), s. (ge'nark, genar'ka) hist. kl. gr. naczelnik rodu.

gendarme, s. (ža'darm) żandarm. 1) hist. fr. konny komendant oddziału wojskowego, później kawalerzysta; 2) we Fr., a z czasem i w innych krajach Eur. członek zbrojnej policji; 3) przen. szczyt turni; 4) jub. skaza w klejnocie; 5) kolor ciemno-niebieski, g. **blue**; **gendarmery**, s. ('-eri) żandarmeria, korpus żandarmów.

gender, s. (džen'der) 1) przest. gatunek, rodzaj; 2) gram. rodzaj

(męski, żeński i nijaki); 3) pot. płeć, rodzaj.

gender, s. (dżender) muz. ksylofon jawański.

gene, adj. (dżin) biol. genowy.

gene, adj. biol. gen, cząsteczka autochromosomu, stanowiąca podłoże cech charakteryzujących istotę, czynnik decydujący w rozwoju jednostki, ob. **chromosome** i **chromosome number**.

genealogical, adj. (dżeni-alo'dżiki) genealogiczny, dotyczący rozwoju i dziejów rodziny; g. **tree** drzewo genealogiczne, ob. **genealogy**, s. 2).

genealogist, s. (-a'łodżist) genealog, badacz historii rodzinnej.

genealogy, s. (-a'łodzi) 1) genealogia, ob. **genealogical tree**, opis dziejów rodziny, charakteru przodków; 2) spis kolejnych przodków z pokolenia na pokolenie; 3) badanie znaczenia i wpływów każdego pokolenia; 4) pochodzenie.

geneat, s. (gini't) pr. st.-sas. dzierzawca; ob. **gebur**.

geneki, s. (ge'neki) hist. jap. roczny pobór do wojska w Japonii.

genepi, s. (że'nepi; fr.) piołunówka fr., absynt, słodki likier z alpejskiego piołunu, ARTEMISIA ABSINTHIUM.

gener, s. (dži'nör) zięć, r. (częściej **son-in-law**).

generable, adj. (że'nerebł) mogący być wyprodukowanym, dający się wyprodukować.

general, adj. (dże'nerel) 1) ogólny, całkowity, obejmujący ogół; 2) dotyczący każdego z ogółu; 3) ogólny, nieograniczony; 4) dotyczący całości; 5) przeważający, główny; 6) powszechny, nie specjalizujący się, np. g. **store**, skład rozmaitych towarów, g. **practitioner** lekarz leczący wszelkie choroby, w Ang. G.P., przec. **specialist** leczący tylko w zakresie swojej specjalności, np. uszu i nosa, żołądka, serca itp.; 7) ogólnikowy, przybliżony, przeciętny, np. g. **impression** ogólne wrażenie; 8) w tytułach: naczelný, np. **secretary** g.; 9) med. powszechny, całkowity, obejmujący cały ustroj, nie miejscowy, np. g. **anaesthesia**, znieczulenie zupełne; g. **canon** KA przepis religijny przyjęty przez ogólne zebranie, ob. **General Convention** i ważny we wszystkich diecezjach KA; g. **concept**, g. **idea**, g. **notion**, log. myśl lub pojęcie zawierające pewne znamiona jako charakterystyczne dla większości jednostek lub wypadków; G. **Conference** najwyższa władza ustawodawcza w metodyskim K. Ep.; dawniej też w innych; G. **Convention** najwyższa władza ustawodawcza w protestanckim K. Ep., zbierająca się co trzy lata i składająca się z dwóch Izb (Izby Biskupów i Izby Pośłów duchownych i świeckich w równej ilości); g. **delivery** biuro pocztowe wydające adresatowi listy i przesyłki za zgłoszeniem się w urzędzie, przeważnie dla adresatów nie zamieszkałych stale w miejscu przeznaczenia; w Eur. poste restante (post' restant); g. **headquarters** naczelną kwatera; g. **idea**, ob. g. **concept**; g. **paralysis**, g. **paresis**, med. porażenie postępowe; g. **practitioner**,

ob. powyżej 6); g. **staff**, woj. sztab generalny; g. **store**, ob. powyżej 6); g. **strike**, strajk generalny, strajk robotników rozmaitych kategorii lub wszystkich robotników w kraju; G. **Synod**, hist. kośc. a) najwyższa władza ustawodawcza Church of Ireland (ob.); b) hol. Reformed Church of Am., niem. Reformed Church in the U.S. i i.

general, s. 1) ogół, całość; 2) Szeks. tłum, motłoch; 3) Ang. służba do wszystkiego; 4) kośc. generał zakonu; 5) woj. generał, oficer w randze wyższej od pułkownika; w Eur. komendant oddzielnej armii; w St.Zj. tytuł tymczasowy: **brigadier** g., **major** g., **lieutenant** g., g. **of the armies**; stały tytuł wymaga uchwały Kongresu, a do tej pory udzielił był Grantowi, Shermanowi, Sheridanowi, a ostatni (g. **of the armies**) Pershingowi; z urzędu przynależny Prezydentowi, a od 1929 i szefowi sztabu; G. **Sherman** bot. największe drzewo kalifornijskie sekwoja wysokości 273.9 stóp (83.1 m.) o obwodzie 37.8" (11.1 m.); in g. ogółem.

Generalidad, s. (hejnejr'a'liçağ) sejm Katalonii.

generalissimo, s. (dżeneralis'simo) generalissimo, naczelnik sił zbrojnych lądowych, morskich i powietrznych.

generality, s. (dżenera'li) 1) uogólnienie, brak szczegółowości; 2) brak ścisłości; 3) większość, większa część.

generalization, s. (-ralizej'szn) uogólnienie, stosowanie znajomości szczegółów do całości.

generalize, vi. 1) wnosić ze szczegółów na znamiona całości; 2) med. rozpowszechniać się po całym ustroju; vt. 1) tworzyć powszechną regułę ze znamion szczegółowych; 2) stosować ze zwiększoną młarą; 3) rozpowszechnić stosowność, np. znajomość metod naukowych; 4) med. zmienić w chorobę całego ustroju; 5) szt. p. w portretowaniu uwydatnić z niciskiem pewne szczegółowe znamiona.

generally, adv. (dże'nereli) ogólnie, powszechnie, pospolicie, ogólnikowo.

general-purpose, adj. do wszystkiego.

generate, adj. (dże'nerejt) spłodzony.

generate, vi. 1) spłodzić, rozmnażać; 2) zaistnieć; 3) elek. stworzyć prąd elektryczny, vt. 1) spłodzić (coś podobnego do rodzica); 2) sprawić utworzyć, wprowadzić w istnienie; 3) wyrobić, wytworzyć.

generating station, stacja centralna, stacja wytwórcza.

generation, s. (-ej'szn) 1) płodzenie, rodzenie, utrzymywanie gatunku; 2) pokolenie, jeden okres w utrzymaniu gatunku, generacja, zazwyczaj przyjęta u ludzi jako przestrzeń 33 lat; 3) wytwarzanie (fizyczne, chemiczne itp.), np. głosu, gazu, elektryczności itd.; 4) mat. wytwarzanie nowych form, kształtów, figur itp. stosownie do ruchów wykonywanych zgodnie z pewnymi prawami matematycznymi; 5) petr. wszystkie kształty pewnego rodzaju rów-

nocześnie powstające w skale ogni-
stej.

generative, adj. (dže'nerejtiv) mający moc, zadanie i przeznaczenie rodzenia, tworzenia; płodny, twórczy; g. cell, biol. komórka rozrodcza, gameta; bot. u roślin nasiennych komórka pochodząca z podziału komórki płciowej (**antheridial**) w trakcie kiełkowania ziarna pyłki kwiatowego; staje się wtedy męskim plemnikiem **male pronucleus**.

generator, s. ('nerejtör) 1) twórca, wytwórca; 2) aparat wytwarzający siłę mechaniczną, elektryczną, wymagającą temperaturę, ciśnienie itp.: **double-current** g. generator wytwarzający prąd stały i zmienny na tym samym uzwojeniu.

generatrix, s. f. (dženerej'triks) twórczyni; rodzicielka.

generic, adj. (džine'rik) biol. rodzajowy, stanowiący rodzaj, np. g. name nazwa rodzaju; -al (-i) dotyczący rodzaju; -ly (-i) rodzajowo, w obrębie rodzaju; -alness biol. rodzajowość, zgodność ze znamionami rodzaju; g. judgment, log. sąd ogólny, w którym orzeczenie dotyczy całego zakresu podmiotu.

generosity, s. (dženero'ziti) 1) szczerść, hojność, wspałałomyślność; 2) czyn świadczący o tych zaletach.

generous, adj. (dže-neróż) 1) przest. szlachetnego rodu; 2) szlachetny, odważny; 3) hojny, szczodry, wspałałomyślny; 4) obfity, urodzajny; 5) silny, bogaty, ożywczy, np. wino, kolor, kolorystyka, styl, opis.

Genessee, s. (dženisi') geol. po-
mniejszy podział górnego pñ.-amer.
dewonu w stanie New York.

genesserin (e), s. (džene'serin) chem. krystaliczny alkaloid $C_{12}H_{24}N_2O_4$ zawarty w fasoli kalabarskiej; ob. Calabar bean **PHYSOSTIGMA VENENOSUM**; w redukcji daje fizostigminę, ob. **physostigmine**.

Genesisiac, **Genesisitic**, adj. (džini'zjak, džinizi'tik) bib. dotyczący Pierwszej Księgi Mojżeszowej, **Genesis**.

genial, adj. (džini'zjeł) dotyczący rodzenia.

genesic, adj. (džine'sik) dotyczący narządów rodnych.

genesiology, s. (džinizja'łodzi) nauka o dziedziczności.

genesis, s. (dže'nezis) 1) stworzenie, powstanie, przyjęcie na świat, narodzenie się, rozwój; 2) G. bib. pierwsza księga Mojżeszowa.

-**genesis**, przyr. -rództwo, powstanie, rozwój, np. androg. stworzenie męczyzny, **parthenog.** dzieworództwo, **phytog.** powstanie gatunków roślinnych.

(I) **genet**, s. (dže'net) zool. a) **genetta**, rodzaj nadsłodziemnomorskich zwierząt mięsożernych, pokrewnych do łasowatych; **GENETTA GENETTA** do 1 m. dług.; b) futro tej łasy lub naśladownictwo futra robione z czarnych kotów domowych.

(II) **genet**, s. zool. ob. **jennet**.

genethliac, -al, adj. (džin'eč'liak,

-i) astrol. dotyczący horoskopu z czasu narodzenia noworodka; **genethliakon**, s. (-on) oda na pamiątkę narodzenia.

genethiology, s. (džene'ja'łodzi) 1) astrologia noworodka; 2) czytanie horoskopu noworodka; 3) sztuka czytania takiego horoskopu; 4) studium pochodzenia bogów.

genetic, adj. (dži'netik) 1) dotyczący pochodzenia; 2) dotyczący naukowego badania pochodzenia; 3) dotyczący genów.

-**genetic**, przyr. dotyczący pochodzenia, np. **spermatogenetic**, ob.; dotyczący tworzenia, np. **cambiogenetic**, ob.; dotyczący tworzenia się, np. **authigenic**, ob.

genetic affinity, g. connection, g. relationship, (dž. afi'niti, konek'szn, rielej'sznzip) biol. i filol. pokrewieństwo, związek, łączność wynikająca ze wspólnego pochodzenia; g. aggregation, socjol. grupa osób wspólnego pochodzenia nie zmieszana przez imigrację.

geneticism, s. (džene'tisizm) genetycyzm, objaśnienie charakteru i obyczaju na podstawie przeszłości narodu, rodziny.

genetics, s. ('-tiks) biol. 1) genetyka, część biologii zajmująca się badaniem dziedziczności i zmian ewolucyjnych pożytecznych w ulepszeniu hodowli; 2) genetyczne znamiona ustroju, rasy, odmiany.

genetous, adj. (dže'nites) = **congenital**.

genetrix, s. f. (dže'nitriks) pl. -trices, rodzicielka.

Geneva, s. (-ni') 1) Genewa, miasto szwajcarskie, w czasie istnienia Ligi Nar. siedziba tej Ligi; 2) hist. kość. za czasów rozwoju kalwinizmu ośrodek tego ruchu, przen. kalwinizm; G. award, ob. **Alabama claims**; G. bands, ob. band 6); G. Bible, wydanie biblijki sporządzone przez uchodźców ang. w Genewie, 1560; G. Conference bezskuteczna konferencja St.Zj., Ang. i Fr., zwołana przez prez. Coolidge'a do Genewy w sprawie zmniejszenia zbrojeń morskich (trwająca od 20 czerwca do 4 sierpnia 1927); G. Convention układ rządów europejskich (1864 i 1868) obowiązujący strony walczące do pewnych względów ludzkości wobec rannych i opatrujących ich lekarzy i służby szpitalnej; G. Cross Czerwony Krzyż, flaga z czerwonym krzyżem w białym polu na szpitalach wojennych i transportach chorych i rannych w czasie wojny; G. hat, hist. kość. niski kapelus z szeroką kresą, noszony w w. XVII przeważnie przez purytanów.

Genevan, adj. (dženi'wen) 1) genewski; 2) hist. kość. kalwiński.

Geneva Protocol, hist. Protokół Genewski z r. 1924 ułożony przez piąte zgromadzenie Ligi Narodów w sprawie trwałego pokoju światowego, nie zatwierdzone przez rządy; G. nomenclature, chem. genewski system nazw chemicznych przyjęty przez chemików organicznych całego świata w r. 1892 normujący nazwy związków chemicznych.

Genevieve, s. (žiniwi'w; fr. Gėnevėve žėnėwėw) Genowefa, żeńskie

imię własne, dzień patronki 3 stycznia; 2) św. Genowefa, patronka Paryża, pasterka, następnie zakonnica z w. V; w 1764 król Ludwik XVI zbudował na jej cześć w Paryżu kościół z którego Rewolucja zrobiła Panteon; 3) w ww. śr. postać legendarna wielu romansów za czasów Karola Młota; posądzona niesłusznie o zdradę małżeńską ucieka w lasy, gdzie tuła się po jaskiniach przez lata, w ciągu których niewinność jej została udowodniona; w końcu maż jej, Zygmunt hrabia brabancki, odnajduje ją przypadkowo.

(I) **genial**, adj. (dži'niei; ł. genius duch) 1) małżeński, ślubny, g. bed łoża małżeńskie; 2) urodzajny, płodny; sprzyjający wygodzie i wzrostowi; jasny, radosny, jowialny, przyjazny; 3) genialny, zdradzający ducha, ożywczy, żywotny.

(II) **genial**, adj. (gr. gene'jon bródka, genys' szczęka) dotyczący szczęki; umysłowy; anat. bródkowy; s. jedna z płyt skórzanych bródkę gada.

genial apophysis czyli **mental spine** (žinjeł epofizis, mentł spajn), anat. bródkowy kołec wewnętrzny; g. gods, mit. kl. bogi domowe, bóstwa opiekuńcze, **genii**, ob. **genius** 1).

geniality, s. ((džinie'łiti) przy-
jazne usposobienie, ciepło w obej-
ściu się z ludźmi, pogoda umysłu,
towarzyskość.

genial tubercles, ob. **mental spine**.

genic, adj. (dže'nik) biol. genowy, ob. **gene**, s.

-**genic**, przyr. przymiotnikowy, od-
powiadający rzeczownikowemu -**gen**
i -**geny**; -**genetic**, -**genous**.

geniculate, adj. (dženi'kiulejt) 1) kolankowy, zgięty jak w kolanie; 2) anat. dotyczący zwoju kolankowego lub spowodowany przezeń, np. g. neuralgia; g. body anat. wzgórek kolankowy, jeden z czterech wzgórek podłużnych międzymózgowia działających jako ośrodek synapsy w drodze do kory mózgowej; g. ganglion, anat. zwój kolankowy.

geniculation, s. (-ej'szn) 1) przest. klęczenie, klękanie, dziś: **genuflexion**; 2) stan nagłego zagięcia; 3) przedmiot zgięty podobnie do kolana.

geniculum, s. ('-kiulom) anat. ko-
lanko, drobny narząd w kształcie
zgiętym.

genie, s. (dži'ni) jeden z **genii**, ob. **genin**, s. (dže'nin) chem. substan-
cja utworzona za pomocą hydrolizy
glikozydów i nazwana z końcówką
-**genin**.

-**genin**, przer. oznaczający sub-
stancję utworzoną z innej substan-
cji, w szcz. nie-cukier utworzony z
hydrolizy glikozydu.

genio- przedr. anat. bródko- bród-
kowo-, np. **genio-glossal**, adj. bród-
ko(wo)-językowy.

genioglossus, s. pl. -glossi, anat.
jeden z paru mięśni bródko(wo)-
językowych.

geniohyoid, adj. (-hajo'id) anat.
bródko(wo)-grdykowy, -gnykowy; s.
mięsień b.-g.

geniolartry s. (dżinia'latr) czcze-
nie duchów opiekuńczych, ob. **genii**.

genion, s. (dżina'jon) anat. guzik
bródkowy, ob. **mental spine**.

genioplasty, s. (dżi'njoples'ti) chir.
plastyka bródki.

Genipa, s. (dże'nipa, dżina'p'a)
bot. janowiec, rodzaj krzewu z ro-
dziny marzanowatych; g. drze-
wo tego rodzaju i owoc jego, ge-
nipap, **genipap**, rozmiaru pomarań-
czy; **genipapada**, **genipapada**, or-
szada z tego owocu.

genisaro, s. (dżenis'e'ro) ob. **rain**
tree.

Genista, s. (dżini'sta; i. miotła)
bot. janowiec, rodzaj krzewu z ro-
dziny motylkowatych **PAPILONA-**
CEAE; j. barwierski **woodwaxen** czy-
li **whin** G. **TINCTORIA**, Linn.; g.
a) osobnik tego rodzaju; b) ogród.
szczodrzeniec **Canary broom** **CYTI-**
SUS CANARIENSIS, Steud, z tej
samej rodziny.

genistein, s. (dżenis'ti-in) chem.
bezbardwy krystaliczny związek $C_{15}H_{10}O_2$
zawarty w janowcu barwier-
skim (ob. **Genista**) barwiący blado-
żółto.

genital, adj. (dże'nitel) dotyczący
rodzenia; dotyczący narządów rod-
nych czyli płciowych; g. **cord**, pot.
pępowina; g. **gland**, zool. a) jajnik
ovary; b) jądro **testis**; g. **plates**, zo-
ol. u szkarłupni płytki, ob. **basal**
plates, przebite otworami rodnymi;
g. **ridge**, embr. ob. **ovary**, **Wolfian**
body.

genitals, s. pl. (dże'nitiz) anat.
narządy płciowe, narządy rodne, ge-
nitalla.

genitival, adj. (-taj'wi) gram. po-
siadający formę przypadku dzier-
żawczego, np. **anyways**, **backwards**,
nowadays, **someways** nazywane g.
adverbs.

genitive, adj. (dże'nitiw) gram.
dzierżawczy; dotyczący przypadku
drugiego; przypadek dzierżawczy,
przypadek drugi; a) **subjective** g. o-
znaczający dzierżenie lub źródło
czynności, np. **my father's dog**, **the**
train's arrival; b) **objective** g. ozna-
czający cel czynności, np. **for God's**
sake; 3) **descriptive** g. opisujący
przedmiot, **two week's vacation**; 4)
appositive g. w znaczeniu dopełnie-
nia, **Norway's fjords**; 5) **partitive** g.
oznaczający część lub częśćkę, **the**
flower of the manhood; daj mi chle-
ba; 6) w jęz. pol. oznaczający brak
lub usuwanie braku: szukam pań;
pragnę spokoju; 7) w jęz. pol. przed-
miot w zaprzeczeniu w zastępstwie
przypadku czwartego: mam kape-
lusz, nie mam kapelusza.

genitocrural, **genitofemoral**, adj.
(dże'nitokru'reł, -fe'moreł) anat.
dotyczący narządów płciowych i u-
da.

genitor, s. (-r) 1) jądro; 2) r.
rodzic.

genitourinary, adj. (-ju'rineri) a-
nat. dotyczący narządów płciowych
i moczowych; fizj. dotyczący funk-
cyj tych narządów.

geniture, s. (dże'niczör) 1) astrol.
narodziny; 2) potomstwo; 3) nasie-
nie; 4) pl. narządy płciowe.

genius, s. (dżi'njes) 1) mit. kl. duch
opiekuńczy, anioł-stróż, który rodzi
się i umiera razem z człowiekiem;
w szerszym znaczeniu duch opie-
kuńczy domu lub rodziny, g. **domus**,
g. **familiae**; z czasem także opiekun
miejsca g. **loci** (dż. lo'si, na kont.
eur. lo'ci, we Włoszech lo'ci); duch
eur. lo'ci, we Włoszech lo'ci); duch
opiekuńczy państwa g. **tutela** (dż.
tuti'li, na kont. eur. tute'le) w póź-
niejszych czasach czczony jako bo-
gini **Tutela**; 2) stąd: duch opiekuń-
czy; u mahometan podobny duch,
wyrażony w jęz. fr. i ang. jako **genie**,
jinni (pl. **jinn**); 3) doradca, osoba
będąca jakoby duchem kierującym
kimś, np. **she was his evil g.**; 4) duch
narodu, kierująca idea pewnego o-
kresu; 5) geniusz, szczególna moc
duchowa; osoba posiadająca taką
moc; 6) duch miejscowości, skupie-
nia, środowiska, np. **the g. of the**
middle ages.

geniza, s. (dżeni'za; h. schowek)
hist. miejsce przechowania żydow-
skich ksiąg religijnych, w szcz. G.
zbiór starożytnych rękopisów w sy-
nagodzie w Fostat pod Kairem.

Genoa, adj. (dżino'a) genueński,
np. **cmentarz**; G. **cake** (kejk) kuch.
tort genueński bogato lukrowany, z
porzeczkami, pistacjami, migda-
łami, rozmaitymi orzechami; G. **lace**
koronka genueńska ze złota i srebra
w w. XV, niciana na bogate kołnie-
rze w w. XVII i rozmaite inne wy-
roby koronkarskie; G. **lottery**, **Ge-**
noese I. hist. loteria liczbowa (95 nu-
merów) wprowadzona w Genui w
r. 1530; ob. **lottery**; G. s. **Genua**,
miasto we Włoszech Płn. **Genova**
(dże'nowa), miejsce urodzenia Ko-
lumba.

genoblast, s. (-blest) biol. dojrz-
ała komórka zarodkowa.

Genoese, adj. (dżeno-i'z) genueń-
ski; s. genueńczyk.

genos, s. (dżi'nos) hist. gr. klasa
narodu w staroż. Grecji, podobna
do rzym. **gens**, **celt. klan**, słow.
szczęp.

genotype, s. (dże'notajp) 1) bot.
i zool. typ znamieny dla rodzaju;
2) biol. a) typ określony przez ge-
netyczne znamiona grupy; b) grupy
jednostek przynależnych do tego ty-
pu; ob. **phenotype**, **paratype**.

genouillère, s. (żenujje'r) 1) hist.
nagolenica, okrycie kolana w zbroi;
2) fort. część parapetu pomiędzy
platformą na działa a spodem strzel-
nicy, ob. **embrasure**.

-genous, przyr. (dże'nös) 1) -twór-
czy; 2) -rodny, ob. **-gen**, **-genic**.

genovino, s. (dżenowi'no) mon. 1)
złota moneta rzeczywopolitej genu-
eńskiej w ww. XII—XVI; 2) srebrny
talar genueński z w. XVI.

genre, s. (żar) 1) rodzaj, spo-
sób, opis, kategoria; 2) szt. p. zna-
mienny sposób, styl, szkoła; adj. ro-
dzajowy.

genro, s. (dżenro; jap.) starszyzna
(ob. **elder statesmen**).

gens, s. (dżens) pl. **gentes** (dżen-
tiz; na kont. eur. **gentes**) hist. klas.
ród, grupa osób spólnego pochodze-
nia po mieczu; por. **genos**, **clan**.

genson, s. (dżen'sn) bot. goryczka

końska **feverroot** czyli **feverwort**
TRIOSTEUM PERFOLIATUM, L.;
z rodziny przewiertniowatych **honey-**
suckle family **CAPRIFOLIACEAE**.

(I) **gente**, s. (hen'tej. hisz.) lud,
tłum, pogardl. ulica, pospólstwo, g.
baja (h. ba'ha); odr. g. **fina** (fi'na)
pot. „towarzystwo”, „elita”, „śmie-
tanki”, „wyższe sfery”; na Filipi-
nach „lepsza klasa”.

(II) **gente** s. (dżente, gen'te; abla-
tivus od **gens**, i.) z rodu; **GENTE**
RUTHENUS NATIONE **POLONUS**
z rodu Rusin, z narodowości Polak.

genteel, adj. (dżenti'l) dobrze u-
rodzony, dobrze wychowany, mający
zachowanie wolne od wszelkiego pro-
stactwa, uprzejmy, wykwintny; 2)
ujmujący w obejściu; elegancki w
formach i ubraniu; 3) stosowny do
stanowiska towarzyskiego osoby zaj-
mującej wybitną pozycję.

genteelism, s. ('-izm) eufemizm,
wyraz łagodniejszy, użyty w zastęp-
stwie wyrazu brzmiącego ordynar-
nie.

genthite, s. (dżen'ajt) min. gen-
tyt, sylikoid grupy mononitru, c. w.
2.4; 2 **NiO**. 3 **MgO**. 3 **SiO₂**. 6 **H₂O**
(Teksas).

gentian, s. (dżen'szn; od Gencju-
sza, króla Ilirii który odkrył jego
lecznicze zalety) bot. 1) goryczka,
roślina rodzaju **GENTIANA** lub po-
krewnych **DASYSTEPHANA** (ob.),
np. goryczka żółta **yellow gentian**
GENTIANA LUTERA, Linn., g. wa-
skolistna G. **PNEUMONANTHE**,
Linn., albo G. **ANGUSTIFOLIA**,
Mich.; 2) apt. korzeń goryczki.

Gentiana, s. (dżenszje'na, -a'na)
bot. obfity rodzaj roślin z rodziny
goryczkowatych **gentian family**
GENTIANACEAE, rzędu w Eur. zwi-
tnych **CONTORTAE** obejmującego
toinowate **APOCYNACEAE**, troje-
ściowate **ASCLEPIADACEAE**; w A-
mer. rzędu goryczkowatych **GEN-**
TIANALES obejmującego te same
rodziny.

gentianella, s. (-el'la) kolor al-
pejskiej goryczki niebieskiej **GEN-**
TIANA ACAULIS,

gentianose, s. (dżen'szianoz) chem.
gencjanaza, cukier goryczkowy, kr-
ystaliczny trójsacharyd $C_{18}H_{32}O_6$ za-
warty w korzeniu goryczki, ob. **gen-**
tian, s. 2).

gentile, s. (dżen'tajl) bib. G. 1)
obcy, nie-Rzymianin; 2) poganin,
nie-żyd lub nie-chrześcijanin; 3)
chrześcijanin, nie-żyd, 4) w Ind.
Wsch. nie-muzułmanin; 5) u mor-
monów nie-mormon; 6) gram. wyraz
określający pochodzenie lub przyna-
leżność wyznaniową lub narodową;
6) hist. kl. członek tego samego
szczępu (**GENS**).

gentilitial, adj. (-ly'szel) 1) ro-
dzinny, szczepowy, narodowy; 2)
szlachetny, wybitnego rodu; przest.
urodzony; np. **zacznie Urodzonemu**
Panu S. Szafranskiemu (Rey).

. tyś, chłopie, przywyknął
Jak węgór do odarcia; lecz nam
urodzonym,
Nam wielmożnym, do złotych swobód
wzwyżajonym

gentility, 1) zachowanie się bez
zarzutu; 2) hist. znaczne urodzenie, 3)
przest. pogaństwo.

gentiobiase, s. (džen'szjobaj'oz) chem. gencjobiaza, cukier goryczkowy, krystaliczny, dwój sacharyd $C_{12}H_{22}O_{11}$ otrzymywany z gencjanazy przez hydrolizę albo z dekstrozy syntetycznie, a także zawarty w glikozie (syropie kukurydzianym).

gentiopiricin, s. (-pi'kryn) chem. gorzki glikozyd krystaliczny $C_{16}H_{26}O_2$ zawarty w korzeniu goryczki.

gentisein, s. (dženti'si-in) chem. związek chemiczny $C_{13}H_5(OH)_3$ C_2 , monometylowy eter gentysyny.

gentisin, s. (džen'tisyn) chem. gentysyna, krystaliczny związek $C_{14}H_{10}O_2$ zawarty w korzeniu gorczycy żółtej; ob. **gentian**.

gentle, adj. (džentl) 1) hist. z dobrego rodu, acz nie-szlachcic; 2) uprzejmy, łaskawy, życzliwy, np. **g. reader**, łaskawy czytelniku; 3) ułaskawiony, łaskawy, np. a **g. horse**; 4) łagodny, np. obchodzenie się, spad lub skłon itp.

gentle, s. 1) przest. szlachcic; 2) **falcon**-g. sokolica; 3) ryboł. robak jako przynęta na ryby.

gentle, vt. ułaskawić, oswoić, u-szlachetnić.

gentle breeze, ob. **Beaufort's scale**. **g. craft**, według Izaaka Waltona (1593—1683) rybołówstwo.

g. dock, bot. eur. rdest wężownik, ob. **bistort**.

gentlefolk, s. (-fok) hist. szlachta, bracia szlachta.

gentlehood, s. hist. szlachectwo, szlachta.

gentleman, s. (džentl'men) pl. -men, 1) dawniej: szlachcic; 2) dziś osoba o zachowaniu się bez zarzutu, dżentelmen; 3) tytuł z jakim mówca zwraca się do zgromadzenia: **ladies and gentlemen**, panie i panowie!; tak samo w Kongresie: **the g. from Kansas** itp.; 4) **g.-farmer**, St.Zj. właściciel ziemski nie zajmujący się osobiście pracą na roli.

gentlemanlike, adj. zastosowany do wymagań dobrego tonu i słusznosci; -ness, (-nes) dobry ton, przyzwoitość, wzorowe zachowanie się.

gentlemanly, adj. przyzwoity, należyty, wymagany przez zasady dobrego tonu i słusznosci.

gentleman of fortune, rycerz przemysłu, awanturnik; **g. of the road** ob. **hobo**.

gentlemen's agreement, umowa nieformalna, oparta wyłącznie na wzajemnym zaufaniu obu stron; zwłaszcza w sprawach międzynarodowych.

gentleman's gentleman, kamerdyner.

gentleness, s. (-nes) grzeczność, uprzejmość, łagodność.

gentle sex, słaba płeć kobiety.

Gentle Shepherd, „łagodny pasterz”, postać z pasterskiego dramatu Allana Ramsaya (1686—1758) złośliwie i dociepinie zapożyczona przez Williama Pitta, hrabiego Chatham, (1708—1778) w dyskusji parlamentarnej w odniesieniu do Jerzego Greenville'a (1712—1770).

gentlewoman, s. 1) hist. szlachcianka; 2) dziś: w Kongresie, np.

the gentlewoman from California, ob. **gentleman**, s. 3).

gently, adv. łagodnie, uprzejmie, kojąco.

Gentoo, s. (džentu') pl. -s (-tuz) 1) hindu, w szcz. telugu Džentu; 2) język dżentusów; 3) **g. pingwin** (nielot) PYGOSCELIS PAPUA antarktyku.

gentrice, s. (džen'tris) przest. = **gentility**.

gentry, s. (džen'tri) 1) przest. znaczne urodzenie; 2) osoby wykształcone i mające dobre zachowanie; 3) ludzie należący do pewnej warstwy społecznej, np. złodzieje kieszonkowi, **the light-fingered g.**

genu, s. (dže'n'ju) pl. **genua** (-a) anat. kolano spoidła wielkiego mózgu GENU CORPORIS CALLOSI,

genuflect, vi. (dže'-, dži-ńjuflekt) klękać, klęczeć.

genuflection, -flexion, s. ukłonienie, klęczenie.

genuflexuous, adj. ('szu-ös) zginający się jak kolano.

genuine, adj. (dže'n'ju-in) 1) prawdziwy, pochodzący z podanego źródła, autentyczny, rzeczywisty; 2) szczery, otwarty, nie udany, nie udający, czysty, niepodrobiony; -ly, adv. (-li) prawdziwie, rzeczywiście.

genus, s. (dzi'nes) 1) biol., bot., zool. rodzaj, klasyfikacja podziału rodziny, **family**, a obejmująca gatunki, **species**; 2) log. grupa przedmiotów, dzieląca się na podrzędne gatunki.

-geny, przyr. (-dżeni) oznaczający -twórstwo, pochodzenie.

geny-, genyo-, przedr. dotyczący dolnej szczęki.

Genyophrynidæ, s. pl. (-fri'nidi) rodzina bezogonowych płazów Australazji.

geo-, przedr. (dži'o-) ziemio-, ziemno-.

geobios, s. (-baj'os) życie na ziemi (Hæckel).

geocarpic, adj. (-ker'pyk) bot. dojrzewający pod ziemią, np. jak orzeszki ziemne, ob. **peanut**.

geocentric, adj. (-sen'trik) 1) ziemiocentryczny, mierzący od ziemi jako ośrodka; ob. **heliocentric**; 2) uważający ziemię za ośrodek świata; -ally, adv. (eli) ziemiocentrycznie; s. astr. starożytne pojęcie ziemi jako ośrodka świata, geocentrycznym, obalone przez Mikołaja Kopernika (1473—1543).

geocerite, s. (dzi-osi'rajt) min. biały wosk ziemny zawarty w brunatnym węglu a składający się z węgla, wodoru i tlenu; por. **ozokerite**.

geochemistry, s. (-ke'mistri) chemia ziemna, badanie składu chemicznego skorupy ziemi.

geochrony, s. (dzi-a'kroni) chronologia ziemi, system podziału okresów stosowany w geologii.

Geococcyx, s. (-kak'siks) zool. oz. road runner.

geocoronium, s. (-koro'njom) chem. przypuszczalnie bardzo lekki składnik atmosfery ziemskiej możliwie identyczny z koronitem, ob. **coronum**.

geocratic, adj. (-kre'tik) geol. ziemniowładczy, dotyczący rozszerzania się panowania lądu nad wodami globu.

geocrinite, s. (-kro'najt) min. geokronit, lampryt (blaskot) rzędu siarkosoli Pb₅Sb₅S₈.

geocyclic, adj. (-sik'lik) 1) dotyczący obrotu ziemi; 2) krążący periodycznie dookoła ziemi.

geodæsia, -desia, s. geodezja, ob. **geodesy**.

geode, s. (dzi'od) geol. geoda, wyżłobiona próżnia w kawałku minerału, wysięczana drobnymi kryształkami; 2) takie wyżłobienie.

geodesy, s. (dzi-a'desi) geodezja, mat. dział matematyki stosowanej zajmujący się badaniem i mierzeniem dokładnego położenia punktów powierzchni ziemi, kształtu i rozmiarów ziemi; dział miernictwa uwzględniającego okągłość kuli ziemskiej.

geodete, s. (dzi'odit), **geodesist**, s. (dzi-a'dezyst) geodeta.

geodiferous, adj. (dzi'odi'ferös) geol. bogaty w geody.

geodist, s. (-odist) geol. badacz geod.

geodynamic, -al, adj. (dzi'odajne'mik, -i) dotyczący sił i zająć w obrębie globu ziemskiego; **geodynamics**, s. (-miks) geol. nauka o tych siłach i zjawiskach.

Geoffrey, s. (dżef'ri) mięskie imię własne.

geogenous, adj. (dzi-a'dżynös) bot. rosnący w ziemi lub na ziemi.

Geoglossum, s. (-gla'som) bot. rodzaj grzybów workowców ASCOMYCETES z rodziny GEOGLOSSACEA; zwane także **earthtongue**.

geoglyphic, adj. (-gli'fik) geol. dotyczący śladów w skałach świadczących o ich dziejach i geologicznych wydarzeniach.

geognosis, s. (-gno'zis) przest. geognoza, dawna nazwa geologii.

geogony, s. (-goni) geol. geogonia, nauka o tworzeniu się kuli ziemskiej.

geographer, s. (-grefer) geograf.

geographic, -al, adj. (-gre'fik, -i) geograficzny; **g. co-ordinates** geogr. współrzędne geograficzne, t.j. szerokość geograficzna (określona równoleżnikami równoległymi do równika), długość g. (określona południkami prostopadłymi do równika), i wysokością ponad powierzchnią morza.

geographics = **geography**.

geography, s. (dzi'o'grefi) geografia, nauka o ziemi i o życiu na ziemi; **biological g.** czyli **biogeography** biogeografia, nauka o stosunku geografii do warunków życia tworów organicznych; **commercial g.** handlowa, nauka o geograficznym położeniu miejsc produkcji i o drogach i sposobach transportowania towarów; **mathematical g.** g. matematyczna, nauka o ruchu ziemi, przypływie i odpływie morza, wymiarach globu i projekcji kuli ziemskiej na płaskie mapy; **physical g.** g. fizyczna, nauka o lądzie i o wodzie globu, górach, płaskowzgórzach i do-

linach (orography, orografia); **phytogeography** g. roślinna, nauka o rozmieszczeniu roślin na ziemi; **zoogeography**, g. zwierzęca, nauka o rozmieszczeniu zwierząt na ziemi.

geohydrology, s. (-hajdro'łodzi) hydrologia ziemiska, nauka o pochodzeniu i ruchach wody podziemnej w kuli ziemskiej; **geohydrologist**, s. (-st) geohydrolog.

geoid, s. (dzi'o-id) geoida, figura ziemi, przyjmując przeciętną poziom morską jako rozpostartą równomiernie p. przez wszystkie kontynenty, geoida w przybliżeniu przedstawia się jako elipsoida obrotowa; **geoid-spheroid** balance równowaga między geoidą a elipsoidą obrotową, **ellipsoid of revolution**.

geologic, -al, adj. (-łodzik, -i) geologiczny, dotyczący geologii; **geological age** wiek geologiczny, czas po-lodowcowy, dający się określić tylko za pomocą warstw geologicznych; **geologic time** czas geologiczny, historia ziemi przed powstaniem człowieka.

geologist, s. (-'łodzyst) geolog, badacz geologii.

geologize, vi. (-'łodzajz) badać geologię.

geology, s. (dzi-o'łodzi) geologia, nauka o historii ziemi, w szcz. spisanej przez skały, a odczytanej stąd za pomocą znajomości astronomii, fizyki, chemii, zoologii, botaniki, mineralogii itd.; 2) opis lub traktat z zakresu geologii; 3) materiał, jak okazy minerałów, formacji itd.

TABELA ob. str. 880

geomagnetics, s. (-megne'tiks) magnetyzm ziemski.

geomalism, s. (dzi'o'malizm; homalimos gr. równanie się (tendencja ustroju do rozwijania się zgodnie z wymogami siły przyciągania ziemi, t.j. tak, aby oba boki i ich narządy możliwie równoważyły się).

geomancer, s. (-men'ser) wróżbita wróżący z konfiguracji ziemi, piasku itp.

geomancy, s. (men'si) wróżenie z układu ziemi, np. topografii, rzuczonej garści ziemi lub piasku itp.

geometer, s. (dzi-a'miter) geometra (m); 1) osoba zajmująca się geometrią, matematyką; 2) mierniczy, osoba, zajmująca się wymiarami; 3) zool. (motyl) miernikowiec z rodziny GEOMETRIDÆ i jego larwa.

geometric, -al, adj. (dziome-trik, -i) geometryczny 1) zgodny z zasadami geometrii; 2) hist. kl. dotyczący starogreckiego zdobnictwa wyrobów glinianych, zwłaszcza po-mi-czeńskiego (od w. X do VIII przed Chr.); 3) znamieny dla tego okresu greckiej historii i cywilizacji; 4) stosujący rysunek prostoliniowy, nie okrągły.

geometrically, adv. geometrycznie.

geometrician, s. (-try'szn) geometra, matematyk.

geometric progression lub **g. series**, mat. postęp geometryczny, ciąg liczb, z których każda równa się poprzedniej pomnożonej przez pewną stałą liczbę, **common ratio**, iloraz po-

stępu g., np. 1,2,4,8,16 (c.r. = 2); 1,3,9,27,81 (c.r. = 3); por. **arithmetical** p.

g. stairs, (ste'rs) kręcone schody składające się z żelaznego pionowego słupa i prostokątnych i trójkątnych stopni, przymocowanych ostrym kątem do słupa.

Geometridæ, s. pl. (-ri'di) zool. ob. **geometer**, s. 3).

geometry, s. (dzi'o'metri) mat. 1) geometria, dział matematyki, zajmujący się zasadami, właściwościami, wymiarami linii, płaszczyzn, kątów, brył, wzajemnym stosunkiem przestrzeni wymiennych; 2) książka lub traktat zajmujący się tą nauką.

geomoraj, s. pl. (dzi-a'moraj) hist. kl. w starożytnej Attyce jedna z trzech klas społecznych, ziemianie; ob. **demourgoi**, **eupatridæ**.

geomorphogeny, s. (-morfa'dżeni) nauka o powstaniu kuli ziemskiej.

geomorphology, -morphology, s. (-fo-ladzi; -fi) 1) geog. fiz. nauka o kształcie ziemi i jej powierzchni, łąkach i morzach, i zmianach tej powierzchni; 2) geol. badanie dziejów geologicznych oparte na kształtach topograficznych.

Geomys, s. (dzi'o'mis; dosł. mysz ziemna) amer. zielony gryzoń, **gopher**, **pocket gopher**, rozmiarów małego szczura.

Geon, s. (dzi'an) = **Gihon**.

geonavigation, s. (dzi'onawigej'szn) mar. nautyka oparta na punktach widocznych z morza na powierzchni ziemi.

geonegative, adj. (-ne'gatiw) biol. znamieny odchyleniem się od ziemi ob. **taxis**, **tropism**.

Geonoma, s. (-no'ma) bot. rodzaj palmy; G. GRACILIS, Wendl; Kostarika.

geophagia, s. = **geophagism**, = **geophagy**, (dzi-o'fadży), ziemiożerstwo, zbroczenie wiodące do pożerania ziemi.

Geophila, s. pl. ('fila) zool. grupa lądowych ślimaków, = **stylommato-phora**, ob.

geophilous, adj. (-a'filös) 1) biol. żyjący w ziemi lub na ziemi; 2) bot. a) rosnący w ziemi; b) mający korzenie w ziemi; c) owocujący pod ziemią.

Geophilus, s. (-a'filös) zool. zieminka, rodzaj wijów centipedes MYRIAPODA z rodziny GEOPHILIDÆ rzędu pareczników CHILOPODA; w Polsce zieminka świecąca G. ELEC-TRICUS.

geophysics, s. geol. fizyka ziemiska, nauka o fizycznych zmianach kuli ziemskiej.

Geoplana, s. (-plej'na) zool. rodzaj wyprawków PLANARIÆ, rzędu wirków TUBELLARIA gromady płazińcowatych PLATHELMINTES typu czerwiochowatych SCOLECIDA.

geopolar, adj. (-po'ler) bieguncwy, dotyczący bieguna lub biegunów ziemi.

geoponic, adj. (-pa'nik) rolniczy.

geoponics, s. (-pa'niks) wiedza rolnicza, agronomia.

geopositive, adj. znamieny pochylaniem się ku ziemi, ob. **geonegative**, **taxis**, **tropism**.

Geoprimum, s. (-prem'non) bot. traganek milkvetch ASTRAGALUS, rodzaj roślin z rodziny motylkowatych pulse family PAPILIONACEÆ.

georama, s. (-ra'ma) próżny glob wylepiony wewnątrz mapą kuli ziemskiej dla oglądania przez osobę stojącą wewnątrz.

George, s. (dżordż) 1) Jerzy, męskie imię własne, dzień patrona 23 kwietnia; zdr. **Georgie**, **Zorż**, **Jur**, **Jurek**; 2) klejnot przedstawiający św. Jerzego zabijającego smoka stanowi część ang. orderu Podwiązki, **Garter**; złoty portrecik św. Jerzego, **little lub lesser George**, odznaczenie ang. noszone na piersi; 3) hist. yellow George, mon. gwinea (21 sz.).

George Junior Republic, autonomiczna przemysłowa komuna dla przestępczej młodzieży, założona w r. 1895 przez Williama R. George'a pod miastem Ithaca, N.Y. (istniała do 1914),

Georgemas, (-mas) Ang. dzień św. Jerzego, od czasów wojen krzyżowych patrona Anglii; 23 kwietnia.

Georgette, **Zorżeta**, zastrzeżona nazwa handlowa cienkiej jedwabnej krepy, wprowadzonej na rynek przez modystkę paryską Georgette de la Plante (żorzet dola'plant').

Georgia, s. **Georgiana**, s. (dżor'dzia, dżordzia'na) 1) **Georgia**, **Georginia**, żeńskie imię własne; 2) **Georgia**, s. St.Zj. **Georgia**, stan Unii od r. 1788 (jako czwarty); przydomek **Cracker State**; kwiat stanowy **Cherokee rose** (ob.); nazwa na cześć króla Jerzego II (1727-1760); 3) (Kaukaz) Gruzja, starożytna Iberia, od 1801 prowincja rosyjska, od 1922 (wraz z Azerbajdżanem i Armenią) Zakaukaska Federacyjna Republika Radziecka ze stolicą w Tyflisie; ob. **Georgian**, s. 2).

Georgia bark, apt. gorzka kora krzewu z rodziny marzanowatych PICKNEYA PUBENS Michx. (S.C. i Ga), zwanego także **fever tree**.

Georgia belle, ogr. brzoskwinia o białym miąższu.

Georgia day, święto stanowe w Georgia, USA, 12 lutego, w rocznicę lądowania w r. 1733 gen. Jakuba Oglethorpe'a (1696-1785).

Georgian, adj. (-n) 1) Ang. dotyczący epoki czterech królów Jerzych (1714-1830); 2) St.Zj. dotyczący stanu Georgia; 3) Kaukaz, gruziński; 4) St.Zj. Jerzego lub Jerzych np. **G. architecture**, **furniture**, **poetry**.

Georgian, s. 1) mieszkaniec stanu Georgia; 2) Ang. reprezentant epoki czterech królów Jerzych; 3) Kaukaz a) Gruzin: rosyj lud, uważany za potomków biblijnego Jafeta, ochrzczony w w. III; b) język gruziński, ob. **agglutinative**, **Caucasian**.

Georgiana, **Georgina**, s. = **Georgia** 1).

Georgian version, ob. **version**.

Georgia pine, bot. żółta sosna georgijska, **long-leaved pine** lub **southern yellow pine** PINUS PA-

				Europe Europa	North-America Ameryka Półn.	Organic World Świat Organiczny
Group Grupa	System System	Series Seria	Era Piętro			Age of mammals ssaki
CENEZOIC KENEZOICZNA	Quaternary (Present) Czwartorzę- dowy teraźniejszy	Alluvium współczesna czyli psychozoiczna Diluvium epoka lo- dowcowa	współczesna czyli psychozoiczna Pleistocene plejstocen czyli lodowcowe, ob. glacial epoch		Pleistocene plejstocen ob. glacial epoch	
	Tertiary trzeciorzę- dowy	Neogen trzeciorząd młodszy Paleogen trzeciorząd starszy	pliocene pliocen miocene miocen eocene eocen		Atlantyck., Za- toka Meks., Flor Kalifornia górnym Wsch. środk. dolnym Zach. Kalif.	
MEZOZOIC MEZOZOICZNA	Cretaceous kredowy	Upper górną kreda Lower dolną kreda			Nadatl. i Kalif. Commanchean na zach. od Zatoki	Age of reptiles gady
	Jurassic jurański Triassic triasowy	lias gór, " środk. " dol.	Gault Neokom Ang. Upper Oolite Middle " Lower "	Niem. malm dogger lias keuper wapień muszl. pstry piaskowiec	górnym na zach. środk. dolnym na Wsch. N.J. na Zach. Nev.	
PALEOZOIC PALEOZOICZNA	Permian permiański (dias)	Upper górnym perm Lower dolnym perm		cechsztyń turyński spagowiec saski	Permian Dunkard	Age of acrogen and amphibians płazy
	Carboniferous węglowy (karboński)	Upper górnym karbon Lower dolnym karbon			Coal Monangahely Meas- Conemaugh ures Allegheny Pennsylvanian Mississippian	
	Devonian dewoński	Upper górnym dewon Middle środk. dewon Lower dolnym dewon				Age of fishes ryby. Olbrzymie wielaki, skrzypy, paprocie Vertebrates Kęgowce. Mchy, wątro- bowce. Trylobity, liliowce. Invertebrates Bezkręgowce.
	Silurian sylurski Cambrian kambryjski	Upper górnym sylur Lower dolnym sylur Upper górnym kambr Middle środk. kambr Lower dolnym kambr		Ordovician	Cayugan, Oswegan, Niagaran	
PROTEROZOIC (ALGONQUIAN) (EZOZOICZNA) (ALGONK.)	Precambrian przekambryjski				Upper Huronian Middle " Lower "	Pierwsza era geologiczna, w której zna- lezione ślady kamielin; al- gonk leży na utworach ar- chaiku, pokry- ty kambrem.
ARCHEOZOIC (ARCHÆAN) (EZOZOICZNA) ARCHAICZNA	Dalradian Torridonian Lewisian	Skały przekształcone i ogniste Skały granitoidowe. Piaskowce. Gnejs.			Keewatin Laurentian	Brak kamielin.

Porządek historyczny: od dołu w górę!

LUSTRIS, Mill., o długich szpilkach i długich szyszkach; 2) bardzo cenne jego drewno; także **G. pitch**, **G. yellow pine**.

georgic, s. (dżor'dżik) sielanka, utwor poetyczny na tle życia rolniczego; adj. sielankowy, idylliczny.

geoselenic, adj. (dżiosile'nik) astr. dotyczący ziemi i jej księżyca.

geosphere, s. (dżi'osfir) astr. kula ziemiska.

geostatics, s. (-ste'tiks) mech. statyka ciał stałych.

geostrophic, adj. (-stra'fik) meteor. dotyczący odpychającej siły wywołanej obrotem ziemi.

geosyncline, -nal, s. (-syn'klajn, -synklaj'neł) znaczna synklina czyli niecka tektoniczna skorupy ziemi.

geotaxis, s. (-tek'sis) biol. pochylenie spowodowane głównie siłą przyciągania ziemi.

geotechnics, s. (dżiotek'niks) geotechnika, stosowanie nauki do uczynienia nieużytków kuli ziemskiej mieszkalnymi i uprawnymi; **geotechnic**, adj. geotechniczny.

Geothuthis, s. (dżi'otiu'żis) paleont. rodzaj małw kopalnych obfitych w serii dolnej Jury; ob. **cuttlefish**; **geology** (tabela).

geothermal, adj. (-żer'mł) geol. dotyczący temperatury wnętrza ziemi; **g. gradient** (gre'dient) geol. wzrost temperatury wnętrza ziemi, wynoszący od powierzchni ku środkowi około 1° F co 60 stóp czyli około 1° C co 31 m.

geothermometer, s. (-żerma'mi-ter) geol. termometr notujący temperaturę w głębi kuli ziemskiej.

geotonic, adj. (-ta'nik) fizj. normalny względem siły przyciągania ziemi.

geotonus, s. (-a'tones) fizj. rośl. normalny stan narządu rośliny względem siły przyciągania ziemi.

geotropic, adj. (-tra'pik) biol. dotyczący geotropizmu, wykazujący geotropizm; -ally, adv. geotropicznie.

geotropism, s. (tra'pizm) biol. geotropizm, uleganie roślin i niektórych zwierząt wpływowi siły przyciągania ziemi; g. dodatni, tendencja kierowania się ku ziemi, jak np. korzeń rośliny, ujemny — od ziemi, jak np. łodyga rośliny, odwracanie układu oczu w wierzch u niektórych ryb, itd. ob. **apogeotropism**.

Gephyrea, s. pl. (dżefaj'ri-a) grupa robaków morskich, zaliczana do pierścieni, **ANNELIDES**, chociaż w stanie dojrzałym nie wykazują pierścieni (odcinków), lecz w stanie larwalnym bardzo podobne są do rzędu szczecionogów **CHAETOPODA**.

ger, s. (gör) hist. 1) cudzoziemiec żyjący wśród Hebrajczyków pod opieką swego patrona; 2) neofita który przyjął wiarę możeszową.

Geraint, Sir, s. (ser dżerejnt') mit. nord. rycerz Okrągłego Stołu.

Gerald, s. (że'reld; ger sas. oszczep, dosł. władający oszczepem) Gierałt, męskie imię własne.

Geraldine, s. (że'reldin) Gieraldyna, żeńskie imię własne.

Geraniaceae, s. pl. **Geraniales**, s.

pl. (dże'rejni-ej'si-i, -ej' si-i, -ej'lis), ob. **Geranium**.

geranic acid (dżera'nik esyd) chem. kwas geraniowy $C_{10}H_{16}O_2$, bezbarwna ciecz utworzona przez oksydację cytralu, ob. **citral**.

geraniol, s. (dżerej'ni-ol, -ał) chem. peraniol, wonny olejek $C_{10}H_{17}OH = C_{10}H_{15}O$, zawarty w oleju geraniowym, pelargoniovym, różanym, nienasycony alifatyczny alkohol.

Geranium, s. (dżerej'ni-om) bot. 1) bodzielek **cranesbill GERANIUM**, rozległy rodzaj roślin z rodzaju bodziszkowatych **geranium family GERANIACEAE**; w Eur. rzędu dziobowców **GRUINALES**, obejmującego linowate **LINACEAE**, szczawikowate **OXALIDACEAE**, bodziszkowate **GERANIACEAE**, gniewoszowate **BALSAMICEAE**, parolistowate **ZYGOPHYLLACEAE** i łonozlitowate **MALPIGHIACEAE**; a w Amer. rzędu bodziszkowatych **GERANIALES** obejmującego szczawikowate **OXALIDACEAE**, rutowate **RUTACEAE**, krzyżownicowate **POLYGALACEAE** i łonozlitowate **MALPIGHIACEAE**; 2) g. pelargonia pokrewna roślina i kwiat rodzaju **PELARGONIUM**; 3) kolor żółtawo-czerwony; 4) apt. suszony korzeń dzikiego bodziszka **wild cranesbill GERANIUM MACULATUM**, Linn.; 4) nazwa gwarowa: bocianie noski, żorawie noski.

g. oil, (dż. oil) wonny olejek pelargonii.

Geranomorphae, s. pl. (dże'ranomorfi) zool. w przestarzałej klasyfikacji ptaków rozszczepno - podniebienio-nych obejmujących żorawie i siewki.

geranyl, s. (dżerej'nił) chem. rodnik jednowartościowy $C_{10}H_{17}$ geraniolu.

gerara, s. (dżerej'ra), **geræra**, s. (-ri'ra) hist. kl. jedna z czternastu Atenek z najwyższych sfer, wybranych przez Archonta Bazileusa do spółdziuła w misteriach na cześć Dionizosa.

Gerard, s. (że'röd; ger sas. oszczep hard twardy) Gerhart, męskie imię własne.

Gerardia, s. (żirar'dia) ob. bot. ang. Jana Gerarde'a, 1545—1612) bot. nieliczny rodzaj pld.-amer. zwrotnikowych roślin z rodziny trędownikowatych figwort family **SCROPHULARIACEAE**.

Gerasene, s. (ge'rasin) bib. mieszkawiec miasta Gerasa w starożytnej Palestynie.

geratic, adj. (żira'tik) starczy = **gerontic**.

geratology, s. (że'rata'łodzi) biol. geratologia, studium nad starzeniem się i zanikaniem grup wymierających.

Gerbera, s. (żerbi'ra) bot. rodzaj ostów afr. i azj.; g. osobnik tego rodzaju.

gerbil, **gerbille**, s. (żörbil') zool. gryzoń afr., azj. i pld.-ros. z podrodziny myszy **GERBILLINAE**.

gerenuk, s. (dże'renuk) zool. antylopa wsch.-afr.

gerfalcon, (żörfö'kn) 1) zool. gyr-falcon; 2) hist. = **culverin**.

gerhardtite, s. (ger'hartajt; ob. chem. fr. Karola F. Gerhardta, 1816—1856) min. gerardyt, saletrowiec rzędu azotanów Cu (NO_3)₂ · 3Cu O₂ H₂ (Arizona).

Geri, s. mit. ob. **Freki**.

geriatrics, s. (żeriet'riks) med. geriatria, dział medycyny zajmujący się chorobami wieku podeszłego.

geriatrician, s. (-tri'szn) med. specjalista chorób starczych.

germ, adj. (dżörm) 1) zarodkowy; 2) dotyczący zarazka.

germ, s. 1) biol. zarodek osobnika roślinnego lub zwierzęcego zdolny do rozwinięcia się w roślinę lub zwierzę, albo w narząd żywego organizmu; bot. zarazek, drobnoustrój, związek, sporofit, pączek, siemię; 2) biol. komórki zarodkowe zbiorowe, odr. komórek tworzących ciało, **somatic cells**; 3) pot. drobnoustrój, zarazek, bakteria chorobotwórcza; 4) zarodek, embrion, cokolwiek jest początkiem rozwoju.

Germaine, s.f. (żermejn', dosł. siostra) żermena, żeńskie imię własne.

german, s. (dżer'men) 1) rodzony brat, rodzona siostra; 2) **cousin g.** kuzyn lub kuzynka pierwszego stopnia (syn lub córka rodzzonego brata lub rodzonej siostry ojca lub matki, brat stryjeczny, brat cioteczny, siostra stryjeczna, siostra wujeczna.

German, adj. (dżer-men) niemiecki.

German, s., pl. **Germans** (-s) 1) Niemiec, potomek starożytnych Germanów czyli Teutonów (Hanow- rańczycy, Bawarzy, Sasi, Schwabowie) oraz mieszkańców ze wschodnimi Słowianami i Litwinami (Borusi, Prusacy); 2) język niemiecki; ob. **Indo-European Languages**.

German broom, bot. janowiec ciernisty **GENISTA GERMANICA**, Linn.

G. Confederation, (dż. kan'federej'szn) hist. związek państw niemieckich pod wodzą Austrii, utworzony w 1815 na Kongresie Wiedeńskim; rozpadł się w 1866 (Sadowa), kiedy utworzył się związek pn.-niem., **North G.C.** (1866—1871).

germander, s. (dżörmen'der) bot. 1) ozanka **TEUCRIUM**, rodzaj roślin z rodziny wargowatych **mint family LABIATAE**; ozanka właściwa **TEUCRIUM CHAMÆDRYS**, Linn.; 2) przetacznik, **VERONICA**, rodzaj roślin z rodziny trędownikowatych figwort family **SCROPHULARIACEAE**; przetacznik ozan- Linn.; 2) przetacznik, **VERONICA**, rodzaj roślin z rodziny trędowni- wy, **V. TEUCRIUM**, Linn. (lub **V. PSEUDOCHEAMÆDRYS**, Jacq.).

germane, adj. (żermejn') 1) przest. prawdziwy, istotny; 2) blisko spokrewniony; 3) ścisły, właściwy.

German Empire. a) cesarstwo rzymskie narodowości niemieckiej (Niemcy 962—1805); 2) nowoczesny związek państw niemieckich (1871—1919); nazwa G.E. w tym ostatnim okresie była potoczna nie urzędowa; nie było to „cesarstwo niemieckie”, lecz związek państw, na czele którego stał „cesarz niemiecki” (**Deutscher Kaiser**, dojcz'er kaj'zer) tak nazwany po długich sporach, w

których Bismarck proponował: Kaiser von Deutschland (kaj'zer fon dojc'land, cesarz Niemiec) a południowcy: Kaiser in Deutschland (kaj'zer in Dojc'land) cesarz w Niemczech).

Germanic, adj. (-me'nik) germański. teutoński.

germanic acid, chem. tlenek germanu.

Germanism, s. (dżer'men'izm) germanizm, naleciałość z języka niemieckiego, np. widział go iść. — sły-szał go mówić (zamiast: idącego, mówiącego).

Germanist, s. (-ist) germanista, badacz języka niemieckiego.

germanium, s. (żórmejn'jom) chem. german, pierwiastek chem. znak Ge, c. at. 72.60, l. at. 32, przepowiadany i opisany (1869) przez Mendelejewa (Dymitr Mendelejew 1834—1907) pod prowizoryczną nazwą ekakrzemu ekasilicon, ob. eka, a odkryty przez Winklera w 1886.

Germanization, s. (dżer'manizej'szn) niemczenie, germanizowanie, germanizacja, prąd (silny za rządów Bismarcka w Niemczech) ku wyparciu języka polskiego u ludności polskiej a narzucenie języka niemieckiego w szkole i w kościele.

germanize, vt. niemczyć.

Germanizator, s. (zej'tör) germanizator, kto stara się niemczyć.

German measles, med. różyczka, RUBEOŁA.

Germanophile, s. (dżerme'nofil) germanofil, przyjaciel wszystkiego co niemieckie; w spornych sprawach międzynarod. sprzyjający Niemcom.

Germanophobe, s. ('mofob) wróg wszystkiego co niemieckie. w spornych sprawach międzynarodowych przeciwny Niemcom.

German script, pismo gotyckie, do niedawna używane w Niemczech w piśmie, obecnie powoli wychodzące z użycia.

German shepherd dog, zool. pies pśn.-eur. owczarz, często trenowany na German police dog; wysokości do 60 cm.

German text, druk gotycki używany do niedawna w Niemczech, obecnie powoli wychodzący z użycia.

germanyl, s. (dżer'manyl) chem. dwuwartościowy rodnik GeO.

germarium, s. (dżerma'riom) zool. u niektórych niekregowców (wrotków, ROTATORIA, i plazińcowatych, PLATHELMINTES) jajotwórcza część jajnika jako odmienna od vitellarium.

germ cell, biol. komórka zarodkowa przeznaczona do utrzymania gatunku; oddzielna od reszty ciała w celu rozwinienia (zazwyczaj po zepoleniu się z inną komórką płci odmienniej) w nową jednostkę; jajo lub nasienie lub jedna z komórek poprzedzających je; odr. od komórki ciała, somatic cells.

g. disk (dżerm'dysk) biol. a) spłaszczone szczyt tarczki rurki zarodkowej wybitny u niektórych wątrobowców; b) = germinal disk.

germfree, adj. (dżerm'fri) wolny od zarodków.

germ gland, zool. gonada, żeński jajnik, ovary, lub męskie jądro, testis.

germicide, s. (dżer'misajd) substancja zabójcza dla zarodków, środek bakteriobójczy; ob. antiseptic, disinfectant.

germifuge, adj. (-fiudż) med. niszczący bakterie, bakteriobójczy, prątkobójczy.

germinability, s. (-biliti) bot. zdolność kiełkowania.

germinable, adj. ('nebi) bot. zdolny do kiełkowania.

germinal, adj. (żer'minal) 1) dotyczący zarodka i komórki zarodkowej, w szcz. embryol. dotyczący komórek i tkanek, znamieny dla wczesnego okresu kiełkowania; rozrodczy, embrionowy; 2) G. w kalendarzu Rewolucji Fr. miesiąc kiełkowania (siódmy miesiąc); 3) tytuł powieści Emila Zoli (1850—1902), pochowanego w Panteonie; jedna z najślawniejszych w cyklu Les Rougon-Macquart (le ruga'maka'r).

g. area, (dż. e'ria) embr. tarczka zarodkowa.

g. epithelium, embr. i anat. nabłonek pokrywający rozrodcze bruzdy i gruczoły (jajnik i jądro) z nich pochodzące; ob. ovary, primordial ova.

g. layer (le'jer) 1) biol. warstwa zarodkowa; 2) anat. warstwa komórek, z których stale tworzą się tkanki. w szcz. spodnia warstwa naskórka.

g. membrane, embr. = blastoderm.

g. spot, embr. jąderko pęcherzyka rozrodczego.

g. stratum, anat. = g. layer 2).

g. vesicle, 1) bot. = oosphere; 2) embr. jądro jajka przed utworzeniem ciałek biegunowych.

germinance, -nancy, s. (-nans, -nensi) siła kiełkowania.

germinant, adj. (dżer'minant) kiełkujący, mający zdolność kiełkowania.

germination, s. (-ej'szn) kiełkowanie, rozpoczęcie wegetacji i rozwoju; bot. a) rozwój spory; b) rozpoczęcie wzrostu zarodka siemienia po posianiu w ziemi.

germinative, adj. (-nej', -ne'tiw) dotyczący kiełkowania, przeznaczony do kiełkowania.

germinator, s. (nej'tör) 1) kto pobudza do kiełkowania; 2) przyrząd do mierzenia siły kiełkowania.

germinogony, s. (-na'goni) zool. polyembrionia owadów.

germiparity, s. (pa'riti) embr. rozmnażanie się za pomocą zarodków.

germ layer, embriol., warstwa komórek rozróżniających się w wczesnym okresie rozwoju zarodka w warstwie zewnętrznej, epiblast czyli ectoderm, i wewnętrznej, hypoblast czyli endoderm, obie o charakterze nabłonkowym, epithelial; między tymi dwiema warstwami często powstaje trzecia, mesoblast czyli mesoderm (w wielu wypadkach z endodermi); u kregowców z ektoder-

my powstaje naskórek, system nerwowy, szklivo zębów, soczewka krystaliczna, wrażliwe nabłonki oka, ucha i nosa; z endodermi — nabłonek wysięciający przeważną część przewodu pokarmowego, płuc, wątroby, trzustki itp., a z mezodermi — mięśnie, kości, zębina, chrząstka, tkanki łączne, układ naczyniowy i przeważną część narządów moczopłciowych.

germling, s. (dżerm'lin~) bot. młody gametofil, młody sporofit.

germon, s. (żer'myn) zool. ob. albacore.

germ plasm, g. plasma, biol. plazma zarodkowa, substancja zawarta w komórce zarodkowej; ob. idio-plasm.

g. stock, (stak) zool. u niektórych osłonik sposob produkowania młodych za pomocą pączkowania.

g. theory, (żi'ori) 1) biol. teoria, że żyjące ustroje mogą być tworzone tylko za pomocą żywych zarodków; ob. abiogenesis, biogenesis; 2) med. teoria, przypisująca choroby zakaźne i zaraźliwe, ropienie itp., działaniu zarodków, czyli drobnoustrojów pasożytnych.

g. tube, bot. cienka rurka, utworzona przez kiełkującą sporę.

gerocomia, -my, s. (dziroko'mia, -ra'komi) dział medycyny zajmujący się osobami w podeszłym wieku.

geromorphism, s. (mor'fizm) wygląd osoby wskazujący pozornie wiek starszy niż rzeczywisty.

gerontes, s. pl. (geron'tis) hist. kl. członkowie spartańskiej Rady Starców (geruzi'a).

gerontic, gerontal, adj. (dżeron'tik, -teł) starczy, sędziwy.

gerontin(e), s. (-tyń) biochem. gerontyna, zasada krystaliczna C₃H₁₁N₂ zawarta w nerkach i w wątrobie, zwłaszcza starych psów.

geronto-, przedr. (dzi'ranto-) starczo-, np. gerontocracy, rząd starców.

gerontogeous, adj. (-dzi'es) dotyczący Starego Świata czyli Europy i półkuli wschodniej.

gerontology, s. (-ta'łodzi) badanie objawów podeszłego wieku u ludzi i zwierząt.

gerontophilia, s. (dzi'rontofi'lia) psych. pociąg płciowy do osób podeszłego wieku.

gerontoxon, s. (-tak'sn) med. łuk starczy (na rogówce) ARCUS SENILIS.

-gerous, przyr. (-dze'rös) -noszący, przynoszący, rodzący, -rodny.

Gerrhosauridae, s. pl. (-so'ridi) zool. rodzina afr. jaszczurów.

Gerridae, s. pl. (dżeri'di) zool. rodzina owadów, rzędu pluskwiaków, HEMIPTERA.

gerrymander, s. (dżerimen'der) geometria wyborcza. zmiana podziału okręgów wyborczych na korzyść panującej partii.

gersdorffite, s. (görs'dorfajt) min. gersdorfit, lampryt (blaskot) rzędu iskrzyków (pirytoidów), Ni-AsS, t. 5, 5, c.w.6 do 6.7; (35.1% niklu, 45.5

arsenu, 19.4 siarki, z żelazem i ko-baltem).

Gertrude, s. (gør'trud) Geftruda, żeńskie imię własne, zdr. **Gertie**, **Trudy**; 2) św. G. patronka podróżników, dzień patronki KRK 17.XI; 3) w lit. ang. matka Hamleta, królowa duńska; 4) g. flanelowa koszulka dziecięca.

gerund, s. (že'rad) ł. i ang. gramatyczna forma rzeczownika i czasownika wyrażająca cel, np. ARS VIVENDI szuka życia.

gerusia, s. (žeru'zja) = **gerousia**.
gervao, s. (dżerwa'o) bot. jamajska werbena.

Gervas(e), s. (žer'wes, -'wejs, z fr. żerwe') Gerwazy, 1) męskie imię własne, święto patrona 19 czerwca (bliźniaków Gerwazego i Protazego, męczenników z I w.); 2) w lit. pol. Gerwazy Rzbąjło (Półkocz, Mopanku, Szczerbiec), klucznik zamku Horreszków w „Panu Tadeuszu” (1834) Adama Mickiewicza (1798–1855).

Gerygone, s. (dżiri'goni) rodzaj austral. ptaszków śpiewających z rodziny pokrzewek SYLVIIDÆ (uwazanych w Polsce za rodzaj, nie za rodzinę); zwany także flyeaters (flaj'i'ters).

Geryon, s. (žir'ion) i **Geryones** (žiraj'oniz) mit. kl. Gerion, potwór, syn Chryzaora i Kallirroy, mający troje ciał i skrzydła, zginął z ręki Herkulesa.

Geryonia, s. (žiri-o'nja) zool. rodzaj stułbiopławów HYDROZOA w grupie parzydełkowców, CNIDARIA, typu jamochłonów CCELENTERATA; znamienny dla rodziny GERYONIIDÆ (-anaj'idi) czyli GERYONIIDÆ (-ajo'ni-di).

Ges, s. (ges) Ges, szczep indiański z plemienia Tapujo, ob. Tapuya.

gesith, s. (žesi'ž, st.-sas. wymowa jes'i'ž) hist. st.-sas. wolny ziemianin, = rzym. COMES.

gesithcund, -man, s. (-kund, kundmen') hist. st.-sas. szlachta.

Gesneraceae, -ria, s. (gesnerej' si-i, po bot. szwajcarskim Konradzie Gesnerze, 1516–1565) bot. rodzina roślin podzwrotnikowych amer. gesnera, GESNERA ZEBRINA Regel; gloksynia SINNINGIA SPECIOSA, Nicholson.

gest, **geste**, s. (žest; ł. gesta) pl. dzieła, zdarzenia 1) coś działyane-go, dzieło, zajęcie; 2) opowiadanie o zajęciu; 3) przest. gest, wymowny ruch ręki, gestykulacja.

Gesta Romanorum, pl. (žesta romano'rum) dzieje rzymskie, zbiory krótkich opowiadań łacińskich, modne w ww. śr.

gestate, vi. (žes'tejt) nosić w macicy, być w ciąży; gw. tow. być w odmiennym stanie; gw. lud. chodzić kimś (synem albo córką), np. chodziłam wtedy Stasiem.

gestation, s. (žestej'szn) ciąża, brzemienność, noszenie albo okres noszenia płodu, normalnie w macicy, od poczęcia do porodu; normalnie okres ten trwa: u kobiety około 9 miesięcy (280 dni = 10 miesięcy księżycowych); u małpy z rodziny SIMIIDÆ 9 miesięcy, u sionia 21–

22, u kłaczki 11 m. i kilka dni, u sukki 61–63 dni, u krowy 9 m., u owcy i kozy 5 m. (152 dni), u lochy 4 m.; 2) w szerszym znaczeniu także okres wylęgu jaj.

gestational, **gestative**, adj. (-tej'szenek, -'tetyw) ciężarny, brzemienny, dotyczący ciąży, ciążowy.

gestatorial, adj. (-to'riel) KRK dotyczący fotelu, w którym w odpowiednim okazie noszą Papieża.

gestatorium, s. (-to'riom) kość. przenośny przedmiot służący do obrzędów religijnych.

gested, adj. (žes'tyd) gestykulowany.

gestening, adj. (ges'tenin~) hist. podejmujący, gościnnie raczający.

gesticulate, vi. (žesti'kulejt) gestykulować, minąć i ruchami wtórować mowie; -lation, s. (-lej'szn) gestykulacja.

gesture, s. (-czór) 1) przest. sposób trzymania się, zachowanie się, postawa; 2) ruchy (pl.), gesty (pl.); 3) gestykulacja, ruchy rąk i nóg towarzyszące mowie w celu wyrazistości opowiadania lub wrażenia; vi. gestykulować.

get, vi. (get) 1) dostać się do (gen.), na (acc.), przybyć; zostać, np. to g. acquainted zaznajomić się, to g. to sleep dojść do tego, by można położyć się spać, dust gets on the desk kurz pada na biurko; to g. rid pozbyć się (gen.); 2) wzrastać w posiadanie; vt. 1) otrzymać, dostać; 2) zdobyć, osiągnąć; 3) nawiązać połączenie telefoniczne, to g. connection, to g. the line itp.; g. about a) krzątać się; b) zabiegać (o coś); c) obiegać, jak np. pogłoska; g. across przedostać się na drugą stronę; g. ahead of wyprzedzić; g. around obejść, np. g. a. the law obejść prawo, g. at a) przybyć dokądś; b) zabrać się do czego; dowiedzieć się czego; zbadać coś; g. away wydość się z (gen.); uciec, wyjechać; g. away with, gw. popełnić błąd i ująć następstwem; udać się (dat.); g. back a) powrócić; b) odebrać z powrotem; g. behind, gw. poprzec; g. by przedostać się, przesłizgnąć się bez groźącej kary; g. clear oswobodzić się (od długów, zobowiązań); g. in wejść; g. loose, mech. obluźować się; g. off wyjechać, pozbyć się (gen.), wysiąść (z wagonu, z pojazdu itp.); zsiąść z konia; g. on a) wsiąść (do wagonu, na konia itp.); b) włożyć na siebie (np. ubranie); g. one's gw. dostać co się komu należało (burę, karę itp.); g. out 1) wydostać co z kogo, np. zeznanie, pieniądze od wątpliwego dłużnika; 2) wyjść, ukazać się (o gazecie, książce itp.); 3) umknąć, uciec, zniknąć, wyjść na jaw, np. o tajemnicy, ulotnić się; g. over przetrwać, przeboleć, przeżyć, przecierpieć, przezwyciężyć; g. sore obrazić się, pogniewać się z kim (at) o co; g. to windward, mar. zyskać na wietrze, zyskać na wysokości; g. up 1) wstać rano z łóżka, 2) wstać po chorobie; 3) urządzić, utworzyć, np. interes, obchód, petycję itp.; 4) wspinać się na górę, schodzić, drzewo; 5) int. jako rozkaz dla konia: get up!, gw. giddyap!; g. wind albo g. air otrzymać poufne wiado-

mości o (of); g. with child zajść w ciążę.

geta, s. pl. (dże'ta) Jap. drewniane obuwie do wychodu.

get-at-able, adj. (get et'ejbł) dostępny (człowiek, miejsce), **get-at-ability**, s. (get et'abi'liti) dostępność, łatwość przystępu.

getaway, s. (get'euej) 1) ucieczka, zniknięcie; 2) ruszenie z miejsca, a) o koniach, rozpoczęcie wyścigu; b) o aucie, rozpoczęcie ruchu.

Gethsemane, s. (gejsema'ni; z aram. gath szemanin tłocznia siemienia) bib. Getsemane, ogród na stoku Góry Oliwnej, miejsce męki Jezusa Chrystusa; g. przenośnie = miejsce mąk duchowych.

Getsul, s. (dżet'sul) kość. kleryk tybetański starający się o wyświęcenie na lamę.

getter, s. (get'ter) 1) kto łatwo otrzymuje; **vote-g.** kandydat popularny wśród wyborców; 2) elek. związek chemiczny dodawany do żarówek, aby nie czerniały zbyt szybko; 3) górnik kamienioł. robotnik ciosający ścianę.

getting, s. (-in~) 1) bib. dobytek; 2) zysk; 3) płodzenie; pokolenie.

get-together, s. (get'tuge'žer) St. Zj. pot. przyjacielskie zebranie.

Gettysburg Address, (ge'tysburg adres') przemówienie gettysburskie, hist. St.Zj. krótkie przemówienie prezydenta Lincolna wygłoszone 19 listopada na poświęceniu Cmentarza Narodowego na cześć poległych w Gettysburgu, Pa., żołnierzy; uważane za arcydzieło stylu i zwieźności; przemówienie to, zawierające 375 słów, stanowi w szkołach St.Zj. materiał obowiązkowego ćwiczenia pamięciowego.

getup, s. (get'ap) pot. 1) zestawienie, układ, styl; 2) poranna pora wstawania.

Geum, s. (ži'om) bot. kuklik, ob. avens.

-**geusia**, przyr. (-dżiu'zja, geusis gr. smak) o takim smaku jaki wskazuje pierwsza część wyrazu.

gewgaw, s. (giu'go) świecidełko, błyskotka, ozdoba drobnej wartości a pretensjonalna.

gewgawry, s. (-ri) pretensjonalna taniźna.

geyerite, s. (ga'jerajt) min. gejeryt, blaskot (lampryt) rzędu iskrzyków (pyritoidów), arsenopiryt zbliżony do lelingitu, ob. löllingite.

geyser, s. (gaj'zer) 1) geol. gejzer, źródło gorące o wrzasej wodzie, wybuchające co pewien czas; ob. Old Faithful; 2) mech. przyrząd do zagrzewania wody przez wstrzykiwanie pary do wody.

geyseral, **geyseric**, **geyserine**, adj. (gaj'zeral, -'zerik, -'zerajn), gejzerowy.

geyserite, s. (gaj'zerajt) min. skrzep krzemionkowy czyli gejzeryt, osad źródła gorących tworzący naszkorupienia groniaste, nerkowate, brodawkowate; tu należy hyalit, c.w. 2.18 do 2.25; opal szlachetny, kaszolongowy, ognisty, pospolity, mleczny, woskowy, zielony, jaspisowy, drzew-

ny, półopal i niektóre inne tlenki szkliste.

G flat, s. (dzi flet) muz. ges, ton G b, o półtonu poniżej G; **G flat major** (dzi flet mej'dżór) skala ges dur, tonacja o sześciu bemolach.

gharnao, s. (garna'o; gara, hind., garnek; nao, hind. nawa, łódź) łódź zbudowana z garnków wywróconych do góry dnem (Ind. Wsch.).

gharai, **gharry**, s. (gari, Ind. Wsch. dorożka, **g. wallah** (ua'la) dorożkarz, woźnica.

Ghassanid(e), s. (ge'senid) hist. członek dynastii arabskiej Gassana, która rządziła w okolicy Palmyry pod władzą zwierzchnią Rzymu i Bizantu od w. V do połowy VII.

ghastliness, s. (gast'lines) upiorność.

ghastly, adj. (gast'li) 1) straszny, przerażający, okropny; 2) upiorny, śmiertelnie blady, mrozący krew w żyłach; 3) przest. przerażony, przestraszony; adv. upiornie, upiornowo.

ghat, **ghaut**, s. (go't) Ind. Wsch. 1) przesmyk górski; 2) łańcuch górski; 3) nadbrzeżna budowla kapiełowa, często bardzo wystawna, składająca się z kamiennych schodów i równie bogatej ściany kamiennej z basztami.

ghatwal, s. (got'uel) Ind. Wsch. dozorca przesmyku górskiego.

ghawazi, s. f. (gau'zi) Ind. Wsch. tanecznica.

ghazi, s. (ga'zi) 1) średniowieczny bohater muzułmański; 2) G. tytuł „wspaniały” nadany w w. XX pierwszemu Prezydentowi Rzplitej tureckiej, Kemalowi baszcy.

Ghaznevid(e), s. (gőznwid) muzułmańska dynastia Ghaznawidów rządząca od w. X do XII w Ghazni (Afganistan; do tej dynastii należał sławny sultan Mahmud od. 927—ok. 1029).

Gheber, s. (gej'ber) hist. kość. czciciel ognia, ob. **Parsi**, **Zoroaster**. **ghebeta**, s. (gebi'ta) sing. i pl., e-rytrejska miara pojemności = 24 l.

Ghedda wax, **east Indian wax**, wosk pszczoły wsch.-ind. **APIS DOR-SATA**.

ghee, s. (gi') Ind. Wsch. na wpół płynne masło bawole nieśnięte, po ochłodzeniu masła roztopionego.

Gheg, s. (geg) 1) Geg, północny Albańczyk, odr. południowców, Tosków; 2) narzecze płn. Albanii, ob. **Indo-European Languages**.

Ghent system, gandawski system zabezpieczenia robotników na czas bezrobocia wprowadzony w r. 1903 w Gandawie w Belgii; zapomogi płatne przez rząd na ręce unji robotniczej.

gherkin, s. (gőr'kin; agurkje hol. ogórek) bot. zach.-ind. ogórek do kisenia **CUCUMIS ANGURIA**, Linn.

ghetto, s. (ge'to) w ww. śr. dzielnic miasta przeznaczona na mieszkanie żydów; najdłużiej utrzymywana w carskiej Rosji; chwilowo wskrzeszona przez Hitlera w Warszawie za krótkiego istnienia jego „General Gouvernementu”.

Ghibelline, s. (gi'belin) hist. gibelin, członek stronnictwa włoskiego

popierającego niemieckich cesarzy Hohenstauffów przeciw gwelfom, stronnikom papieskim; ob. **guelph**, b).

Ghiordes, s. (gior'des) gordys, kośćstonny turecki dywan.

ghizite, s. (gi'zajt, od Ghiza w Sardynii) petr. gizyt, analcymowy bazalt zawierający sporo biotyty.

ghost, s. (go'st) 1) przest. duch dusza jako siedlisko życia; 2) duch, demon; 3) upiór, dusza po opuszczeniu ciała; 4) przest. Duch Święty; 5) przest. osoba; 6) przest. zwłoki; 7) ślad, zarys, np. a **g. of a suspicion**; 8) **g. writer** autor mowy wygłoszonej przez mówcę jako swojej; 9) med. i fizj. krwinka bez hemoglobiny, a zatem bezbarwna; 10) mat. pasma jaśniejsze i ciemniejsze na powierzchni polerowanego metalu spowodowane różnicą kompozycji (składu); 11) opt. błędny obraz widziany w narzędziu optycznym wskutek wewnętrznej wady soczewki itp.; **to give up the g.** wyznaczyć ducha, umrzeć; **the g. walks** gw. aktorska. dzień wypłaty pensji.

g. food, (gost fu'd) antropol. obiata, ofiara z napoju lub jada dla bogów, duchów, lub niespodziewanego gościa, np. odlewianie kilku kropel z kieliszka przed wypiciem, pozostawienie przy stole wolnego miejsca z nakryciem itp.

g. god, duch—gość.

g. hole, antropol. otwór pozostawiony w grobie po pochowaniu zwłok, ażeby duch mógł się spod ziemi wydostać.

g. lodge, antropol. u Indian Siuk-sów (Sioux) schowek na kędziór lub kosmyk włosów zmarłego syna, mający zapewnić jego duchowi bezpieczne miejsce pobytu.

ghostly, adj. (gost'li) duchowy, dotyczący duszy, dotyczący ducha.

Ghosts, s. (go'sc) „Upiory”, dramat Henryka Ibsena (1828—1906), ośnuty na strachu przed możliwością nieszczęścia wynikającego z dzieziczności.

ghost story, 1) opowieść o duchach; 2) opowieść oparta na wyobraźni, nie na rzeczywistości.

ghostweed, s. (gost'ui'd) bot. ostromlecz **snow-on-the-mountains** **EUPHORBIA MARGINATA**, Pursh., z białą obwódką.

ghost word, nieistniejący wyraz wydrukowany wskutek omyłki linotypu i przeoczenia korektora, np. stneograficzny zamiast stenograficzny; ob. **brachygraphic**, str. 295.

ghost writer, ob. **ghost**, s. 8); **to ghostwrite**, vi. i vt. pisywać za opłatą mowy, artykuły itp., ze zgodą na ogłoszenie tych produkcji literackich pod nazwiskiem płaćącego jako autora.

ghoul, s. (gul'; ar. gu'l od gala schwytać) na Bliskim Wschodzie upiór rabujący groby i karmiący się trupami; przen. chciwiec, okrutnik, człowiek o wampirowych upodobaniach i zachciankach; **-ish** (gu'lisz) wampirowy; **-ishness** usposobienie wampira, chciwość, krwiożerczość.

Ghuz, s. (guz) hist. Guz, członek

wczesnego szczepu tureckiego, napadającego Persję.

Giacobini's comet, astr. kometa Giacobiniego (dzakobiniego, Stefan G., astronom fr.) o obrocie 6,6-letnim; ostatni (trzeci) raz widoczny z ziemi w r. 1926, w odległości 0,99 odległości ziemi od słońca; pierwszy raz widziany w Nicei 1896.

giant, adj. (dżaj'ent) 1) olbrzymi, gigantyczny, tytaniczny; 2) wyjątkowo wielki w stosunku do normalnych osobników swego gatunku

giant, s. 1) mityczna postać olbrzymia; w mitologii klasycznej i nordyckiej olbrzymi wiodli boje z bogami; 2) człowiek o niezwykłej sile fizycznej, olbrzym, przen. także w sferze umysłowej; 3) astron. olbrzymia gwiazda; 4) gór. olbrzymi wytrysk używany w hydraulicznym kopaniu; 5) zool. i bot. olbrzymi osobnik w stosunku do normalnych rozmiarów.

g. cell, anat. olbrzymia komórka jądrowa zawarta w czerwonym szpiku kości, w gruzłowatych uszkodzeniach grzylcy, w niektórych mięsakach (**sarcomata**).

g. clam, zool. przydaczyna, olbrzymi małż **TRIDACNA GIGAS** w Oceanie Indyjskim i Spokojnym, z rodziny **TRIDACNIDE**, rzędu **TELEODESMACEA**, gromady małży czyli blaszkoskrzelnych, **LAMELLIBRANCHIATA**, typu mięczaków **MOLLUSCA**; dochodzi do 300 kg. wagi, a muszla do 2 m. długości.

g. crab, zool. japoński laskonogi pajak **MACROCHIRA KEMPFERI** szerokości około 30 cm., o nogach długości paru metrów.

g. daisy, bot. złocien bagieny **CHRYSANTHEMUM ULIGINOSUM**, Pers.

G. Despair, olbrzym w „Pilgrim's Progress” Jana Bunyana (1628—1688), właściciel Zamku Wątpienia.

g. fennel (dż. fenyl) wysoka eur. roślina zapalnicznik **FERULA** lub **FERULAGO** z której według legendy klasycznej Prometeusz wycisnął pierwszy ogień.

G. Hunter, astr. = **Orion**.

giantism, s. (dżaj'entyzm) = **gigantism**.

Giant Killer, ob. **Jack the Giant Killer**.

giantkind, s. (-kajnd) ród olbrzymów.

giant newt. (dż. nju't) ob. **Triturus Torosus**.

g. panda, zool. panda olbrzymia **AILUROPODA** = **PANDARCTOS**, rzadki ssak podobny do niedźwiedzia (Tybet).

g. pangolin, zool. olbrzymi mrówkojad **SMUTSIA GIGANTEA**; Afr. Zach.

g. salamander, (dż. selamen'dör) zool. największa (do 140 cm.) żyjąca salamandra **MEGALOBATRACHUS (CRYPTOBRANCHUS) MAXIMUS**; Japonia i Chiny.

Giants' Causeway, (dżaj'enc koz'uej) geol. Estakata Olbrzymów, słynny szpaler przyrmatycznych słupów bazaltowych u północnego wybrzeża Irlandii; rodzaj platformy cią-

gnącej się blisko 300 m., wcinającej się blisko 100 m. w morze.

giaour, s. (dżaur; giaur tur. niewierny, por. ghebar) u muzulmanów innowierca w szcz. chrześcijańsin; **G.** słynny poemat lorda Byrona w przekładzie Adama Mickiewicza.

Giardia, s. (żiardia; po biologu fr. Alfredzie Giard (żiar) 1846--1908) biol. rodzaj wiciowców jelitowych z ośmiu wiciami, znajdujący w jelitach rozmaitych ssaków; **G. Lamblia** (= **LAMBLIA INTESTINALIS**) wywołuje u człowieka biegunkę; g. osobnik tego rodzaju. wiciowiec Giarda.

giardiasis, s. (żi-ardaj'ezys) choroba wywołana przez tego wiciowca.

gib, s. (dżib) 1) kocur; 2) w nierzeczy złodziejskim koza, więzienie; 3) mech. a) przeciwklin, zabezpieczenie klina klinem; b) bud. i koc. par. g. and cotter zamek klinowy, zamknięcie klinowe.

gibbed, adj. (dżybd) kastrowany (o koczurze).

gibber, vi. paplać niewyraźnie z radości.

Gibberella, s. (dżibere'la) bot. rodzaj grzybów podrzędu grzeblkowatych **HYPOCREALES** rzędu otoczników **PYRENOMYCETES** podgromady **EUASCI** gromady workowców **ASCOMYCETES**.

gibbergunyah, s. (dżibergon'ja) rodzima jaskinia mieszkalna tubylców australijskich.

gibberish, s. (żi'-, dżi'berisz) paplanie; szwargot; mamrotanie; żargon.

gibberish, vi. paplać; szwargotać.

gibbet, s. (dżi-byt) 1) szubienica, słup wbity w ziemię z wystającą poziomo poprzeczką, na której wieszano skazańców, zostawiając ich w kajdanach na przeciąg kilku dni dla postrachu i pogroźki; 2) ramię żurawia u studni, także jib; vt. powiesić na szubienicy.

gibbet law, prawo istniejące w Halifax w Anglii do r. 1650 wymagające by złodzieja, który skradł na rynku towar wartości wyżej 13 centów, na miejscu zaprowadzić na ścięgę toporem.

gibbon, s. (dżibn) zool. gibbon czyli długorak, najmniejsza z wąskonosowych małp człekokształtnych, tworzy dwa rodzaje: **HYLOBATES** i **SYMPHALANGUS**; nie mają torebek policzkowych; Azja wsch.-płd. i Indie Wsch.; w szcz. Sumatra i Moluki; umieją chodzić w pozycji pionowej i są przyjazne wobec ludzi.

gibbosity, s. (gibo'ziti) 1) wypukłości, spuchnięcie; 2) garbatość.

gibbous, adj. (gi'bōs) 1) wypukły; 2) garbaty; 3) o księżycu w drugiej i czwartej kwadrze.

gibbousness, s. garbatość, wypukłość.

gibbsite, s. (gib'sajt, po mineralogu amer. Jerzym Gibbse (1782--1833) min. gibsyty czyli hydrargilit, tlenek rzędu szklistych. Al H₂O₄.

gibbus, s. (gi'bys; gibbus i. garb) terat. garb, ob. **hump** w szcz. kąto-

we przegięcie kręgow z powodu choroby Potta, **MALUM POTTI** (chir. ang. Percival Pott, 1714--1788).

gibe, **jibe**, vi. (dżajb) sarkać, przeдрzeźniać; vt. karcieć (acc.), zwy-myślać (dat. lub acc.).

gibel, s. (dżibi) zool. karać, ob. **crucian carp**.

gibelite, s. (dżi'belajt) petr. skała wychodnia (ob. **extrusive rock**) składająca się z fenokrytów mikroklinu sodowego, augitu egirynowego i rzadkiego oliwinu w podłożu masy trachitowej mikrolinu sodowego, augitu egirynowego, kosyrytu, kwarcu, magnetytu i hematytu.

gib fish, Ang. zool. samiec łosoś; **St. Zj. salmon** (so'mn).

gibleh, s. (gib'le; gibla ar. południe, wiatr południowy) gorący wiatr z Sahary wiejący w Afr. Płn; ob. **harmattan**, **sirocco**.

giblet, s. (dżib'let) 1) podróbce, (pl.), podróbki (pl.), podroba, jadalne wnętrza drobiu lub cięćce, skopowe itp., jak wątroba, płuca, serce, śledziona, żołądek.

giboya, s. (żibo'ja; nazwa rodzima w jęz. tupi) zool. boa dusiciel.

Gibraltar, s. (dżibrał'ter; dżebal-al Tarik', ar. góra Tarika, admirała muzulmańskiego, który zdobył ją w r. 711) skała nadmorska w płd. Hiszpanii, od r. 1704 twierdza wielko-brytańska; 2) przen. niezdobytą twierdza; 3) rodzaj twardego cukierka; **G. albo G. candy**; 4) **G. of America** Quebec, Que., w Kanadzie.

G.skull, wykopalisko podobne do czaszki neandertalskiej znalezione w Gibraltarze.

Gibson, s. (dżibsn), **Gipson**, s. (dżipsn), **St. Zj.** mieszkaniec części stanu Virginia. Kentucky i Tennessee (Wirdżinia, Kento'ki i Tenesi') mieszanego pochodzenia z ras białej, indyjskiej i murzyńskiej.

Gibson girl, **St. Zj.** sławne portrety kobiece wykonane przez Karola Dana Gibsona pod koniec w. XIX i z początkiem w. XX w. czasopiśmiech amer., będące odzwierciedleniem mody i elegancji okresu.

gid, s. (gid) wet. kołowaczna owiec. choroba spowodowana przez dostanie się zarodków tasiemca kręćka **CENURUS CEREBRALIS** do mózgu.

giddap, int. (gidap') wio!, ob. **get up**.

giddy, adj. (gi'di) 1) mający uczucie zawrotu głowy; nie mogący utrzymać równowagi; **I. feel g. kręci mi się w głowie**; 2) powodujący zawrót głowy, a g. **height** zawrotna wysokość; a g. **motion** zawrotna chyłość; 3) zmienny, niestały, podniecony; 4) o owcy. chory na kołowaczne.

giddy, vi. krążyć w kółko; vt. wywołać zawrót głowy.

giddy-berry, bot. eur. kalina hordowna **wayfaring tree VIBURNUM LANTANA**, Linn.

giddy gander (gi'di gan'der) bot. storczyk męski **male orchis ORCHIS MASCULUS**, Linn.

giddy-go-round (gi'digo raund')

Ang. karuzel (m), karuzela (f), **St. Zj. merry-go-round**.

Gideon, s. (gi'dion) bib. Gideon, bohater żydowski, który z małym poczem pobił Midianitów i panował w Izraelu przez 40 lat; -s, s. pl. towarzystwo biblijne w **St. Zj.** które od r. 1899 stale zaopatruje hotele i kolejowe wagony bezpłatnie w egzemplarze biblii w jęz. ang.; **Gideonite**, s. (-ajt) członek tego towarzystwa.

gidge, s. (gi'dzi) 1) bot. australijska akacja **ACACIA HOMALOPHYLLA** o twardym drewnie poszukiwanym przez tokarzy do wyrobu fajek; 2) długi oszczep tubylców australijskich.

Gienah, s. (dzi-i'na; al dżana ar. skrzydło) astr. a) γ **CORVI** trzecia największa gwiazda gwiazdozbioru Kruka (ob. mapka str. 491 między 180° i 190°; b) epsilon **CYgni**, piąta Łabędzia (ob. str. 490 między 310° i 320°).

giereagle, s. (dzi'r i'gi; sep-orzeł) bib. ptak drapieżny wspomniany w Starym Testamencie III, 11:19 i V, 14:17 jako zwierzę nieczyste, prawdopodobnie sep egipski.

giesekite, s. (gi'zekajt, po Sir Karolu Giesecke) min. gizekit, sylikoid w rodzinie muskowitu, pseudomorfoza po oleolicie.

Gifola, s. (dzi'fola) bot. rodzaj roślin w Eur. z rodziny złożonych, **COMPOSITAE**, w Amer. **CARDUACEAE**, nazwa tworzy anagram słowa **FLAGO** rodzaju pokrewnego, ob. **herb impious**.

gift, adj. (gift) darowany, np. a g. horse.

gift, s. 1) jurysdykcja, prawo udzielenia lub nadania, darowania; 2) podarek, dar, prezent; podarunek z podróży: gościniec; 3) talent, wrodzona zdolność; 4) biała plamka na paznociu, w ludowym przesądzie wróżąca podarunek.

gift, vt. 1) darować; 2) wzbogacić talentem; **gifted**, adj. (gi'f'ted) 1) uzdolniony, utalentowany; 2) darowany; **giftedly**, adv. z talentem; **giftedness**, s. (gi'f'tednes) uzdolnienie, utalentowanie.

gift shop, skład upominków na sprzedaż.

gift tax, **St. Zj.** 1924--1926 podatek od podarków płatny przy darowaniu.

giftware, s. (gift'uer') przedmioty stosowne na podarki.

gig, s. (gig) 1) coś wirującego, coś kręcącego się; 2) coś śmiesznego; śmieszny człowiek; dziwna rzecz; 3) jednokonnny powozik o dwu kołach; 4) gór. Ang. dwupiętrowy kubek; 5) mar. szybka łódka do użytku kapitana okrętu lub właściciela jachtu.

gig, vi. jeździć dwukołową bryczką, zwykle z it.

gigantean, **gigantesque**, **gigantic**, **gigantical**, adj. (dżajgen'ti-en, '-tesk, '-tik, '-tik) gigantyczny. olbrzymi.

giganticide, s. ('tisajd) 1) zabójstwo olbrzyma; 2) zabójca olbrzyma.

gigantism, s. ('tyzm) gigantyzm, **GIGANTISMUS**, 1) biol. anormalnie

duży wzrost rośliny, któremu zawyżają towarzyszy osłabienie reprodukcji; 2) med. anormalnie duży wzrost człowieka (190–200 cm.) w szcz. długich kości z towarzyszącym osłabieniem mięśni i niemocą piciową; powodem g. jest prawdopodobnie nadmierna działalność gruczołu przysadkowego. **pituitary gland**, zaim normalne ukostnienie nastąpi; ob. **acromegaly**.

gigantize, vt. ('gentajz) uczynić olbrzymim w wyglądzie.

giganto-, przedr. olbrzymio-, -blast, s. biol. duża jądrista krwinka; -cyte biol. duża krwinka bez jądra; -lite, s. (-lajt) min. ob. **pinite**; -logy, s. (-ta'lodzi) wiadomość i legendy o olbrzymach; -machia, s. (-tomej'kia), -machy, s. (-ta'meki) walka olbrzymów; G. mit. gr. wojna bogów olimpijskich z olbrzymami; druga wojna o panowanie nad światem między Zeusem na czele nowych bogów a następcami wcześniejszych bogów; **Gigantosaurus**, s. (-sore) paleont. gigantosaur, rodzaj wymarłych dinosaurów długości do 15 m.; wykopaliska wsch.-afr.; **Gigantostroma**, s. pl. (-stra'ka) zool. grupa stawonogów obejmująca wymarłe **Euryptera** (ob.) i trójliczki czyli trylobity ob. **trilobite** i jeszcze istniejącego w rzedzie ostrogonów, **Xiphosura**, skrzypłocza **king crab** LIMULUS.

Gigartina, s. (dżigörtaj'na) bot. liczny rodzaj krasnorostów rodziny GIGARTINACEAE, rzedu GIGARTINALES; w szcz. Ocean Spokojny.

gigback, s. (giz'bek) leśn. przyrząd do nawracania wózka tartakowego z powrotem.

gigelira, s. (dżigeli'ra) muz. ksylofon.

gigerium, s. (dżidzi'riom) pl. -ria (-'ria) zool. 1) drugi żołądek ptaka; 2) odźwiernikowa część żołądka niektórych ssaków.

giggle, vi. (gigi) chichotać.

giggly, adj. (-i) skłonny do chichotania.

gigliato, s. (dżilja'to) mon. srebrna moneta Karola Andegawańskiego, króla Neapolu i Sycylii.

gigman, s. Ang. filister.

gigolo, s. (dzi'golo) 1) utrzymanek prostytutki; 2) płatny towarzysz do tańca.

gigot, s. (żi'got) gotowana nóżka jagnięcia.

gigster, s. koń do dwukołowego powoziku.

gigue, s. (żig) hist. rodzaj wioli trubadura.

gigunu, s. (dżigu'nu) hist. babil. ogrodzona część grobowca boga.

Gihon, s. (dżaj'hon) 1) bib. Gihon, jedna z czterech rzek biblijnego raju; 2) źródło nieopodal Jerozolimy.

Gila Apache (hi'la a'pesz) Indianin z czterech szczepów Apaszów (ob. Apache) którzy gromadzili się w okolicy rzeki Gila w Arizonie: **Gileno**, **Mimbreno**, **Mogollan** i **Warm Spring A.**

Gilaki, s., sing i pl. (dżila'ki) 1) lud ptn.-perski; 2) ich język irański.

Gila i G. monster, s. (hi'la, h. mon'ster) od rzeki Gila (hi'la) w Arizonie. zool. jaszczur jadowity długości do 2 stóp; **HELODERMA SUSPECTUM**, różowy z czarnym; pokrewny i również jadowity **H. HORRIDUM** w Meksyku, cały czarny.

Gila trout, (hi'la trout) zool. karpiowata ryba **GILA ELEGANS**, ob. **hardtall**. b).

Gilbert, s. (gil'bört) Gilbert, męskie imię własne, zdr. **Gil. Bert**, **Gib**.

gilbert, s. elek. gilbert, jednostka centymetrowo-gramo-sekundowa (ob. C. G. S.) siły magnetycznej równająca się 10:4⁺ czyli 0.7958 obrotu amperowego (po Williamie Gilbertcie, 1540–1603).

gilbertage, s. (-ydż) siła magnetyczna wyrażona w gilbertach.

Gilbertese, s. (gilberti'z) język mieszkańców **Gilbert Islands** Wysp Gilberta na równiku w Mikronezji (Ocean Spokojny).

Gilbertian, adj. (-szien) gilbertowski, muz. w stylu satyryczno-komicznym oper Sir Williama S. Gilberta i librettów Sir Artura Sullivana („Pinafore”, „Mikado” i w. i., 1871–1896).

Gil Blas, (żilbla') jedna z najślawniejszych powieści literatury światowej (1735), Alana Le Sage'a (le-sa'ż, 1668–1747).

gild, vt. (gild) 1) złocić, ołzocić, pozłocić; 2) wyposażyć w pieniądze; 3) upiększyć, upozorować, np. kłamestwo, to g. a lie; to g. a pill, oszłodzić gorzką pigułkę, ułatwić zniesienie przykrości.

Gilda, s. (żil'da) Gilda, córka Rigoletta, ob. **Rigoletto**.

gilded, adj. (gil'dyd) 1) złoczone; 2) o zwodniczo dobrym wyglądzie; g. spurs, złoczone ostrogi, hist. oznaka szlachectwa; por. polskie: poznać pana po cholewach (czerwone cholewy, dozwolone tylko braciom szlachcie).

gilder, s. (gil'der) 1) pozłotnik; 2) Ang. Ptn. sidią z włosienia końskiego.

gilding, s. (-in~) 1) złoczenie, pokrycie złotem lub materiałem podobnym do złota; 2) pozłotka, powierzchnowa powłoka dla poprawy wyglądu; 3) złoty kolor nadany śledziom przez wędzenie w dymie twardego drewna; g. metal rodzaj mosiądzu bogatego w miedź, z którego wykonuje się przedmioty jakie mają być pozłacane.

Gilead, s. (gi'li-ad) bib. miasto, góra i okolice na wschód od Jordanu; **Gileadites**, s. pl. Gileadyci. bib. 1) mieszkańcy miasta Gilead, dziś: Dżilad; 2) szczep plemienia Manasse.

Giles, s. (z ang. żajls, z fr. żil) Egidiusz, męskie imię własne, dzień patrona 1 września.

gilet, s. (z fr. żile'; jelek ar. kamizelka) kamizelka

Gilgamesh, s. (gil'gamesz) mit. bab. ob. **Upnapishtim**.

gilguy, s. (gil'gaj) mar. cosik, cołowiekbądź, rzecz, dzyndzyk.

Gillia, s. (żilia; po bot. hisz. Fili-

pie Gilu) bot. liczny rodzaj ptn. amer. roślin rodziny wielosiłowatych **Polemonium** lub **Phlox family** **POLEMONIACEAE**; **Jacob's ladder** wielosił błękitny **POLEMONIUM COERULEUM**, Linn.

Giliak, -yak, s. Giliak, członek szczepu łowców syberyjskich, prawdopodobnie pochodzenia amer.; ob. **Palea-Asiatic**.

gill, s. (dżil) 1) St.Zj. miara objętości = ¼ pajnta = 0.118 l.; 2) Ang. pot. = ½ pajnta; 3) strumyk w wąwozie, ruczaj; 4) bot. płytka spodu kapelusza grzyba podstawczaka; 5) mech. żeberka służące do promieniowania ciepła w rurze lub płycie; 6) tk. kołec stalowy grzebienia rozdzielającego włókna konopli lub wełny w równoległe nici; 7) zool. a) narząd oddechania pod wodą, skrzele u ryb; b) dzwonki pod brodą u ptaków, pl. **gills**; c) pld. St.Zj. wargi ostrygi; g. dziewczyna, kochanka; G. jeszcze tylko w zwrocie **Jack and his Gill**; Ang. gw. bluszcz, bluszczyk; Ang. gw. podwozie do przewożenia kłoci; Gujana gw. = ang. **penny**; Jamajka gw. = 3 **farthings**; Szkocja gw. pijawka.

gill, vt. ryboł. złowić rybę za skrzele; 2) tk. czesać konopie lub wełnę.

gill-ale, piwo ejl zaprawiane bluszczkiem **gill**.

gillaroo, s. (gilaru') pstrąg irlandzki **SALMO STOMACHIUS**, który w tyle żołądka ma narząd do kruszenia muszli małżów.

gill bailer, s. (g. bej'ler) zool. płaska błona u raka rzeczno i innych dziesięcionogów do odlewania wody z jamy skrzelowej.

g. cavity, **g. chamber**, zool. jama skrzelowa między łukami skrzelowymi a pokrywą skrzele.

gill comb = **ctenidium** 1).

g. cover, pokrywa i ochrona skrzeleli, fałd skóry, zazwyczaj wzmocniony płytką kostną.

gilled, adj. (gild) zool. zaopatrzony w skrzele.

Gillenia, s. (żili'nia) bot. gilenia. rodzaj amer. roślin różowatych; fałszywy ipekak **Bowman's root** **GILLENIA TRIFOLIATA**, Mönch.

giller, s. (gi'ler) 1) kto czyści (patroszy) ryby; 2) kto łowi ryby za skrzele. ob. **gill net**; 3) mech.

gillflirt, s. (-flert) przest. zalotnica.

gill fungus, bot. bedłka, ob. **agaric**.

gill-go-by-the-ground, (gil'go'baj-i graund') bot. bluszczyk, ob. **ground ivy**.

Gillian, s. (żilien) imię własne męskie i żeńskie.

gillie, s. Szk. (gi'li) 1) dawniej: służący naczelnika szczepu, obecnie: pomocnik na polowaniu; 2) zwolennik, służebny, np. **g. of Christ**, chrześcijanin, sługa w Chrystusie.

Gillie Callum, (gilika'lem) szkocki taniec wśród mieczów.

gilling, s. (gil'in~) zool. 1) dorosły losoś przed pierwszym rozplodem; 2) losoś za drugim powrotem z morza.

gilliver, s. (żi'liwer) bot. lak pospolity **common wallflower** (of Eu-

rope) CHEIRATHUS CHEIRI, Linn.

gill net, (gil'net) ryboł. siatka skrzelowa, siatka ze specjalnej nici, **gilling thread**, zawieszona prostopadle w wodzie przepuszcza głowę ryby, lecz chwytą ją za skrzela kiedy ryba chce się wycofać, **gill-netter** rybak tak łowiący.

gillot, s f. a) przest. zalotnica, ob. **gill-flirt**; b) klacz.

gill-over-ground, s. (g. o'wer graund') bot. bluszcz, ob. **gill-go-by-the-ground**, bluszcz kurdybanek.

gill plume, zool. ob. ctenidium.

g. scop, = **gill bailer**.

gillyflower, s. (gi'liflau'er) 1) bot. a) przest. goździk korzenny, ob. **clove**, 3); b) we wcześniejszej klasyfikacji goździk ogrodowy **carnation clove** DIANTHUS CARYOPHYLLUS, Linn.; c) lewkonia letnia **ten weeks stock** MATTHIOLA ANNUA, Sweet, i pokrewne gatunki lewkonii; 2) sad. oddawna ulubiony w Ang. rodzaj jabłek o łagodnym smaku; 3) Ang. zalotnica której młodość minęła.

gilt, adj. (gilt) barwy złotej, złoceny, pokryty złotem lub pozłotką.

gilt, s. 1) złoto, pozłotka; 2) niedorośnięta świnka; 3) młoda locha która jeszcze nie była prośna; 3) gw. ang. a) złodziej; b) klucz do wszystkich zamków; oz. **skeleton key**, wytrych.

gilt-edged securities, gw. giełd. papiery wartościowe przedstawiające niezawodną pewność.

gimbals, s. pl. (dżim'-, gim'bels) mech. konstrukcja pozwalająca jednej części przyrządu na swobodne zawieszenie w doskonałym pionie lub w doskonałym poziomie mimo, że całość przyrządu jest na stałe przytwierdzona, ob. **Cardanic**; **gimbal's frame** zawieszenie Kardana, np. kompas na okręcie.

gimcrack, adj. pomysłowy (drobiazgi).

gimcrack, s. zabawka, igraszka, pomysł.

gimel, s. hebrajskie g, trzecia litera alfabetu h.

Gimle, s. (gym'li) mit. nord. siedlisko błogosławionych po Ragnaröku.

gimlet, s. (gim'let, -lyt) świder ciesielski.

gimlet, vt. świdrować.

gimlet bit, ostrze świdra; g. eye świdrujące spojrzenie.

gimlety, adj. świdrujący, świdrowaty; a) przenikliwy; b) zezowaty, rozoki.

gimmal, **gimmaled**, adj. (dżi'mel; -małd) składający się z zespolonych pierścieni.

gimmer, s. (gi'mer) Szk. i Pn. Ang. a) młoda owieczka jeszcze nie strzyżona.

gimp, s. (gimp) 1) galon, obwódka; 2) haft. grubsza nić wykreślająca deseń haftu pomiędzy cieńszą nicią wypełniającą haft; pot. deseń haftu w odr. od tła; 3) ryboł. jedwabna wędka wzmocniona drutem.

gimp, vt. ozdobić obwódką.

gimped embroidery, starodawny rodzaj haftu polegający na ułożeniu sznurków lub wyciętych deseniów na materiał i przyszywanie nimi złotymi i jedwabnymi; zwany także **church e.**, **laid e.**

(I) **gin**, s. (dżin; skrót zamiast **Geneva liquor**) jałowcówka, wódka żytnia zaprawiana jałowcem, zawierająca 40% alkoholu na wagę; zwana także **Holland's g.**, **Holland g.**, **Schiedam schnapps**, s. (s-chidam schnaps) od miejscowości **Schiedam** (s-chi'dam) w Holandii.

(II) **gin**, s. (dżin; por. **engine**) 1) przest. przyrząd, aparat; maszyna do torturowania; skobel do drzwi lub okna; 2) łapka, sidła (pl.), samolówka na myszy. ptaki itp.; 3) krążki do podnoszenia ciężarów; 4) wyziarniarka bawełny, ob. **cotton-gin**; 5) trójnog ze śrubą do podnoszenia ciężarów, karczowania drzew, robót kopalnianych itd.; 6) mar. krążek. blok, pik.

(III) **gin**, s. Australia a) tubylcza kobieta, mężatka; b) samica kanguru.

gin drinker's liver (dżin'drin'kers ly'wer) med. marska wątroba (alkoholika), marskość wątroby **CIRRHOSIS HEPATIS**.

gin fizz, s. ('-fiz) St.Zj. alkoholizujący napój, składający się z jałowcówki, cukru, piolunówki i wody sodowej.

ginger, adj. (dżin'dżer) 1) koloru brązowo-czerwonawo-żółtego; 2) żywy, ożywiony; 3) ostrożny.

ginger, s. 1) bot. imbir, roślina azj. podzwrotnikowa z podrodziny imbirowatych **ZINGIBERACEAE** rodziny żdziebicowych **banana family** **SCITAMINEAE**; w szcz. imbir pospolity **ZINGIBER OFFICINALE** . . . , którego suszony korzeń ma szerokie zastosowanie w kucharstwie i lecznictwie.

ginger, vt. 1) zaprawić imbierem; 2) ożywić (np. zabawę).

gingerade, s. (dżin'dżerej'd) napój z imbierem.

gingerberry, s. = **checkerberry**.

gingerbread, s. (dżin'dżerbred) 1) pieczywo domowe zaprawiane imbierem i słodzone melasą; pierwotnie wyrabiane w fantastyczne formy i złożone; 2) coś przesadnie zdobnego zwłaszcza tanią pozłotką. np. w budownictwie; 3) gw. pieniądze, majątek.

gingerbread tree, zach.-afr. drzewo **PARINARIUM MACROPHYLLUM** . . . rodzące maczysty owoc zwany **gingerbread plum**.

gingerbready, adj. niesmacznie ozdobiony, znamienity wystawną taniżną.

ginger grass, bot. 1) wsch.-ind. trawa **CYMBOPOGON FLEXUOSUS** . . . wydająca olej **ginger grass oil**; 2) zach.-ind. proso **PANICUM GLUTINOSUM** . . . cenne jako pasza.

gingerly, adj. (dżin'dżerli) 1) ostrożny, niechętny, rezerwowany; adv. przezornie; z niesmakiem.

ginger wine, wino na korzeniu imbirowym.

gingham, s. (gin'gem) materiał bawełniany na sukienki i fartuszki w kilku kolorach; nici farbowane są przed tkaniem.

gingiva, s. (dżindżaj'wa) pl. -vae (-wi) anat. dziąsło, **GINGIVA**.

gingival, adj. (eł) anat. dziąsłowy; fon. wymawiany z nacisnięciem końca języka na górne dziąsło.

gingivo-, przedr. oznaczający związek z dziąsłem, np. **gingivo-glossitis** med. zapalenie dziąseł i języka.

ginglyform, adj. zawiasowy; anat. ob. **ginglymoid**.

ginglymo-arthritis, s. (dżingli'mo-ar; ro'dia) anat. skombinowany staw zawiasowy w części posuwistą.

ginglymoid, adj. (-mo'id) anat. podobny do stawu zawiasowego. ob. **ginglymus**.

ginglymus, s. (dżin'-) anat. zawiasa, staw zawiasowy.

ginhouse, s. ('-hauz) budynek w którym pracuje wyziarniarka bawełny, **cotton-gin**.

Ginkgo, s. (dżink'go, żin-; z jap. ginkgo) bot. rodzaj drzew rodziny **GINGKOACEAE**, pochodzenia wsch.-chiń., rzadkie w stanie dzikim, prawdopodobnie od dawna hodowane tylko dla ozdoby świątyń; piękne drzewo. podobnie od dawna hodowane tylko dla ozdoby świątyń; piękne drzewo, ma duże wachlarzowe liście i żółte śliwkowate owoce, g. **nut**; g. osobnik tego rodzaju zwany także **maiden-hair tree**; jedyny znany gatunek **GINGKO BILOBA**, Linn.

ginner, s. kto wyziarnia bawełnę, -y (dżi'nery) budynek gdzie wyziarniają bawełnę.

Ginnungagap, s. (dżin'nungagap') mit. nord. chaos.

gin race, g. **ring**. tor dla konia kręcącego wyziarniarką bawełny.

gin-run, adj. (dżin'ran) tak jak wychodzi spod wyziarniarki bawełny.

Ginseng, s. (dżinsę) bot. chiński rodzaj roślin z rodziny araliowatych **ginseng family** **ARALIACEAE**, cenionych w Chinach dla rzekomych właściwości leczniczych; **PANAX SCHINSENG** **ARALIA QUINQUEFOLIA**, Dec. & Planch, sprzedaje się do \$100 za korzeń który latami służy rodzinie, ponieważ w razie potrzeby każdorazowo struga się tylko nieco proszku.

gin sling, St.Zj. napój: jałowcówka, cukier i woda.

Gioconda, La (la dżokon'da) 1) szt. p. = **Mona Lisa**, ob.; muz. opera (1876) **Hamilkara Ponchiello** (ponkie'li, 1834-1886) na tle powieści **Wiktora Hugo** (1802-1885).

giocoso, adv. (dżoko'zo) muz. żartobliwie.

giojoso, adv. (dżojo'zo) muz. radośnie.

gip, vt. (dżip) patroszyć, czyścić, np. rybę.

Giraffa, s. (żira'fa) zool. żyrafa, rodzaj czworonożnych ssaków znamienity dla rodziny **GIRAFFIDAE**, obejmującej żyjące afr. zwierzę o-

kapi i wymarłe rodzaje SAMOTHE-RIUM i SIVATHERIUM.

giraffe, s. (żiraf'; ar. żirafa) 1) zo-ol. żyrafa, GIRAFFA CAMELEO-PARDALIS, najwyższe zwierzę czworonożne; także: **cameleopard**; duża szyja jest mało ruchoma po-nieważ posiada tylko zwyczajną ilość kręgów (7); samiec i samica mają małe rogi pokryte skórą; wykopali-ska znaleziono w Eur. i w Azji; dziś żyrafa żyje tylko w Afr., najlepiej u-trzymaną w Afr. Płd., GIRAFFA CAPENSIS; 2) hist. wysoki spinet z w. XVIII; 3) astr. gwiazdozbiór płn. Żyrafa Giraffe CAMELEOPARDUS (138 gwiazd do wielkości 7), ob. str. 490 na 140° i biegunie płn.; 4) gór-n. wózek z jednej strony wyższy, do służby na skłonach.

giraffe camel, paleont. wymarły rodzaj wielbłądów płn.-amer. o dłu-giej szyi, w szcz. ALTICAMELUS z miocenu.

Giralda, s. (żiral'da; hisz. hiral'-da) bud. wieża katedry w Sewilli w Hiszpanii; pierwotnie budowana ja-ko minaret mahometański w w. XII, po oswobodzeniu Hiszpanii upie-k-szona w 1568 nad dzwonnica olbrzymim brązowym posągami Wiary, ja-ki łatwo obraca się z wiatrem dla uniknięcia zburzenia od wichru.

girandole, s. (żirandol') żyrandol, 1) ozdobny pajak do oświetlenia sa-lonu; 2) ozdobne wodotryski lub og-nie sztuczne; 3) kolczyk z wielkim klejnotem otoczonym drobnymi.

girasol(e), s. (żir'asol; girare (dżira're) wł. obracać się dokoła słońca, roślina obracająca się za słońcem) 1) heliotrop czyli tomilek **heliotrope HELIOTROPUM EURO-PÆUM**, Linn.; 2) słonecznik **sun-flower HELIANTHUS** w szcz. to-pinambur **Jerusalem artichoke**, (ob.), **HELIANTHUS TUBEROSUS**, Linn.; 3) min. opal ognisty, klasa tlenków, rząd tlenków szklistych, $\text{SiO}_2 \cdot n\text{H}_2\text{O}$, c.w. 1.9—2.3, t. 5.5—6.5, przezroczysty, barwy hiacyntow-czerwonej lub żółto-winnej.

girba, s. (gir'ba; ar.) skórzany worek na wodę.

gird, s. (gerd) próg; przest. pasek, pas; kpina.

gird, vi. przygotowywać się np. do popisu; vt. 1) opasać, otoczyć; prze-starz. obiegać, smagać; 2) kpić z (gen.), drwić z (gen.); to g. a horse podpiąć konia poprzęgiem.

(I) **girdler**, s. (görder) bud. 1) głów-na belka pod podłogę; 2) podciąg; 3) trawersa żelazna lub stalowa, dźwigar; 4) okrętown. walcowane żelazo wbudowane w rozmaite czę-ści okrętu, dźwigar; 5) podwalina, przycieś, podpora; **suspension** g. wiązacz wieszakowy; g. angle, mar. kątownie dźwigara.

(II) **girdler**, s. kpiarz.

girderage, s. (-ydz) dźwigary zbio-rowo.

girdler bridge, most dźwigarowy, a) na którym przejazd odbywa się między dźwigarami, **thorough g.b.**; b) na którym przejazd odbywa się nad dźwigarami, **deck g.b.**

girdle, s. (gördl) 1) pas, pasek, co-kolwiek służy do opasania, np. pa-

sek do zawieszenia kluczy, szabli itp.; 2) pas, pasek; część ciała która jest opasana; 3) cokolwiek opasa, np. równik i równoleżniki kuli ziem-skiej; 4) pasek kory wycięty na drzewie (Australia); 5) pasek, lekki gorset opasujący podbrzusze; 6) bi-ol. u niektórych wiciowców część po-krywy leżącej między dolną a górną błonką; 7) bot. a) jeden lub drugi pasek opasujący okrzemkę; b) duża brunatnica rzędu LAMINARIALES o powrozowatych łodygach LAMI-NARIA SACCHARINA; 8) bud. pasek, opasanie; 9) jubil. pasek brylantu, ob. 5) ryciny str. 309; 10) gór. Ang. cienka warstwa kamienia; 11) kość. powróż lub wą-ski pasek z kutasikami do trzyma-nia alby; 12) zool. a) = **clitellum** pasek pierścienicy; b) kostny łuk do podparcia kończyny; c) ob. **Amphi-neura**, każdy z łuków otaczających płytki skorupy mięśniowym pas-kiem; **under one's girdle** na czymś pasku, pod czymś rozkazami.

girdle, vt. opasać, okolic, otoczyć; (w Australii) wyciąć pasek kory do-okoła pnia aby zabić drzewo.

g. bone, zool. kość skroniowa o-krywająca przednią część mózgu niektórych gadów, **sphenethmoid** b.

girdler, s. (görd'ler) 1) fabrykant pasków; 2) kto okala, kto opasuje; 3) leśniczy, zabijający drzewa, ob. **girdle**, vt. 3); 4) zool. owad zabija-jący drzewa, w szcz. ONCIDERES CINGULATA, który składa jajka na gałęzi gruszy, orzecha itp. i następ-nie okoruje głęboko gałąź dookoła złożonych jajek.

girdle sensation, (g. sensej'szn) med. uczucie opasania, w szcz. bole opasujące w ciągu władu pacierzow-go.

girdling, s. (-in~) materiał na o-paski zbiorowo.

Girella, s. (zire'la) zool. rodzaj ryb morskich roślinożernych z ru-chomymi zębami siecznymi, z rodzi-ny GIRELLIDÆ, spokrewnionej z rodziną KYPHOSIDÆ.

girl, adj. (görl) dziewczęcy, pa-nieński.

girl, s. 1) przest. dziecko (chłop-czyk lub dziewczynka); zool. kozio-łek w drugim roku życia; 2) dziew-czyna, panienka, panna; 3) służąca domowa lub biurowa; 4) **best g. pan-na**, o którą towarzyszy jej ubiega się.

girlery, s. (görl'eri) dziewczęta zbiorowo; żart. młody babinec.

girlhood, s. ('-hud) 1) stan pa-nieński; 2) dziewczętwo; 3) świat dziewczęcy zbiorowo.

girlish, adj. ('-isz) dziewczęcy, młodociany, niedoświadczony, na-ivny, niedojrzały.

girls-and-boys, s. sing. i pl. bot. ob. **Bikukulla**, **Dicentra**, **Dutchman's breeches**, rodzaj roślin spokrewnio-nych z dynią, **FUMARIA**.

Girondist, s. (żiron'dyst) hist. ży-rondysta, członek umiarkowanej partii republikańskiej utworzonej w Izbie Posłów we Francji w r. 1791 z posłów z departamentu Gironda (żi-rą'd); **Girondism** żyrondyzm, pro-gram partyjny tych posłów.

girouette, s. (żiru-et') wiatraczek na dachu, choraągiewka na dachu.

Girou, s. (gi'ru; bab. ogień) babi-łoński bóg ognia.

girt, adj. (gört) 1) opasany; 2) -up, przygotowany, gotów, chętny; 3) mar. krótko spięty kablem.

girt, vi. mieć w obwodzie; vt. opa-sać, okrażyć; podpiąć popręg; mie-rzyć obwód.

girth, s. (görc) 1) pas, pasek, po-pręg; 2) obwód mierzony dokoła; 3) mar. g. of a vessel obwód wręgi głównej.

girth, vt. 1) opasać, okrażyć; 2) związać jak gdyby pasem; założyć pas, opaskę, popręg; 3) mierzyć ob-wód.

girth web, tkanina na popręg.

girtline, s. (gört'lain) mar. na-szywka (na żaglu).

gisarme, **guisarme**, s. (gizarm') hist. średniowieczna broń na dłu-gim kiju podobna do halabardy, no-szona przez piechotę.

gisler, s. (żis'ler) zool. skorupiak **BRACHIELLA SALMONEA** paso-żytnyjący na łososi.

gismondite, s. (dżizmon'dajt; od mineraloga wł. C. G. Gismondiego) min. gismondyn czyli zeagonit, sy-likoid rzędu wodorokrzemianów, we-dług Thugutta produkt wietrzenia nefelinu.

(I) **gist**, s. (dżist) najważniejsza część, istotna treść; podstawa po-zwu lub tp.; główny punkt zawar-tości; **the g. of the question** sedno sprawy, główny punkt zagadnienia.

(II) **gist**, s. = **agist**, pastwisko pu-bliczne; pr. = **agistment**.

gitalin, s. (żi'talin, żitej'lyn) chem. gitalina, glikozyd zawarty w liściach i w nasieniu naparstnicy purpu-rowej **foxglove DIGITALIS PURPU-REA**, Linn., środek nasercowy.

Gitanemuck, s. (żitani'mok) In-dianin ze szczepu Szoszonów, Płd. Kalifornia.

gitano, s. (żita'no; hisz. hita'no) cygan hisz.

Gitchei Manito, (gi'czy ma'nito) mit. indiańska, Wielki Duch w wie-rze Algonkinów; ob. **Manito**.

gite, s. (żi't) nocleg w szcz. w gó-rach.

gith, s. (dzi;) bot. czarnuszka **fennel flower NIGELLA**, Tourn; czarnuszka polna **N. ARVENSIS**, L.; cz. damasceńska **common f. lub ragged lady N. DAMASCENA**, Linn.

githagine, s. (gi'adzin') chem. gi-tagina, glikozyd trujący, zawarty w kakuł (kakolnica kakuł) **AGRO-STEMMA GITHAGO**, Linn.

Gitksan, s. (git-ksan) Indianin szczepu Czimmesjanów, Kolumbia Brytyjska w Kanadzie.

gitonin, s. (dzi'tonin) chem. gito-nina, glikozyd zawarty w liściach i nasionach naparstnicy razem z dy-gitoniną i bardzo podobny do niej.

gitoxin, s. (żita'ksyn) chem. gito-ksyna, glikozyd zawarty w liściach naparstnicy.

gittern, s. (gi'tern) muz. rodzaj średniowiecznej gitary, instrument elektryczny (piórkowy).

giustina, s. (dzusti'na) hist. moneta wenecka z w. XVI i XVII; **g. minore** (mino're) = 124 soldi; **g. maggiore** (madziore) = 160 soldi.

give, vi. 1) darowywać, rozdawać; 2) poddawać się (uginąć się pod ciężarem), ustępować, np. przemocy; cofać się; 3) tracić barwę, pełznąć; 4) schnąć jak drzewo; 5) gnić, np. ze zbytku wilgoci; 6) wychodzić na, np. **the window gives to the east** okno wychodzi na wschód (galicyzm); vt. 1) dać, dawać (acc.), udzielać (gen.) bez odwzajemnienia; 2) dać w zamian za co (przedmiot, usługi itp.); 3) wręczyć, doręczyć, oddać (np. na przechowanie, w opiekę, pod nadzór itd.); 4) oddać do dyspozycji, np. swą pomoc, pracę; 5) oddać na stracenie, np. obleżone miasto; 6) wydać (z siebie), np. **he gave a shout**; 7) wydać, np. przyjęcie, to **g. a reception**; 8) wydać rezultat, np. równy podział da po czterech na okrąg; potarcie krzemienia o stal wyda płomień; 9) podać, np. to **g. a hand** podać pomocną rękę; to **g. the other cheek** podać drugi policzek; 10) podać publiczności, np. to **g. another song** zaśpiewać jeszcze jedną pieśń; na zakończenie toastu: **I give you the President** piję zdrowie Prezydenta; 11) sprawić (acc.) to **g. pleasure**; 12) udzielić (gen.), to **g. a disease** zarazić; 13) to **be given** mieć sobie danym, **let me be given to see him again** niech mi będzie danym zobaczyć go znowu; to **give a good account of one's self**, sprawić się dzielnie, spisać się dobrze; to **g. a handle** dać pomoc lub sposób ratunku; **give and take**, wymieniać, czynić wzajem ustępstwa w dobiegu umowy; to **give a piece of one's mind** powiedzieć prosto z mostu swoje zapatrywanie komu w oczy; to **give away** a) darować, rozdawać; b) **the bride** wydać za mąż (na uroczystości ślubnej oddać pannę młodą ze strony rodziny w opiekę małżonka); c) wydać kogoś z tajemnicy; to **g. a wide berth** trzymać się zdala; to **g. back** 1) zwrócić; 2) odbić echem; to **g. battle** stoczyć bitwę; to **g. birth** to 1) powić (dziecko); 2) przen. stworzyć myśl, ideę, instytucję; to **g. chase** puścić się w pościg, ścigać; to **g. ear** to słuchać, posłuchać (rady); to **g. ground** a) poddać się przemocy, cofnąć się; b) dostarczyć dowodu; to **g. one his revenge** dać sposobność rewanzu pokonanemu przeciwnikowi; to **g. in** a) ustąpić; b) wnieść zgłoszenie przystąpienia; to **g. it to**, gw. zbęsztać, sponiewierać słowem; to **g. on** (drzwi, okna) prowadzić na (acc.), wychodzić na; to **g. one line** lub **rope** pozwolić komuś na wolność ruchów z tym że każdej chwili można tę swobodę okiełznać; to **g. oneself airs** przybierać sztucznych manier; to **g. one's hand** a) podać rękę na znak zgody; b) (o kobiecie) oddać komu rękę, zgodzić się na małżeństwo; to **g. out** a) wydać publicznie, ogłosić; b) rozdawać; c) stracić możliwość dalszego prowadzenia interesu lub tp.; ustać; to **g. rise** to dać początek (dat.); to **g. the lie** to a) zaprzeczyć, zarzucić kłamstwo; b) dowieść fałszu; to **g. the mitten** to, przest. (dosł. podać komu rękawiczki do odejścia) odpra-

wić konkurenta (=podać czarną polewkę); to **g. the time of day** oddać grzeczne powitanie (**good morning, good afternoon, good evening**); to **g. tongue** (o psiarń) myśleć, zacząć warczeć; to **g. up** a) przestać, opuścić, pozostawić; b) to **g. up the ghost** wyzłonić ducha; c) ogłosić, podać do wiadomości; d) porzucić jako nierozwiązalną zagadkę, leczenie; to **g. voice** to dać wyraz, wyrazić; to **g. way** 1) cofnąć się, ustąpić; 2) stracić panowanie nad sobą; 3) mar. czółnować coraz szybciej; 4) (o moście, podłodze itp.) zapaść się.

given, adj. (gi'wn) 1) darowany; 2) to (inf.) oddany (dat.); skłonny do (gen.); **g. to drink** skłonny do picia; 3) ustalony, postanowiony; 4) dany, w szcz. w dokumentach urzędowych; dawniej dan; 5) log. i mat. dany, przyjęty.

given, s. dana; filoz. rzecz właśnie omawiana.

given name, imię, = **Christian name**, imię chrzestne; odr. nazwiska **surname, family name**.

giver, s. (gi'wer) dawca.

-giver, przyr. -dawca, **almsgiver** jałmużnik; **bridegiver** kto wydaje pannę młodą za mąż; **lawgiver** prawodawca.

give-up, vi. (giwup') giełdowa transakcja gdy agent giełdowy (**broker**) wydaje nazwisko swego mocodawcy, który natenczas musi sam wypełnić swe zobowiązania.

givey, adj. (gi'wi) poddający się (pod ciężarem), śliski, mokry, zapadający się.

Gizrites, Gezrites, s. pl. (giz'-, gez'rajc) bib. przedizraelski szczerp zamieszkujący Palestynę, znany ze swych śladów kultury jaskiniowej w okolicy Refrain.

gizzard, s. (gi'zard) zool. drugi żołądek ptaków, **gigerium**, (dżige'riom, na kont. eur. **gigerium**, we Włoszech **dżidżerium**), w szerszym znaczeniu i innych zwierząt mających podobnie mięśniak i miażdżący drugi żołądek.

g. shad, sardynkowata rybka rodzaju **DOROSOMA** we wsch. i śr. Stanach Zj. mająca tego rodzaju drugi żołądek.

g. trout = **gillaroo**.

Gjallarhorn, s. (jalarhorn') mit. nord. trąbka Heimdalla, którą zwołuje bogów na ostatnią walkę Ragnarök (zmierzch bogów).

Gjoll, Gjöll, s. (jol, jul) mit. nord. lodowata rzeka u wrót podziemi Heli.

glabella, s. (glabe'la) pl. -læ (-li) 1) gładszka, bezwłosa część czoła między brwiami, ob. rycinę **frontal angle g** 2) paleont. średnia wypukła część głowowego pancerza trylobita.

glabellar, glabellous, adj. ('-lar, '-lös) kran. gładszkowy.

glabrate, adj. (glej'brejt) bot. i zool. łysy, bezwłosy, gładki; **glabrescent**, adj. (-bre'sent) dążący do gładkości; **glabrous**, adj. (glejbres) gładki, nie mający zarostu ani wypukłości.

glacé, adj. (glase') 1) glansowany, błyszczący, wykonany bardzo gładko,

polerowany; 2) mrożony, lukrowany; kandyzowany; 3) przen. chłodny, zimny, lodowaty, oziębły (w zachowaniu się); vt. mrozić, zamrozić.

glaciable, adj. (glej'szebl) dający się zamrozić.

glacial, adj. (glej'szi) 1) lodowy, lodowaty, zlodowaciały, lodowcowy; 2) podobny do lodu; podobny do lodowca; **g. acetic acid**, ob. **acetic acid**.

g. epoch, geol. epoka lodowcowa na początku czwartorzędu kiedy od pñ. i od pñ. ziemia była pokryta lodem (w Polsce aż po dzisiejszy Kraków); według tradycji różnych religij: potop, dyluwium; także: **g. period**; okres rozpoczęty katastrofalnym pokryciem znacznej części kuli ziemskiej lodem i śniegiem. z którego kula ziemską powoli oswobadza się, a którego ślady stanowią czapki śnieżne na obu biegunach; te czapki zmniejszają się z roku na rok; np. na biegunie pñ. najdalszą granicą produkcji pszenicy był w r. 1815 Winnipeg (50° N) a w 1915 Edmonton (ok. 55° N), a Kanada wybudowała port Churchill blisko 60° N. w r. 1920.

glacialist, s. (glej'szełyst) geol. badacz epoki lodowej.

glaciarium, s. (glejszia'rjom) tor ślizgawkowy na sztucznym lodzie.

glaciate, vi. zlodowacić; vt. 1) zamrozić; 2) pokryć lodowcem; 3) nadać (żelazu) wygląd szronu; 4) geol. poddać pod wpływ lodowacenia.

glacier, s. (glej'szer) geol. lodowiec.

g. bear, zool. niedźwiedź pñ. Alaski **EUARCTAS EMMONSI** spokrewniony z szarym niedźwiedziem amer., lecz mniejszy.

g. cataract, geol. lodospad, miejsce przebyte przez lodowiec tuż przed zsunieniem się w koryto.

glaciaret, s. (glej'szöret) geol. mały lodowiec.

glacier table, geol. głaz kamienny spoczywający na słupie lodowca jak tafla na nodze stołu.

glacification, s. (glasifikej'szn) geol. pokrycie lodowcem.

glacio-, przedr. geol. lodowco-, lodowcowo-.

glaciolacustrine, adj. (glej'szio-lako'strin) geol. lodowcowo-jezierny.

glaciology, s. (glejszjo'lodzi) geol. nauka o lodowcach, ich powstaniu, ruchach i wpływie na powierzchnię ziemi oraz na życie i rozmieszczenie flory i fauny; **glaciologist**, s. (-st) badacz tej nauki.

glaciometer, s. (-a'miter) przyrząd do mierzenia ruchów lodowca.

glacionatant, adj. (-onej'tent) geol. dotyczący pływających gór lodowych, w szcz. pochodzenia lodowcowego.

glacis, s. (glej'sis, gla'sis) fort. skarp forteczny.

glad, adj. (gled) radosny, jasny, świadczący o zadowoleniu, budzący zadowolenie, zadowolony, chętny; wdzięczny (w znaczeniu: mający wdzięk, nie wdzięczność); **g. tidings** (taj'din's) dobre wiadomości, radość nowiny.

gladden, vt. (gledn) rozjaśnić, rozweselić, przynieść radość, uradować, zadowolić.

gladdy, s. (gle'di) miejscowa ang. nazwa trznadla *yellowhammer* EM-BERIZA CITRINELLA, ptaka z rzędu wróblowatych, PASSERES.

glade, s. (glejd) 1) polanka, w lesie wolne miejsce, niezarosłe drzewami; 2) na niebie wolne miejsce od chmur; 3) St.Zj. przerębla w lodzie; 4) = *everglade*.

gladiator, s. (gladjejtör) 1) hist. gladiator walczący bronią w publicznych zapasach; początkowo występował jedynie niewolnicy i jeńcy wojenni, z czasem także więźniowie i wszelkiego rodzaju wyrzutki społeczeństwa; pod koniec cesarstwa rzymskiego nawet sportowcy z wyższych sfer towarzyskich; 2) przest. zawodowy szermierz, dawniej: fechtmistrz.

(I) **gladiolus**, s. (gladaj'oles) anat. środkowa część mostka, MESOSTERNUM.

(II) **gladiolus**, s. (gladjo'les) bot. mieczyk *corn flag* GLADIOLUS, Linn. z rodziny kosacowatych iris family IRIDACEAE.

gladius, s. (glejdjes; ł. miecz) zool. tarka mątwy.

gladkaite, s. (glad'ka-ajt; od Gładkaja Sopka w Uralu) petr. gładkait, lamprofir, zawierający kwarc, znajdowany w postaci grobel w duncie.

gladless, adj. (gled'les) bez wdzięku, bez czar, bez uroku.

gladly, adv. ('-li) 1) radośnie; 2) chętnie, z gotowością.

gladness, s. ('-nes) przyjemność, chęć, gotowość.

gladsome, adj. ('-som) chętny, radosny.

Gladstone, s. (gled'sten; od Williama E. Gladstone'a 1809—1898) a) powóz czterokołowy na dwie osoby; b) G. lub G. bag walizka podróżna otwierająca się płasko na dwie połowy.

Gladstonian, adj. (gledsto'njen) Gladstonowski, dotyczący liberalnej polityki bryt. względem Irlandii; między 1868 a 1894 William Ewart Gladstone (gled'ston) był cztery razy premierem (razem przez 16 lat); s. zwolennik polityki Gladstone'a.

Gladys, s. (gla'dis) żeńskie imię własne.

glaga, **glagah**, s. (gla'ga) bot. powszednia w Ind. Wsch. trawa SACCHARUM SPONTANEUM spokrewniona z trzciną cukrową; zwana także *talthib* (tal'ib).

Glagol, s. (gla'gol) hist. glagolica, najstarszy alfabet słowiański, wprowadzony przez św. Cyryla (zm. 869) dzisiaj trzeci z rzędu najbardziej używany po łacińskim i arabskim; także *Glagolitsa*, *Glagolitic alphabet*.

glair, s. (gle'r) 1) białko oka; 2) podobny lepki płyn, np. używany w introligatorni.

glamor, **glamour**, s. (glej'mör) magiczny czar, urok; vt. oczarować.

glamorous, adj. (-ös) czarujący, uroczy, sensacyjny (z wyglądu).

(I) **glance**, s. (gla'ns; Ang. gla'ns) 1) nagły zwrot na ukos; 2) uderzenie na skos; aluzja; niedopowiedzenie; wskazówka; 3) ruch wywołujący błysk światła; taki błysk światła; 4) szybki rzut oka, przelotne spojrzenie; 5) kol. ogrodzenie chroniące tor od zawiiania śniegiem.

(II) **glance**, s. (gla'ns) mineralny siarczek o metalicznym połysku.

glance, vi. (o kuli, strzale itp.) 1) zmienić kierunek, pójść w kierunku innym niż zamierzony, zwichrować; 2) zrobić złośliwą aluzję; 3) błysnąć nagłym promieniem światła; 4) spojrzeć; vt. 1) zobaczyć, zerknąć; 2) musnąć złośliwą uwagą; 3) met. wyglansować, nadać połysku.

g. cobalt = *cobaltite*, ob.

g. copper = *chalcocite*, ob.

g. pitch, (g. picz) czysty asfalt, ob. *manjak*.

(I) **gland**, s. (glend) hutn. zacisk do butelki, płytka zaciskowa do końca jarzemka, ob. *clevis*; mech. dławik, ruchoma część skrzynki dławikowej ob. *stuffing box*.

(II) **gland**, s. 1) anat. gruczoł, narząd wydzielający pewne substancje z ciała albo na zewnątrz przez odpowiednie przewody (*ducts*) albo wprost do krwi (*ductless*, wewnątrzwydzielnicze) gruczoły o wewnętrznym wydzielaniu; dawnym zwyczajem jeszcze niektóre narządy nazywa się gruczołami. np. g. chłonne *lymphatic* g. choć nie odpowiadają nowym pojęciom o gruczoły; 2) bot. a) każdy narząd wydzielniczy, np. włos liścia rosiczki *sundew* DRO-SERA, Linn.; b) żołądź (*g. acorn*); 3) lot. a) pakuła; b) krótka rura tak dopasowana do szyjki by można przeciągnąć sznurek bez naruszenia uszczelnienia; 4) mech. przyrząd służący do uszczelnienia od pary i gazów.

glanders, s. (glen'ders) wet. nosaczina, choroba koni i mułów spowodowana przez drobnoustroj PFEFFERELLA (= *BACILLUS*) MAL-LET; udziela się także psom, owcom, kozom i ludziom; bydłu rogatemu nie zagraża.

glandiform, adj. 1) kształtu gruczołu; 2) kształtu żołądka, żołądny.

gland of 1) Bartholin (d. lekarz Kasper Bartholin 1585—1629) anat. gruczoł Bartholina leżący po obu stronach dolnej części pochwy, VAGINA; 2) **Bowman** (Sir William Bowman (bau'men) 1816—1892) rurek, często rozgałęziony gruczoł, jakich wiele pojawia się pod nabłonkiem tkanki śluzowej nosa; 3) **Brunner**, ob. *Brunner's glands*; 4) **Cowper**, ob. *Cowper's glands*; 5) **Lieberkühn** czyli *crypt of L.* (1711—1756) każdy rurek gruczoł w śluzowej błonie jelit; 6) **Littre** (anat. fr. Alexis L., 1658—1725) jeden z licznych gruczołków zawartych w podśluzowych tkankach cewki moczowej; 7) **Moll** małe gruczołki w powiece oka, uważane za przekształcone gruczoły potne; 8) **Pacchioni**, ob. *Pacchionian body*; 9) **Tyson** (Edward Tyson (taj'sn), anat. ang. 1650—1708) liczne gruczołki członka męskiego, wydające tłustawą substancję.

glandular, adj. gruczołowy; g. *epithelium* anat. nabłonek stanowiący wydzielniczą powierzchnię gruczołu; g. *fever*, med. ostra zakaźna choroba dziecięca zmienna nabrzmieniem gruczołów chłonnych.

glandulous, adj. (glen'diulöz) gruczołowy.

Glanostomi, s. pl. (glenja'stomaj) zool. według pewnej klasyfikacji rząd ryb kostołuskich obejmujący jesiotry.

glans, s. (glens) anat. stożkowata część narządu płciowego mężczyzny g. *penis*, lub kobiety, g. *clitoridis*; bot. orzech osadzony w miseczce lub w oponie.

glare, s. (gle'r) 1) jasne światło, blask; 2) wystawność; 3) nieruchomy wzrok, zimne spojrzenie.

glare, vi. 1) błyszczeć, iskrzyć się, świecić jaskrawo; 2) mieć się przejmującą jak niektóre barwy; 3) być wystawnym; 4) patrzeć przenikającym spojrzeniem; vt. wysyłać lub odbijać z blaskiem.

Glaireola, s. (glari'ola) zool. rodzaj ptaków wsch. półkuli, poklasa PRATINCOLA, z rodziny muchołówek, rząd wróblowatych PASSERIFORMES; Eur., Azja Mn. i Afr. Pn.; czasem klasyfikowane jako rodzina GLAREOLIDAE.

glareous, adj. (gla'ri-ös) bot. rosnący w gruncie żwirowym.

glareworm, ob. *glowworm*.

glaring, adj. (gle'rin) 1) jaskrawo, przenikliwie; 2) jasniejący, żywy; 3) widoczny, wystający, bijący w oczy. np. g. *error*.

glass, adj. (glas) szklany, ze szkła.

glass, s. 1) szkło; coś podobnego do szkła, np. arsenik g.; 2) przedmioty szklane zbiorowo, np. stołowy garnitur szklany; 3) petr. wytwór nagłego ochłodzenia ognistej magmy.

glass, vt. oszklić, wstawić szyby (do okna, szafki, ramy obrazu).

glass cutter, diament do krajania szkła.

glass eye, 1) = *eyeglass*, ob. pl. okulary; 2) sztuczne oko ze szkła, szklane oko; 3) wet. ślepotą konia. rodzaj czarnej ślepoty, *amaurosis*, ob., przy pozornie jasnym oku.

glassful, s. (glas'ful) pl. -s, zawartość szklanki, np. g. of wine, water lampka wina, szklanka wody; tyle ile zmieści się w lampce, w szklance itp.

glass-glazed, adj. ceram. (przedmiot gliniany) pokryty dobrą powłoką.

glasshouse, s. (glas'hauz) 1) huta szkła; 2) ogr. szklarnia, oranżeria, cieplarnia, ob. *greenhouse*; 3) fot. pokój ze szklanym dachem lub szklanymi ścianami.

glassine, s. (glasi'n) przeźroczysty papier z miążgi siarczynowej, używany m.i. na „okienka” w kopercie.

glassiness ob. *glassy*.

Glassite, s. (gla'sajt) hist. kość. sekta szkocka założona 1730 przez Jana Glassa lub Glosa (1695—1773) wykluczająca wpływ władz świeckich na kościół.

glassmaker, s. (glas'mej'ker) szklarz.

glassmaking, s. ('-kin~) szklarstwo, fabrykacja szkła.

glassman, s. ('men) 1) szklarz; 2) wędrowny handlarz szkła; 3) przest. obieżyświat, włóczęga, żebrak.

glass painting, malowanie na szkłe.

g. paper, papier posypyany sproszkowanym szkłem, używany do polerowania, także (Słownik Techniczny) papier szklany, glaspapier.

g. pot. (w hucie szkła) donica.

g. snail, zool. ślimak lądowy o przezroczystej skorupie, VITRINA LIMPIDA.

g. snake, zool. beznoga jaszczurka, OPHISAURUS VENTRALIS pld. Stanów. tak zwana po ang. z powodu łomliwości ogona.

g. soap, chem. dwutlenek manganu używany do usunięcia ze szkła zielonego koloru, pozostałego po solach żelazistych; również każda inna substancja użyta w tym celu; ob. pyroluxite.

g. sponge, zool. szklana gąbka, krzemowa gąbka rodzajów HYALONEMA itp., ob. Venus's flower-basket.

glassteel, mech. szklana stal, kombinacja szkła ze stalą.

glassware, s. ('-ue'r) szkło, przedmioty szklane.

glassweed, s. ob. glasswort.

glasswool, s. ('-uul) wata szklana.

glasswork, s. ('uörk) 1) huta szklana; 2) fabrykacja szkła; 3) przedmioty ze szkła, w szcz. ozdobne.

glassworker, s. hutnik, robotnik huty szkła.

glasswort, s. ('-uort) bot. roślina rodzaju soliród samphide SALICORNIA, Linn., lub rodzaju solanka saltwort SALSOLA, Linn., oba z rodziny komosowatych goosefoot family CHENOPODIACEAE.

glassy, adj. (gl'a'si) 1) szklisty, podobny do szkła, błyszczący, gładki, kruchy, łomliwy, przezroczysty, twardy; 2) bez życia, zimny, bez wyrazu; glassiness, s. szklistość.

Glaswegian, adj. (glas-ui'džen; i. Glasveglanus) z Glasgowa, glasgowski.

glauberite, s. (glo'berajt) min. glauberit, gipsowiec rzędu siarczanów (siarczan bezwodny) $\text{CaSO}_4 \cdot \text{Na}_2\text{SO}_4$, t. 2.5—3, c.w. 2.7—2.8.

Glauber's salt, (glo-ber's sołt) sól glauberska, ob. mirabilite, ob. sodium sulphate.

Glaucidium, s. (glosi'diom) zool. rodzaj małych sów, zwany także pygmy owls i gnome owls.

glaucon(e), s. (glo'sin) chem. alkałoid $\text{C}_{21}\text{H}_{22}\text{NO}_4$ zawarty w siwcu horn poppy GLAUCIUM, Hill.

Glaucionetta, s. (glosjone'ta) zool. rodzaj kaczek, ob. goldeneyes.

glauco-, przedr. (glo'ko-) srebrnoniebieskawy.

glaucochroite, s. (glokokro'ajt) min. glaukochroit, (sylikoid rzędu krzemianów bezwodnych w grupie

oliwinu, monticzelit manganowy Ca Mn Si O_4 .

glauco-dot, s. (glo'kodot) min. glaukodot, lampryt (blaskot) rzędu iskrzyków (pirytoidów) $(\text{Fe, Co}) \text{AsS}$, t. 5, c.w. 5.9—6.

glaucolite, s. (glo'kolajt) min. glaukolit, sylikoid grupy wernerytu, bladoniebieski werneryt.

glaucoma, s. (gloko'ma) med. jaskra, jaskrowe przeistoczenie oka, znamienne stwardnienie i utratą elastyczności gałki ocznej, poczem następuje osłabienie wzroku lub ślepotą.

glaucomatous, adj. (-tös) med. jaskrawy, jaskrowaty.

Glaucumys, s. (gloko'mis) zool. amer. wiewiórka latająca, dawniej zaliczana do rodzaju SCIUROPTERUS, ob.

glauconiferous, adj. (-ni'ferös) min. zawierający glaukonit.

glauconite, s. (glo'konajt) min. glaukonit, sylikoid występujący jako rozczerny piasek; wodny krzemian żelaza trójwartościowego i potasu, stosowany jako nawóz potasowy; ob. greensand, którego stanowi 90%.

glaucophane, s. (glo'kofejn) min. glaukofan, sylikoid z rodziny amfibolu; t. 6—6.5; c.w. 3—3.1; przeważnie $\text{Na}_2\text{Al}_2\text{Si}_2\text{O}_{10}$.

glaucophanite, s. (gloka'fanajt) petr. glaukofanit, skała przeobrażona zawierająca przeważnie glaukofan, a zwyczajnie także epidot, chloryt, kwarc i granat.

glauco-pis, adj. (gloko'pis; na kont. eur. glauko'pis) u Homera stały przydomek Ateny, tłumaczony jako: niebiesko-oka albo sowio-oka.

glauco-us, adj. (glo'kes) zielonawoniebieski.

g. gull, zool. brudny dragan, LARUS HYPERBOREALIS, duża mewą o niebieskawym pokryciu, gdy dorosnie; także burgomaster, ob. 2).

g. honeysuckle, bot. wiciokrzew siwoniebieski LONICERA GLAUCA, Hill., z rodziny przewrotniowatych honeysuckle family CAPRIFOLIACEAE.

glauco-winged gull, zool. biała mewą LARUS GLAUCESCENT, od morza Behringa po Kalifornię i Japonię.

Glaucus, s. (glo'kes; na kont. eur. glau'kos) 1) mit. gr. a) Glaukos, rzekomy sternik okrętu Argo, ob. Scylla; zdobył nieśmiertelność po spożyciu magicznej trawy; b) syn Syzyfa rozszarpany przez własne konie; c) syn Minosa i Passifai, utonął w beczce miodu, lecz następnie powrócił do życia; d) księżę lidyjski, sojusznik Trojan, spotkawszy na polu walki Diomedesa w imię dawnej przyjaźni obu rodów zamienił swą złotą zbroję na mosiężną zbroję Diomedesa; przysłowiowo przykład nierównej wymiany; (por. stracił na frymarku, dano mu kija za siekierkę); 2) zool. nagi ślimak rodzaju NUDIBRANCHIA pływający w oceanach w ciepłych okolicach.

Glaux, s. (glo'ks) bot. mlecznik, rodzaj roślin morskich rodziny pier-

wiosnkowatych primrose family PRIMULACEAE z jedynym znanym gatunkiem: mlecznik nadmorski G. MARITIMA, Linn.

glaze, s. (glejz) 1) szkliwo, materiał użyty zamiast szkła; przezroczysta polewa; pokrywa zaćmiewająca np. the g. of death over the eyes of the dying; 2) kuch. warstwa żelatyny; 3) meteorol. powłoka lodu na przedmiotach niezamarzłych (r-z), w Ang. nazwa urzędowa glazed frost.

glaze, vi. zaszklić się, oszklić się, pokryć się warstwą lodu; vt. 1) oszklić, wstawić szyby do okien; 2) pokryć cienką warstwą substancji podobnej do szkła; 3) kuch. pokryć warstwą ściętej żelatyny, lukru, cukru palonego, itp.; 4) szt. p. pokryć obraz cienką warstwą innej farby w celu zmniejszenia wrażenia; 5) gładzić, satynować.

glazed, adj. (glejzd) 1) oszklony; 2) zaćmiony, zaszkliony.

glaze kłn = glost oven.

glazer, s. (glej'zer) 1) przest. dziś glazier; 2) = glazing machine.

glaze wheel, drewniane koło pokryte szmergłem albo stopem ołowiu i cyny do polerowania zastaw stołowej.

glazier, s. (glej'zjer) 1) szklarz, robotnik wstawiający szyby do okien; vi. wstawiać szyby; vt. oszklić.

glazier's diamond, ob. diamond, s. 5).

glazier's point, trójkątna blaszka wbijana ostrym końcem w ramę okna dla podtrzymania szyby.

glazieri, s. (glej'żery) szklarstwo, zawód szklarski.

glazing, s. (-zin~) 1) oszklenie; 2) zapas szyb przeznaczonych do wstawienia; 3) polewa; 4) polewanie ceramik lub tapety; 5) fot. nadanie połysku przez kontakt ze szkłem; 6) szt. p. używanie twardo schnących kitów do wypełnienia wklęsłości na obrazie.

gleam, s. (gli'm) 1) przest. blask, jaskrawy błysk; 2) jasność, promień; 3) zool. wymiociny sokoła.

gleam, vi. błysnąć; vt. oświeślać.

glean, vi. (gli'n) zbierać pokłosie; vt. zbierać (pokłosie po żniwiarzach; winogrona pozostałe na ziemi; cenne pozostałości i tp.).

gleaning, s. ('-in~) pokłosie.

gleba, s. (gli'ba) pl. -bæ (-bi) bot. gleba, środkowa część owocnika niektórych grzybów, w szcz. podstawczaków, w której mieszczą się liczne drobne komory wyścielane wewnątrz przez hymenium.

glebe, s. (gli'b) 1) przest. gleba, ziemia rolna; 2) pr. kość. grunt kościelny; g. house (jeszcze tylko w Irlandii) plebania.

Glecoma, Glechoma, s. (gliko'ma) bot. nieliczny rodzaj eur. roślin wargowych mint family LABIATÆ, zaliczany albo do rodzaju bluszczyka GLECHOMA jako bluszcz kurdybanek ground ivy GLECHOMA HEDERACEA, Linn., albo do rodzaju kocimiętki catmint NEPETA jako NEPETA GLECHOMA, Benth.

glede, s. (gli'd) zool. kania czerwona (czyli ruda albo rdzawa) **common Eur. kite** MILVUS MILVUS, na zimę odlatuje do Afr. pñ.; rodzina sokołów FALCONIDÆ, podrząd ACCIPITRES, ob. Accipiter, rząd FALCONIFORMES.

Gleditschia, s. (gledi'czia) bot. rodzaj roślin motylkowatych **pulse family** PAPILIONACEÆ, glediczia trójczermowa **honey locust** G. TRIACANTHOS, Linn.

glee, s. (gli') 1) zabawa, radość, rozkosz; 2) muz. śpiew na kilka głosów bez woturu; g. **club** towarzystwo śpiewackie.

gleeful, adj. ('-fuł) radosny; -ly, adv. (-li) radośnie; -ness, s. (-nes) radość, wesele, uciecha.

gleek, s. (gli'k) zalotne spojrzenie; gw. perskie oko.

gleet, s. (gli't) med. chroniczny wyciek przy rzerzaczce; wet. chroniczne zapalenie jamy nosowej.

gleet, vi. sączyć przejrzysty wyciek.

gleety, adj. ('-i) śliski, śluzowaty.

Gleipnir, s. (glejp'nir) mit. nord. magiczny łańcuch ukuty przez karłów, na którym bogowie trzymali Fenrira aż do Ragnarök; ob. Fenrir.

glen, s. (glen) wawóz, wawozik, wąska dolina między górami lub pagórkami.

Glengarry, G. **bonnet**, G. **cap**, czapeczka szkockich górali.

Glenlivet, **Glenlivet**, s. (glenli'-wet) wódka szkocka tak nazwana od okręgu z którego wyszła.

glenohumeral, adj. (gli'nohu'mo'-rel) anat. panewkowo-ramienny.

glenoid, adj. (gli'nojd) anat. panewkowy, panewkowaty, w szcz. dotyczący a) jamy na łopatkę, b) jamy zuchwowej; g. **ligament**, anat. ścięgno śródreżnopalcowe **VOLAR ACCESSORY LIGAMENT**.

glessite, s. (gle'sajt) kopalina żywiczna podobna do bursztynu.

glia, s. (gla'ja) anat. glej, tkanka która ochrania komórki nerwowe w mózgu i w rdzeniu; **glial**, ('-jel) anat. glejowy.

-**glia**, przyr. (glia) określający sposób związania np. **fibroglia** (faj-bra'glia), **neuroglia** (niura'glia).

gliadin, s. (glaj'adyn) 1) glejady-na, biochem. a) proteina roślinna rozpuszczalna w alkoholu, zawarta w pszenicy i w życie; glutyna, która z gluteniną pszenicy stanowi gluten; b) prolamina, ob. **protein**.

glib, adj. gotów, szybki, gładki; adv. gładko, płynnie.

glide, s. 1) posuwanie się bez przeszkód na gładkim podkładzie, ślizganie się na załubniach (nie na łyżwach); 2) cokolwiek ślizga się w ten sposób; 3) lot. jazda na ślizgowcu w powietrzu; 4) szerm. zsuniecie, ześlizgnięcie szabli po szabli przeciwnika; 5) tańce. posuwisty ruch nóg, zwany **chassé** (szasej'); 6) wymowa, ob. **slide**.

glide, vi. 1) poruszać się bez przeszkód naprzód jak ptak w powietrzu; przesunąć się, minąć; 2) zbliżać się ukradkiem i bez odgłosu; 3) fon. przejść z jednego określonego

dźwięku bez przerwy na inny; 4) lot. latać pod normalnym kątem bez udziału maszyny; vt. puścić w ruch ślizgowiec.

glider, s. (glaj'der) 1) kto lub co ślizga się bez przeszkód na gładkim podkładzie, nie na łyżwach; 2) płaska łódź o znacznej sile popędowej i płytkim zanurzeniu pędząca z wielką chyżością; 3) lot. ślizgowiec, latawiec bez motoru; g. **port**, lotnisko do lądowania ślizgowców.

glidewort, s. (glajd'uört, hol. **glidkruid**) bot. poziewnik szorstki **hemp nettle** GALEOPSIS TETRAHIT, Linn., ob. **Galeopsis**.

gliding angle, lot. kąt między płaszczyzną widnokregu a płaszczyzną skłonu ślizgowca albo samolotu, w szcz. najmniejszy kąt po którym latawiec ześlizgnie się na ziemię.

g. boat = **hydroplane**.

g. joint = **arthrodia**.

g. machine = **glider**, 3).

glimmer, s. (gli'mer) słaby promień, światło, promyk, a g. **of hope** promyk nadziei; 2) min. mika.

glimmer, vi. świecić słabym światłem; vt. patrzeć zmrużonymi oczyma, prawie zamkniętymi.

glimmerite, s. (-ajt) petr. skała składająca się przeważnie z miki.

glimpse, s. (glimps) 1) nagły błysk; 2) przemijające zjawisko, ślad, odcień; 3) przemijający pomysł.

glimpse, vi. 1) świecić słabym blaskiem; 2) spojrzeć; s. przebłysk, spojrzenie.

glint, s. (glint) 1) błysk; 2) spojrzenie, rzut oka.

glint, vi. 1) iskrzyć się; 2) spojrzeć.

glioma, s. (gla'joma) pl. -mata, mas, (glajo' -mata, '-mas) med. glejak, nowotwór ośrodkowego układu nerwowego utworzony z tkanek glejowej najczęściej w korze mózgowej; **gliomatous**, adj. (-tös) glejakowy, glejakowaty; glejak nerwowo-wojowy **NEUROGLIOMA GANGLIONARE**; gwiazdokomórkowy **ASTROCYTOMA**.

gliosa, s. (glajo'za) anat. szara istota rdzenia pacierzonego.

gliosis, s. ('-zys) med. nadmierny rozwój neuroglii.

gliriform, adj. (glaj'riform) zool. podobny do gryzoniów (**RODENTIA** = **GLIRIDÆ**); w szcz. oznaczający kształt zębów siekaczy **incisor**.

glirine, adj. (glaj'ryn) zool. dotyczący gryzoniów **rodents** GLIRES.

glissade, s. (glisa'd) 1) sport. skłon na torze saneczkowym wiodący w dół saneczkami, a z powrotem pieszo lub konno; 2) tańce. w balecie glisada, posuwisty krok w jednym kierunku; vi. sport. zsuwać się z góry w dół (saneczki, taternictwo).

glissando, adv. (glisan'do; wł.) muz. dyrektywa: ześlizgując się z tonu na ton (fortepian, arfa, skrzypce, wiolonczela).

Glisson's capsule (glis'ns kep'su; Franciszek Glisson, anat. ang., 1597—1677) anat. otoczka łącznotkankowa Glissona **CAPSULA GLISSONI**, pokrywa z luźnej tkanki łącznej

wchodząca do wątroby przez wrota i ochraniająca większe naczynia w ich drodze poprzez ten narząd.

glisten, vi. (glis'n) iskrzyć się.

glister, s. (glis'ter) błysk, blask.

glister, vi. błyszczeć; **all that glisters is not gold**, nie wszystko jest złotem, co się błyszczy.

glitter, s. (gli'ter) iskrzenie się blask.

glitter, vi. iskrzyć się, błyszczeć, rozsiewać blask.

gloom, s. (glo'm) poet. półcień, mrok.

gloaming, s. ('in~) mrok, zmrok, zmierzch.

gloat, s. (glo't) długie spojrzenie pełne złości i uciechy z cudzego nie-szczęścia.

global, adj. (glo'beł) obejmujący całą kulę ziemską; od połowy XX w.: globalny.

globate, adj. (glo'bejt) **globated**, adj. (glo'bejtyd) kulisty.

globe, s. (glo'b; Ang. gleub') 1) kula; kulka; anat. gałka oczna; krwinka; 2) kula ziemską, planeta; 3) glob ziemski lub niebieski, globus, kula z mapą ziemi lub z mapą nieba; 4) złota kula, jabłko monarsze, symbol władzy suwerennej; 5) kuliste naczynie, np. szklana waza na złote rybki; 6) umbra, kłosz (u lampy); 7) **The G. hist.** teatr londyński (w starym budynku 1599—1613 i w nowym 1614—1644) na **Bankside**; tam ukazywały się premiery m.ł. Szekspira (†1616), Jonsona (†1637), Beaumonta (†1616) i Fletchera (†1625); 8) konserwatywny dziennik londyński, wychodzący od r. 1811.

globe amaranth, (g. e'maren;) bot. szkarłat kulisty **bachelor's button** **GOMPHRENA GLOBOSA**, Linn., z rodziny szkarłatowatych **amaranth family** **AMARANTACEÆ**.

globed, adj. ('-d) 1) kulisty; 2) zaopatrzone w kulę.

globe dollar, mon. dolar hisz.-amer. z w. XVIII z rysunkiem dwóch półkul między kolumnami.

globefish, s. ('-fisz) zool. grupa kostnoszkieletowych ryb miękkopłetwych rzędu **PLECTOGNATHI** obejmująca rybojeże, **DIODON**, kolcobruchy, **TETRAODON** i pokrewne rodzaje; umieją rozdymać się w kulę i płynąć na powierzchni wody do góry brzuchem; stąd nazwa **balloonfish** lub **puffer**.

globeflower, s. ('-flauer) bot. pełnik, każda roślina rodzaju pełnik **g. TROLLIUS**; **European g. p.** europejski **T. EUROPAEUS**, Linn.; **American g. p.** amerykański **T. LAXUS**, Salis.; **Transylvanian g. p.** siedmiogrodzki **T. TRANSILVANTICUS**, Schur.; także **g. ranunculus**.

globe holder, podstawa podtrzymująca kulę.

g. trotter, obieżyświat, wędrowiec, wszędobylski, pedziwiatr.

Globicephala, s. (-se'fala) zool. rodzaj uzębionych walenii większych niż delfin; ob. **blackfish**, 1).

globiferous, adj. ('-feröz) zool. zakończony górą kulisto.

Globigerina, s. ('-bidżera'jna) zool. otwornice, rodzaj korzenionózek o wapiennych muszlach, ob. **Foraminifera**, żyjących około wybrzeża morskiego; g. pl. -æ (-ni) próżna muszla tego rodzaju; olbrzymie ilości tych muszelek tworzą miękką muł, zwany **globigerina ooze** na głębokości 1,000 do 3,000 sążni morskich (**fathoms**).

globin, s. (glo-bin) biochem. histon (ob. **histone**) utworzony jako twór rozszczepienia hemoglobiny.

globoid, adj. (glo'bojd) niemal kulisty.

globose, adj. (globo'z) kulisty; -ly (-ii) adv. kulisto; -ness, (-nes) kulistość.

globosite, s. (glo'bosajt) min. saletrowiec podobny do beraunitu, ob.

globosity, s. (globa'siti) kragłość, kulistość.

globosphærite, s. (glo'bosfi'rajt) petr. sferolit składający się z promienisto ułożonych drobnitkich globulitów.

globular, adj. (-ler) 1) kulisty; 2) składający się z kulek; g. **cluster** astr. grono gwiazd tworzących gęstą kulę, zawiera często do 100,000 gwiazd.

Globularia, s. (globiulej'ria) bot. kulnik, nieliczny rodzaj eur. roślin: rodziny kulnikowatych **GLOBULARIACEÆ**; kulnik pospolity **G. VULGARIS**, Linn., (**SENSO AMPLO**).

globular projection, kartogr. rzut poziomy półkuli na powierzchnię równoległą do jej podstawy.

globule, s. (glo'biul) 1) kulka, kuleczka; paciorek; 2) bot. plemnica, ramieniec.

globulicide, adj. (-'julisajd') med. zabójczy dla krwinek; s. kto lub co niszczy krwinki; -dal, adj. = **globulicide**, adj.

globulimeter, s. (-ly'miter) fiz. przyrząd do liczenia krwinek.

globulin, s. (gla'biulyn) biochem. globulina, ciążka białek, nierozpuszczalna w czystej wodzie, a rozpuszczalna w roztworach neutralnych soli, jak np. edestina itp.

globulinuria, s. (-'ju'ria) med. nadmiar globulin w moczu.

globulite, s. (gla'biulajt) min. globulit, drobnitki minerał w najmniejszej formie krystalizacji.

globulysis, **globulolysis**, s. (gla'biu'lizis, gla'biula'lizis) rozpuszczenie krwinki.

globus hystericus (glo'bus histe'riks), med. kłębek histeryczny, kula histeryczna, kula maciniczka, histeryczne uczucie kuli w krtani, kłębowanie u histeryczek.

globus major i **g. minor**, (glo'bus mej'dżor cz. ma'jor i g. maj'nör cz. mi'nör) anat. część górna i dolna najądrza, **epididymus**.

globus pallidus, ob. **lenticular nucleus**.

globy, adj. (glo'bi) = **globular**, adj. 1).

glochidium, s. (gloki'djom) 1) bot. haczykowaty włoszek w masie takich włosków na skórce ziarenka niektórych paprotników, te haczykowate

włoski czepiają się megaspor; 2) zool. larwa słodkowodnych małżów rodziny skójkowych **UNIONIDÆ**; jaja rozwijają się w skrzelach matki i młode dostają się na zewnątrz jako zewnętrzne pasorzyty.

gloea, s. (gli'a) biol. gloja, kleisty śluz wydawany przez niektóre pierwotniaki; -**gloea**, przyr. bot. i zool. np. **mesogloea**, **oöglea**, itp.

Gloeocapsa, s. (gloiep'sa) bot. rodzaj sinic, glonów z rodz. **CHROOCOCCACEÆ**, żyjącej w wodzie słodkiej i słonej; **gloeocapsoid**, adj. ('-sojd) bot. przynależny lub podobny do tego rodzaju.

gloesporiose, s. (glispo'rjez) patol. rośl. antraknoza, każda choroba spowodowana przez rodzaj **Gloeosporium**.

Gloeosporium, s. ('-riom) bot. rodzaj niedoskonałych grzybów rzędu **MELANCONIALES**, obejmujący kilkadziesiąt gatunków, z których niektóre powodują antraknozę (opadzinę) rozmaitych roślin; ob. **Colletotrichum**; **G. LINDEMUTHIANUM** pasorzytuje na fasoli (głównie na strączkach).

Gloiopeltis, s. (glojopel'tis) bot. nieliczny rodzaj krasnorostów **RHODOPHYCEÆ** rodziny **GLOIOSIPHONACEÆ**, rzędu **CRYPTONEMIALES** rodziny **GLOIOSIPHONACEÆ** wydających klej i nazywanych **glue plants**, ob. **funori**, **glue plant**.

Gloiosiphonia, s. (-sajfo'nja) bot. nieliczny rodzaj kleistych glonów gromady krasnorostów, **RHODOPHYCEÆ**, rzędu **CRYPTONEMIALES** rodziny **GLOIOSIPHONACEÆ**; **Atlantyk Pin**.

glome, s. (glo'm) zool. poduszczkowe zaokrąglone strzałki kopyta końskiego po obu stronach rowku strzałkowego.

glomerate, adj. (gla'merejt) bot. zebrany w zwartą kışć.

glomeration, s. (-'rej'szn) zebranie w kışć lub w kulę.

Glomerella, s. (glomer'e'la) bot. gorzka zgnilizna owoców, rodzaj grzybów workowców **ASCOMYCETES** rzędu kulistych **SPHÆRIALES** rodziny **GNOMONACEÆ**; **G. CINGULATA** poraża głównie jabłka i gruszki; **G. GOSSYPII** - bawełnę.

glomeroporphyritic, adj. (gla'mero-porfiraj'tik) petr. mający fenokrysty ułożone w kışcie.

glomerulate, adj. (-lejt) anat. bot. zool. kışciasty, ułożony w drobne kışcie; kışbuszkowy, w kışbek zwinięty.

glomerule, s. (gla'merul) anat. bot. zool. kışbuszek, ob. **glomerulus**.

glomerulitis, s. (glam'öriulaj'tis) med. zapalenie kışbkowe; **glomerulonephritis**, med. kışbkowe zapalenie nerki.

glomerulus, s. (glome'riules) 1) anat. a) kışbek włoskowatych naczyń krwionośnych; b) kışbuszek naczyń włoskowatych u nasady każdej mocznosnej rurki nerki; c) skiębiona część wydzielnicza gruczołu potnego; 2) zool. kışbek (gruczołek) w ryjku robaka morskiego półstru-

nowca **HEMICHORDATA** czyli **A-DELOCHORDA**, ob.

glomus, s. (glo'mes) pl. **glomera** (glo'mera) anat. i embr. a) kışbek naczyń krwionośnych, w szcz. połączonych z prancerzem **pronephros**; b) część spłotu naczyńników wchodzącej w każdą boczną jamę mózgu; **g. caroticum** (g. karo'tikom) anat. kışbek szyjny.

glonoin (e), s. (gla'no-in; glycerine oxygen nitrogen oin(e) nitrogliceryna, alkoholiczny roztwór zawierający 1% nitrogliceryny, używany w leczeniu ataków dusznicy serca, **ANGINA PECTORIS**, astmy i skurczów; także: **spirit of glonoin** (e).

gloom, s. (glu'm) 1) zmrok, ciemność, cień; 2) miejsce (las, gaj itp.) ocienione głębokim mrokiem; 3) przen. pośepność, osowiałość, smutek, melancholia; 4) pot. człowiek zawsze zasepiiony.

gloom, vi. zasepić się; posmutnieć; vt. zasepić, zasmucić.

gloomful, adj. ('-ful) pośepny, smutny, ciemny; -ly, adv. (-li) pośepnie.

gloomy, adj. (-i) 1) niedostatecznie oświetlony; mroczny; wskutek ciemności ponury, nieprzyjemny; 2) smutny, melancholijny; **gloomily**, adv. (glu'mili) pośepnie, smutno; **gloominess**, s. smutek, mroczność.

Gloria, s. (glo'ria; i. chwała) 1) kość. hymn a) **GLORIA IN EXCELSIS DEO** (gloria in excelsis deo) Chwała Bogu na Wysockościach (Łuk. 2:12) "hymn anielski", **Angelic Hymn**, w KRK, KW, KA i innych liturgiach, w szcz. a) przy Komunii św.; zwany: większa doksologia, **greater doxology**; b) mniejsza doksologia, **lesser doxology**, **GLORIA PATRI**, w liturgii zach. i wsch.; c) krótka doksologia, **short doxology**, **GLORIA TIBI, DOMINE** (glo'ria ti'bi, do'mine (glory to be to Thee O, Lord, w KRK i w KA); 2) g. nimb, aureola; 3) g. materiał jedwabno-wełniany lub jedwabno-bawełniany używany na parasolki i sukienki.

gloriette, s. (gloriet') 1) hist. kościelnie urządzone salonik w średniowiecznym zamku; 2) altana, glorieta, pawilonik w parku zamkowym, zazwyczaj z obszernym i pięknym widokiem.

glorification, s. (glorifikej'szn) kość. 1) wysławianie, oddawanie czci, gloryfikacja, chwała; 2) uroczystość święteczna, święcenie, święto; 3) forma uczczenia, doksologia.

glorify, vt. (glo'rifaj) oddawać (dat.) część boską, uwielbiać.

gloriole, s. (glo'riol) aureola.

glorious, adj. ('-riöz) 1) sławny, czcigodny, godzien chwały; 2) wspańiały, dostojny; **G. Revolution**, Zj. Kr. rewolucja z r. 1688 protestantów przeciwko Jakubowi II i sukcesji katolickiej.

glory, int. (glo'ri) sława! chwała! **glory**, s. 1) chwała, sława; 2) aureola, nimb; **to go to g. umierać**.

glory, vi. radować się; sławić, chwalić; **zdobić aureolą**.

g. hole, (g. ho'l) 1) przest. szuflada lub zakamarek na rupiecie; 2)

górn. próżne miejsce we wnętrzu kopalni z którego wyciągnięto podziemnym tunelem miękkie i łamane kruszec; zwane także *mill hole*; 3) miar. szpital na okęcie, lazaret na tyle okrętu; 4) szkl. otwór do zagładania do pieca.

gloryless, s. (-les) bot. piżmacek wiosenny *moschatel* ADOXA MOSCHATELINA, Linn., z rodziny (w Eur.) piżmaczkowatych ADOXACEAE albo (w Amer.) przewiertniowatych *honeysuckle* family CAPRI-FOLIACEAE.

(I) **gloss**, s. 1) połysk, blask, np. papieru, fotografii itp. wskutek zewnętrznego wykończenia, odr. matowego.

(II) **gloss**, s. (glos) 1) glosa, wytłumaczenie, wyjaśnienie znaczenia wyrazu lub zwrotu, komentarz; 2) uwaga zamieszczona przy wierszu lub między wierszami; 3) błędne lub fałszywe objaśnienie; 4) poetyckie rozwinięcie znaczenia zwrotki za pomocą kilku zwrotek rozpoczynających się lub kończących się, albo zaczynających i kończących się wierszem pierwotnej zwrotki; 5) pr. komentarz do prawa rzymskiego, w szcz. komentarze spisane w Bolonii w ww. XII—XV.

(I) **gloss**, vi. błyszczyć, świecić się; vt. nadać blasku.

(II) **gloss**, vi. tłumaczyć, wyjaśniać, objaśniać; vt. 1) zaopatrzyć w komentarz, komentować; 2) komentować krytycznie, dodawać krytyczne uwagi.

glossa, s. (gło'sa) zool. język, ozór.

glossal, adj. (-l) zool. języczny, językowy.

glossalgia, s. (-al'džia) med. ból języka, w szcz. nerwowy.

glossanthrax, s. (-an'graks) wet. wąglik językowy koni i bydła rogatego.

glossarial, adj. (-a'rieł) komentarzowy, dotyczący komentarzy; -ly, adv. (-li) w formie komentarza, objaśniająco.

glossarian, **glossarist**, s. (-a'rien, -arist) komentator.

glossary, s. (gło'sari) komentarz, zbiór uwag objaśniających.

Glossata, s. pl. (glosej'ta) przest. motyle, dziś LEPIDOPTERA.

glossate, adj. (glosej't) a) mający język; b) mający ssawki.

glossectomy, s. (glasek'tomi) chir. wycięcie języka.

glossed, adj. 1) glansowny; 2) mający język; 3) zgrabnie wyrażony.

-**glossia**, przyr. (gr. glossa, język) stan języka określony w pierwszej części wyrazu, np. *pachyglossia* zgrubienie języka.

glossic, s. (gło'sik) pis. projekt fonetycznej pisowni dla jęz. ang. ułożony przez filologa ang. Aleksandra Ellisa (1814—1890).

Glossina, s. (glosaj'na) zool. rodzaj much obejmujący muchę *Tsetse*, ob.

Glossiphonia, s. (gła'sifo'nia; glossa język, sifon rura) zool. rodzaj słodkowodnych pijawek z rodziny GLOSSIPHONIDAE.

glossist = **glossarian**, s.

glossitic, adj. (głosi'tik) med. dotyczący zapalenia języka.

glossitis, s. (glosaj'tis) med. zapalenie języka.

glossmeter, s. (glas'mi'ter) fot. przyrząd do mierzenia stopnia połysku.

glosso-, przedr. (gło'so; glos'sa gr. język) dotyczący a) bot. zool. języka, języczka lub czegoś tego kształtu; b) med. języka.

glossocomon, s. (glosa'koman) starożytna winda.

glossograph, s. (gla'sograf) 1) fizjol. przyrząd do mierzenia ruchów języka podczas mówienia; 2) = **glossographer**.

glossographer, s. komentator.

glossographical, adj. dotyczący pisania komentarzy, komentujący.

glossography, s. (-a'grefi) pisanie glos, komentowanie.

glossohyal, adj. (-haj'eł) anat. językowo-gnykowy, HYOGLOSSUS, BASIOGLOSSUS.

glossoid, adj. (gła'sojd) podobny do języka, językowaty.

glossokinesthetic, adj. (glass'so-kines'e'tik) fizj. dotyczący wrażeń ruchów języka.

glossolalia, s. (-lej'lia) dar mówienia językiem niezrozumiałym ani dla mówcy ani dla słuchaczy, obserwowany w wypadkach niezwykłego uniesienia religijnego u apostołów chrześcijańskich, a w nowych czasach u kwakrów, jansenistów, metodystów i i.

glossology, s. (-ladzi) 1) lingwistyka, językoznawstwo; 2) objaśnianie znaczenia wyrazów, terminologia; 3) nauka języków.

glossopalatine, adj. (-pa'latajn) anat. języko(wo) -podniebienny.

glossopathy, s. ('pa'ci) med. choroba języka.

glossopetra, s. (glasope'tra) archeol. skamielina zęba rekina.

Glossophaga, s. (glosa'faga) zool. rodzaj pld.-amer. nietoperzy z rodziny wampirowatych, PHYLLOSTOMATIDAE, z drugim językiem nadającym się do wyżyłniania mięszu z wnętrza owocu.

glossophagine, adj. ('-fadzin) 1) karmiący się za pomocą języka; 2) przynależny do wampirów, GLOSSOPHAGA.

glossopharyngeal, adj. (-farin'dzi-eł) anat. językowogardłowy.

Glossophora, s. pl. (-a'fora) zool. mięczaki, mające tarke, ob. *radula*, a zatem wszystkie z wyjątkiem małżów.

glossophytia, s. (gła'sofajtja, -fi-) ob. *black tongue*, med.

glossoplasty, s. (gła'soples'ti) chir. plastyczna chirurgia nosa.

glossoplegia, s. (-pli'dzia) med. paraliż języka.

glossopodium, s. (-po'djom) bot. podstawa liścia poryblinu *quiltwort* ISOETES zawierająca nad zarodnią wargę i języczek, znamieny organ różnozarodnikowych widłaków.

Glossopteris, s. (glosa'pteris) paleont. rodzaj wymarłych paprotników licznych i ważnych w systemie permskim (dyasowym) i triasowym.

glossorhaphy, s. ('-rafi) chir. zszywanie języka.

Glossotherium, s. (gła'so'riom) paleont. wygasły rodzaj pld.-amer. naziemnych leniwców, *ground sloths*, spokrewnionych z rodzajem *Mylodon*, ob.

glossotomy, s. (glosa'tomi) chir. wycięcie języka.

glossy, adj. (gło'si) 1) gładki i błyszczący, mający połysk, glansowny; 2) gładki, zgrabny, np. wyrażone oszustwo *g. deceit*.

glossy, s. coś mającego połysk, np. w szcz. tytułowa stronica książki lub periodyku z ilustracją z połyskiem.

glost, s. (glast) ceramika z polewą; *g. fireman* kierownik pieca do wypalania ceramiki; *g. oven* piec do wypalania ceramiki; *g. placer* kto umieszcza ceramikę w skrzyniach do wypalania, ob. *sagger*.

-**glot**, przyr. (-glat) dotyczący języków, jakimi kto włada, np. *polyglot* osoba władająca wielu językami, *tetraglot* — czterema, *heptaglot* — siedmioma, itp.

glottal, (gla'tel) anat. dotyczący głośni, pochodzący z głośni.

glottalite, s. (-gla'talajt; od *Glotta*, rzekomo starożytnej nazwy rzeki Clyde w Ang.) min. glotalit, minerał prawie identyczny z *edingtonitem*, ob.

glottal r, (gla'tel ar) fon. gardlane r (er).

glottis, s. (gla'tis) anat. i zool. głośnia.

glottiscope, c. (-kop) med. rodzaj wznika gardlanego, ob. *laryngoscope*.

glotto-, przedr. 1) głośnie-, głośniowo-; 2) językowo-.

glottogenic, adj. (-ga'nik) dotyczący pochodzenia mowy.

glottology, s. (gla'talodzi) = **glossology** 1).

Gloucester, s. (glas'ter) lub *G. cheese* prasowany ser z Gloucestershire, Ang.

Gloumorceau, s. (glu'morso) stara odmiana gruszek.

glove, s. (glow) rękawiczka (z palcami, odr. *mitt* lub *mitten* rękawiczka bez podziału na palce); *without gloves* prosto z mostu, bez ogródek; *to throw down* lub *to take up the glove* w ww. śr. wyzwąć na pojedynek lub przyjąć wezwanie.

glove, vt. wdziać rękawice.

glove maker, rękawicznik.

g. making, rękawicznictwo.

g. money, **g. silver**, poremkowne, dobrowolny datek np. dla żony właściciela ziemskiego z okazji zawarcia z nim większego interesu, dla wyższej służby z okazji dłuższego pobytu w gościnie, rzekomo na zakupno rękawiczek; w ww. śr. w Ang. podarek szeryfa dla władz sądowych po sezonie bez wyroków śmierci.

glover, s. rękawicznik (m); **gloveress**, s. (f) rękawiczniczka.

Glover's scale, mszycza Glowera (bot. amer. Townsend Glover, 1812—1883) **LEPIDOSAPHES GLOVERI**, bardzo szkodliwa dla drzew cytrusowych.

glow, s. (glo) 1) lśnienie, blask, blask, jaśnienie; 2) jasność, rumianość, rumieniec; 3) podniecenie, zapal; 4) rozgrzanie, uczucie ożywionego obiegu krwi jak np. po ślizgawce.

glow, vi. 1) lśnić się, iskrzyć się, świecić się; 2) jaśnieć (zapałem, rumieńcem, życiem); 3) odczuwać ciepło ożywionego obiegu krwi jak np. po ślizgawce; 4) płonąć żywym uczuciem (miłości, zemsty, nienawiści); vt. rozżarzyć.

g. beetle, robaczek świętojański.

g. discharge (dis'czardż) el. wyładowanie świetlające, świetlenie.

g. lamp, el. lampa żarowa, żarówka.

glowworm, s. (glo'uörm) zool. owad wydający światło, np. 1) w Eur. samica i larwa rodzaju **LAMPYRIS**; 2) w Amer. samica rodzaju **PHENOGODES** i w i.

Gloxinia czyli **Sinningia**, bot. nieliczny rodzaj pld.-amer. roślin rodziny **GESNERACEAE**; g. gloksinia, kwiat tego rodzaju.

Glubdubdrib, s. (glob'dób'drib) w „Podróżach Gulliwera”, 1726, (Jonatana Swifta 1667—1745) wyspa magików.

glucemia, **glucemia**, s. (glusi'mia) med. obecność glikozy (cukru gronowego) we krwi; nadmiar cukru we krwi.

glucic acid (glu'sik e'syd) chem. kwas cukrawy; także **glucinic a.**

glucina, s. (glusaj'na) chem. = **beryllia**.

glucinic acid = **glucic acid**.

glucinum, s. ('-nom) chem. = **beryllium**; znak **Gl** = **Be**.

glucofrangulin, s. (glukofran'giulin) chem. glikozyd $C_{27}H_{30}O_{14}$ uważany za czynną zasadę kruszyny, ob. **frangula**.

glucokinin, s. (-ki'nin) biochem. i med. substancja hormonowa z drożdży i niektórych roślin działających podobnie do insuliny gdy wstrzyknięta w człowieka lub zwierzę.

glucosamin(e), s. (glu'koz-amin') biochem. glikozoamina, krystaliczna amina $C_6H_{11}ONH_2$ podobna do glikozy (cukru gronowego) i otrzymywana z rozkładu chityny, mucyny, itp.; ob. **chitin**, **mucin**; temp. topnienia 105—110°C.

glucose, s. (glu'kos) 1) chem. glikoza, glukoza, cukier gronowy $C_6H_{12}O_6 \cdot H_2O$; kup. syrop ziemniaczany lub kukurydziany, niekrystalizujący się syrop otrzymywany przez częściovą hydrolizę i używany jako syrop do słodzenia tanich cukierków.

glucoside, s. (glu'kosajd) chem. a) glikozyd, związek roślinny rozpadaający się pod wpływem rozcieńczenia kwasów na cukier i inne ciała; często zaczynny, mogące rozłożyć glikozyd, znajdują się w tej samej roślinie, lecz w innych komórkach; b)

eter glikozy tworzący glikozę pod wpływem hydrolizy, ob. **-oside**.

glucosin(e), ob. **-osin(e)**.

glucosone, ob. **-osone**.

glucuronic, ob. **-uronic**.

glue, s. (glu) 1) lep na ptaki; 2) klej, krucha, twarda żelatyna otrzymywana z gotowania skóry, kopyt, kości zwierzęcych i pęcherzy i skór rybich; 3) w szerszym znaczeniu wszelka lepka substancja służąca do klejenia, np. kazeina, klej roślinny, krew itp.

glue, vi. lepić się, kleić się, przylegać, lepnąć; vt. przykleić, zakleić, przylepić, skleić; **glued**, adj. przylepiony, skleiony.

glue plant, ob. **funori**.

gluepot, s. (glu'pat) naczynie na klej (kociołek o podwójnej ścianie)

gluepot

wewnętrzna—na klej, zewnętrzna—na gorącą wodę.

gluestock, s. ('-stak) materiał na klej (rogi, kopyta, ryby, skóra itp.).

gluey, adj. (glu'i) lepki, kleisty, przylepny; dawniej: lipki; **-ness**, s. (glu'ines) lepkość, kleistość, przylepność.

glug, **glugging**, s. (glog) kluk-kluk, onomatopeiczny wyraz naśladujący dźwięki kłukania napoju wypływającego z butelki, kłukania czyli warczenia w brzuchu itp.

gluish, adj. (glu'isz) lepkawy.

glum, adj. (glum) ponury, zasepiony, posępny.

gluma, s. (glu'ma) pl. '-mæ (-mi) bot. plewa; dwie dolne przysadki kłoska trawy nie mające kwiatów w pachwinie; ob. **glume**.

glumaceous, adj. (-mej'szós) bot. 1) plewowaty; 2) przynależny do plewocwów **POALES** = **GLUMALES** = **GLUMIFLORÆ**.

glume, s. (glun) = **gluma**, dolna plewa kłoska trawy; czasem zwane także **two empty g.** odr. kwiatnych plew **flowering glumes** czyli **lemma**.

glumiferous, adj. ('-feröz) bot. mający plewy **glumæ** (o trawie).

glusid(e), s. (glu'sajd, '-syd) chem. ob. **saccharine** 2).

glut, s. (glot, glu't) 1) łyk, haust; 2) mnóstwo, masa, ilość ponad zapotrzebowanie, przesadna podaż przekraczająca popyt, zalew rynku; 3) nadmierny zapas np. ludzi, wody, opadów, jada itp.; 4) cokolwiek przekracza ilość przechodzącą przez rurę, kanał i zatyka przewód; 5) drewniany klin do pomocy klinów żelaznych; 6) mech. sklepiony przewód do popielnika pieca (wapiennego, cegielnianego itp.).

glut- przedr. np. **glutamic**.

glutaconic acid (glutako'nik e'syd) chem. krystaliczny kwas $C_6H_4(CO_2H)_2$ izomeryczny z kwasem metylo-wo-maleinowym, **citraconic acid** (ob.).

glutamic, adj. (glute'mik) chem. glutaminowy, dotyczący kwasu aminowego $C_6H_{11}N_2O_5$ (CO₂H)₂ (w trzech postaciach optycznych).

glutamin(e), s. (glu'temin) chem. glutamina, związek krystaliczny $C_6H_{10}N_2O_5$, monoamid kwasu glutaminowego szeroko rozpowszechniony w świecie roślinnym.

glutaminic = **glutamic**.

glutaric, adj. (gluta'rik, **glutamic tartarik**) chem. dotyczący krystalicznego dwukwasu diacid, $CO_2H(CH_2)_3CO_2H$.

glutathione, s. (glu'ta'aj'on; **glutamic thione**) chem. trypeptyd krystaliczny $C_{10}H_{17}N_2O_6S$, otrzymywany z tkanek, z krwi i z drożdży.

gluteal, adj. (glu'ti-el) anat. pośladkowy; **g. artery**, anat. jedna z tętnic zaopatrujących mięśnie pośladkowe; **g. nerves**, anat. dwa nerwy pośladkowe ze spłotu krzyżowego: górny (**superior**), wychodzący z międnicy powyżej mięśnia gruszkowatego, **pyriformic muscle**, i dolny, **inferior**, poniżej tego mięśnia.

glutelin, s. (glu'telin) biochem. glutelina, jedna z prostszych protein, jak glutenina i oryzynina, nierozpuszczalna w rozpuszczalniku neutralnym a rozpuszczalna w bardzo słabych kwasach lub alkaliach.

gluten, s. (glu'tn) 1) klej roślinny; 2) kleista substancja, białkocz, w szcz. nadająca kleistości ciastu; 3) bogata w proteiny część ziarna pozostała po oddzieleniu skrobi z kukurydzy wykiełkowanej; **g. bread** chleb glutenowy, chleb dla diabetyków z maki kleistej; **g. flower**, zawierającej dużo kleju roślinnego a mało skrobi, specjalnie preparowanej dla chorych na cukrzycę; **g. feed**, otręby, uboczny produkt otrzymywany jako karma dla bydła przy fabrykacji skrobi i glikozy z kukurydzy; **g. meal**, zboże, z którego usunięto otręby.

glutenin, s. (glu'tenin) biochem. glutenina zawarta w ziarnach zboża, w szcz. pszenicy.

glutenous, adj. (-nös) 1) podobny do kleju roślinnego; 2) zawierający klej roślinny, bogaty w klej roślinny, substancję białkową.

gluteo-, przedr. (glu'ti-o) anat. pośladkowo-, np. **gluteo-femoral**, pośladkowoudowy.

gluteus, s. (glu'ti-es) pl. **-tei** (-ti-aj) mięsień pośladkowy, **G. MAXIMUS**, **G. MEDIUS**, **G. MINIMUS**.

glut herring, ryboł. śledź letni.

glutin, s. (glu'tn) 1) ob. **gliadon**; 2) żelatyna.

glutinate, vt. ('-tinejt) zlepzić, zaplepić, zakleić, skleić; med. wyleczyć ranę, zatwardzić.

glutinative, s. (-ej'tyw) med. lek zatwardzający.

glutinosity, s. (-a'ziti) kleistość, lepkość, dawniej lipkość.

glutinous, adj. 1) lepki, przylepny;

2) bot. mający powierzchnię (liścia, pnia) kleistą.

glutition, s. (gluty'szn) pochłonięcie, wchłonięcie, poiknięcie.

glutoid, s. (glu'tojd) apt. żelatyna z formaldehydem używana do pokrywania kapsulek i pigułek jelitowych (które dostają się do jelit w stanie takim w jakim dostały się do ust).

glutose, s. (glu'tos) 1) (glutin ose) żelatoza, ob. **gelatose**; 2) (glucose i fructose) chem. cukier $C_6H_{12}O_6$ zawarty w melasie cukru trzcinowego.

glutton, s. (glutn) 1) żarłok (m), żarłoczka (f); 2) zool. rośmaki, ssak rzędu drapieżnych, **CARNIVORA**, rodziny kun, **MUSTELLIDÆ**; na pln. Eur. i Azji **GULO BOREALIS**. w Amer. Pln. pokrewny **GULO LUSCUS**, ob. **wolverine**.

glutton bord, zool. fulmar północny **FULMARUS GLACIALIS**, ptak rzędu rurkonosych, **TUBINARES**, ob. **fulmar**.

gluttonize, vi. (-ajz) obżerać się, jadać nad miarę i żarłocznie.

gluttonous, adj. (-nöss) żarłoczny; -ly, adv. żarłocznie; -ness, s. (-ness) 1) żarłoczność; 2) obżarstwo.

gluttony, s. (-ni) żarłoczność.

glyceric acid, chem. kwas glicerynowy $C_3H_5O_4$, gęsta ciecz mająca własność kwasów i alkoholów.

glyceride, s. (gli'serajd) chem. ester glicerolu.

glycerin(e), s. chem. gliceryna, 1) = **glycerol**; 2) = **glycerite**.

glycerite, s. ('serajt) apt. roztwór w glicerynie.

glycerogel, s. (gli'sero-dzel') apt. żelatyna w której gliceryna jest skrzepłym składnikiem.

glycerogelatine, (-atyn) apt. gliceryna z żelatyną.

glycerol, s. (gli'serol) chem. gliceryna, słodki alkohol trójwodorotlenowy $C_3H_5(OH)_3$, c.w. 1.26, temp. topnienia g. zestalonej $17^\circ C$, temp. wrzenia $290^\circ C$.

glycerose, s. (gli'seroz) chem. gliceroza, mieszanina dwóch izomerycznych związków $C_3H_5O_3$, aldehydu i ketonu, utworzona z oksydacji gliceryny.

glyceroxid(e), s. (glisörak'syd) chem. pochodna gliceryny w której pierwiastek, np. sól, zastępuje wodor wodorotlenowy.

glyceryl, rodnik CH_2CHCH_2 którego gliceryna jest wodorotlenkiem.

g. nitrate, ob. **nitroglycerin**.

g. trinitrate = **nitroglycerin**.

glycidic acid, $C_2H_2O_3COH$; α , β **epoxypropionic acid**.

glycidol = **glycid(e)** $OCH_2C HCH_2 OH$ = **glycidic alcohol**.

glycin(e), s. (glaj'sin, '-syn) chem. glikokol, glicyna, kwas aminooctowy, $NH_2 CH_2 COOH$;

Glycine, s. (gli'sini, glisaj'ni) bot. 1) = **APIOS**; 2) = **SOJA**.

glycinin, s. (glaj'-, gli'-sinin) biochem. globulina zawarta w ziarnie soji.

glycocholate, adj. (glikokolejt)

biochem. sól lub ester kwasu glikocholowego.

glycocholeic acid, biochem. kwas glikocholeinowy $C_{26}H_{43}NO_5$, zawarty w żółci; w hydrolizie daje glikokol i kwas choleinowy.

glycocholic, adj. (-kalik) glikocholowy, dotyczący kryształowego kwasu $C_{26}H_{43}NO_5$ zawartego w żółci ludzkiej i wołowej; kwas ten w hydrolizie daje glikokol (glicynę) i kwas cholowy.

glycocoll = **glycine**.

glycogen, s. (glaj'kodżen) biochem. glikogen, węglowodan ($C_6H_{10}O_5$) zawarty w wątrobie i mięśniach prąkowatych wielu zwierząt, w mniejszych ilościach i w innych tkankach; w szcz. w zarodkach, a także w grzybach, drożdżach i mączkach, zwany także **animal starch**; bez smaku, bez zapachu; jodem barwi się na czerwono.

glycogenesis, s. (glajko'dżenezys) **glycogeny**, s. (glajka'dżini) biochem. glikogeneza, tworzenie się cukru z glikogenu, jak np. w wątrobie.

glycogenetic, adj. (-dżen'etik) biochem. dotyczący glikogenu.

glycogenic, adj. (-dżen'ik) biochem. glikogenowy, dotyczący funkcji glikogenu, = **-genous** (glajka'dżinóz).

glycol, s. (glaj'kol, -kał) chem. glikol, słodka ciecz $C_2H_4(OH)_2$.

glycolate, s. (glaj'kolejt) chem. sól lub ester kwasu glicerynowego.

glycolic, adj. (glajka'lik) chem. glikolowy, dotyczący glikolu, ob. **glycol**.

glycolic acid, chem. kwas glikolowy CH_2OHCO_2H , zawarty w niedojrzałych winogronach itp., a sztucznie wyrabiany jako wodorotlenowy kwas octowy.

glycolipide

glycoluril

glycolyl, s. (glaj'kolil) chem. org. 1) dwuwartościowy rodnik $COCH_2$; 2) w ściślejszym znaczeniu jednowartościowy rodnik CH_2OHCO kwasu glikolowego.

glycolysis, s. (glajka'lizis) biochem. hydrolityczny rozpad cukru.

glycolytic, adj. (glajkoly'tik) biochem. glikolityczny.

glycose, s. (glaj'kos) = **glucose**, glikoza, cukier gronowy, $C_6H_{12}O_6$.

glycosuria, s. (-sjuria) med. cukromocz, glikozuria, wydzielanie moczu z cukrem; c. cukrzycowy czyli moczówkowy, **DIABETES MELLITUS**; c. niecukrzycowy czyli przemijający, **MELITURIA**.

glycuresis, s. (glik'-, glajk'-, ju-rizis) = **glycosuria**.

glycyl, s. (glaj'-, gli'-syl, -sił) chem. glucyl, rodnik jednowartościowy H_2NCH_2CO -glicynny.

glycyphyllin, s. (gli'sify'lyn) chem. glucyfilin, kryształowy glukozyd $C_{21}H_{42}O_8$, zawarty w liściach australijskiej kolcorośli **SMILAX GLYCYPHYLLA** z rodziny liliowatych.

Glycyrrhiza, s. (glisyrraj'za) 1) bot. lukrecja, bylina powszechna w Europie z rodziny motylkowatych; 2) apt. korzeń lukrecji.

glyph, s. (glif) 1) archeol. rzeźba; 2) szt. p. rowek dzielący części dzieła sztuki, w szcz. pionowy; ob. **tri-glyph**.

glyphography, s. (glifa'grafi) szt. p. sposób robienia reliefowych płyt drukarskich za pomocą elektrolitycznego osadu miedzi; wynalazek z połowy w. XIX.

glyptic, adj. (glip'tik) dotyczący grawerstwa lub rzeźbienia, w szcz. klejnotów; s. gliptyka, sztuka rzeźbienia klejnotów.

Glyptodon, s. (gliptodon) paleont. gliptodont, rodz. wymarłych szczerbaków, **EDENTATA**, spokrewnionych z pancernikiem, **armadillo**.

gliptograph, s. (glip'tograf) szt. p. rzeźba klejnotu (intaglio (inta'ljo) — wklęśla lub kamea — wypukla).

glyptography, s. (-i) sztuka wykonywania takich rzeźb.

glyptology, s. (-alodżi) naukowe badanie tej sztuki.

glyptotheca, s. (glip'to-żi'ke) gliptoteka, zbiór rzeźb; budynek lub sala na wystawę rzeźb.

Glyptotherium, s. (-żi'riom) paleont. rodzaj gliptodontów na podstawie wykopalin z plejstocenu dolnego w Teksasie.

G major, s. (dzi mej'dżör) muz. g-dur, skala oznaczona jednym krzyżkiem.

gmelinite, s. (me'linajt; po chem. niem. K. G. Gmelinie, 1792—1860) min. gmelinit, sylikoid szeregu chabazytu, $Na_2Al_2Si_2O_{14} \cdot 6H_2O$, t. 4.5, c. w. 2—2.2.

Gnaeus, s. (ni'-es, na kont. eur. gne'us) Gneus, rzymskie imię męskie, skrót: Cn.

gnamma hole, (gna'ma hol, ne'ma h.) na pustyniach australijskich podziemna jaskinia z zapasem wody pochodzącej rzekomo z erozji.

Gnaphalium, s. (nafej'liom) bot. szarota cudweed czyli everlasting, z rodziny złożonych **composite family COMPOSITÆ** (lub w Amer. **CARDUACEÆ**).

gnar, **gnarr**, vi. (nar) warczyć; także **gnarl**.

gnarl, vt. (narl) skrócić, zwichrzyć.

gnarled, adj. zwichrzony, pokręcony, sekaty, w szcz. o słojach drzewa; ob. **cross-grained**, **twisted**.

gnash, s. (nasz) żrzyć; vt. zgrzytać (zębami).

gnat, s. (nat) drobna klująca muszka, Ang. komar, St.Zj. muszka mniejsza od komara, np. mustyki (**buffalo g.** i **black fly** rzędu **SIMULIUM** itp.).

gnatcatcher, s. (net'keczer) mucholówki amer. ptaszki śpiewające rodzaju **POLIOPTILA**, **P. MELANURA blue-gray g.** na **pid.-wsch.**, **P. MELANURA CALIFORNICA black-tailed g.** na **pid. zach.**

-gnatha, **-gnathæ**, (-na'ga, -żi) zool. szczękowy.

gnathal, **gnathic**, adj. (ne'żi, -ik) dotyczący szczęki.

gnathism, s. (na'żizm) antropol. ukształtowanie szczęki górnej w stosunku do klasyfikacji czaszki,

zwyczajnie: *orthog.*, *mesog.* i *prog.*, ob. rycinę *facial angle*.

gnathite, s. (nej'-, ne'g'ajt) którykolwiek rodzaj ustnego narządu stawonogów: *mandibles*, *maxillae* i *maxillipeds*, ob.

Gnatho, s. (nej'go; na kont. eur. Gnatho (liter. kl. Gnaton, pasorzyt w komedii „Eunuchus” Terencjusza (190–159); stąd: pasorzyt, pieczeńiarz, pochlebca.

gnathometer, s. (ne'g'a'miter) kranioł. przyrząd do mierzenia kąta szczęki.

gnathonic, adj. (ne'g'o'nik) kłamlivy, oblesny, pochlebczy.

gnathopod, adj. (nej'g'opad) stawonogi.

Gnathopoda, s. (na'g'opo'da) zool. 1) = *Xiphosura*; 2) = *Entomostraca*; 3) = *Arthropoda*.

gnathopodous = **gnathopod**.

Gnathostoma, -*stomata*, s.pl. (sta'-ma, 'mata) zool. 1) dział skorupików obejmujący zadychry, *BRANCHIOPODA*, widłonogi, *COPEPODA* i małżoraczki, *OSTRACODA*; 2) = **Gnathostomi**.

Gnathostomi, s. pl. zool. w niektórych klasyfikacjach dział kręgowców posiadających szczęki, jak np. ryby; przeci. ob. *Agnatha*, 2).

gnathotheca, s. (nej'g'o'ci'ka) zool. kostna pokrywa dolnej szczęki ptaków.

-gnathous, przyr. = szczękowy; głównie w antropologii; odpowiednie rzeczowniki: **-gnathia**, **-gnathism** na określenie stanu; **-gnathus** — na określenie rodzaju.

gnatworm, s. (net 'u'orm) zool. gąsienica mustyku.

gnaw, vi. (no) 1) wygryźć, wyżreć; gryźć, odgryźć, ogryzać; 2) strawić; 3) wywołać (w żołądku lub w kiszka) gryzący ból, **gnawing pain**, gryzienie brzucha, morzysko, ból brzucha.

gneiss, s. (najs) petr. gnejs, spólu z granitami najbardziej rozpowszechnione skały, powstałe albo drogą metamorfozy granitów, ortognejsy, **orthogneiss** (ort'onejs), albo z przeobrażenia skał osadowych, **paragnejsy**, **paragneiss** (pe'ranejs).

Gnesic-Lutheran, adj. (gni'zjoliu'-teren „prawdziwie luterński”) hist. kość. sekta zwolenników Lutra, przeciwnych Melanchtonowi i innym sektom umiarkowanym.

Gnetaceae, s. pl. (nitej'si-i) bot. gnetowce, rodzina roślin nagozalążkowych, *GYMNOSPERMAE*, rzędu *GNETALES*, gromady *GNETINAE*, składająca się z trzech rodzajów: przeszł *EPHEDRA*, welwiczja *WELWITSCHIA* i gnet *GNETUM*.

gnome, s. (no'm) 1) aforyzm (gnom); 2) mit. krasnoludek, *gnom*.

gnomic, s. (no'mik) 1) lit. kl. gnomik, gnomista, poeta piszący gnomy: np. *Fokilideus* z Miletu, *Solon* (639–559), *Teomis* z Megary itd.; 2) gram. trwały czas teraźniejszy wyrażający niezmienną prawdę, np. noc następuje po dniu; przeci. pasażer jedzie do stacji (czynność przemijająca).

gnomon, s. (no'man) 1) *gnomon*, wskazówka zegara słonecznego, np.

pionowy słupek; 2) arytm. suma szeregu postępu arytmetycznego, np. 1, 4, 7, 10, 13 ... 1, 5, 12, 22, 35 ...

Gnomoniaceae, s. pl. (nomonjej'si-i) bot. rodzina grzybów rzędu *SPHAERIALES* obejmująca rodzaje *GNOMONIA* i *GLOMERELLA*.

gnomonic projection, (noma'nik prodżek'szn) mar. (kartograficzny) rzut środkowy, rzut *gnomoniczny*.

gnosiology, s. (nazja'łodzi) teoria początków i wartości wiedzy.

gnosis, s. (no'zys) metaf. pozytywna wiedza o rzeczach nadziemskich, znanie prawdy duchowej na podstawie wiedzy, nie wiary.

-gnosis, przyr. med. i psychol. -znawstwo.

-gnostic, -al, adj. (nas'tik, -i) 1) dotyczący znawstwa na podstawie wiedzy; 2) G. dotyczący gnostyków i gnostycyzmu.

Gnostic, s. (nas'tik) gnostyk, członek heretyckiej grupy, częściej w w. II, roszczonej sobie wyjątkową wiedzę chrześcijaństwa, usiłujących wytłumaczyć dobro i zło przy pomocy „dualizmu” czyli dwóch zasadniczych pierwiastków: dobra (bythos gr. przepaść) i zła (hylos gr. materia) oraz ich dziwnych emanacji. **Gnosticism**, s. (nas'tisizm) gnostycyzm, teoria gnostyków.

gnothi seauton, (gno'ti se-auton' gr. znaj siebie, poznaj siebie samego) hist. kl. napis nad bramą wyroczni delfickiej.

gnu, s. (nu) zool. *gnu*, antylopa afr. z rodzaju *CONNOCHÆTES*.

gnu goat, ob. **takin**.

go, s. (go) 1) chodzenie, chód, sposób chodzenia; 2) pot. energia, przedsiębiorczość; bieg spraw, bieg rzeczy; 3) wypadek, zające, okoliczność; 4) powodzenie; 5) próba, coś przemijającego, Ang. niedyspozycja; 6) jap. a) miara pojemn. .18 l.; powierz. 0.331 m²; b) gra czarnymi i białymi kamkami na polu mającym 19 przecinających się linii i 361 krzyżowanie się dróg: celem gry jest opanowanie więcej niż połowy powierzchni; **no go** beznadziejność, niepowodzenie; **on the go** a) w pełni czynności; b) blisko końca.

go, vi. 1) iść, chodzić, poruszać się z miejsca na miejsce; 2) odejść, opuścić miejsce lub miejscowość; 3) chodzić stosownie do zwyczajów miejscowych, np. **to go armed**, **to go unarmed**; 4) odejść, zniknąć; 5) korzystać z napędu, np. **the train goes by electricity**; **the clock goes on time**; 6) być w ciąży **the mare goes with young over 11 months** klacz chodzi zrebieniem przeszło 11 miesięcy; 7) o czasie: mijać, przechodzić; 8) być w obiegu, mieć łatwy obieg, jak np. dobra waluta; 9) być w obiegu, jak np. ciekawa nowina, dobra anegdota; 10) postępować stosownie do przepisów i regulaminów; 11) wydarzyć się, wydarzać się; 12) iść, brzmieć, opiewać **the order goes like this** rozkaz opiewa tak; 13) być zabranym, np. **the roof went with the wind** wiatr zerwał dach; 14) sięgać, wnikać **the inquiry went to the bottom of facts**; 15) prowadzić, wieść, **the road goes to the shore** droga pro-

wadzi do wody; 16) wnieść odwołanie, **the case goes to the supreme court** sprawa idzie do Najwyższego Trybunału; 17) stać się, **he went mad** oszalał, rozgniewał się; 18) podjąć się czegoś, **to go bail** złożyć za kogoś kaucję; 19) zmieścić się, **three goes into nine three times**; **go a-begging** iść na żebra; **go ahead!** naprzód!; **to go along with** zgadzać się z (abl.); **go along** idź precz! zabieraj się!; **go behind** a) gruntownie badać przyczyny; b) trać pieniądze na interesie; **go below**, mar. a) zejść z pokładu do wnętrza okrętu; b) zejść ze służby; **go between** pośredniczyć, godzić powąnonych; **go by** przejść mimo; St. Zj. wstąpić na krótką wizytę; **go down** a) podupadać (pod-u); b) o gwiazdach: zachodzić; c) o okręcie: tonąć; d) być pokniętym, przen. być przyjętym na serio (np. **wildest exaggeration go down with him**); e) o cenie: spadać; f) o rządzie, tronie itp.: paść; **go Dutch** płacić rachunek w restauracji każdy za siebie; **go in for** zająć się (abl.), zainteresować się (abl.); **go native** przyjąć obyczaje tubylców; **go off** a) wyjechać; b) o naboju: wybuchnąć; **go on** kontynuować, ciągnąć dalej; **go out** a) wyjść np. na spacer; b) o odpływie: odpływać; c) zgasnąć, np. **the light goes out**; **go over** a) przejść po czym; b) przejrzeć, przeglądać (rękopis, artykuł, książkę); **go through** a) wytrzymać do końca; b) przechodzić (np. męki); cierpieć; **go to bed** a) iść spać; b) druk. iść pod prasę; **go to the country**, polit. oddać spór między partiami pod decyzję ludu w głosowaniu, rozwiązać parlament i rozpisać nowe (nadzwyczajne) wybory; **go up** a) o cenie: podnieść się, iść w górę; b) teatr. iść w głąb sceny; **it goes without saying** rozumie się samo przez się; **go wrong** 1) pomylić się; 2) zejść z drogi prawości; zejść na manowce (przen.).

goa, s. (go'a) 1) zool. a) gazeta tybetańska *GAZELLA PICTICAUDATA*; b) krokodyl indyjski, ob. *mugger*; 2) G. kolonia portugalska w Ind. Wsch.; 3) G. rodzimy szczep w Queensland w Australii; **G. almond** orzech sumaka, ob. *cashew*; **G. bean** fasola gowa w Azji podzwrotn. *PSOPHOCARPUS TETRAGONOLOBUS*; **G. butter**, ob. *kokum*; **G. cedar** lub *cupress*, bot. meksykańskie drzewo zimo-zielone *CUPRESSUS LUSITANICUS* wprowadzone do Portugalii.

goad, s. (go'd) oścień, bodziec, patyk do bodzenia zwierząt pociągowych, przen. wszystko, co zachęca, podnieca, bodziec w sensie przen.

goar, vt. bość, podniecać, pobudzać.

goajiro, -ra, (goahi'ro, -ra) a) G. (prowincja w Kolumbii); b) szczip indyjski (około 30,000 w Wenezueli).

goal, s. (go'l) 1) meta; koniec drogi, toru wyścigowego itp.; 2) cel dążeń, zamiarów.

Goala, s. (goa'la) Ind. Wsch. kasta indyjska obejmująca przeważnie mleczarzy.

goalkeeper, s. (go'lkiper), w nie-

których sportach (np. hockey, la-crosse, soccer i.) obronca mety; pot. **goaliee**, **goalie** (go'li).

goal post, słup metowy, np. dwa **goal posts** w piłce nożnej (football).

Goan, **Goanese**, s. (go'en, go-ani'z) mieszkaniak lub mieszkanka Goi.

goanna, **goana**, s. (go-e'na) zool. wielka jaszczurka z rodziny VARANIDÆ (Afr. i Australia).

Goa powder (go'a pau'der) apt. gorzki proszek zawarty w drzewie brazylijskim ANDIRA ARAROA, główne źródło proszku chryzobinu używanego w leczeniu chorób skórnych.

goat, s. (go't) koza domowa CAPRA HIRCUS, jedno z najstarszych zwierząt domowych, prawdopodobnie pochodzenia perskiego; ssak rzędu kopytnych, rodziny przeżuwaczy BOVIDÆ; samiec cap, ma brodę; samica — koza she-goat; młode — kozłatko, kid; bardzo niewybredne co do karmy, zwierze cenione dla mleka, mięsa, a niektóre gatunki dla wełny; kozioł skalny alpejski CAPRA IBEX; kozioł syberyjski z rogami do 135 cm. długości; g. antelope przeżuwacz amer. i Rocky Mountain goat amer. Gór Skalistych.

goatee, s. (goti') bródka hiszpańska, hiszpanka, napoleonka (od Napoleona III); **goated** mający bródkę (w szpic); **policzki golone**.

goat fig = caprifig.

goatfish (go'tfisz) zool. barwana mullet MULLUS BARBATUS, w szcz. ceniona w Ind. Zach. i Florydzie barwana czerwona **red g. U-PENEUS MACULATUS**; barwana żółta **yellow g. U. MARTINICUS**.

goad god, mit. kl. Pan, ob. Pan, Egiptan.

goat grass, bot. ob. aegilops, bot. dziki owies, AEGILOPS TRIUNCIALIS, AVENA FATUA, Linn.

goatherd, s. (go't-herd) kozłarz, pasterz kóz; **goatherdess**, s. (go't-herdes) pasterka kóz.

goathoofed, adj. (go't-hufd) 1) mające kopyta racice jak Pan; 2) lubieżny, sprośny jak bóg Pan; **goatish**, **goatly**, adj. (go't'i) kozli, kozi, kozłecy.

goat marjoram, (g. mar'dzoram) bot. kozibród **goat's beard** TRAGOPOGON, Tourn.; kozibród łąkowy TRAGOPOGON PRATENSIS, Linn., gw. słoneczny mlecz, włośnik.

g. milker, kozodój, ob. **goatsucker**.

g. moth (g. moč) zool. trocinarka czerwica, duży motyl eur. COS-SUS LIGNIPERDA z rodziny COS-SIDÆ, której gasienice toczą dęby, wierzby, jabłonie, grusze, pozostając trzy lata w stanie larwalnym aż dojdą do 10 cm. długości; motyl miewa 9 cm. rozpiętości skrzydeł; nazwa **goat m.** pochodzi od zapachu gasienicy podobnego do zapachu kozła; w Amer. pokrewny rodzaj PRIONOXYSTUS ROBINIÆ.

g. owl, zool. eur. kozodój, ob. **goat-sucker**.

g. pepper, bot. papryka **red pepper** CAPSICUM FRUTESCENS...

g. rue = **goat's rue**.

goatroot, s. (go't-rut) bot. wilżyna ONONIS, Linn.

goatsbane, s. (go'bejn) bot. tojad właściwy true monkshood czyli official aconite czyli wolfsbane ACONITUM NAPELLUS, Linn., z rodziny jaskrowatych crowfoot family RANUNCULACEÆ.

goatsbeard, s. (goc'bird) bot. 1) kozibród salsify TRAGOPOGON, Linn.; 2) parzydło leśne ARUNCUS SILVESTER, Kostel.; 3) kozia bródka, kozie brody, każdy grzyb rodzaju CLAVARIACEÆ.

goat's-eye, (go'c-aj') = **goat's rue**. **goatsfoot**, s. (goc'fu't) pl. -foots (-fuc) bot. roślina płd.-afr. kozia stópka OXALIS CAPRINA...

goatsfoot convolvulus (goc'fut kon-wol'woles) bot. międzynarodowy powój nadmorski sea-beach morning glory IPOMCEA PES-CAPRINA...

goat's-hair, s. (go'c he'r) meteorol. gromadka krótkich białych pierzastych obłoczków, ob. cirrus.

goat's-horn, s. ('-horn') bot. traganek płd.-wł., ASTRAGALUS AEGICERAS...

goatskin, adj. (go't-skin) z koziej skóry; g.s. kozła skóra, kozłeca skóra.

goat's rue, s. (go'c ru') bot. 1) eur. rutwika lekarska GALEGA OFFICINALIS, Linn.; 2) amer. catgut TEPHOROSIA VIRGINIANA, Pers; NIE kozia rutka, ob. catgut, 4).

Goat star, s. (got'star) astr. Koza, alfa Woźnicy (α AURIGÆ) ob. mapa str. 490 między 70° a 80°; ob. Capella; według mit. kl. gwiazdę tę (dużo większą niż nasze słońce) wstawił na niebiosy Zeus na pamiątkę kozy, która go jako niemowlę karmiła; piąta z rzędu największych gwiazd na nieboskłonach, o widmie bardzo podobnym do widma naszego Słońca; oddalona od ziemi o jakie 40 lat świetlnych.

goat's-thorn, s. ('čorn') bot. traganek milk vetch ASTRAGALUS, Linn. kilka gatunków płd.-eur.

goatstone, s. ob. bezoar.

goatsucker, s. kozodój, ptak tak zwany pod wpływem dawnego przesądu, jakoby nocą zabierał mleko kozom; ob. Capromulgidae, **goat milker**, **goat owl**, Podargidae.

goat willow, bot. iwa SALIX CAPREA, Linn.

goat without horns, hist. rel. ofiarowanie „kozła bez rogów” czyli człowieka, najczęściej dziecka, w obrzędach wudu (voodoo) w Ind.Zach.; przeważnie jeszcze w Haiti.

gobang, s. (goba~) japońska gra na szachownicy, mająca na celu ustawienie pięciu kamieni w jednym rzędzie.

gobar, s. (gobar') cyfry zach.-arabskie przekształcone z cyfr indyjskich z wieku ósmego przed Chr.

gobbing, s. (ga'bin~) górn. zatykać zbyt dużym żwirem.

gobble, s. (gab'l) gulgot; vi. gulgotać; vt. połykać łakomie.

gobbler, (gob'ler) 1) żarłok; 2) indor, ob. turkey.

Gobelin, adj. (z ang. ga'bełyn; z

fr. goblę') gobelinowy, dotyczący artystycznych tkanin na ścianę wyrabianych w Paryżu przez rodzinę Gobelinów od w. XVI, a za Ludwika XIV od r. 1662 w zarządzie państwowym; **gobelin**, s. tego rodzaju tkanina zawierająca kompozycje malarskie.

gobe-mouche, (gobmusz'; dosł. muchołówka) osoba która połknęła najnieprawdopodobniejszą plotkę, osoba łatwowierna.

go-between, s. (go bitui'n) 1) pośrednik; 2) łącznik.

gobi, s. (go'bi; mong. pustynia) geol. soczewkowata masa osadu pokrywającego basen terenu zapadającego się stale.

Gobia, s. (go'bia; od pustyni Gobi) geol. terytorium które w epoce mezozoicznej stanowiło środkową Azję i które przez niektórych historyków uważane jest za miejsce zwane biblijnym rajem.

Gobian, adj. (go'bien) dotyczący pustyni Gobi, zajmującej około 2,000,000 km².

Gobiidae, ob. goby.

Gobinism, s. (go'binizm) antropol. teoria o wyższości długogłowych blond ariów nad innymi rasami ludzkimi (Józef Artur hr. Gobineau, 1816—1882, „Sur l'inégalité des races humaines” (sür linealite' de ras üme'n)).

Gobio, s. (go'bio) zool. rodzaj ryb eur. ob. gudgeon; NIE spokrewniony z goby i Gobiidae.

goblet, s. (gab'let) 1) kieliszek z nożką na wino, lampka; 2) astr. G. płd. gwiazdozbiór Puchar Cup CRATER (53 gwiazdy do 7-ej wielkości) ob. mapkę str. 491 między 160° a 170°).

goblin, s. (gab'lin) krasnoludek, domowy, uboże, dziad, skrzat.

gobo, s. (gobo) 1) bot. kopian burdock ARCTIUM LAPPA, Linn., uprawiany w Japonii na warzywo; 2) kino, zasłonka do ochrony soczewki kamery od niepożądanego światła lub mikrofonu od niepożądanych dźwięków.

Gobseck, s. (gobsek') tytułowa postać skapca w powieści (1830) Balzaka (Honore de Balzac, 1799—1850).

gobstick, s. (gab'stick) 1) ryboł. kijek do wysuwania haczka z krtani złowionej ryby; 2) gw. ang. drewniana warzocha.

goburra, s. (goby'ra) zool. ptak australijski zimorodek, ob. kingfisher, laughing jackass, kookaburra.

(I) **goby**, s. (go'bi) zool. ryba cierniopłetwa z rodziny GOBIIDÆ, przeważnie morska; NIE spokrewniona z gobio.

(II) **goby**, s. (go'baj) wyśc. wyprzedzenie innego konia lub psa.

gocart, s. (go'kart) 1) rama na wysokości pach dziecka, poruszająca się na kółeczkach, w której dziecko uczy się chodzić; 2) dwukołowa japońska jinrickisha, nazywana przez cudzoziemców riksha; 3) lekki wózek.

god, s. (god) 1) bóg, bożek, nadprzyrodzona istota o nadludzkich własnościach; ob. **goddess**; bóstwo; 2) przedmiot któremu ludzie przypisują nadprzyrodzone własności i któremu oddają cześć boską, figura, kłoda, meteor, skała, półbóg **demigod**; bohater **hero**; pół-człowiek pół-bóg; bożyszcze **godling**, bożek **idol**, fetysz, **fetish** itp.; 3) **G. Bóg**, Najwyższa Istota, Stwórca świata; u Hindusów **TRIMURTI** czyli **Hindu Triad** troista istota składająca się ze Stwórcy (Brahma), Utrzymywacza (Wisnu) i Niszczyciela (Siwa); u chrześcijan Trójca Święta, **Holy Trinity**, składająca się z Boga-Ojca, Boga-Syna i Boga-Ducha Świętego; Trójca nieznaną żydom przed powrotem Jezusa Chrystusa po długiej nieobecności; 4) idea najwyższego rzadcy świata, ob. **deism**, **monotheism**, **pantheism**, **theism**; 5) osoba za życia uznana za bóstwo i otaczana czcią boską; 6) teatr. widz siedzący na najwyższej galerii w teatrze (w Warszawie: na paradyzie).

God-bless, vt. Bóg zapłać = **thank you**.

godchild, s. (god'czajld) chrzestniak; **godson** (m) chrzestny syn; **goddaughter** (f) chrzestna córka; ob. **godfather**, **godmother**.

Goddard, s. (go'dard) męskie imię własne.

goddaughter, s. ob. **godchild**.

goddess, s. f. (go'des) 1) bogini, bogunka, bóstwo rodzaju żeńskiego; 2) kobieta ubóstwiana; 3) teatr. osoba siedząca na najwyższej galerii w teatrze (w Warszawie na paradyzie).

goddess of beauty, mit. kl. bogini piękności, w Grecji Afrodyta, ob. **Aphrodite**, w Rzymie **Venus** czyli **Wenera**, ob. **Venus**; **G. of Liberty** pomnik w porcie nowojorskim na wyspie Bedloe, dzieło rzeźbiarza fr. Fryderyka Aug. Bartholdiego (1834—1904), dar rządu fr. dla narodu amer.; **G. of Mercy** budd. bogini Kuan Yin czczona w Chinach jako bogini współczucia; **G. of Reason** podczas Rewolucji Francuskiej w 1789 uosobienie Rozsądku w zastępstwie Boga; kościół **Notre Dame** został wówczas nazwany Świątynią Rozsądku; **g. of wisdom**, mit. kl. bogini wiedzy, w Grecji **Athena**, w Rzymie **Minerva**.

godfather, s. (god'fa:er) 1) ojciec chrzestny; 2) kum, kmotr.

God-fearing, adj. ('-fi'rin~) bogobojny, religijny, pobożny.

Godforsaken, adj. ('-forsej'kn) 1) zapomniany przez Boga (Mat. 27: 46); 2) **g. zatracony**; 3) **g. zapuszczony**.

Godfrey, s. (God'frej) Godfryd, męskie imię własne, sków. Bogumir.

godhead, s. (god'hed) 1) bóstwo, boskość; 2) **G. Bóg**; 3) Trójca Święta jako jedno, Bóg Trójjedyny.

godhood, s. (god'hud) boskość.

godhorse, s. ('-hors) = **mantis**.

Godiva, **Lady**, s. (godaj'wa, -di~) według legendy z w. XI żona pana na Coventry, która przejechała przez

miasto na wierzchowcu zupełnie naga, aby dopełnić zakładu, jaki zmusił jej męża do odpuszczenia pewnego podatku nałożonego na miasto.

godkin, s. (god'kin) = **godling**.

godless, adj. ('les) bezbożny; -ly, adv. (-li) bezbożnie; -ness, s. ('-lesnes) bezbożność.

godlike, adj. ('-lajk) boski, wspinały, podobny do boga lub do Boga.

godliness, s. ('-lines) bogobojność, pobożność, prawność.

godling, s. ('-lin~) bożek miejscowy.

God-man, s. Bóg-Człowiek 1) Jezus Chrystus; 2) nadczłowiek.

godmother, s. f. ('mo:er) 1) matka chrzestna; 2) kuma, kumoszka.

god of love, mit. kl. w Grecji **Eros**, w Rzymie **Kupidynd**, **Kupidynek**, ob. **Cupid**; **g. of war**, mit. kl. w Grecji **Ares**, w Rzymie **Mars**; **g. of wine**, **Bachus**, ob. **Bacchus**; **Dionizios**, ob. **Dionysus**.

godown, s. (go'daun) 1) łyk, haust; 2) apetyt.

godparent, s. ojciec chrzestny lub matka chrzestna.

God's acre, 1) grunt kościelny; 2) cmentarz.

God's advocate, **KRK** w procesie kanonicznym osoba zamianowana przez Kongregację Obrzędów do popierania sprawy kanonizacji kandydata jako **ADVOCATUS DEI** przeciwko zarzutom opozycji powierzonej stronie, zwanej urzędownie **PROMOTOR FIDEI**.

godsend, s. rzecz potrzebna i pożądana, przybywająca niespodzianie; coś, co jakby spadło z nieba.

godship, s. (god'szıp) boskość.

godson, s. (god-son) ob. **godchild**.

Godspeed, **God-speed**, **God speed**, int. dobrej drogi!, szczęśliwej podróży!, powodzenia!; vt. życzyć powodzenia.

God's penny, hist. grosz na zadatek, **DENARIUS DEI**.

God's Sunday, Niedziela Wielkanocna, Wielkanoc.

Godward, **Godwards**, adv. ku Bogu.

Godwin, s. (staro-sas. przyjaciel Boga) męskie imię własne.

goel, s. (go'il) staroż. hist. prawo i obowiązek żądania odwetu za przelaną krew, do odkupienia wszelkiej własności rodzinnej jaką kto był zmuszony sprzedać wskutek ubóstwa; do wykupienia z niewoli krewniaka, którego nędza zmusiła do zaprzędania się w niewole.

goelism, s. (go'elizm) zwyczaj obowiązkowego odwetu za przelaną krew.

-goer, przyr. (go'er) kto zwyczajnie chodzi, np. do kościoła, do teatru, **churchgoer**, **theatregoer**.

goer-by, s. (go'erbaı) przechodzień; częściej: **passer-by**.

Goetz, s. pl. (go-i'ti) hist. czarownicy, cudotwórcy, w szcz. wędrowni żydowscy cudotwórcy pospoliczy za czasów Chrystusowych.

Goethian, **Goethean**, adj. (göt'jen) będący w stylu Goethego (Jan Wolfgang Goethe (göte), 1749—1832); s. zwolennik, wielbiciel lub naśladowca Goethego.

goffer, (ga'fer), **gauffer** (go'fer) vt. marszczyć, rurkować, kręcić w papiloty (koronkę, płótno, jedwab itp.).

Gog, s. (gog) 1) bib. mityczny król kraju Magog (Ezech. 38:2); 2) pot. Antychryst; 3) szczep zaprzyszczony z krajem Magog, (Apok. 20:8); **Gog and Magog** dwie olbrzymie figury drewniane w londyńskim **Guildhall**; ob. **Gogmagog**.

go-getter, s. (go'geter; pot. przedsięwzięty i zdobywca człowiek, który zdobywa to, o co zabiega, np. zamówienia handlowe, głosy wyborcze itp.).

goggle, s. (gogl) 1) osoba zezowata; (o oczach) wystający, pot. wybałuszony; 2) zawracanie oczu; 3) zez; 4) okulary od słońca, od kurzu, od mrozu; 5) tarcza z dziurką do leczenia zezu; 6) wet. a) kołowaczna (owiec) ob. **gid**; b) wargotwienie (koni), ob. **stagger**.

goggle, vi. zezować, patrzeć zezem, patrzeć na skos; vt. zawracać (oczy).

goggler, s. (gog'ler) zool. morska ryba spokrewniona z koleczkami (ob. **Carangidae**) **TRACHUROPS CRUMENOPHTHALMUS**, wzdłuż brzegów atlantyckich Afr. i Amer.

Gogmagog, s. (gag'magag) w legendzie bryt. król olbrzymów; stąd: olbrzym; ob. **Gog**.

gogo, s. (go'go) bot. winorośl **ENTADA SCANDENS** której kora służy na Filipinach do wyrobu mydła do mycia włosów; geogr. ob. **Wagogo**.

Gohila, **Gohel Rajput**, s. (gohi'la, go'hel raż'put) geogr. naród (ok. 3½ miliona) żyjący od w. XII w. Katiawar na zach. wybrzeżu Ind. Wsch.

Goidelic, s. (go:el'lik) narzecze celtyckie, ob. **Indo-European Languages**.

going, s. (go'in~) a) odjazd, odejście, opuszczenie miejsca pobytu; 2) cięża; 3) bieg rzeczy, bieg życia, obyczaj; 4) stan drogi, gościńca itp.

going concern value, wartość interesu przemysłowego, handlowego itp., póki interes jest w ruchu odr. do wartości budynków, maszyn, zapasów itd. gdyby wstrzymano ruch żywego przedsiębiorstwa.

goings on, to, co się dzieje (zwykle w niekorzystnym znaczeniu).

going to Boston, amer. gra w kości; **g. to Jerusalem**, zabawa towarzyska, ob. **musical chairs**.

goitcho, s. (goj'czo) bot. australijskie ziele **BOEHAAVIA DIFFUSA** . . . używane na paszę.

goiter, **goitre**, s. (goj'ter) med. wole, **STRUMA**, chorobowe powiększenie gruczołu tarczowego; wycięcie wola **STRUMECTOMIA**.

goiter stick, med. lodyga brunatnicy rodzajów **SARGASSUM** i **LAMINARIA**, używana w Amer. Pld. jako lek na wole.

goitrous, adj. (goj'trös) med. do-

tyczący wola, wolaty, wolawy, wolowy; **g. gland** wolowy gruczoł GLANDULA THYROIDEA.

Gokuraku, s. (gokuraku; jap. arcyrozkosz) raj pośmiertny buddyśtów japońskich, ob. **Jodo**.

gola, s. (go'la) 1) wł. rodzaj gzym-su, ob. **cyma**; 2) Ind. Wsch. a) magazyn, śpichlerz; b) G. kasta indyjska zajmująca się handlem ryżu i soli (Bengal, Hyderabad, Madras, Mysore).

goladar, s. Ind. Wsch. kupiec.

golah, s. (go'la, h. wygnanie) hist. rozsyпка, DIASPORA po zburzeniu starożytnego państwa żydowskiego.

golandaas, s. (golendoz') Ind. Wsch. artylerzysta.

Golaseccan, s. (golase'kn) antrop. lud żyjący w wieku żelaznym w okolicy Lago Maggiore (la'go ma-dzo're), wyrabiający przedmioty z żelaza, brązu, bursztynu i szkła; zmarłych swych palili.

Golconda, s. (golkon'da) bogata kopalnia; od nazwy miasta G. w Ind. Wsch., niegdyś ośrodek handlu diamentami.

gold, adj. (go'ld) złoty, koloru złotego, płatny w złocie.

(I) **gold**, s. złoto, 1) chem. pierwiastek chemiczny c.w. 19.3, l. at. 79, c. at. 197.2, znak Au (aurum), temp. topnienia 1063°C; 2) materiał na monety, stąd: bogactwo; 3) złocenie, pozłotka; 4) kolor złota; 5) złożony lub złoty środek tarczy strzelniczej, trafny strzał w ten środek, to make a g.

(II) **gold**, **golde** (gold), **goolde** (guld) bot. 1) przest. nagietek lekarski pot **marigold** CALENDULA OFFICINALIS, Linn.; 2) nagietek złoty **corn marigold**; 3) złocien właściwy **oxeye daisy** czyli **white gold** CHRYSANTHEMUM LEUCANTHEMUM, Linn.; 4) woskowica europejska **sweet gale** MYRICA GALE, Linn.

(III) **Gold**, s. (go'ld), **Golde**, s. (go'ldi) a) szczep plemienia Tunguzów nadamurskich; b) ich język; ob. **Ural-Altaic Languages**.

gold-and-silver plant, bot. miesięcznik roczny **common honesty** LUNARIA ANNUA, Linn.

g. apple, pomidor (z fr. pomme d'or), ob. **tomato**.

g. beryl = **chrysoberyl**.

g. bond, papier wartościowy, którego kupony płatne są w złocie; ob. **currency bond**.

g. book, książeczka zawierająca 25 pozłotek 3" x 3".

g. brick (gold bryk) pot. przedmiot dostarczony jako cegielka złota, w istocie zawierający imitację złota; stąd cokolwiek podrobionego, przedstawianego oszukańczo za prawdziwą rzecz wartościową.

gold-brick, vt. gw. St.Zj. szachrować, oszukiwać.

gold bronze, a) sproszkowana miedź, używana w przemysle do imitacji złota; b) kolor złoto-brązowy.

goldbug, s. (-bog) a) zool. St.Zj.

złoty gnojak; b) gw. polit. zwolennik złotego podkładu monetarnego.

gold certificate, St.Zj. państwowy kwit na depozyt złożony w złocie w Skarbie Państwa i płatny bez wypowiedzenia.

g. chain, (g. czejn) bot. a) rozchodnik ostry **common stonecrop** SEDUM ACRE, Linn.; b) złotokap zwyczajny **golden chain** LABURNUM VULGARE, Gris.

g. chloride, chem. chlorek złota; **auric ch.** czyli **g. trichlore** chlorek złotowy AuCl₃; **aurous ch.** czyli **g. monochloride** chlorek złotawy AuCl.

g. coast, St.Zj. złoty brzeg, bogata dzielnica nad jeziorem, np. w Chicago, Ill.

g. crab, bot. rozmaite gatunki jaskra.

goldcrest, s. (gold'krest) zool. eur. mysikrólik REGULUS ptasek wróblowaty ze złotym pasmem, ob. **kinglet**.

goldcup, s. ('kop) bot. nazwa pot. a) rozmaitych jaskrów, w szcz. jaskra pstrego, RANUNCULUS ACER, Linn. j. bulwkowego, R. BULBOSUS, L.; b) knieci błotnej, CALTHA PALUSTRIS, Linn.

gold Democrat, hist. St.Zj. demokraci, którzy popierali w r. 1896 i 1900 Williama Bryana na prezydenta pod hasłem złotego standardu.

g. digger, (g. di'ger) 1) poszukiwacz złota; 2) kobieta nadskakująca mężczyźnie dla pieniężnej korzyści, pot. panna naciągalska.

golden, adj. (go'lden) 1) złoty, ze złota; 2) zawierający złoto, złotodajny; 3) złotego koloru; 4) drogo-cenny, wartościowy, np. złote myśli, złote słowa; 5) znamienity bogactwem lub powodzeniem, np. złoty wiek, złota era, **golden age**.

g. apples, ob. **Hesperides**.

g. balls, Ang. i St.Zj. trzy złote kule (dawny herb Lombardii), oznaczające przedsiębiorstwo zastawnicze; pierwszymi bankierami pożyczającymi na zastaw byli w Londynie Lombardezy; stąd nazwa „lombard” (na zastaw) i owe trzy kule.

Golden Book, Złota Księga, urzędowy spis szlachty weneckiej za czasów Rzeczypospolitej Weneckiej.

Golden Bull, Złota Księga, 1) edykt króla Andrzeja II nadający Węgrom w r. 1222 wolność i postanawiający periodyczne zjazdy sejmowe; 2) edykt cesarza niem. Karola IV z r. 1356 regulujący prawa i obowiązki elektorów i sposób wybierania głowy „cesarstwa rzymskiego narodowości niemieckiej”.

g. calf, 1) bib. złoty cielę; 2) pieniądz.

G. City, Nowa Jerozolima.

g. club, bot. amer. roślina ONONTIUM AQUATICUM, Linn. z rodziny obrazkowatych.

g. cudweed, bot. kocanka HELI-CHRYSUM.

g. currant, bot. ozdobny krzew zach. St.Zj., złota porzeczka RIBES AUREUM.

g. eagle, 1) złoty orzeł AQUILA CHYSAETOS rozpowszechniony na półkuli pñ.; amer. rodzaj A.C. CANADENSIS jest już rzadki; 2) w Ind. Wsch. lammergeier birkut, sęp różawy.

goldeneye, s. (go'ldenaj. -'adnaj) 1) zool. a) kaczka złotooka, amer. **American g. GLAUCIONETTA CLANGULA**; k. z. islandzka **Barrow's g.**; b) złotok, ob. **Chrysopa**; 2) złoty aster amer. **golden aster** CHRYSOPSIS VILLOSA, Nutt.

golden-eyed, adj. (go'ldenajd) złotooki.

Golden Fleece, złote runo 1) mit. kl. runo tryka, który przewióził Fryksosa (ob. **Phrixos**) do Kolchidy; król Kolchidy, Ajetes, umieścił runo w świętym gaju, strzeżonym przez smoka aż dopóki zdobył je podstępem Jason, (ob.) pozyskawszy względy królowny Medei; 2) hist. eur. order Złotego Runa w Hiszp. i do 1919 w Austrii; z reguły dla członków domów panujących, lecz w r. 1894 otrzymał go Adam ks. Sapieha, prezes Krajowej Wystawy we Lwowie.

golden flower of Peru, bot. słonecznik zwyczajny **common sunflower** HELIANTHUS ANNUUS, Linn.

Golden Gate, 1) bot. rodzaj herbacianej róży ogrodowej; 2) St.Zj. San Francisco.

golden goose, gęś z bajki greckiej, składająca złote jaja; właściciel zabił ją, bo chciał wszystko złoto zdobyć naraz.

Golden Horde (tatar. altun ordu) złota orda, tak nazwana od wspaniałego namiotu Batu chana, wnuka Dżengisa, 1) ob. **Kin**; 2) wojskowa wyprawa tatarska z w. XIII na Rosję, która pozostała pod władzą Tatarów do r. 1486.

golden key, klucz św. Piotra do nieba (Mat. 16:19).

Golden League, ob. **league**.

goldenly, adv. (go'ldenli) złoty, złocisto.

golden mean, (g. mi'n) złoty środek, AUREA MEDIOCRITAS, umiarkowanie.

g. moss, bot. gw. nazwa rozchodnika ostrego **common stonecrop** SEDUM ACRE, Linn., z rodziny gruboszowatych **orpine family** CRASSULACEAE; gw. pryszczyk, dziki nieśmiertelnik.

Golden Mount, pagórek rzymski Janiculum, zwany MONS AUREUS od koloru piasku.

golden mouse, powszednia w pñd.-wsch. Stanach mysz PEROMYSCUS NUTTALLI.

Goldenmouth, s. (-mau;) Złotousty (Jan Chryzostom).

goldenmouthed, adj. złotousty, wymowny.

goldenness, s. (-nes) złocistość.

golden number, kość. złota liczba ważna do obliczenia daty Wielkanocy; liczba roku bieżącego plus 1 dzieląc się przez 19 (metoniczny księżycowy okres 19-letni) a pozostała liczba jest złotą liczbą; jeżeli nie pozostaje

z dzielenia nic, liczbą jest 19; ob. Easter.

golden oak, stol. dębina wykończona w bardzo jasnym odcieniu.

golden pheasant, s. (g. fe'znt) zool. złoty bażant Chin i Tybetu.

goldenrod, s. (goł'denrod) bot. nawróc kanadyjska **SOLIDAGO CANADENSIS**, Linn.

golden rose, KRK. złota róża, pobłogosławiona przez Papieża w czwartą niedzielę postu, **Golden Rose Sunday**, i wysłana jako odznaczenie papieskie wybranej instytucji lub osobie za zasługi wobec Stolicy Papieskiej.

g. rule, a) bib. zasada: Nie czyn drugiemu, co tobie nie miło (Mat. 7: 12; Łuk. 6:31); b) mat. reguła trzech, ob. **rule of three** (a:b = c:x, x = bc:a).

g. rust, bot. rdza żółta czyli plewowa **PUCCINIA GLUMARUM**.

g. saxifrage, bot. śledziennica amerykańska **CHRYSOSEPLENIUM AMERICANUM** także **g. spleen**.

Golden State, St.Zj. Kalifornia; na pamiątkę r. 1848.

g. wedding, złote wesele, 50-lecie małżeństwa.

g. wolf, ob. **chance**.

gold fever, gorączka złota, mania poszukiwania kopalń złota.

g. field, okręg poszukiwania złota.

goldfinch, s. ('fincz) zool. szczygieł eur. **CARDUELIS CARDUELIS** albo **C. ELEGANS** z rodziny **FRINGILLIDAE** gromady wróblowatych; kilka gatunków amer. **SPINUS TRISTIS** w rozmaitych upierzeniach sezonowych.

goldfish, s. ('fysz) 1) złota rybka **CARASSIUS AURATUS** rodem z Chin, obecnie przeważnie w basenach lub w akwariach; 2) astr. **G.** = **DORADO** gwiazdozbiór zwany także **Swordfish** lub **Kiphas**, ob. str. 491 między 60° a 80°.

gold foil, pozłotka, złota folia, złoto listkowe.

Goldie, s. (goł'dik) język Goldów, ob. **Gold**, s.

Goldie, s. żeńskie imię własne.

gold leaf, pozłotka zazwyczaj gru-

bości $\frac{1}{200000}$ do $\frac{1}{250000}$ cala (inch = 25.4 mm.).

g. note, mon. banknot płatny w złocie.

gold-of-pleasure, s. (g. ow ple'zer) bot. Inicznik siewny **false flax**, Cr. z rodziny krzyżowych **mustard family CRUCIFERAE**.

Goldonian, adj. (goldo'njen) hist. lit. w stylu Goldoniego, dramaturga włoskiego (1707–1793), który pozostawił 120 komedij odzwierciedlających życie Europy XVIII w.

gold piece, (g. pis') złota moneta.

g. plate, s. zbiorowa nazwa złotego nakrycia stołowego.

gold-plate, vt. platerować złotem.

gold point, s. kup. kurs waluty, po którym nie ma różnicy między przesłaniem złotego pokrycia a zapłatą za pomocą przekazu; także mniej ściśle: **bullion point** i **specie point**.

g. premium, różnica między kursem zapłaty w złocie a w banknotach.

g. rush, gorączka złota, napływ poszukiwaczy złota do nowo odkrytej okolicy, jak np. do Kalifornii w r. 1849, do Klondike w Kanadzie w blisko sto lat później.

g. shell, ob. **Anomia**.

goldsmith, s. (gold'smi:z) złotnik; aż po koniec w. XVIII złotnicy prócz swej pracy artystycznej zajmowali się wymianą walut.

g. beetle, s. (g. bitł) zool. jelonek amer. **CATALPA LANTIGERA**, podobny do jelonka eur. **LUCANUS CERVUS**.

goldsmithery, -smithyry, -smithing, s. (gold'smi:z'ri, '-in') złotnictwo.

gold solder, s. (g. so'der) met. stop do spawania złota, pospolicie zawierający na 18 części: 14—złota, 4—miedzi i 2—srebra.

gold standard, mon. w ortodoksyjnej ekonomii społecznej złota podstawa wszelkich transakcyj pieniężnych i obowiązek państwa utrzymywania odpowiednich zapasów złota (bulionu czyli bilonu) na pokrycie banknotów będących w obiegu; rygor ten osłabił w w. XX kiedy szereg rządów, między nimi i Zj.Kr., go się wyrzekło; wkrótce po wybuchu wojny w r. 1916 rząd St.Zj., posiadacz znacznej większości zapasu złota, istniejącego na świecie, zabronil domagania się złota za papiery, wyraźnie wymagające wypłaty w złocie.

gold-star mother, St.Zj. matka żołnierza poległego w wojnie w XX w.; ob. **service flag**.

goldtail, s. (g.'tejl) zool. przadkówka (rządu motyli) rodzaju **białek**, **LIPARIS**, ze złocistym pęczkiem włosów u tyłu.

goldthread, s. ('-red) bot. a) pin.-amer. ziele **COPTIS TRIFOLIA** ; b) kaniańka **dodder CUSCUTA**.

gold watch, (g. uocz') bot. grząbel złoty **spatterdock** czyli **yellow pond lily NUPHAR ADVENA**, Ait. f. z rodziny grzybieniowatych **water lily family NYMPHAEACEAE**.

goldwater, s. ('-uo'der) gdańska złotówka (wódka).

goldwork, s. ('-uor'k') robota w złocie; -er, s. (-er) złotnik.

gold working, s. ('-uor'kin') miejsce płukania złotego piasku, często w pl.

golf, s. (golf) golf, sport polegający na trąceniu piłki, leżącej na ziemi, jednym z dziesięciu rozmaicie zakończonych kijów, **golf clubs**, dobranych stosownie do zamierzonego rzutu, jego odległości, kierunku itp.; tor golfowy, zaopatrzony w rozmaite dolki (jako częściowe mety) obejmuje kilka hektarów, co zmusza grających do pieszego ruchu na parę kilometrów.

golf, vi. grać w golfa.

golf bag, konew na kije i kule golfowe; nosi ją podczas gry chłopak posługujący, zwany **caddie**, ob. **caddie**, 1).

golf ball, piłka golfowa (kłębek

nici gumowych w pokrywce z kauczuku); w St.Zj. wagi najwyżej 1.55 uncji avoirdupois, o średnicy nie mniej niż 1.68 cala.

golfer, s. (gol'fer) grający w golfa (m i f).

golf links, tor golfowy.

Golgi's apparatus (gol'dżis apa'retes; Kamil Golgi (gol'dżi) 1844–1926, nagroda Nobla 1906) biol. międzykomórkowa grupa struktur w cytoplazmie, dających się rozróżnić za pomocą specjalnych zabarwień; materiał zwany także **Golgi material**, a poszczególnie grupy **Golgi bodies** ciała Golgi'ego; **G. method** biol. sposób przygotowania tkanek dla badania nerwów za pomocą środków chemicznych.

Golgotha, s. (galgo'za) 1) bib. Golgota, Kalwaria, ob. **Calvary**; 2) g. cementarz; 3) g. miejsce tortur.

goliard, s. (go'liord) hist. wędrowny student w. XII i XIII, układający wesołe wiersze łacińskie i zbierający pieniądze za żarty i pieśni; **Goliath**, s. (go'lias) legendarny biskup, twórca prawzoru wierszy tego rodzaju.

Goliath, s. (go'lia:z) bib. Goliath, olbrzym filistynski, którego rzekomo zabił Dawid katapultą; stąd: olbrzym; 2) zool. olbrzymia czapla **g. heron**; 3) mech. olbrzymi żóław, **g. crane**.

g. frog, zool. największa żaba, ważąca do 5 kg., **RANA GOLIATH**; Kamerun i Gabon w Afr.

golakra, s. (golka'kra) bot. duży, czerwony, kołczasty owoc jadalny winorośli wsch.-ind. przepekli **MOMORDICA COCHINCHINENSIS**...

golly, int. mój Boże!, ob. **clendonism**.

Golo, s. (go'lo) szczep nadnilański we wsch. Sudanie.

goloka, s. (golo'ka; ss. kraj krów) mit. hind. raj Kriszny.

gomari, s. (gomari) sing. i pl. miara objętości na Cyprze, 1,637 hl.

Gomarian, **Gomari**, **Gomari**, **Gomari**, s. hist. kośc. gomaryta, zwolennik Franciszka Gomara, hol. ucznia Kalwina w w. XVII.

gomavel, s. (go'mawyl) cenne meblarskie drewno brazylijskiego drzewa **ASTRONIUM FRAXINIFOLIUM** z rodziny nanerczowatych **ANACARDIACEAE**.

gombay, s. (gam'bej) kolenda na Bermudzie, gdzie zamaskowani Murzyni chodzą od domu do domu w czas świąt Bożego Narodzenia ze śpiewami i tańcami.

Gomeisa, s. (gomi'sa) astron. beta Psa Małego, β **CANIS MINORIS**, ob. mapa str. 410 między 100° a 110°.

Gomotia, s. (goman'szia) bot. rodzaj zielenic z rodziny **CHAETOPRORACEAE**; glony które przekuwają drewno, jak np. **G. LIGNIOCOLA**, lub muszle, jak **G. POLYRHIZA**.

Gomorrhean, **Gomorrean**, adj. (gomari'en) bib. znamienny dla Gomorry; s. homoseksualista.

gom-paaauw, s. (gam'pau; gom hol. guma, paaauw hol. paw) zool. pld.-afr. drop żywiący się głównie gumą

mimozy CHORIOTES KORI; ob. **bustard kori**.

Gomphocarpus, s. (gamfokar'pes) bot. rozległy rodzaj ziół i krzewów pld.-af. z rodziny trojeściowatych ASCLEPIADACEÆ; niektóre gatunki stosowane w lecznictwie.

gomphodont, adj. (gam'fodant) zool. mający zęby osadzone w tulejce.

Gompholobium, s. (gamfola'bium) bot. australijski krzew z rodziny motylkowatych PAPILIONACEÆ (w Amer. fasolowych FABACEÆ); ob. **poisonbush**.

gomphosis, s. (amfo'zys) anat. wkliniowanie, wklinienie, połączenie bezpośrednie (bez stawów lub ścięgien), jak np. zębów w szczęcie.

Gomphrena, s. (gamfri'na) bot. wiecznik, rodzaj zwrotnikowych roślin z rodziny szariatowatych **amaranth family** ARAMANTACEÆ, pochodzący z Ind. Wsch., częsty w hodowli ogrodowej; w. kulisty **globe amaranth** czyli **bachelor's button** G. **GLOBOSA**, Linn.

gomukhi, s. (go'muchi) Ind. Wsch. rodzaj sukna używanego na rękawiczki do odmawiania różańca.

gomuti, s. (gomu'ti) 1) malajska palma ARENGA SACCHARIFERA, . . . ; słodki jej sok służy do wyrobu wina, rdzeń wydaje rodzaj sago; 2) mocne włókno tej palmy używane na powrozy okrętowe.

(I) **-gon**, przr. (-gon) geom. -bok, np. **octagon** ośmiobok, **hexagon** sześciobok.

(II) **-gon**, przr. (-gon) biol. ob. **-gone**, **-gonium**.

(I) **gon-**, przedr. (gon-) biol. ob. **gono-**.

(II) **gon-**, przedr. (gon) anat. kolano-, golenio-; (gony gr. = genu i. kolano, np. **gonagra** dna w kolanie).

gonad, s. (ga'nad) anat. i zool. gruczoł piciowy.

gonapod, s. (ga'napod) zool. u dziesięcionogów DECAPODA, jeden z odwłoków zastosowany jako narząd piciowy.

Gond, s. (gond) 1) Gond, członek szczepu w środkowych Ind. Wsch. pochodzącego od drawidów lub pradowidów; dawniej znani ze składania bogom ofiar ludzkich; dziś część ich przyjęła religię Hindusów, część zaś żyje w animizmie, ob. **animism** 2); 2) język Gondów, ob. **Gondi**.

gondang, s. (gon'dang) bot. fikus jawański, FICUS SUBRACEMOSA, wydający twardy wosk, **gondang wax**.

Gondi, s. (gon'di) język Gondów, ob. **Dravidian Languages**.

gondite, s. (gan'dajt) petr. gondyt, skała przeobrażona, bogata w mangan i zawierająca spesartyn, rondonit i kwarc.

gondola, s. (gon'dola) 1) gondola, wenecka łódź, często bardzo wykwintna służąca na kanale jako środek komunikacyjny, z budką w środku, jak w innych miastach powóz lub samochód; 2) łódeczka pod balonem; 3) gondola czyli kosz sterowca.

gondola, vi. wiosłować gondolą, płynąć gondolą.

gondola car, St Zj. kolejowy wagon towarowy bez dachu.

gondolier, s. (gandoli'r) gondolier, wiosłarz na gondoli.

Gondwana, s. (gandua'ne) geol. ląd jaki istniał od paleozoiku do późnej kredy na pld. półkuli i łączył pld. Afr. przez Madagaskar, pld. Amer. (wsch. Brazylię) z Australią; zwany także lądem indo-afrykańskim; u zoogeografów Lemuria, ob. **Lemuria**.

gone, czas przeszły od **go**; pot. a) minęło; b) zakochany; c) pijany; d) wyczerpany, zmęczony; **g. arrow** strzała która minęła cel, pot. spuściwała.

-gone, przr., ob. **gonium**.

gone-by, adj. i s. ob. **bygone**.

gone feeling, uczucie osłabienia.

goneness, s. (go'n-nes) stan wyczerpania, słabość, młodość.

goneoclinic, adj. (ganjokli'nyk) biol. podobniejszy do jednego rodzica niż do drugiego, skłaniający się (w wyglądzie, charakterze itp.) do jednego przodka bardziej niż do drugiego (o mieszańcach, **hybrids**).

gonepoiesis, s. (gonepo'jizys) biol. wydzielanie lub wytwarzanie nasienia; **gonepoietic** (-je'tic) dotyczący tworzenia nasienia.

gonfalon, s. (gan'falyn) sztandar zwisający z poziomego drzewca; w sr. ww. w użyciu w republikach włoskich.

gonfalcon

skich, dziś jeszcze tylko w państwie papieskim.

gonfalonier, s. (-er) chorąży; **G. of Justice** głowa rządu Rzeczypospolitej Florentyńskiej w w. XVI.

gonfalonierate, s. (-nórejt) urząd wymieniony powyżej.

gong, s. (gon~) 1) gong, metalowa tarcza (zazwyczaj z miedzi z cyną) używana w Chinach do sygnalizowania (pory obiadowej itp.); 2) dzwonek sygnałowy, mała tarcza z mechanicznym młoteczkim.

Gongorism, s. (gan'gorizm) hist. liter. gongoryzm, przesadna elegancja stylu (ob. **euphuism**), zwana także **cultism**, naśladowająca styl poety hisz. Ludwika de Gongora y Argote (1561—1627); **Gongoresque**, **gongoristic**, adj. (-resk', -ris'tik) dotyczący jego stylu.

gonial, adj. (go'njel) biol. dotyczący macierzystej komórki, ob. **gonium**.

Goniates, s. pl. (gonjataj'tiz) paleont. goniatyty, rodzaj amonitów, ob. **Ammonoidae**, w systemie dewońskim i węglowym.

gonid, s. (go'nid) = **gonidium**.

gonidangium, s. (-den'dziom) pl. -gia ('dzia) zarodnia (**sporangium**) która wytwarza gonidia, ob. **gonidium**.

gonidiferous, adj. (ganidi'förs) bot. tworzący gonidia.

gonidio-, przedr. łączący z **gonidium**, ob. **-genous**.

gonidioid, adj. (gonid'jo-id) bot. podobny do **gonidium**.

gonidiose, adj. zawierający gonidia.

gonidiospore, s. a) = **conidiospore**; b) nieruchoma spora zarodkowa = **sporangiospore**.

gonidium, s. 1) bot. jednokomórkowy glon, ob. **conidium**; 2) bakt. reprodukcyjne ziarenko utworzone w bakterii.

gonimium, s. (goni'miom) pl. -mia (-mia) bot. u niektórych porostów **gonidium** barwy niebieskawo-zielonej.

gonimoblast, s. (ga'nimoblest) bot. sporotwórcza nitka, wychodząca z zapłodnionej płodnicy, ob. **carpogonium**, licznych krasnorostów **red algae RHODOPHYCEAE**; ostatnia jej komórka, **gonimolobe** (ga'nimolob) wytwarza sporę.

gonio-, przedr. (go'njo) 1) geom. oznaczający kąt; 2) kranioł. dotyczący **gonium**, ob.

gonioautoicous, adj. (-otoj'kiez) = **autoecious**, adj. (oto-i'szez) bot. (o mchach) mający plemnie (**antheridia**) na gałązkach rodnych (**archegonia**).

goniocraniometry, s. (krej'njame-tri) kranioł. mierzenie kątów głowy.

Goniodoris, s. (-do'ris) zool. rodzaj ślimaków morskich podrzędu NUDIBRANCHIA, zamienny dla rodziny GONIODORIDAE (-do'ridi) czyli GONIODORIDIDAE (-dory'di-di).

goniometer, s. (gonja'miter) kątomierz, goniometr, przyrząd do mierzenia kątów w geodezji, kraniologii, krystalografii (o dwóch wskazówkach **contact g.**); w teletechn. część radionamiernika.

goniometric, adj. (-met'rik) goniometryczny.

goniometry, s. = **trigonometry**.

gonion, s. (go-n'jon) kran. po obu stronach czaszki punkt (wyrostek), w którym dolna szczeka skierowuje się w górę.

Goniopholis, s. (gonja'folis) paleont. rodzaj wymarłych krokodyli, kopaliny górnej jury Eur. i Amer. Płn.

goniostat, s. (go'njostat) jubil. goniostat, przyrząd do cięcia faset klejnotu.

goniotropous, adj. (-a'tropöz) bot. kątowy, czworokątny, z jednym kątem skierowanym w przód, jednym wstecz, a dwoma w boki, jak np. łodyga widliczki, SELLAGINELLA.

gonitis, s. (gonajtis) med. zapalenie stawu kolanowego.

Gonium, s. (gon'jom) bot. zieleni-ca-wiciowiec rzędu VOLVOCALES, w kształcie blaszki.

gonium, s. biol. macierzysta komórka pochodząca od pierwotnej komórki nasiennej, ob. *germ cell*.

gonnardite, s. (go'nerdajt) min. gonardyt (po fr. mineralogu Ferdynandzie Gonnard, czyt. Gonar') gonardyt, dzeolit $(Ca Na_2)_2 Al_2 Si_2 O_{10}$ plus $5\frac{1}{2} H_2O$, c.w. 2.3.

gono-, **gon-**, przedr. (gonos gr. nasienie) dotyczący nasienia, np. **gonoduct** przewód nasienia.

gonoblast, s. (-blest) biol. komórka rozrodcza; -ie, adj. (-blestik) dotyczący komórki rozrodczej.

gonocalyx, s. (-ka'liks) zool. dzwonek meduzowatego gonofonu stułbiopława.

gonochorism, s. (-ko'rizm) biol. 1) podział na pici, odr. hermafrodytyzmu czyli obojnactwa; 2) rozwój i ewolucja różnych piciowych; -al, adj. (-ryz'mei), -ristik, adj. (-rystik) dotyczący podziału na pici, rozdzielnościowy.

gonococcus, s. (-ko'kus) pl. -cocci ('-saj) bakt. dwinki rzeżączkowe czyli DIPLOCOCCUS (lub MICROCOCCUS) GONORRHEÆ; -coccal, -cocle, adj. (-kal, -sik) dotyczący tych dwoiniek lub rzeżączki.

gonocoele, s. (ga'noisil') zool. jama ciała lub ta część która zawiera gonady.

gonocyte, s. (-sajt) = gametocyte. **gonocium**, s. (goni'sziom) zool. gonocjum.

Gonolobus, s. (gona'lobes) bot. gonolobus, winorośl piaskowa, rodzaj roślin amer. z rodziny trojeściowatych milkweed family ASCLEPIADACEÆ; mlecz niektórych gatunków w użyciu lecznictwa jako środek budzenia apetytu.

gonomere, s. (ga'nomir) biol. plemnik zachowujący jeszcze swą tożsamość przez pewien czas podczas podziału, ob. *cleavage*, 3).

gonophore, s. (ga'nofer) 1) bot. przedłużenie osi zawierające sporofil (liść zarodnikonośny); 2) zool. gonofor, zooid reprodukcyjny kolonii stułbiopława.

gonoplasma, s. ('-plazm) bot. u pasorzytnych grzybow rodziny wroślików, PERONOSPORACEÆ, część protoplazmy biorąca udział w sprężeniu.

gonopoietic, adj. (-poje'tik) biol. tworzący komórki zarodowe.

gonorrhea, -rrhoe, s. (ganori'a) med. rzeżączka, pot. tryper, zaraźliwe zapalenie przewodu piciowego i moczowego; -al, rheic, -oe-, -re'ik adj. rzeżączkowy.

gonosome, s. (ga'nosom) biol. gonofory zbiorowo.

gonosphere, s. (-sfir) = oosphere. **gonotokant**, s. (gona'tokant) biol. = gonocyte.

gonozooid, s. (ganozo'o-id) zool. a) piciowy zooid, gonofor; b) piciowy zooid ostonicy.

gony, s. (go'ni) pot. duży ptak morski, w szcz. albatros; 2) pisklę krótkoogonowego albatrosa.

-gony, przyr. oznaczający związek z pokoleniem, rodzeniem, tworzeniem się.

Gonystylus, s. (ganistaj'les) bot. nieliczny rodzaj drzew wsch.-ind. rodziny słazowatych mallow family MALVACEÆ, (rzędu w Eur. wiązkowych COLUMNIFERÆ; w Amer. malwowych MALVALES); cenne drzewo podobne do drewna drzewa rajskiego, ob. *agallochum*.

good, adj. (gud) dobry, 1) odpowiedni, dostateczny, wystarczający do zamierzonego celu, np. dobre pomieszczenie na bibliotekę; 2) pełny, należny, raczej za wiele niż za mało, np. *good weight*; 3) znaczny, liczny, *good share* znaczna część; 4) mający zalety wymagane, a g. *soldier* odważny żołnierz; a g. *actor* aktor umiający dobrze grać; 5) dobrotliwy, miłosierny, przyjazny; 6) (o dziecku) grzeczny, posłuszny; 7) pożyteczny, pożądany, właściwy, celowy; 8) moralny, etyczny; a g. *name* dobre imię, dobra sława; in g. *faith* w dobrej wierze, uczciwie, bez podstępnych zamiarów; g. *deed* pr. układ bez błędów prawnych; as g. *as gold* bez błędów; for g. na stałe; **good** — szk. ob. g. *daughter*.

good, adv. 1) = well; 2) as g. as w istocie, tyle co.

good, int. dobrze, brawo, zgoda. **good**, s. 1) dobro, rzecz dobra, rzecz przynosząca pożytek; 2) fil. dobro, coś co zadawalnia etyczne żądania; 3) poprawa bytu, korzyść, dobrobyt, powodzenie; przec. straty, uszkodzenie, szkody; 4) przedmiot pożądania i zabiegów; 5) zbiorowo: dobrzy ludzie, przec. źli, występni; 6) przedmiot majątkowy, towar, zwykle w pl.; rzeczy ruchome i nieruchome, z wyjątkiem pieniędzy; 7) kup. towar lokciowy, skrót zamiast *dry goods*.

good afternoon, **g. day**, **g. evening**, **g. morning**, **g. night** 1) powitanie lub pożegnanie o stosownej porze dnia (dzień dobry, dobry wieczór, dobra noc); 2) oznaczenie pory dnia, np. na dzieńdobry, na dobranoc.

g. behavior, (g. bihej'wiór) dobre zachowanie się; pr. kar. St.Żj. tytuł skrócenia kary więziennej.

g. board, (g. bo'rd) mar. korzystny zakos, korzystny hals (gdy okręt idzie naprzód bez zakosu).

G. Book, g.b. biblia.

g. books, korzystna opinia, *to be in one's g. b.* być u kogoś dobrze zapisanym, być u kogoś w łaskach.

g. breeding, dobre wychowanie; zachowanie się dowodzące dobrego wychowania i wzięcia towarzyskiego.

good-by, **good-bye**, z Bogiem, z Panem Bogiem, (God be with ye), pozdrowienie pożegnalne.

good-bye-summer, bot. potoczna nazwa kilku gatunków astra, St. pld.-wsch.

good cheer dobry humor; dobra uczta.

g. daughter, szk. synowa; zazwyczaj *daughter-in-law*; **g. son**, szk. zięć; **g. brother**, szk. szwagier; **g. sister**, szk. bratowa, szwagierka; **g. father**, szk. teść; gw. pan ojciec; **g. mother**, szk. teściowa, tescza; gw. pani matka.

Goodenia, s. (gudi'nja) bot. rodzaj

australijskich ziół i krzewów nazwany po biskupie Samuelu Goodenough (gu'dinef) 1743—1827; rząd główko-zrosłych SYNADRÆ, (w Amer. dzwonkowych CAMPANULALES).

g. feeling, wzajemna życzliwość.

g. fellow, a) pocziwiec; b) pot. dobry kompan; **g.-fellowship** dobra kompania, przyjazne grono, przyjazne stosunki towarzyskie.

g. form, właściwa forma towarzyska.

good-for-nothing, adj. (gu'dforno'-in~) niezdały, bezwartościowy, do niczego; s. niezadara, nicpoń, nicdobrego; przest. niewart, nic po nim.

Good Friday, Wielki Piątek, piątek przed Wielkanocą obchodzony jako dzień ukrzyżowania Chrystusa Pana.

Good Friday grass, bot. kosmatka polna *wood rush* LUZULA CAMPESTRIS, (Linn.), DC.

good grace, (gud grejs') łaskawość, uprzejmość, życzliwość (osoby wybitniejszej wobec mniej znaczącej).

Good Gray Poet (gud grej po'-it) poeta amer. Walt Whitman (1819—1892).

goodhearted, adj. (gud'harted) dobroduszny; -ly, adv. (-li) dobrodusznie; -ness, s. (-nes) dobroduszość.

Good-Henry = Good-King Henry. **good humor**, (gud ju'mor) dobry humor, wesoły nastrój.

Good-King-Henry, bot. komosa strzałkowata *Mercury* CHENOPODIUM BONUS HENRICUS, Linn., roślina eur. zaaklimatyzowana w St.Żj.

Good Knight, the, (i i gud-najt'; fr. Le Bon Chevalier, le bą szewalie') Bayard, ob. Chevalier.

good land, (g. lend) int. = **good Lord**; ob. *clendonism*.

good-looker, s. (gud'luker) osoba dobrego wyglądu; **good-looking**, adj. przystojny; -ingness piękny wygląd.

good Lord, int. mój Boże! okrzyk zdziwienia lub współczucia.

goodly, adj. 1) ładny; 2) liczny, niemały.

goodly, adv. wcale, znacznie.

goodman, s. (gud'men) pl. -men, 1) przest. patriarcha, głowa domu; 2) gospodarz, kmieć.

good-morning-spring, s. bot. portulaka wirginijska *spring beauty* CLAYTONIA VIRGINICA, Linn.

good nature, s. (gudnej'czór) jowialność; **good-natured**, adj. (-d) jowialny; -ly, adv. (-li) jowialnie; **good-naturedness**, s. (gud-nej'czordnes) jowialność, dobrotliwość, poczciwość.

goodness, s. (gud'nes) dobroć; int. for g. sake na miłość Boską; g. gracious, na Boga, ob. *clendonism*, g. knows, Bóg wie, ob. *clendonism*.

good offices życzliwe pośrednictwo obcego rządu w sprawach między dwoma rządami pozostającymi w sporze lub bez własnego zastępstwa dyplomatycznego.

Good Queen Anne, (gud' kuin en')

Ang. Anna Czeska (1366—1394) żona króla Ryszarda II.

Good Queen Bess, Elżbieta (1558—1603), królowa Ang.

goods, s. pl. towar (sing.) zbiorowo.

goods ruble, mon. rubel w stosunku do wartości towarów zań nabytych; w r. 1923 przyjęty przez ZSRR.

good sense, zdrowy rozsądek; gw. koński rozum.

Good Shepherd, Dobry Pasterz, Chrystus (Ew. Św. Jana 10:11).

goods of the first order, ekon. społ. towary spożywcze (jadło, odzież, opał).

g. value, wartość w towarze otrzymana za jednostkę monetarną, wartość nabywcza monety krajowej.

good temper, łagodne usposobienie.

good-tempered, adj. mający pogodne usposobienie, zrównoważony; -ly, adv. z równowagą: -ness, s. (temperdnes) równowaga umysłowa, pogoda umysłu.

Good Templar, (gud tem'pler) Dobry Templariusz, członek tajnego stowarzyszenia antialkoholicznego założonego w St.Zj. w r. 1851 i wprowadzonego do Anglii w 1868; ob. **Templar**.

good tide, przest. a) Boże Narodzenie; b) Tłusty Wtorek.

g. time, 1) rozrywka, zabawa; 2) spory kawał czasu; 3) czas darowany z kary więziennej za dobre zachowanie się (ob. **good behavior**).

g. turn, akt grzeczności, dobry uczynek.

g. use, wyraz lub zwrot przyjęty przez pierwszorzędných autorów.

good will, dobra wola, cnotliwy zamiar, chętna zgoda.

goodwill, pr. wartość przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego będącego w ruchu, ponad wartość budynków, maszyn, towaru itp., a reprezentująca renomę, stałe stosunki kupieckie, doświadczenie itp. wartości, znikające z chwilą zaprzestania interesu.

goof, s. (gu'f) gw. błazen.

goofer, s. pld. St.Zj. wśród Murzynów uprawiających przesady wudu (**oodoo**) znachor, cudotwórca.

goofy, adj. (gu'fi) błazeński; **goofily**, adv. (-li) po błazeńsku; **goofiness**, s. (-nes) błazeństwo.

goolah, s. (gu'la) gliniana miska (Ind. Wsch.).

gools, s., sing. i pl., gw. kniec błotna **marsh marigold** *CALTHA PALUSTRIS*, Linn., gw. nazwy: kaczaniec, kniat, majówka błotna, łotoc, świrgiel, wole oko.

gooma, s. (gu'ma) bot. australijski krzew z rodziny widczomleczoowatych **spurge family** *EUPHORBIACEAE*, *BERTYA CUNNINGHAMII*, używany w suchych okolicach jako pasza.

goondie, s. (gun'di) chata australijskiego tubylca.

goosander, s. (guzen'der) bot. eur. *MERGUS MERGANSER* i pokrewny amer. *M. M. AMERICANUS*.

goose, s. (gu'z) pl. **geese** (gi'z) 1) gęś, ptak blaszkodzioby, pośredni między łabędziem a kaczką, stanowiący podrodzinę *ANSERINAE* rodziny *ANATIDAE*; samica: gęś, **goose**; samiec: **gander**; młode: gaska (f), gęsiorek (m); od dawna oswojony i trzymany dla smacznego mięsa i miękkiego pierza; 2) gęś, mięso gęsie, gęsiną; 3) głupia kobieta; 4) **goose**, pl. **gooses** żelazko krawieckie z rączką podobną do karku gęsiego; 5) **keno** **goose** woreczek na numery loteryjne w grze loteryjnej **keno**.

goose, vt. prasować żelazkiem krawieckim, ob. **goose**, s. 4).

g. barnacle, zool. kaczenica, ob. (II) **barnacle**.

goosebeak, s. (gu'zbik) zool. delphin.

goosebeak whale, zool. niewielki i rzadki wieloryb mór eur. w temperaturze umiarkowanej, *ZIPHIUS CAVIROSTRIS*.

gooseberry, s. (guz'beri) bot. 1) agrest, owoc eur. krzewu rodzaju *RIBES GROSSULARIA*, Linn.; 2) owoc pokrzewnych rodzajów, np. *American g.*, *Barbados g.*, 3) wino agrestowe, **g. wine**; 4) nadzorczyń, ob. **chaperon**, która nie chce nic widzieć, stąd: **to play g.; zbyteczna trzećcia osoba; 5) woj. przeskoda składająca się z próżnego koła drutu kolczastego.**

gooseberry, vi. zbierać agrest.

gooseberry family, bot. Am. *GROSSULARIACEAE*; w Europie agrest *RIBES GROSSULARIA*, należy do rodziny skalnicowatych *SAXIFRAGACEAE*.

gooseberry fool, (guz'beri fu'l) 1) kuch. smażony agrest z białą śmietaną; 2) bot. miodunka plamista, gw. płućnik lekarski, *PULMONARIA OFFICINALIS*, Linn. i pokrewna amer. *smooth lungwort* *MERTENSIA VIRGINICA*, DC.

g. fruitworm, (g. fru'tu'orm) zool. larwa motylka agrestowego *ZOPHODIA GROSSULARIÆ*.

g. gourd, (g.gord) bot. ogórek zachodnio-indyjski, *bur gherkin* *CUCUMIS ANGURIS*, Linn.

g. mildew, każdy grzybek napadający agrest, w szcz. amerykański macznik agrestowy *SPHÆROTHECA UVÆ* i *MICROSPHÆRA* o przycepkach wielokrotnie rozgałęzionych, klasa workowców *ASCOMYCETES*, podklasa *CARPOASCINEÆ*.

g. rust, nazwa rozmaitych chorób agrestu wywołanych przez rdze wejmutowo-porcyczkową *CRONARTIUM RIBICOLA*.

g. stone, min. rodzaj granatu.

g. tree, ob. **Otaheite gooseberry**.

gooseboy, s. (gu'zboy) pasterz gęsi, pastuch gęsi, gęsiarek.

goose-cackle, pot. gęsie kreranie, gęganie, bezpotrzebna gadanina.

goosecap, s. gaska, gąsiątko, głup-tasek.

goose chase, ob. **wild goose chase**.

g. corn, pot. 1) sit sztywny **coarse** **rush** *JUNCUS SQUAROSUS*, Linn.;

2) stokłosa miękka *BROMUS HOR-DACEUS*, Linn.

g. egg, gw. w zabawach towarzyskich zero; także **duck egg**.

goose-flash, **goose-skin**, (gu'z flesz, g. skin) gęsia skóra, gęsia skórka, mrowie, objaw wywołany pod wpływem zimna lub czasem naprężenia nerwowego.

gooseflower, s. (guz'flau'er) bot. podzwrotnikowy kokornak pld.-am. *ARISTOLOCHIA*.

goosefoot, s. (-fut) pl. **foots**, bot. gęsia stopka, 1) każda roślina rodzaju komosa *CHENOPODIUM* (chen gr. gęś, pus podos' gr. noga); 2) każda roślina rodzaju komosowatych *CHENOPODIACEAE*; 3) krzew pld.-afr. *ASPALATHUS CHENOPODA*

goosegirl, s. ('-görl) gęsiarka, pastuska gęsi, pastuszką.

goose grass, s. bot. przytulia lepczyca *cleavers* *GALLIUM APARINE*, Linn.; także pot. lub gw. a) rdest ptasi **common knotweed** czyli **doorweed** *POLYGONUM AVICULARE*, Linn.; b) świbka błotna **pondweed** *TRIGLOCHIN PALUSTRE*, Linn.; c) proso krwawe **crab grass** *PANICUM SANGUINALE*, Linn.

g. gull = **black backed gull** *LARUS MARINUS*.

gooseherd = **goose boy**.

goose mouth, wet. zwisanie górnej wargi konia nad dolną.

gooseneck, s. ('-nek) coś wykręconego w kształt gęsiego karku, np. a) chem. rurka szklana łącząca dwa naczynia, jak w aparacie destylacyjnym; b) leśn. żelazny hamulec na dnie wiązki pni zsuwających się po stoku; c) mar. sworzeń żorawia przy masztownego; d) mech. połączenie rur żelaznych tworzących S lub U.

gooseneck and ball, (g. end bo'l) wilk, ob. **andiron**, zakończony u góry kulą u szczytu skrętu.

goose-pimples, s. (g.pimplz) ob. **goose flesh**.

goose rump, wet. u konia łęgować zadu wskutek czego ogon jest nisko osadzony.

goosery, s. (guz'ri) 1) gąskowość, głupota; 2) gospodarstwo gęsie; 3) stado gęsi.

goose skin, 1) skóra gęsi; 2) = **goose flesh**; 3) arch. powierzchnia chropowata niektórych żywic kopalwowych (kopalów).

g. step, s. (guz'step) woj. ćwiczenie wojskowe polegające na wyprężeniu tułowia i kończyn podczas marszu i stosunkowo długie między ruchami pozostawanie bez ruchu. stojąc na jednej wyprężonej nodze; w Ang. i St.Zj. o marszu pruskim.

g. tree, bajeczne drzewo, którego owoce padając na ziemię zmieniają się w gęś północną, ob. **barnicle**, a padając na wodę — w ryby.

goosy, adj. (gu'zi) 1) gąskowaty, głupiutki; 2) mający gęsią skórę; 3) rozdrażniony, nerwowy.

gopher, s. (go'fer) zool. 1) gofer, amer. gryzoń o wyglądzie zielonego szczura, zwany także **pocket gopher**

i **pouched rat**; żyje w zach. części Amer. Płn., w Amer. Śr. i w niektórych stanach pld. na wsch. od Georgii, gdzie nazywają go **salamander**; rodzina **GEOMYDIDÆ**; 2) wiewiórka pld. St.Zj. rodzaju **CITELLUS** czyli **SPERMOPHILUS**; 3) żółw podziemny **GOPHERUS POLYPHEMUS** nadmorskich okolic pld. St.Zj.; mięso i jaja jadalne; 4) skrót = **gopher snake**, ob.; 5) w narzeczu żłodzijskim a) chłopiec wkradający się do budynku przez otwór za ciasnny dla dorosłego; b) włamywacz otwierający kasy dynamitem; 6) G. mieszkaniac stanu Minnesota, ob. **Gopher State**; 7) w pld. St.Zj. pług.

gopher, vi. i vt. podkopywać lub podkopywać się nieregularnymi zygzakami.

g. frog, zool. żaba pld. amer. **RA-NA AESOPUS** żyjąca często w wykopach żółwia, ob. **gopher** 3).

g. plant, bot. nazwa ostromleca **capser spurge** czyli **mole spurge** (mole kret) **EUPHORBIA LATHYRUS**, Linn.

g. snake, s. (g. snejk) 1) = **bull snake**, ob.; 2) duży niejadowity wąż pld. St.Zj. **DRYMARCHON CORAIS COUPERI**.

Gopher State, przydomek stanu Minnesota.

gopher tortoise = **gopher**, s. 3).

gopura, s. (go'pura) kamienna, często olbrzymia i wspaniała wieża zdobiąca wejście do świątyni hinduskiej.

Gor, s. (gor) sing. i pl. szczep żyjący nad górnym Indusem w Ind. Wsch.

gora, **gorah**, **goura**, s. (go'ra) instrument muzyczny Hotentotów i Buszmanów w Afr.

goracco, s. (gora'ko) Ind. Wsch. tytoń palony przez nargile, ob. **hookah**.

goral, s. (goral) pl. **goral** i **gorals**, zool. antylopa azj. żyjąca w Himalajach po Chinę i Japonię.

goralog, s. (go'ralog; gora' hind. biały, log hind. ludzie) Ind. Wsch. biały człowiek, w szcz. Anglik.

goran, s. (goran') bot. zarośla mangrowe Ind. Wsch. w szcz. rodzaje **CERIOPS ROXBURGHIANA** i **C. CANDOLEANA**, z rodziny **RHIZOPHORACEÆ**, których kora daje cenny wyciąg garbarski.

Gorboduc, s. (gor'bodök) legendarny król brytyjski; tytuł pierwszej tragedii angielskiej T. Sackville'a (hr. Dorseta 1536—1608) i Mortona, wystawionej w r. 1561.

gorce, s. (gors) 1) wir wody; 2) przeszkoda w transporcie rzeczynem, np. tama.

gorcock = **moor cock** = **male red grouse**, zool. głuszc szkocki **LAGOPUS SCOTICUS**, ob. **gorhen**.

Gordian, adj. 1) mit. kl. gordyjski, trudny do rozwiązania, **the G. knot** węzeł gordyjski; 2) zool. przynależny do rodziny **GORDIIDÆ**, ob. **Gordius**.

Gordian knot, (gor'djen not') mit. kl. węzeł gordyjski, związany przez Gordiusza, założyciela królestwa Frygii, z tym zaklęciem, że tylko,

kto zdoła ten węzeł rozwiązać, będzie mógł zawiadnąć całą Azję; Aleksander Wielki węzeł ten rozciął mieczem, stąd G. k. oznacza a) trudność nie do pokonania albo b) niezwykły sposób jej usunięcia.

Gordon Riots, s. pl. (gor'don raj'-oc) hist. ang. uliczne rozruchy antykatolickie w Londynie trwające od 2-go do 8-go czerwca 1780 pod wodzą lorda Jerzego Gordona; zwane także **No-Popery riots**.

gordura grass, (gordu'ra gras) bot. brazylijska trawa pastewna podobna do afrykańskiej **molasses grass**, ob.

Gordynæan, s. (gordyn'i-en) starożytny naród uważany za przodków dzisiejszych Kurdów.

(I) **gore**, s. (gor) skrzepia krew.

(II) **gore**, s. bryt materiału, trójkąt materiału wszyty w klin; mar. niewielki trójkątny kawałek płótna itp. wszyty w żagiel; mar. **goring strake** pas rozszerzony za gubionym. **gore**, vi. i vt. przebić, przekłuć rogami, dawniej także dzida, oszczepem, lancą.

gorge, s. (gordz) 1) gardziel, gardło, krtani, szyja; 2) żer; 3) żarcie, chciwe polykanie; 4) przesynek górski; wąż o ścianach prostopadłych, zwłaszcza skalistych; 5) zator, masa (piasek, lód itp.) zatykająca przepływ; 6) mech. rowek bloku lub koła transmisyjnego; 7) fort. tylne wejście do zabudowania fortecznego; 8) ryboł. przynęta łatwa do połknięcia a trudna do wypłucia.

gorge, vi. chciwie polykać (jadło), także przen., np. **to g. on books** chciwie polykać książki, zaczytywać się namiętnie; vt. opychać się (abl. with), napełniać, napychać.

gorgelet, s. (gordz'let) zool. plamka na szyi.

gorgeous, adj. (gor'dzös) wspaniały, przepiękny, okazały; -ly, adv. (-li) wspaniale, przepięknie, okazale; -ness, s., (-nes) wspaniałość, okazałość.

gorger, s. ('-dzer) 1) żarłok, obżartuch; 2) zator, przedmiot tworzący zator.

gorget, s. ('dżet) 1) hist. część zbroi średniowiecznej pokrywająca kark i szyję; 2) stąd: a) kołnierz; b) ozdoba na szyję; c) damska chusteczka na głowę i szyję, dawniej bardzo rozpowszechniona, dziś jeszcze zachowana przez zakonnice dla przykrycia brody; 3) chir. rowkowa przyrząd do pewnych operacji, jak np. kruszenie kamieni w pęcherzu, **lithotomy**; 4) zool. plama na szyi, łatka pewnej maści; ob. **gorgelet**.

Gorgon, s. (gor'gon) mit. gr. gorgona, jedna z trzech mitologicznych sióstr, Stheno, Euryale i Meduza z węzami w miejsce włosów, których widok zamieniał patrzącego w kamień; 2) g. osoba niezwykle brzydka lub straszna z wejrzenia; 3) g. = **Gorgoneum**.

Gorgonaceæ, s. pl. (gorgonej'szia) zool. rodzaj stułbiopławów **HYDROZOA**.

Gorgon's head, gorgoneum, w staroż. Grecji talizman chroniący od

zła; Atene miała gorgoneum w swej tarczy.

Gorgonzola, ostry włoski ser podobny do rokfortu; nazwa od wioski pod Mediolanem, z której ser ten pochodzi.

Gorgonzola hall, (gw. giełd. w Londynie) sala giełdy londyńskiej (od koloru ścian).

Gorgosaurus, s. (-so'res) paleont. wymarły rodzaj olbrzymich mięsożernych dinosaurów z górnej kredy w Alberta, Kanada.

gorhen, s. (gor'hen) kura szkockiego głuszcza; ob. **gorcock**.

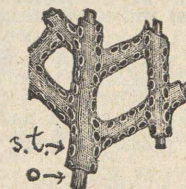
goric, s. (go'rik; bret. gaourik = kozioł, por. gr. Pan, słow. kozodój) w folklorze bretońskim, złośliwy duch, tańczący dookoła przedhistorycznych nagrobków; ob. **menhir**.

gorilla, s. (gori'la) zool. goryl, największa znana małpa człekokształtna, **anthropoid ape**, **GORILLA GORILLA** żyjąca w lasach zwrotnikowej Afr. Zach.; **G. Land**, **G. Country** wulkaniczna okolica jeziora Kiwu w Kongo Belgijskim Afr., prawdopodobnie miejsce pochodzenia goryłów.

gorgonesque, adj. (-esk') na podobieństwo Gorgony, odstręczający, okropny.

gorgoneum, s. (gorgoni'om) twarz Meduzy, obraz Meduzy.

Gorgonia, zool. rodzaj stułbiopł.

Gorgonia

o oś, s.t. spólna tkanka

wów z rodziny **GORGONACEÆ**; ob. **coenenchyma**.

gorgonian, s. koral z rodziny **GORGONACEÆ**.

gorgonize, vt. działać jak Gorgona, pozbawiać zmysłów, powodować skamienienie.

goring, s. (go'rin~) 1) trójkątny kawałek sukna, płótna itp. do wszycia jako klin; 2) pod koniec wieku XIX klin elastycznej gumy w cholewce trzewika.

Gorkhali, s. (gorchali) 1) Gurka, członek wojowniczego szczepu w Nepalu w Ind. Wsch.; 2) aryjski język tego szczepu, chaskura.

gormandize, s. (gor'mendajz) 1) przest. obżarstwo; 2) zjawstwo kuchi, apetyt smakosza w jedzeniu i picu.

gormandizer, s. (gor'mendajzer) smakosz.

gorse, s. (gors) bot. a) kolcolist zachodni **furze** czyli **whin ULEX EUROPEUS**, Linn., pot. ostrokrzew, ostrokrzew kolczasty; b) jałowiec pospolity **common juniper JUNIPERUS COMMUNIS**, Linn.

gorsebird, s. ('-börd) zool. makolagwa linnet **LINARIA CANNABINA** czyli **CARDUELIS CANNABINA**; z rodziny iuszczaków **FRIN-**

GILLIDÆ; około 14 cm. dł.; na wiosnę wierzch głowy i pierś samca karminowy.

gorsedd, s. (gor'seđ) hist. ang. 1) starożytny zjazd druidów, z którego prawdopodobnie powstał **eisteddfod**, ob.; 2) krag słupów kamiennych na miejsce zaprzysięgania nowych członków; 3) = **cromlech** 2); **menhir**.

gorse duck, s. (g. dok) zool. derkacz **corn crake** **CREX** **CREX**.

gorsehatch, s. ('-hacz) 1) opocznik czyli białorzytka **whinchat** **SAXICOLA** **CENENTHE**, ptak śpiewający z rodziny **MUSCICAPIDÆ**, 7 cm. dł., w Ang. także pot. **gorsechat**, **wheatear** (gors'czat, ul't-ir').

Gortonian, s. (gorto'njen) hist. kość. gortonianin, członek sekty założonej przez Samuela Gortona (1592—1677) z Mass., nie uznającej zewnętrznych obrzędów ani duchowieństwa, a uważających niebo i piekło za istniejące tylko w sumieniu.

gory, adj. (go'ri) krwawy, pokryty skrzepłą krwią.

gory dew, (go'ri diu, dosł. krwawa rosa) krwawo czerwona plama widoczna czasami na trawie lub na kamieniu, wywołana obecnością glonu **PORPHYRIDIVM** (= **PALMELLA**) **CRUENTUM**

gosain, **gusain**, s. (go'-, gu'-sa-in) Ind. Wsch. żebrak duchowny, w szcz. zakonu **wallabhacharias**.

goschens, s. pl. (go'szens) państwowe papiery wartościowe których dochód został obniżony w r. 1903 za staraniem kanclerza skarbu ang. Jerzego Goshena z 2½% na 2¼%.

gosh, int. (gosz) na Boga! ob. **cleonism**.

goshawk, s. (gas'ho'k) zool. jastrząb, ob. **Astur**.

Goshen, s. (go'szn) bib. bogaty kraj, dany żydom w Egipcie, wolny od plag egipskich; stąd: raj na ziemi.

goshenite, s. (ga'szynajt) min. gosenit, bezbarwny beryl.

Gosiute Lake, s. (go'sijut lejk) geol. duże jezioro (25,000 amer. mil kw.) jakie w środkowym ocenie przez 5—8 milionów lat pokrywało obszar dzisiejszych stanów Idaho, Wyoming, Utah i Colorado.

goslarite, s. (gos'larajt; Goslar na Hareu) min. goslarjt, gipsowiec rzędu siarczanów, wtrysol cynkowy biały $Zn SO_4 \cdot 7H_2O$, t. 2—2.5.

goslet, s. ob. **pygmy goose**.

gosling, s. (goz'lin~) 1) zool. gąska, gąsiątko, młoda gęś; 2) przen. gąska, głupia osoba; 3) bot. bażka; 4) bot. zawilec Eur. **pasque flower** **ANEMONE PULSATILLA**, Linn.

gosmore, s. (goz'mor) bot. prosienicznik szorstki **HYPOCHERIS RADICATA**, Linn.; Eur., Az.

gospel, adj. (gos'pl) biblijny, ewangeliczny.

gospel, s. 1) nauka chrześcijańska zawarta w słowach Jezusa Chrystusa i Jego Apostołów, także: **the Holy Gospel**; 2) dzieje życia Chrystusa opisane w czterech pierwszych księgach Nowego Testamentu; w szcz.

the four canonical Gospels, ewangelie św. Mateusza, św. Marka, św. Łukasza i św. Jana; 3) wyciąg z tych ksiąg śpiewany w służbie Bożej; 4) przen. ewangelia, coś wypowiedzianego i przyjętego za niezaprzeczoną prawdę; 5) zasady partii politycznej itp., uznane za nietykalne.

gospel, vi. wyklądać ewangelie, ewangelizować.

gospeler, -ll-, s. (gos'peler) 1) kto rozpowszechnia, czyta, śpiewa, tłumaczy ewangelie; 2) kto uważa wykład ewangelii przez swoje grupe wyznaniową za jedynie prawdziwy; stąd krytycznie i uszczypliwie, np. purytanin, protestant, mormon itp. w ustach innowierców.

gospellike, adj. (-lajk) zgodny z ewangelia.

gospel oath, przysięga na biblię, złożona przez dotknięcie palcami księgi zawierającej Pismo św.

G. side, kość. północna strona kościoła, skąd czyta się Ewangelię.

G. tree, Ang. drzewo sadzone na granicy parafii.

g. true, niezaprzeczenie prawdziwy.

g. truth, niezaprzeczona prawda.

Gosplan, s. (gos'plan; skrót: **gasudarstwennyj plan**, plan państwowy) komisja sowiecka dla opracowania planu prac ekonomicznych na najbliższy okres.

gossamer, s. (go'samer) 1) babie lato; a) sezon kilku letnich dni w listopadzie; b) cienkie włókna pajęczyny unoszące się w powietrzu w tym krótkim sezonie lub leżące na trawie i niskich krzewach; 2) rozmaite cienkie materiały tkane; 3) w Ang. lekkie kapelusze pilśniowy lub jedwabny; 4) St.Zj. cienki i nieprzemakalny materiał na ubrania męskie.

gossip, s. (gos'sip) 1) patriarch. kmotr (m), kum (m), kuma (f); przest. przyjaciółka kobiety, pot. kumoszka; 2) plotkarz (m), plotkarka (f); 3) plotka, niestwierdzona pogłoska; plotkowanie, plotkarstwo.

gossip, vi. plotkować, rozmawiać o czyichś osobistych sprawach; vt. podać coś jako plotkę.

gossiper, s. (go'siper) plotkarz (m), plotkarka (f).

gossipiness, s. (go'sipines) plotkarstwo.

gossoon, s. (gasu'n; por. garçon) chłopiec do posługi.

Gossypium, s. (gosi'piom) bot. bawełna lub bawełnica **cotton** **GOSYPIUM** roślina z rodziny ślazowatych **mallow family** **MALVACEÆ**, zajmująca drugie miejsce po zbożu w produkcji rolniczej; bawełnica zielna **common cotton** **GOSSYPIUM HERBACEUM**, Linn.; krzewna i drzewna; najważniejsza krzewna; użytek na materiały włókniste, poza tym na watę, kolodium, papier, oraz materiały wybuchowe (bawełna strzelnicza).

gossypol, s. (ga'sypal; **Gossypium** i -ol) chem. fenol bawełniany, trujący związek krystaliczny zawarty w ziarnie bawełny.

got by (chów bydła) zapłodniony przez, pot. po.

Goth, s. (gađ) Got, członek szczepu teutońskiego zamieszkałego pierwotnie między Łabą a Wisłą; Gotowie w pierwszych wiekach chrześcijaństwa zawładnęli pod wodzą króla Teodoryka (454—526) Rzymem.

Gothic, adj. (-ik) gotycki (język, cywilizacja, budownictwo, styl, pismo, czcionki).

Gothic, s. gotyk (język, styl budowy, pismo, czcionki).

Gothic arch, bud. łuk gotycki, śpi-czasty, bez kamienia szczytowego.

G. architecture, bud. styl gotycki, rozwinięty w pñ. Francji, zapanaował w zach. Europie między 1150 a 1550 w budowie kościołów, zastępując okrągłe linie romańskie strzelistymi łukami.

Gothicism, s. (go'tisizm) 1) surowość, prostactwo; 2) bud. styl gotycki; 3) język gotycki, który zaginał między w. VII a IX.

Gothlander, s. (gođ'lender) mieszkaniec (m) lub mieszkanka (f) Gotlandii w pñd. Szwecji.

Gothonic, adj. (goto'nik) gotycki, teutoński.

Gotiglalac, adj. (gotiglej'szeł) geol. dotyczący ostatecznego zaniku pokrywy lodowcowej w Gotlandii w pñd. Szwecji.

gotra, s. (go'tra; ss.) Ind. Wsch. 1) pierwotnie: ogrodzenie w obrębie którego trzymano bydło rodziny; 2) rodzina pochodząca od spórego przodka przez linię męską; członkowie gotry zawierali małżeństwa spoza swego rodu.

gotraja, s. (go'tradza; ss.) krewny z linii męskiej.

Götterdämmerung, s. (gö'ter'de'merung, niem. zmierzch bogów) tytuł czwartej części tetralogii operowej „Ring der Nibelungen” (Pierścień Nibelungów) Wagner.

Gottlieb, s. (got'lib) Bogumił, męskie imię własne.

gouach, s. (guasž; wł. guazzo) szt. p. gwasz, farba olejna; także mallowidło tą mieszaniną wykonane, pokrywającą powierzchnię jako farba nieprzezroczysta w przeciwieństwie do akwareli.

gouarree, s. (guari') bot. jednorożna fasola pñd.-azj. **CYAMOPSIS PSORALIOIDES** uprawiana dla jadalnych strąków i ziarna.

Gouda cheese (au'da czi'z) ser holenderski z miasta Gouda podobny do edamskiego.

gouge, s. (gaudž) 1) mech. dłuto o przekroju sierpowym; 2) górn. miękki glniasty materiał między żyłą a ścianą lub wzdłuż fałdu; 3) (guž, fr.) dziewczka.

gouge, vt. wyłabiać takim dłutem, ob. powyżej 1); wyważać paznogciem lub jakby kciukiem, np. oko ludzkie.

gouger, s. (gau'džer) 1) robotnik obrabiający kształt pięty i palców bucika; 2) St.Zj. wiosło używane na przedzie łodzi w bystrej wodzie; 3) przyrząd do czyszczenia rowku szyny kolejowej.

gouge shell, muszla morskiego małża rodzaju **PINNA**, ob.

Goulard's extract (gula'rdz eks'-trakt) apt. Gulardowa woda (Tomasz Goulard, czyt. gular', chirurg fr. zmarły 1790), roztwór alkoholowy zasadowego octanu sodu, na okłady po rozbiściu, odmrożeniu, zwichnięciu.

goulash, s. (gu'lasz) kuch. gulasz: potrawka z wołowiny i cielęciny z warzywami i papryką.

Gotha, adj. (go'ta) hist. gotajski, dotyczący niem. miasta Gotha; **G. Almanach**, almanach gotajski przez długi czas najspolegliwszy spis szlacheckich rodzin europejskich.

Gotha, s. duży wojenny samolot niemiecki używany w wojnach światowych 1914 i 1939 do dalekich lotów bombowych.

Gotham, s. (go'gem) Gotham, 1) wioska w Ang. z w. XVII przysiółkowo znana z głupoty mieszkańców; 2) miasto New York tak nazwane w satyrycznym piśmie „Salmagundi” przez Washingtona Irvinga, Williama Irvinga i Jakuba Kirke Pauldinga w 1807.

goumi, s. (gu'mi) bot. gumi, krzew chiński i japoński *ELÆAGNUS MULTIFLORA* o pięknych kwiatach i wonnych owocach.

Goura, s. (gu'ra, nazwa rodzima) zool. gura, nowogwinejski gołąb z podrodziny *Gourinae* (gura'ni, na kont. eur. guri'ne).

gourami, s. (gu'rami, nazwa rodzima) zool. gurami, duża (do 90 cm. dł.) ryba rzeczna *OSPHREOMUS GORAMY* pld.-wsch. Azji i Wysp Malajskich, bardzo ceniona dla dobrego mięsa.

gourd, s. (St.Zj. gord, Ang. gurd) 1) przest. ogórek; 2) dynia, owoc rodziny dyniowatych **gourd family** *CUCURBITACEÆ*, w szcz. dynia azjatycka i afrykańska *bottle gourd* czyli *sugar trough* g. *LAGENARIA VULGARIS*, Ser.; do tejże rodziny należą dynia *CUCURBITA*, Linn., harbużnik *SICYOS*, Linn., przestęp *BRYONIA*, Linn., i ogórek *CUCUMIS* (Tourn) Linn.

gourde, s. (gurd) mon. 1) jednostka monetarna Rzeczypospolitej Haiti oznaczona od r. 1920 w wartości 20 c. amer. w złocie; 2) francuska nazwa dolara hisz.-amer.; 3) hist. moneta haicka (1880—1913) wartości 5 franków fr. czyli 96½ c. amer.

gourd family, bot. dyniowate *CUCURBITACEÆ*, ob. **gourd**, s.

gourdhead, s., g. **buffalo**, s. (gurd'head bo'flo) zool. 1) ryba *MEGASTOMATOBUS CYPRINELLA*; 2) ob. **wood ibis**.

g. melon, ob. **wax gourd**.

gourmand, adj. (gurma~') 1) żarłoczny; 2) zamiłowany w smacznych potrawach.

gourmand, s. 1) żarłok, obżartuch; 2) znawca sztuki kulinarnej, smakosz.

gourmanderie, s. (gurma~dri') znawstwo sztuki kulinarnej; zamiłowanie do smakowitego jedzenia.

gourmandise, s. (gurma~diz') wykwintny dobór jadła i napojów.

gourmet, s. (gurma~) znawca jedzenia i picia, epikurejczyk.

goorounut, s. (gu'runut) rodzima afr. nazwa orzecha kola; ob. **cola**, **Hausa**, **kola**.

(I) **gout**, s. (gaut) 1) kropla, ślad kropli (rdzawy lub skrzepły); 2) plama od chłapnięcia; 3) med. dna, skaza moczowa czyli moczanowa, pot. podagra, gw. pedagra; bolesne zapalenie w stawach spowodowane przez nadmiar kwasu moczowego we krwi; **GUTTA ARTHRITIS URICA**, **DIATHETIS URICA**; 4) patol. rośl. choroba zbóż zwłaszcza pszenicy i jęczmienia spowodowana przez nieziarnkę paskowaną, ob. **gout fly**.

(II) **gout**, s. (gaut) Ang. rów, kanał.

goût, s. (gu'; fr.) smak (artystyczny, literacki itp.).

gout fly, (aut flaj) zool. nieziarnka paskowana *CHLOROPS TÆNIOPUS*, mucha wydająca dwa pokolenia rocznie; groźny szkodnik, zwłaszcza pszenicy i jęczmienia, ob. (I) **gout**.

goutify, vt. (gaut'ifaj) med. powodować dnę czyli skazę moczową.

goutweed, s. (gaut'uid) bot. podagrycznik pospolity *ÆGOPODIUM PODAGRARIA*, Linn., pot. kozia stopa, gw. śnitka, giersz. ,

gouty, adj. (gaut'i) 1) dnawy, artretyczny, podagry cierpiący; 2) opuchnięty; 3) powodujący podagrę, spowodowany przez podagrę, od podagry, np. **g. boots**; **g. concretions**, med. kamyczki denne, wywołane przez dnę w nerkach, w stawach; **g. gall**, patol. rośl. obrzmienie łodygi młyny, spowodowane przez larwy owada *AGRILUS RUFICOLLIS*.

gouvernante, s. f. (guverna~t; fr.) 1) guwernantka, osoba mająca sobie poruczonego nadzór, kierownictwo, opiekę nad dorastającą panną domu, ob. **governor**, 3); 2) przest. guwernatorka; 3) panna do towarzysstwa.

govern, vi. dzierżyć władzę naczelną, wykonywać rządy; pełnić funkcje naczelnika; vt. 1) rządzić (abl.), kierować (abl.); administrować (abl.); 2) wpływać na (acc.); 3) stanowić prawo, decydować o (loc.) jako precedens; 4) kierować (maszyną itp.); 5) gram. rządzić formą, czasem, przypadkiem, liczbą, rodzajem.

governess, s. f. (go'wernes) 1) guwernatorka; 2) = **gouvernante** 1).

government, s. (go'wernment') 1) rządy, wykonywanie ustawowych uprawnień w kierowaniu społecznego, administracyjnego, kościelnego itp.); 2) rząd, forma lub system działania politycznego lub administracyjnego; 3) funkcje, urząd, uprawnienia i władza rządu; 4) okręg, kraj, część kraju, prowincja, województwo, gubernia, departament itp. podległy władzy; 5) osoby, z których składa się rząd; w Ang. g. oznacza gabinet ministrów odpowiedzialnych wobec parlamentu; w St.Zj., gdzie gabinet jest mianowany przez Prezydenta, rząd zowią **administration**; 6) gram. składnia, wpływ jednego wyrazu na inny, decydujący o formie przypadku, liczbie, rodzaju.

governmental, adj. (eł) rządowy.

government man, 1) urzędnik rządowy; 2) hist. Austral. więzień.

governor, s. (go'wernör) 1) gubernator; 2) St.Zj. obrany szef rządu stanowego; 3) guwerner, mężczyzna mający sobie powierzony nadzór, kierownictwo i opiekę nad dorastającym młodzieńcem; ob. **gouvernante**, s. 1); 4) członek rady nadzorczej lub wykonawczej, np. **board of governors of a club**; **board of governors, Federal Reserve Bank**; 5) mech. regulator, miarkownik; 6) ryboł. a) sztuczna mucha z niebieskiego drutu, z ciemnymi skrzydełkami, brązowymi nóżkami; b) **G. Alford**, podobna mucha ze złotą szmatką i szkarłatnym ogonem. (

governorate, s. (go'wernorejt) jedna z pięciu gubernij współczesnego Egiptu.

governor-general, s. w niektórych zamorskich krajach wspólnoty brytyjskiej gubernator generalny lub wice-król, rządzący z pomocą rady przybocznej.

governorship, s. (-szip) gubernatorstwo, 1) urząd gubernatora; 2) godność, funkcje, jurysdykcja i okres urzędowania gubernatora; 3) okręg podległy gubernatorowi.

gowan, gw. Phn. Ang. i Szk. stokrotka trwała *English daisy* *BELLIS PERENNIS*, Linn.

Gowers's tract, (gau'ersiz trekt) anat. pęczek Growersa (sir William R. Gowers, 1845—) pęczek nerwów w bocznej części rdzenia kręgowego, regulujący napięcie mięśni przy stanie, siedzeniu i leżeniu.

gowiddee, s. (goui'di) bot. bagno labradorskie *Labrador tea* *LEDUM GRÆNLANDICUM* z rodziny wrzósowatych **heath family** *ERICA-CEÆ*.

gown, s. (gaun) 1) suknia damska; 2) ubranie luźne spływające swobodnie do kostek, jak np. toga; 3) toga sędziego; 4) ubranie poranne, szlafrok; 5) toga w której studenci w Amer. przyjmują stopień akademicki: **bachelor's g.**, **master's g.** i **doctor's gown**.

Goyana, s. (gojana') Indianin z pld. odłamu poleniana Tapują obejmującego Kaingangów i pokrewne szczepy; Brazylii i część Argentyny.

goyazite, s. (go'jazajt) min. gojazyt, saletrowiec rządu fosforanów, fosforan zawierający glin i także węgiel.

goyin, s. (go'jen) buddyjska nowiczka przed wyświęceniem na zakonnicę, ob. **yahan**.

gozzard, s. = **gooseherd**.

Graafian follicle lub **vesicle**, anat. mieszek jajkonośny Graffa (lekarz hol. Rajner Graaf 1641—1673).

grab, adj. (greb) 1) dający się chwycić lub służący do chwytania w celu utrzymania równowagi, np. **g. iron** poręcz u schodów wagonu, **g. rod** łańcuch w celu schodzenia z góry, **g. rope** powróż do pomocy w utrzymaniu łodzi wzdłuż okrętu; 2) (przedmiot) chwycony, schwytyany.

grab, s. 1) chwyć; 2) grabież; 3) rozmaite przyrządy do chwytania i

wyciągania złamanych przy pracy części maszyn, śrub, świrdrów itp.; 4) mar. chwytnak; g. dredger pogłębiarka chwytnakowa.

grab, vi. 1) szarpnąć; 2) wet. (o koniu) w biegu kopnąć przednią nogę nogą tylną; vt. chwycić nagle; gw. aresztować niespodziewanie.

graber, s. (gre'ber) 1) grabieżca; 2) robotnik pracujący za pomocą przyrządu do chytania, ob. **grab**, s. 3).

grabble, vi. 1) poruszać ręką po omacku, ob. **grope**; 2) leżeć na brzuchu; 3) roln. = **grabbling**; vt. chwycić, schwytać, zabrać, przywłaszczyć sobie.

grabbling, s. (greb'lin~) roln. podbierać większe ziemiaki spod krzaka bez uszkodzenia dorastających bulw, kiedy chodzi o wczesne ziemiaki.

grabbots, s. pl. (gre'byc) koniuszki bawełniane zdejmowane dodatkowo z obranego już ziarna przez specjalną odziarniarke (od-z) zwana **grabbots gin**.

grab bucket, kubeł do bagrowania, ob. rycinę clamshell, 2); g. dredge, pogłębiarka zaopatrzona w takie kubły, bagrownica, draga.

grabhook, s. hak do zaczepiania np. ogniwa łańcucha.

grab machine = g. dredge.

grabouche, s. (grabusz') hazardowa gra w karty, rodzaj newmarket czyli boodle.

Gracchi, s. pl. (gre'ki) hist. kl. Grakchowie, dwaj bracia, trybuni ludowi stający w obronie zrujnowanego wojnami chłopów rzymskiego: Tyberius Sempronius Grachus, obrany trybunem w r. 134, zamordowany w r. 133, i Gajus Sempronius G., obrany trybunem w r. 123, zamordowany w r. 121.

grace, s. (grejs) 1) grzeczność, uпрzejmość, łaskawość, dobra wola, miłość, miłosierdzie, objaw miłosierdzia; to be in one's good albo bad graces być w czyichś łaskach lub niełasce; 2) krótka modlitwa przed obiadem o błosiawieństwo boże albo podziękowanie za spożyte dary; 3) cnota, sprawność, takt; 4) przywilej, zezwolenie ze strony osoby stojącej na wyższym stopniu społecznym wobec osoby na stanowisku skromniejszym; 5) G. Wasza Miłość, Wasza Książęca Mość, tytuł od dawany książętom krwi i książętom kościoła; 6) G. Bóg jako źródło miłosierdzia i łask; 7) zezwolenie na zwłokę, np. pozwolone prawem dnie zwłoki w zapłacie weksłu, premii ubezpieczeniowej, days of g.; 8) podarunek, korzyść zamierzona przez łaskawe zachowanie się; 9) upiększenie, ozdoba; 10) grzeczność, przysługa; 11) wdzięk, czar, urok; 12) G. Gracja, żeńskie imię własne; 13) G.-s, s. pl. Gracje, mīt. kl. piękne dziewczęta, pół-bogunki towarzyszące Muzom, Erosowi (Amorowi), Afrodycie (Wenerze), Dionizjuszowi (Bakchowi), w szcz. trzy Gracje: Aglaja, Eufrozyna i Talia; dawczyńie wdzięku, wiedzy, miłości i zalet towarzyskich; 14) muz. przygrywka dowolna, nie należąca do pisanej melodii a dodana przez gra-

jącego dla ozdoby; 15) pr. prawo łaski zastrzeżone dla głowy państwa, a zezwalające na łaskawienie osoby, sądownie skazanej, przez całkowite albo częściowe zniesienie kary; 16) sport. gra w obręcz polegająca na rzucaniu obręczy za pomocą patyka czyli drewnianej szpady; 17) teol. łaska, stan łaski, boża łaska dana człowiekowi ponad jego naturę i zasługi; w rozmaitych systemach religijnych stosunek łaski do wartości i zasługi osobnika bywa rozmaity, gdy wchodzi w grę czynnik wolności woli, przeznaczenia czyli predestynacji i w.i.; 18) uniwers. ang. a) przest. zwolnienie wybitnego studenta od części egzaminu; b) zezwolenie na otrzymanie stopnia akademickiego; c) rozporządzenie władzy uniwersyteckiej; d) zezwolenie na przyjęcie dyplomu od kolegium kandydata; with a good g. chętnie, przychylnie, życzliwie, przyjaźnie, łaskawie; with a bad g. niechętnie, z ociąganiem się, niezyczliwie; by the g. of G. z bożej łaski, np. My, Stanisław August, z Bożej Łaski Król Polski etc.; to say grace zmówić pacierz przed spożyciem posiłku; the g. of a lord is changeable łaska pańska na pstrym koniu jeździ.

grace, vt. 1) zdobić, ozdobić, upiększyć; 2) przysporzyć łaski bożej; 3) obdarzyć, podnieść, wzbogacić, przysporzyć honorów; 4) oddawać (dat.) tytuł G. (Jego Wysokość, Jej Wysokość); 5) grając dodać ozdóbki którym nie ma w nutach.

g. cup, ostatni kielich, strzemienego.

graceful, adj. (grejs'fui) 1) pelen wdzięku, stosowny, właściwy, elegancki, uroczy, wdzięczny.

grace hoop, sport. obręcz (f) do gry w obręcz.

graceless, adj. ('-les) 1) bez łaski bożej; 2) niegrabny, pozbawiony wdzięku, bez uroku.

g. stroke, (g. stro'k) dobiecie, ostatni cios zadany z łaski, fr. coup de grace (ku' dō gras').

Gracilaria, s. (gresilej'ria) 1) bot. rodzaj glonu z gromady krasnorostów z rodziny SPHEROCOCCACEAE; G. LICHENOIDES jest jednym z głównych dostawców agar-agaru; 2) zool. rodzaj motyli (molików) z nadrodziny TINEOIDAE reprezentujący rodzinę GRACILARIIDAE, której gąsienica żywi się liśćmi.

gracile, adj. (gre'syl) smukły; -ness, s. (-nes), **gracility**, s. (gresy'łiti) smukłość.

gracilescant, adj. (gresile'sent) smuklejący.

gracilis, s. (gre'sylis) anat. smu-gły mięsień uda.

graciosity, s. (gresjo'ziti) nienaturalna lekkość ruchów i łatwość obcowania z ludźmi.

gracioso, s. (gresjo'zo) 1) hist. w dawnej komedii hisz. wesołek; 2) osoba chętnie przyjmowana w towarzystwie.

gracious, adj. ('-szioz) 1) przyjemny, miły, przystojny; 2) łaskawy, np. G. God miłościwy Boże! His Gracious Majesty Jego Najmiłościwsza Wysokość; -ly, adv. miłościwie;

-ness, s. (-nes) 1) łaskawość; 2) urok, czar.

grackle, s. (grekl) zool. a) szpak, ob. **Sturnida**; b) kawka, ob. **starling**, **jackdaw**.

grad, s. (grad) mat. gradus, w systemie dziesiętnym setna część prostego kąta; gradus ma 100 centygradów; ob. **gradus**.

graduate, adj. (grej'det) zool. wzrastający regularnie w rozmiarze.

graduate, vi. przechodzić z koloru na inny, zmieniać odcień; (o kolorach) łączyć się; vt. układać według stopni, rang, kolorów itp.; w mal. itp. stonować, szarmonizować.

gradatim, adv. (grejd'e'tim, na kont. eur. grada'tim) stopniowo.

gradation, s. (grade'jszn) 1) stopniowanie, porządkowanie według stopni; 2) fon. zmiana samogłoski np. zadowolnić, zadowalniać; 3) gram. stopniowanie przymiotników i przysłówków (adj. i adv.) np. good, better, best, dobry, lepszy, najlepszy, well, better, best, dobrze, lepiej, najlepiej;) inż. drog. niwelacja, a) **degradation** do skłonu mniejszego, **aggradation** do skłonu bardziej stromego.

grade, s. (grejd) 1) stopień; ranga; pozycja członka stowarzyszenia o różnych stopniach przynależności; 2) względna pozycja w ocenieniu, np. crimes of every g. zbrodnie wszelkiego stopnia (wykroczenia, występki, zbrodnie); 3) astron. stopień jasności gwiazd; 4) chów b. stopień czystości krwi t.j. podobieństwa do przodka czystej krwi; pot. high g. wysokiej klasy; 5) filol. zmiana samogłoski rdzenia na samogłoskę słabszą lub mocniejszą; 6) górn. względna zawartość czystego metalu w kruszcu, high g. ore, low g. ore, kruszec wysokiej klasy i niskiej klasy czyli bogaty i ubogi; 7) inż. drog. i kol. poziom, spad, a) obliczony w metrach na milę kolejową lub w stopach na milę amer.; b) obliczony w stosunku jednostki skłonu na pewną odległość poziomu; 8) masz. stopień twardości i sprawności pilnika; 9) med. stan wpływu choroby na ustrój np. stopień gorączki; 10) szkoln. klasa (ogół uczniów), stopień, rok nauki; b) nota, stopień, klasa, ocena wyniku nauki w świadectwie; c) g. school szkoła ludowa, szkoła normalna obejmująca dwa lub cztery lata, w Amer. osiem lat; szkoła średnia w wielu krajach osiem lat (w Eur. szkoła średnia), w Amer. cztery lata (high school: freshman, sophomore, junior, senior); at grade a) St.ż. na tym samym poziomie (o dwóch drogach, kolejach itp. krzyżujących się); b) geog. fiz. (o potokach) o takim skłonie że nie ma żłobienia dna ani składania osadu.

grade, vi. być tego samego poziomu, odcienia itp.; vt. porządkować według stopnia, klasy, rozmiaru, jakości, rangi itp.; 2) sprowadzać do wspólnego poziomu, do wspólnego skłonu lub spadku; 3) przeznaczać do odpowiedniej klasy; 4) z up. ulepszać rasę bydła przez stanowienia samiec samcami czystej krwi.

-grade, przyr., zool. wskazujący na sposób chodu np. *digitigrade* stąpający na palcach.

graded, adj. (grej'dyd) 1) podzielony na stopnie, poziomy, jakości itp.; 2) chów byd. ulepszony przez dobór płciowy.

gradefinder, s. = **gradometer**.

grade line (g. lajn) inż. wytyczna linia skłonu, stosownie do której droga jest budowana.

g. peg kijek wbity w ziemię dla orientacji w budowie skłonu drogi, ob. **gradient post**.

grader, s. (grej'der) 1) inż. kto lub co wykonuje skłon drogi; 2) szkoln. uczeń szkoły ludowej.

g. stake ob. **g. peg**.

Gradegrind, Thomas, s. (gred'-grajnd) postać filistra z powieści (1854) „*Hard Times*” Dickens; **Gradegrindism**, s. filisterstwo.

gradient, adj. (grej'dient) 1) poruszający się krokami; 2) zool. zastosowany do chodzenia.

gradient, s. 1) pochyłość, spadek, stromość, spadziłość, spadek, zbocze, wzniesienie, wzgórze; 2) stopień pochylenia; 3) meteorol. stopień zmiany ciśnienia, temperatury itp. czynników meteorologicznych w pewnym przekroju, zazwyczaj poziomym.

gradienter, s. (grej'dienter) inż. przyrząd do niwelowania i obliczania spadów.

Gradientia, s. (grejdien'szia) 1) przest. jaszczurka; 2) zool. ogoniaste, rząd płazów, AMPHIBIA, zwany także CAUDATA lub URODELA, ob.

gradient post słup wbity w ziemię, wskazujący swym szczytem wymagany poziom drogi, toru itp. w tym miejscu.

(I) **gradin**, s. (grej'dyn, gradyn'), **gradine**, s. (grejdin') 1) szereg niskich stopni lub siedzeń wznoszących się jeden wyżej drugiego; 2) kość. za ołtarzem półka lub półki na świeczniki, kwiaty itp.

(II) **gradine**, s. (gradin') pilnik rzeźbiarski.

gradino, s. (gradi'no; wł.) 1) = gradin, 2) malowidło lub rzeźba zdobiąca półkę za ołtarzem.

gradiometer, s. (grejdia'miter) inż. przyrząd do mierzenia pochyłości drogi, toru itp.

gradual, adj. (gra'diuel) stopniowy; -ly, adv. (-li) stopniowo; -ity, s. -ness, s. stopniowość.

gradual, s. kość. 1) gradual, a) antyfony z odpowiedzią śpiewana między Epistolą a Ewangelią (dawniej kolejno na stopniach ołtarza); 2) książka zawierająca muzyczną część mszy św.

gradualism, s. (gre'diu-elizm) system postępowania stopniowo ku pożądanemu celowi.

graduate, adj. (gra'diu-ejt) dyplomowany.

graduate, s. 1) osoba posiadająca dyplom uniwersytecki; 2) apt. naczynie, rurka, szklanka itp. zaopatrzona zewnątrz w kreski oznaczające pojemność.

graduate, vi. 1) otrzymać dyplom uniwersytecki; być podzielonym kreskami na miarkę; 3) przechodzić ze stopnia na stopień; vt. 1) nadać (dat.) godność uniwersytecką; 2) podzielić kreskami na miarkę; 3) skoncentrować, ob. **graduation**, s. 3).

graduated, adj. part. (-yd) 1) ob. **graduate**, vt. 1) — 3); 2) zool. o ogonie ptaszym, gdy skrzydła wierzchnie są najkrótsze, a spodnie stopniowo dłuższe; **g. taxation** ob. **progressive tax**.

graduation, s. (-ej'szn) 1) stopniowanie; 2) miarka na naczyniu aptekarskim oznaczająca kreskami zawartość; 3) wystawienie wielkiej przestrzeni cieczy na wpływ powietrza celem rychłego wyparowania; 4) ret. potęgowanie wrażenia mowy aż do klimaksu, a następnie opadanie napięcia aż do antyklimaksu; 5) szkoln. uroczystość wydawania dyplomów szkolnych, = **commencement**, s. 2).

gradus, s. (grej'des, na kont. eur. gra'dus) starożytna miara długości = 2½ pedes (2½ rzymskiej stopy) czyli 73.28 cm., ok. cztery piąte jarda.

Graae, **Graiae**, s. pl. (gri-i, graj'i) mit. kl. Graje, trzy córki boga morską Forkusa (stad nazwane **Phorcydes**); **Deino**, **Enyo** i **Pepheredo** (dej'no, e'njo i pefredo), pełniące straż dla Meduz.

graft, s. (graft) 1) ogr. szczepienie, połączenie gałązki z drugim drzewem w taki sposób, że obnażone wnętrza szczepu łączą się z odnażonym wnętrzem rośliny, której korzenie pozostają w ziemi, ob. **cion**, **scion**; 2) szczepienie, podobne połączenie dwóch przedmiotów jak gdyby zaszczepienie rośliny; 3) chir. szczepienie żywej tkanki na tkance ciała tej samej osoby: **autoplastic graft**, szczepienie kawałka obcej tkanki: **heteroplastic g.**; 4) łapowe, kuban, przekupstwo, nieuczciwe pobieranie nieprawnych zysków z wykorzystania pozycji urzędowej, itp.; łapownictwo.

graft, vi. 1) być zaszczepionym; vt. 1) zespolić szczep z rośliną, pozostającą z korzeniami w ziemi; 2) zespolić dwa przedmioty w sposób podobny do szczepienia; 3) uzyskać przez przekupstwo; 4) chir. zaszczepić kawał żywej tkanki na ciało pacjenta; 5) mar. wzmocnić powróż przez wplecenie cienkich sznurków.

graftage, s. (graftydż) ogr. zasady i praktyka szczepienia drzew.

grafter, s. (-ter) 1) kto szczepi drzewko; 2) drzewo, z którego wzięto zraz do zaszczepienia; 3) przyrząd, którym wykonuje się szczepienie; 4) kto naprawia koronkę łatając ją; 5) kto uprawia łapownictwo.

grafting wax, (uoks') ogr. maść z żywicy, wosku pszczelonego, koju, terpentyny weneckiej itp. używana do pokrycia ran, zadanych drzewu przy szczepieniu, strzyżeniu, przycinaniu itp.

grastonite, s. (graf'tynajt; od Grafton, N.H.) min. grastonit, rzadki fosforan żelaza, saletrowiec rzę-

du fosforanów (FeMn₂Ca)₃P₂O₈, t. 5, c.w. 3.7.

graham, adj. (gre'm) z mąki **Graham**, razowy.

graham flour, (g. flaur) mąka **Graham** (lekarz amer. Sylvester Graham, 1794—1851), mąka razowa, niepyłkowana.

grahamite, s. (grej'emajt) min. grahamit, węglowiec rzędu smół ziemnych, rodzaj asfaltu, t. 2, c.w. 1.1—1.2,

grail, s. (grejl) talerz, puhar, kielich; wyraz używany tylko w związku **The Holy Grail**; według legendy średniowiecznej, talerz z którego jadł Chrystus ostatnią wieczerzę i na który św. Józef z Arymatei zbierał krew z ciała Chrystusowego; według innej legendy był to kielich, z którego Chrystus pił wino przy ostatniej wieczerzy; zabytek przewieziony do Anglii był przez wieki pod pieczę strażników, lecz w chwili zbliżenia się człowieka nieczyścystego zniknął; gdy strażnicy jego zepsowali się, znikł na stałe i stał się przedmiotem poszukiwań i wypraw wielu rycerzy, aż dopiero trzej rycerze z Okrągłego Stołu — i tylko trzej — Bors, Galahad i Parsifal zdobyli go z powrotem.

grail, **graille**, s. (grejl) pilnik do wyrobu grzebieli.

(I) **grain**, s. (grejn) 1) twarde ziarno, np. pszenica, żyto, kukurydza, proso, ryż, itp.; 2) zbiorowo: ziarno, w Ang. **corn** (ob. **corn** 1); włączając prócz zbóż także len, groch itp.; 3) St.Zj. pasza skoncentrowana, obrok, w przec. do **roughage** (siano, sieczka, po obroku); 4) każda twarda ziarnista drobina, jak piasek, sól, cukier, pyłek kwiatowy, a przenośnie, ziarno rozumu, nadziei; 5) podstawa miary wag Ang., a) 7000 ziarn wziętych ze środka kłosa pszenicy = funt **avoirdupois**; b) 5760 ziarn = funt **tray**; ziarno 0.648 g. (ob. **gram**); jednostka wagi na perły; ćwierć karata; 6) słoje drzewa; kierunek rysunku skały, piaskowca, metalu itp.; 7) naturalne usposobienie, wrodzona skłonność, inklinacja; 8) czysta krystalizacja (cukru); 9) a) rzęsa **duckweed** **LEMNA**; b) poszczególny owoc rośliny wielowoczkowej, np. maliny; c) zgrubiała narośl na tyle działki, jak np. w szczawiu **dock RUMEX**; 10) farb. włókno w odr. od tkaniny, np. o dywanach farbowanych in the g. (t.j. farbowany przed utkaniem); 11) fot. drobiny światłoczułego materiału; 12) garb. pl. miękkie surowej skóry; 13) kamienioł. kierunek rozwarcia pod prostym kątem do szczeliny; 14) leśn. roczny pierścień słoju drzewa; 15) mech. grubość opłków wyrażona w okach siatki przez którą przejdą najcięższe opłki, np. a **200-grain grinding wheel**; 16) met. a) powierzchnia podobna do słoju drzewa; b) peche-rzyk, bąbel na powierzchni metalu spawowego; 17) piwow. pl. siodliny, pozostałość ziarna w kotle brze-czki; 18) tyt. drobne wyrostki na górnej powierzchni fermentowanych liści tytoniowych; 19) woj. częściczka materiału wybuchowego różna rozmiarem stosownie do gatunku

prochu; take it with a grain of salt należy to przyjąć z ziarnkiem soli (t.j. z kontrolą, z niedowierzaniem, z pobłażaniem); against the g. pod włos.

(II) grain, s. ob. grains.

grain, vt. 1) drobić; 2) farbować materiał przed tkaniem; 3) nasładować się ldewna; 4) karmić ziarnem (obrokiem); 5) zbierać włos ze skóry, miękzyć skórę do garbowania; 6) wyciągać sól z materiału na mydło; 7) łowić ryby na oszczep lub na harpun.

grain aphid, mszycia zbożowa angielska *MACROSIPHUM GRANARIUM*, bardzo rozpowszechniona w St.Zj. na zbożach i trawach.

grain beetle, spólna nazwa wielu chrząszczy których larwy niszczą ziarno na pniu i w śpichrzach, np. śpichrzel *ORYZÆPHILUS* (czyli *SYLVANUS*) *SURINAMENSIS* z rodziny zgniотkowatych *CUCUIDÆ*.

g. bill, kup. rachunek za transport zboża z załączonym dowodem nadawczym kolejowym lub okrętowym.

g. binder, masz. roln. żniwiarko-wiązałka.

grain-cut, adj. (grejn'kót) cięty w poprzek słoju.

grain drill, masz. roln. siewnik do drobnego ziarna, np. koniczu.

grained, adj. (grejnd) 1) farbowany przed tkaniem; 2) mający ziarno; mający słoje; mający nierówności na powierzchni, chropowaty; 3) malowany w słoje; 4) bot. mający ziarniste wyrostki.

grain elevator, publiczny skład zboża.

grainer, s. (grej'ner) 1) robotnik obrabiający skórę, papier, drewno, kamień; 2) inspektor kolorowych tkanin; 3) garb. kąpiel na surowe skóry; kocioł na surowe skóry; 4) kocioł na sól do wyparowania wody; 5) rybak używający harpuna.

grainering, s. (-in~) kąpanie surowych skór.

grainfield, s. ('-fild) pole zboża, zagon zboża.

grain glove, rękawica wykończona z wewnętrzzną stroną na zewnątrz.

grainland, s. ziemia uprawna pod zboże.

grain louse = grain aphid.

g. mark, znak na klejnocie spowodowany błędnym szlifowaniem.

g. moth, zool. spólna nazwa wielu moli, w szcz. mól ziarnik *TINEA GRANELLA*.

Grainne, s. (gron'ja) hist. lit. bohaterka romansu irlandzkiego, czytowanego przez kilka stuleci: *The Pursuit of Diarmid and Grainne*.

grain rust, wszelka rdza zbożowa, w szcz. rdza żółtobłowa czyli kreskowa *PUCCINIA GRAMINIS* (uredo i teleuto na pszenicy, życie, owsie i jęczmieniu; *æcidia* na berberysie).

grains, s. pl. (grejns) oszczep na ryby (do łowienia w zimie przez przerebłę).

grainsick, adj. (grejn'sik) wet. chory na przeładowanie żwacza;

-ness, s. (nes) wet. przeładowanie żwacza, ostre wzdęcie.

grainsman, s. ('-men) piwow. robotnik czyszczący kadz zacierną z użycia siodu.

grain smut ('smyt) bot. śnieć zbożowa, rdza zbożowa, każdy grzybek z rodziny śnieciowatych, *TILLIACEÆ*, rzędu główni, *USTILAGINALES*, gromady podstawczaków, *BASIDIOMYCETES*.

g. sorghum, bot. sorgo zwyczajne *SORGHUM VULGARE*, Pers., ob. *Andropogon*.

g. tin, 1) gór. = kasyteryt, kruszec cynowy, ob. *cassiterite*; 2) kup. najczystsza cyna targowa.

g. weevil, s. (grejn'ui'wył) w pot. użyciu każdy owad żywiący się zbożem w śpichrzu; w ścisłym użyciu wyrazu *g. weevil* jest to wołek zbożowy *CALANDRA GRANARIA* (4 mm. dł.) i wołek ryżowy *CALANDRA ORYZÆ* (2.3–3 mm.).

grainy, adj. (grej'ni) 1) ziarnisty; 2) pełen ziarna; 3) podobny do słoju drzewnych; 4) fot. mający powierzchnię chropowatą.

Grallæ, s. pl. (gre'li) zool. w dawnej klasyfikacji rząd ptaków obejmujący ptaki brodzie, dziś *Grallatores*, ib.

Grallatores, s. pl. (grelato'riz) zool. brodzie, rząd ptaków o długich nogach i zwykle długim dziobie, np. bocian, żoraw, także drop, bekas, czajka.

Grallina, s. zool. rodzaj ptaków obejmujący srokę australijską, ob. *magpie lark*.

gralloch, s. (gre'lyk) myśl. łąjno sarnie.

gram, s. (grâm) 1) bakt. ob. *Gram's method*; 2) bot. wsch.-ind. fasole i grochy rozmaitego rodzaju, np. *chick-pea*, *green g.* i i.; 3) miara wagi, g. lub *gramme*, gram, skróty: *g.*, *gr.*, *gm.*, ciężar sześciennego centymetra (ccm.) wody w próżni = 15.432356 granu; -*gram*, przyr. a) część lub wielokrotna grama: z przedr. w języku ł. deci-, centi-, milli-(gram) część dziesiąta, setna, tysięczna, a z przyr. w języku gr. deka-, hekto-, kilo-(gram) wielokrotna (dziesięcio-, sto-, tysiąc-krotna); b) na piśmie np. telegram, fonogram, diagram itp.; 4) pot. i gw. = *grandma*, babka, *grandmother*.

grama, **grama grass**, bot. St.Zj. trawa rodzaju *BOUTELOUA*.

gram-atom, **gram-atomic weight**, gram-atom, ilość gramów pierwiastka wyrażająca się liczbą równą jego ciężarowi atomowemu, np. gram-atom tlenu waży 16 gramów.

gram-centimeter, -tre, s. (grem sen'timeter) fiz. gram-centymetr, waga jednego grama działająca na dźwignię długości metra, znak: *gr. cm.*, jednostka pracy w ciężarowym układzie miar.

gram degree, s., (grem'degri') fiz. mała kaloria, *small calorie*, ilość ciepła potrzebna do podniesienia temperatury grama wody destylowanej z 14½° na 15½° C.

gramenite, s. (grej'menajt), min. graminit, sylkoid z grupy nontro-nitu, zielona odmiana chloropalu.

Grand Rapids disease, (g. repic di'zi'; od G.R., Mich. St.Zj.) patol. rośl. choroba pomidorów spowodowana przez bakterie *PHYTOMONAS* (= *APLANOBACTER*) *MICHIGANENSIS*.

Grand Remonstrance, hist. ang. protest Izby Posłów przeciwko despotycznym zarządzeniom Karola I uchwalony w listopadzie 1641.

Grand Sachem, St.Zj. prezydent politycznej organizacji *Tammany Society* w Nowym Jorku.

grand seigneur, (gra~ senjör'r) wielki pan, arystokrata.

grandsire, s. (grend'sajr) 1) dziadek, przodek, ojciec rodu; 2) w chowie bydła dziadek lub babka; 3) jedna z kombinacji w grze dzwonów.

grand slam (grend slem) w niektórych grach karcianych zabranie wszystkich 13 wziętek (lew).

grandson, s. (grend'son) wnuk, syn syna lub córki.

grandstand, s. ('-stend) główna trybuna na wysięgach lub podobnych widowiskach; *g. play*, gra (w piłkę nożną lub tp.) dla efewtu, aby zaciekać publiczność na trybunach; stąd: przen. działanie dla oka, przemawianie dla ulicy.

grand steward, s. (g. sti'u'art) KW. megas ojko'nomos, kierownik finansowy eparchii lub patriarchatu, druga najwyższa władza po biskupie.

Grand Turk, hist. sułtan turecki.

granduncle, s. (grend'onki) wujeczny lub stryjeczny dziadek (brat babki lub dziadka).

grand vicar, s. (g. wi'kar) kość. szef administracji gospodarczej stolicy biskupiej; w Anglii *vicar-general*.

g. vizier, hist. Wielki Wezyr monarchii tureckiej.

grange, s. (grejndz) 1) gospodarstwo rolne, dworek z budynkami gospodarczymi; 2) G. stowarzyszenie rolnicze.

granger, s. (członek stowarzyszenia rolniczego, rolnik, farmer; 2) pl. udziały stowarzyszenia rolniczego.

granilla, s. (grani'la) odpadki kosszenili.

granite, s. (gre'najt) min. granit, kwaśna skała plutoniczna (głębino-wa), skrzepła podziemnie, c.w. 2.6–2.7; skałen potasowy, kwarczec, skałen sodowo-wapniowy i domieszkzi; kolor mięsisto-czerwony, białawy i popielaty; pochodzenia często archaicznego, lecz także późniejszego a nawet i trzecio-rzędowego; 2) coś podobnego do granitu, np. z koloru naczynie granitowe *graniteware*; kamień do gry szkockiej *curling*; 3) stałość, twardość, wytrzymałość.

Granite City, 1) miasto w stanie Illinois; 2) przydomek szkockiego miasta Aberdeen z powodu licznych budowli granitowych.

Granite State, przydomek stanu New Hampshire.

graniteware, s. (gre'nitue'r) 1) naczynie kuchenne o wyglądzie granitu; 2) twarda chińska porcelana;

3) naczynie żelazne malowane na podobieństwo granitu.

granitic, adj. (grany'tik) granitowy, podobny do granitu z wyglądu, z twardości itp.

granite, s. (gre'nitajt) petr. granityt, skała granitowa zawierająca biotyty.

granitize, vt. (-tajz) petr. a) przekształcać materiałem granitowym; b) przekształcać na skałę podobną do granitu.

granitoid, adj. (gre'nitojd) granitoidowy, podobny do granitu.

granivore, s. (gra'niwor) ziarnozęz.

granivorous, adj. (grani'woróż) żywiący się ziarnem, ziarnozęzny.

granjeno, s. (granhej'no; meks.) bot. granhejno, krzew lub drzewko z rodziny pokrzywowatych **nettle family** URTICACEAE (Meksyk i sąsiadujące stany Am. Płn.); jadalna słodka jagoda wielkości grochu.

grannom, s. (gra'nym) 1) zool. rodzaj owadów z rodziny chrząszczykowatych **sedge flies** TRICHOPTERA, grupy LEPIDOPTEROIDEA; 2) ryboł. przynęta na ryby (sztuczna mucha o brunatnych skrzydełkach i o brązowym futerku i pawim haczku).

granny, **grannie**, s. (gra'ni) 1) babcia; 2) stara kobieta; 3) pid. St. Zj. akuszerka; gw. baba, baba położna; 4) zagmatwany węzeł = **granny knot**.

granny knot, mar. niezabezpieczony węzeł robiony przez niedoświadczonych, węzeł babski.

granny-threads, s. pl. (g. żredz) bot. cienkie płożące się łodyżki jaskra rozesłanego **crowfoot** RANUNCULUS REPENS, Linn.

grano- przedr. (gre'no-) petr. o budowie ziarnistej, gdzie cząstki są nieregularne i kanciaste a pod mikroskopem wyglądają jak mozaika.

grandiorite, s. (-daj'orajt) petr. 1) ogniwowa skała ziarnista, pośrednia między granitem a diorytem z kwarcem; 2) skała pośrednia między monsonitem z kwarcem a diorytem z kwarcem.

granogabbro, s. (-ge'bro) petr. głębiniowa skała pośrednia między gabro a granitem.

granolite, s. (gre'nolajt) petr. każda ziarnista skała ogniwowa.

granolith, s. (lyg) sztuczny kamień cementu granitowego; -ic, adj. zrobiony z takiego kamienia.

granose, adj. (grej'noz) zool. ziarnisty, składający się jakoby z łańcucha ziarenek, np. czułki niektórych owadów.

granospherite, s. (-sfi'rajt) petr. koncentryczny lub promienisty układ ziarenek skały.

grant, s. (grant) 1) przest. zgoda, zatwierdzenie, zezwolenie, przyrzeczenie; 2) nadanie prawa, uznanie spornego zezwolenia; darowizna udzielona przez uprawnioną władzę, dotycząca sumy pieniężnej, ziemi, przywileju itp.; 3) rzecz lub prawo tak nadane; 4) pr. przeniesienie własności za pomocą aktu prawnego lub na piśmie.

grant, vi. przest. zezwolić, zgodzić się; vt. 1) zezwolić na (acc.); 2) nadać; 3) przyznać, odstąpić formalnie na prośbę; przelać prawo, przywilej w drodze aktu lub na piśmie; 4) przest. przyznać, uznać.

grantee, s. (granti') pr. osoba której nadano prawo, przywilej itp.; **granter**, s. osoba nadająca prawo, ob. **grantor**.

Granth, s. (grönt) hist. rel. hinduskie Pismo Święte, w szcz. święte pisma Sichów zebrane w r. 1604; także **Granth**, **Grant Sahib** (sa'hib), **Adigranth** (a'digrönt).

Grantha alphabet, (grön'ta al'fa-bet) hist. rel. alfabet południowych Drawidów, w jakim przepisywane są ich święte księgi z sanskrytu.

Granthia, s. (gren'szja; od anatomia szk. Roberta Grantha, 1783—1874) zool. rodzaj małych cylindrycznych gąbek.

grantor, s. (gren'tor) pr. = **granter**.

Grant's gazelle, zool. wsch.-afr. gazela Granta (Jakub A. Grant, podróżnik szkocki 1827—1892) **GAZELLA GRANTI**.

granula, s. (gre'niula) ziarenko, ziarnko, ob. **granule**.

granular, adj. (-d) ziarnisty, składający się z ziarenek; g. **conjunctivitis**, med. zapalenie spojówki ziar-niste lub ziarnicowate lub ziarnowate TRACHOMA.

granularity, s. (gre'niule'riti) ziar-nistość; med. ziarnistość nerek a) **CIRRHO-SIS RENUM**; b) **MORBUS BRIGHTI** (braj'ti); ziarnistość wątroby **CIRRHO-SIS HEPATIS**.

granulate, vi. 1) składać się z ziarenek; 2) przechodzić w stan ziarninowania; vt. mleć w ziarna; 2) med. ziarninować.

granulated, adj. (-) mech. ziarnisty, mielony, np. g. sugar; 2) med. ziarninowy.

granulation, s. 1) mech. ziarnistość, wzniesienie na gładkiej powierzchni; 2) med. a) ziarnistość **GRANULATIONES**, np. opon mózgowych; b) ziarnina, np. gojenie się przez ziarninę, za pomocą ziarniny czyli ziarnienia.

granule, s. (gre'niul) 1) ziarenko, ziarnko = **granula**; 2) astr. drobna chmurka gazowa o średnicy kilkuset mil, zwana także **granulation**, **nodule**, **rice grain**, **willow leaf**; 3) apt. pigułka pokryta cukrem.

granulite, s. (gre'niulajt) petr. ziarnista skała.

granulitic, adj. (-li'tik) med. prosówkowy.

granulitis, s. (greniulaj'tis) med. gruźlica prosówkowa czyli ziarnkowata, **TUBERCULOSIS MILIARIS**.

granulize, vt. (gre'niulajz) med. ziarninować.

granuloadipose, adj. (gre-niulo-a'-dipoz) anat. zawierający ziarnka tłuszczu.

granuloma, s. (greniulo'ma) med. ziarniniak, nowotwór (guz) ziarninowy; g. **inguinale**, med. ziarniniak pachwinowy (u obojga płci).

granulometric, adj. (gre'niulome'-

trik) med. dotyczący pomiaru ziarenek.

granulose, s. chem. polisacharyd tworzący wnętrze ziarenek skrobiu i dający się zupełnie przerobić na maltozę za pomocą diastazy.

Granville wilt, (gren'wil'it; od powiatu Granville, N.C. USA.) pat. rośl. rdzawa plamistość tytoniu, choroba spowodowana przez bakcył **PSEUDOMONAS SOLANACEARA**.

granza, s. (gran'za; hisz.) met. ziarenka rtęci powyżej cała średnicy, odcyszczane na przetaku od mniejszego ziarna, zwanego **granzita**.

grape, s. (grejp) 1) winogrona (pl. n., gen. winogron) winna jagoda, owoc winogrodu z rodzajów **VITIS** i **MUSCADINIA**; 2) roślina dająca tę jagodę; 3) podobna jagoda innych roślin; 4) pl., wet. grono brodawek w zagłębieniu pęciny konia; 5) woj. wystrzał z kartacza, dawniej w pl.

g. anthracnose = **bird's eye rot**.

grape-berry moth, (mo'z) zool. srebrnawy motylek **POLYCHROSIS VITEANA**, którego larwy niszczą winogrona.

g. curculio, (kurkiu'lio) zool. drobny czarny ryjkowiec **CRAPONIUS INEQUALIS**, którego larwy wyjadają wnętrza winnej jagody.

g. cure, med. kuracja winogronowa, leczenie za pomocą diety, w której wielkie znaczenie mają winogrona.

g. family, bot. rodzina winoroślowych **vine family** **VITACEAE**.

g. fern, bot. każda paproć rodzaju podejrzony **moonwort** **BOTRYCHUM** rodziny jęczycznikowatych **adder's tongue fern family** **OPHIOGLOSSACEAE**.

grapefruit, s. (grejp'frut) bot. 1) cytrus, owoc drzewa podzw. **CITRUS DELUMANA**, Lour., rodziny rutowatych **rue family** **RUTACEAE**; wielkości 4—5 cytryn; 2) drzewo wydające ten owoc.

g. leaf hopper, **g. hopper**, (ho'per) zool. żółty owad dł. do 4 mm. **ERYTHRONEURA COMES** który ssie soki z łodygi winorośli, czasem niszcząc roślinę doszczętnie.

g. louse, (lauz) = **Phylloxera**.

g. mildew, (mil'diu) pleśń napadająca winorośl, spowodowana przez a) grzybek **UNCINULA NECATOR** z rzędu mączniaków **ERYSIPHALES**, gromady workowców **ASCOMYCETES**; b) mączniak rzekomy winorośli **PLASMOPOSA VITICOLA** z klasy glistowców, **NHYCOMYCETES** rzędu **OOMYCETES**.

graperoot, s. (grejp'ru't) bot. mahonia oregońska **Mahonia from Oregon** **BERBERIS AQUIFOLIUM** Purch., drzewo i gorzki korzeń.

grape rot, ob. **Guignardia**.

grapestone, s. (grejp'ston; Ang. -steun) bot. ziarno jagody winnej.

grape sugar, chem. dekstroza.

g. tomato, (tomej'to) bot. rośliny pid. amer. **SOLANUM RACEMIFLORUM** . . . i jej owoc.

grapevine, s. ('wajn) 1) winorośl rodząca jadalne winogrona, każda roślina rodzaju winogrona, **VITIS**;

2) pogłoska, niesprawdzona nowina, plotka; 3) zapaśn. oplecenie nogi lub ramienia przeciwnika. **g. telegraph**, gw. pantoflowa pocztą.

-graph, przyr. (gref; gra'fejn gr. pisać) -graf, -gram.

graph, s. (graf) 1) diagram, rysunkowe zestawienie, objaśniający rysunek statystyczny lub tp.

graph, vt. przedstawić za pomocą diagramu.

-grapher, przyr. -graf, np. **biographer** (bajo'grafer) biograf, **photographer** (foto'grafer) fotograf.

-graphia, przyr. (-grafia) -grafia, psych. abnormalna skłonność do pisanía.

graphic, adj. (grefik) 1) graficzny, pisany, rytowany; 2) obrazowy, żywo opisany, opowiedziany w sposób wywołujący jasny obraz; 3) przynależny do sztuki graficznej. ob. **g. arts**; 4) pomocny do graficznej reprodukcji; 5) służący graficznemu przedstawieniu, ob. **g. method**; 6) min. mający wrosłe kamyki i kryształy, ob. **g. granite**.

g. accent, gram. akcent nad literą, np. hisz. León o znaczeniu akcentu, nie znaku pisarskiego jak ć, ñ, š, węg. á, u, fr. à itp.

g. arts, sztuki graficzne (rysowanie, rytowanie, malowanie itp.).

g. geometry, geometria opisowa.

g. granite, min. granit mający na gładkiej powierzchni wrosłe kryształy innego koloru, wyglądające jakby napis, zwane także Hebraic g., **pegmatite**, **unite**.

g. method, metoda graficzna, polegająca na przedstawieniu faktów statystycznych itp. za pomocą rysunku, diagramu, krzywych, postaci ludzkich lub innych w stosunkowym rozmiarze.

graphics, s. sztuka graficzna.

graphic tellurium, chem. sylwanit.

g. texture, adj. = **pegmatitic**, ob. **g. granite**.

Graphiola, s. bot. grafiola 1) rodzaj grzyba nieznanego pochodzenia i pokrewieństwa, tworzący zarodniki (karpospory) na liściach palm.

graphiology, s. (grefia'łodzi) 1) umiejętność wykonywania sztuki graficznej; 2) = **graphology**.

Graphis, s. (gra'fis) bot. rodzaj siwo-białych porostów znajdujących na korze drzew; gatunek **G. SCRIPTA** zwany **letter lichens**; rodzina **GRAPHIDIACEAE**.

gram equivalent, (g. ekui'walent) chem. ilość pierwiastka, rodnika lub związku, której ciężar równa się wadze równoważnika.

Gram-fast, adj. bakt. Gram-dodatni.

gramineal, adj. (grami'ni-eł), **-neous**, adj. (-ni-öz) trawiasty, podobny do trawy, przynależny do traw.

gramini-, przedr. trawo-! np. **graminivore** trawożerny.

graminology, s. (-a'łodzi) bot. trawoznawstwo; ob. **agrostology**.

graminous, adj. (gra'minös) trawiasty.

gram ion, (grem'ajon) chem. fiz. suma atomowego ciężaru atomów stanowiących jon wyrażona w gramach.

grammar, s. (gra'mer) gramatyka, metodyczna nauka poprawnego języka.

grammarian, s. (grame'rien) gramatyk; nauczyciel gramatyki; autor gramatyki.

grammar school, 1) dawniej szkoła języka łacińskiego; 2) dziś szkoła ludowa.

grammatical, adj. (greme'tikł) gramatyczny, językowo poprawny, zgodny z przepisami gramatyki; -ly, adv. (-keł); **-ness**, s. (-kełnes) gramatyczność, poprawność języka.

grammaticize, vi. omawiać zagadnienia gramatyczne.

Gramme ring, twornik pierścieniowy zbudowany w r. 1871 przez elektrotechnika belgijskiego Zenobiusza Gramme'a (1826–1901); odegrał ważną rolę w dziejach rozwoju prądu; wynalazek ten wcześniej (1860) ogłosił 19-letni dr. A. Pacinotti we Florencji (1841–1912), lecz wtedy odkrycie młodzieńca pozostało bez wpływu; tak samo **G. armature**, **G. machine**, **G. motor**.

gram-meter, s. mech. gram-metr, jednostka pracy wymagana do podniesienia gramu mimo siły przyciągania ziemi na wysokość jednego metra; por. **foot-pound**.

Gram method, ob. **Gram's method**. **gram molecule**, chem. ilość pierwiastka lub związku chem. o ciężarze w gramach równym ilości jego ciężaru molekularnego.

Gram-negative, adj. bakt. Gram-ujemny, bezbarwny, nie przyjmujący fiołkowego zabarwienia w metodzie Grama.

Gramophone, s. (gra'mofon) marka ochronna pewnych maszyn mówiących, stąd **g. gramofon**, fonograf, podobny przyrząd; vt. gramofonować, powtarzać na gramofonie.

Gram-positive, adj. bakt. Gram-dodatni, przyjmujący fiołkowe zabarwienie w metodzie Grama, ob. **Gram's method**.

grampus, s. (grem'pes) pl. **grampuses** (-yz) i zool. a) waleń siwy **GRAMPUS GRISEUS**, dorasta do 4½ m. dł.; b) delfin szablgrzbiet **killer ORCINUS ORCA**, z rodziny delfinów **DELPHINOIDEAE**; 2) hutn. rodzaj kleszczów używanych w piecach hutniczych; 3) pot. człowiek zachłanny jak rekin, to **blow the g. mar**. pot. oblewać (tchórze) wodą.

Gram's method, s. (Gram's me'od; Jan Gram, fizyk duński, 1853 —) bakt. ważny sposób różniczkowania drobnoustrojów na Gram — dodatnie (ob. **Gram-positive**) np. bakterie gruźlicze, paciorkowce, błonnicze i Gram — ujemne (ob. **Gram-negative**) np. prątki durowe i rzekomodurowe, dwoinki rzeżączkowe i i.).

grana cheese, s. (gra'na czy'z) (ser) parmezan.

granadilla, s. (granadi'ja; hisz.) bot. 1) a) męczennica jadalna **PASSIFLORA EDULIS**, Sims. drzewo z

rodziny męczennicowych **passion flower PASSIFLORACEAE**; b) jego drzewo i c) owoc; Amer. zwrotnikowa; **g. tree** zach. ind. drzewo motylkowate **BRYA EBENUS**; **g. wood** drewno a) **PASSIFLORA EDULIS**; b) **BRYA EBENUS**; a) ciemno-czerwone drzewo kokobolo (pld. amer.) **DALBERGIA RETUSA** . . . ; żółte drewno portorykańskiego **BUCHE-NAVIA CAPITATA** z rodziny trudziczkowatych **COMBRATACEAE**; d) czekoladowobarwne drzewo zwrotn. Amer. **CÆSALPINIA GRANADILLA**

Granadine Confederation, (grena'din konfederaj'szn) hist. nazwa używana w czasie zawiązywania St. Zjednoczonych Kolumbii (1863) na określenie dzisiejszej rzeczypospolitej **Colombia**.

granage, s. (grej'nydz) hist. dawne młoty londyńskie od soli (20%).

granary, s. (gre'neri, pot. grej'nari) śpichalcz, śpichrz; budynek na skład zboża; przen. okolica obfitująca w zboże.

g. weevil, ob. **grain weevil**. **granate**, s. przest. granat, a) bot. dziś: **pomegranate**; b) min. dziś **gar-net**.

granatum, s. (granej'tom) apt. kora i korzeń granatowca (**CORTEX GRANATI**) ajz. drzewa **PUNICA GRANATUM**, Linn., rodziny krwawnicowatych **loosestrife** family **LYTHRACEAE**.

grand, adj. (grend) 1) przest. wielki, sławny; 2) znaczny, znaczniejszy, wybitny; 3) doniosły; 4) dużego rozmiaru, dużej wagi; 5) główny; przedni; 6) wspaniały; 7) robiący duże wrażenie, imponujący, wystawny; 8) pot. podziwu godny, bardzo dobry, udatny; 9) stojący w dalszym stosunku pokrewieństwa, np. **grandfather**, **-mother**, **-child**, **-son**, itp.

grand, s. 1) hist. ob. **grandee**; 2) tytuł w dawnych zakonach i w towarzystwach wolnomularskich, np. **Grand Master** Wielki Mistrz; 3) skrót zamiast **grand piano**, ob.; 4) gw. St.Zj. banknot na \$1000; 5) gra w karty, kombinacja gier: **euchre**, **hearts** i **whist**, na 4 osoby, 52 karty; **Grand Alliance** (grend'elaj'ens) hist. sojusz 1) w 1689 Anglii, Holandii, cesarstwa niem. i Sabaudii przeciwko Francji; 2) w 1701 tychże wraz z Portugalią i kilkoma państwami niem. przeciwko Francji i Hiszpanii.

gran'dam (e), s. (grendem') pot. babka, babcia, babusia.

grandam, **granddame**, s. o zwierzętach matka matki.

Grand Army, 1) fr. Grande Armée (gra'darme') armia Napoleona 1804–1814 w szcz. wybrana armia 300,000 do 400,000 weteranów wyprowadzonych w 1812 przeciw Moskwie; 2) St.Zj., skrót za **Grand Army of the Republic**, **G.A.R.**, ochotnicza armia zorganizowana po secesji południa z ochotników północnych w r. 1866.

grand aunt, babka cioteczna (po stronie matki), babka stryjeczna (po stronie ojca).

PIĘTNASTA LISTA ABONENTÓW FIFTEENTH LIST OF SUBSCRIBERS

★ ★ ★

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej, Włocławek
drugie 200 egz. dla Bibliotek Szkolnych
Polish Delegation to the United Nations, Włocławek
(druki i trzeci egzemplarz).

LI

Ks. Stanisław F. Borucki, Detroit, Mich.
Antoni Kosior, Pawtucket, R.I.
Zofia Mita, Worcester, Mass.
Ks. Zygmunt J. Pitula, Toledo, Ohio
Feliks Popławski, Nowy Jork, N.Y. (drugi egzemplarz).

★ ★ ★

OD WYDAWNICTWA

Osoby, posiadające zbyteczne zeszyty 2 i 3, zechcą przesłać je Admini-
stracji Słownika, która odwrotną pocztą prześle 1m po dolarze za każdy
egzemplarz.

WYDAWNICTWO SŁOWNIKA LILIENA
Stevens Point, Wis.